78. Keskiviikkona 14 päivänä syyskuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 152 valtion talousarvioksi vuodelle 1995 2728

2) Hallituksen esitys n:o 153 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1995 2822

3) Hallituksen esitys n:o 151 laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta ..... „

4) Hallituksen esitys n:o 154 vuoden 1995 veroasteikkolaiksi 2823

5) Hallituksen esitys n:o 155 laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta ..... „

6) Hallituksen esitys n:o 156 laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 9 §:n muuttamisesta ..... „

7) Hallituksen esitys n:o 157 laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ..... „

8) Hallituksen esitys n:o 158 laiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ..... „

9) Hallituksen esitys n:o 159 laiksi teleliikenteen verottamisesta annetun lain muuttamisesta 2823

10) Hallituksen esitys n:o 160 laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 11 §:n muuttamisesta ja 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

11) Hallituksen esitys n:o 161 laiksi kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1995 ..... „

Pöydällepanoa varten esitellään:

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 37 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös raakasokerin tullin väliaikaisesta alentamisesta (VNP 2) ..... „

13) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksestä laeiksi Oulun yliopistosta ja Lappeenrannan teknillisestä korkeakoulusta annettujen lakien muuttamisesta (HE 83) ..... „

14) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 11 Eduskunnan kirjaston kertomuksesta (K 5) ..... „

15) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksestä laiksi tapaturmavakuutuslain muuttamisesta (HE 116) ..... „

16) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 21 hallituksen esityksestä työ- ja kansaneläkelainsäädännön muutoksenhakusäännösten uudistamisesta (HE 117) ... 2823

17) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 22 hallituksen esityksestä laiksi työntekijäin eläkelain muuttamisesta (HE 118) ... „

18) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain 3 ja 4 §:n säännöksiin vuosina 1994 ja 1995 (HE 115) ... „

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pelttari.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ala-Nissilä, Bell von, Donner, Hassi, Heikkinen, Helle, Hämäläinen, Ihamäki, Jansson, Jokiniemi, Jurva, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Karhunen, Kasurinen, Kauppinen, Kemppainen, Kohijoki, Koistinen, Korva, Kuittinen, Kääriäinen, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, Lahtinen, Laine, Lamminen, Laurila, Lax, Lehtosaari, Lipponen, Malm, Mattila, Metsämäki, Morri, Myller, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mölsä, Norrback, Nyby, Näsi, Ojala A., Puisto, Pura, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rehn E., Riihijärvi, Rinne, Rossi, Röntynen, Saapunki, Savolainen, Suhonen, Takala, Tiuri, Törnqvist, Vanhanen, Vihriälä ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Vanhanen, Jokiniemi, Puisto ja Kanerva.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä sairauden takia ed. Rinne, virkatehtävien takia ed. Kohijoki sekä yksityisasioiden takia edustajat Donner, Ihamäki, Kankaanniemi, Kasurinen, Kauppinen, Koistinen, Korva, Lamminen, Lehtosaari, Lipponen, Mäkelä, Pura, Takala, Törnqvist ja Väyrynen,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia edustajat Hassi, Hämäläinen, Kallis, Karhunen, Laine, Lax, Mattila, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mölsä, Rossi ja Saapunki sekä yksityisasioiden takia ed. Nyby sekä

tämän kuun 16 päivään sairauden takia ed. Metsämäki, virkatehtävien takia ed. Jansson sekä yksityisasioiden takia edustajat von Bell, Röntynen ja Savolainen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 152 valtion talousarvioksi vuodelle 1995

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)—11) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Maa- ja metsätalousministeri Pesälä: Herra puhemies! Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan kohdalta tämän keskustelun yhteydessä muutama sana. Pääluokan loppusumma on noussut, niin kuin tiedämme, noin 4,4 miljardia markkaa ollen nyt tuollainen 15,7 miljardia, mutta samassa yhteydessä on luonnollisesti todettava, että tulot myös saman pääluokan kohdalla verrattuna kuluvaan vuoteen ovat nousemassa 3,9 miljardia markkaa eli kokonaisvaikutus näitten lukujen pohjalta lisäyksinä on tuohon vaikeaan vuoteen 500 miljoonaa markkaa.

Tämän budjetin myötä olemme siirtymässä aivan uuteen aikaan koko elintarviketaloudessa ja aivan uuteen kulttuuriin, vaihtamassa maatalouspolitiikan aktiivisesta maatalouspolitiikasta passiiviseen politiikkaan, mikä tietysti on meidän kannaltamme katsottuna huono asia. Samalla rajasuoja EU-alueen sisälle poistuu ja tämä tuo tullessaan sen, että tuotteitten hinnat laskevat keskimäärin 40 prosenttia, ja tämän kehityksen myötä on arvioitavissa, että elintarvikkeitten hinnat kuluttajalle alenevat noin 10 prosenttia ja se on bruttosummana noin 5 miljardia markkaa. Tällainen kokonaisuus on nyt näitten asioitten ympärillä, jos tarkastellaan sitä maa- ja metsätalousministeriön näkökulmasta.

On aivan selvää, että vuodenvaihteessa tulee vastaan tilanne, joka näkyy nyt sitten budjetissa, ja muun muassa, kun hinnat laskevat, huomattavat varastot, jotka ovat olemassa, on periaate-

päätöksen mukaan, joka on tehty keväällä ja joka perustuu neuvottelutulokseen, tulee korvata. Niitten yhteissumma, kun otetaan KTM:n osuus mukaan, on 2,7 miljardia markkaa. 1,3 miljardia markkaa tässä pääluokassa ja 1,4 miljardia markkaa on KTM:n pääluokassa kansallista rahaa.

Tähän kokonaisuuteen sisältyy vilja, josta on paljon puhuttu, ja aivan muutama tuollainen periaatteellinen sana, mitä tulee viljaan ja vuodenvaihteessa olevaan viljavarastoon. Siis varastojen arvonalennus korvataan. Olkoon kysymyksessä sitten yksityisen, kaupan, liikelaitoksen, teollisuuslaitoksen tai Valtion viljavaraston vilja, hinnanero korvataan. Näin ollen tulemme päätelmään tästä suoraan, että 1 päivänä tulevaa vuotta ei ole muuta kuin EU-hintaista viljaa, ja sen tähden puheet jostain miljardipatista, joka on olemassa ja joka on joku salaperäinen asia, ovat pötyä. Ei sellaista ole. Viljavarastot tiedetään, ja kaikki on EU-hintaista, kun vuosi vaihtuu.

Viljavarastolla on kokonaismäärä noin 1,2 miljardia kiloa, siitä varmuusvarastossa 650, joka sinne jää ja siirtyy Huoltovarmuuskeskukselle, ja sen hinta myös on EU-hintaista. Samaten se vilja, joka jää viljavarastolle, on EU-hintaista, ja jos EU ottaa interventiovarastoon siitä suoraan jotain x sataa miljoonaa kiloa, se menee sinne EU-hintaisena eikä miksikään muuksi muutu, ja sen, mikä jää, valtio voi sen markkinoida joko EU-alueelle tai jättää omiin varastoihinsa, ja jos vie rajojen yli, maksaa siitä maailmanmarkkinahinnan ja EU-hinnan eron. Jos summia arvioisin tällä kohtaa siinä salaperäisessä miljardipelissä, se on maksimissaan joku 300—350 miljoonaa markkaa. Sen suuremmista arvoituksista ei ole tässä kohtaa kysymys.

Tämän lisäksi on nahkan alla kotieläimissä varastot kasvatettu kalliilla rehulla. Ne korvataan lisähintana. Silloin kun kyseiselle elikolle noutaja saapuu, sille maksetaan lisähinta, joka on korvausta nahkan alla olevasta varastosta. Jos ymmärtää kaivon kiertää, niin ymmärtää, mistä tässä on kysymys, varsin selkeä, hyvin selkeä ja yksiselitteinen asia, joka maksaa valtiolle 2,7 miljardia markkaa, ja se on budjetissa. Sen kummempaa arvoitusta varastojen kohdalla ei ole.

Tämän lisäksi kustannukset alenevat luonnollisesti, mutta ne alenevat viiveellä, ja tämä viive on periaatepäätöksen mukaan myös korvattava, ja se korvataan myös lisähinnoilla. Näin ollen tulevan vuoden budjetissa on varsinaista hehtaari- ja kotieläinpohjaista tukea tuossa summassa, joka on 6 850 miljoonaa, korkeintaan 1 miljardi ja loppu on lisähintoja, ynnä 1,3 miljardia, joka menee nahkan alla olevaan varastoon, viljelijöiden varastoon, joka on heillä kotona. Tässä on se kokonaisuus, ja siinäkään ei ole minkäänlaista mystiikkaa, täysin yksiselitteinen ja hyvin selkeä asia, jos haluaa asian ymmärtää. Näin se on.

Tämän lisäksi EU maksaa tukea, joka on ns. cap-tukea. Se on 1,9 miljardia. Se on siis EU-rahaa, joka tulee suoraan, lfa-tukea 455 miljoonaa markkaa EU-rahaa ja sen lisäksi ympäristötukeen 850 miljoonaa markkaa. Näistä tulee summa, joka on noin 3,3 miljardia EU:lta tulevaa rahaa.

Tulo alenee, niin kuin olemme todenneet, viljelijöillä noin 10—15 prosenttia. Edellä mainitun asetelmankin jälkeen se alenee 10—15 prosenttia. Tämä pyritään ottamaan kiinni viiden vuoden siirtymäajalla niin, että tapahtuu rakennemuutos, joka tulee olemaan hälyttävän voimakas, sekä kiinteiden kustannusten alentaminen. Tämä on tie, jolla pystytään saattamaan siirtymäkauden jälkeen olevat tilat siihen kuntoon, että niillä on mahdollisuus EU-ajassa elää. Tässä oli kokonaisuutena tulevaan vuoteen sekä siirtymäkauteen liittyvä periaatteellinen kokonaisuus.

Nyt olemme neuvotelleet asioista EU:n kanssa niin, että pohjoisen tuen osalta periaatteet on lyöty lukkoon. Siinä ei ole ongelmia. Pohjoisen tukialueen raja on lyöty lukkoon. Kun huuto sen rajan tuntumassa on tasaisen kovaa joka paikassa, se omalta osaltaan osoittaa, että niiden mahdollisuuksien puitteissa, jotka oli olemassa, se raja on vedetty oikeaan paikkaan. Sen kummempaan ei päästy. Se oli neuvottelutulos, ja korostan: Huuto joka puolella oli yhtä kova, koko maassa läpi linjan. Se osoittaa, että todennäköisesti on silloin kirkko keskellä kylää.

Tämän jälkeen lähdemme siitä, että lfa-tukirajaus, jonka peruskriteeri, peltopinta-alan määrä, myös samoissa neuvotteluissa sovittiin — se on 2,5 miljoonaa hehtaaria — lähiaikoina maa- ja metsätalousministeriön osalta tehdään, aivan lähiviikon kuluessa.

Tämän lisäksi paljon puhuttu ympäristöohjelma on nyt ministeriössä valmistumassa. Se lähtee käsittelyyn, jossa näitä asioita käsittelevät toimikunnat hyvin nopeasti ottavat siihen kantaa, ja se on hyvin nopeassa aikataulussa lähetettävissä myös Euroopan unioniin, joka ottaa siihen kantaa. Sen jälkeen voidaan tarkat markkamäärät per hehtaari kautta Suomen ympäristötueksi lyödä lukkoon. Perusperiaatteen mukaan Etelä-Suomessa, missä haitat ovat suurimmat, se on

korkea ja Pohjois-Suomessa, missä ne ovat pienemmät, se alenee. Tähänkään periaatteeseen ei ole EU:lla minkäänlaista poikkipuolista sanaa.

Tämä kaikki osoittaa, että siinä aikataulussa, joka on inhimillisesti ottaen ollut mahdollista, näiden asioiden ympärillä on edetty ja mitään sellaista periaatteellista, mikä poikkeaisi suoraan keväällä tehdystä neuvottelutuloksesta ja siitä johdetusta periaatepäätöksestä, ei ole ilmentynyt, kun neuvotteluja EU:n kanssa on käyty.

EU:lta siis maatalous saa tulevana vuonna jo noin 3,3 miljardia markkaa, ja se on luonnollisesti alentamassa ja keventämässä kustannuksia, kun puhumme jätemaksusta EU:n suuntaan ja siitä muutama sana.

On lähdetty monessa puheenvuorossa siitä, että maatalous sietäisi maasta poistaa. Jos lähdemme siitä, että se poistettaisiin, jäsenmaksu EU:lle alenisi noin 75 miljoonaa markkaa, ei enempää. No miksi? Sen tähden, että maatalouden osuus bruttokansantuotteessa on niin pieni, ja kun bruttokansantuote on pohjana, kun puhumme jäsenmaksuista, on aivan selvää, että silloin se ei vaikuta nostavasti kuin tuon 75 miljoonaa markkaa.

Maatalous ja myös sen myötä elintarviketalous on ainoa sektori, joka todella menettää, kun puhumme tästä ratkaisusta. Sen menetys on kiistaton. Siitä ei pääse yli eikä ympäri. Tätä taustaa vasten aivan muutama sana SDP:n varjobudjetista, joka minun mielestäni oli hiukan samanlainen kuin entinen oppilaani, entinen puheenjohtaja Paasio televisiossa sanoi: sellainen stetsontemppu. Sitä se kyllä oli. Jos se toteutettaisiin niin, että maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta nyt karsittaisiin 2,4 miljardia, se alentaisi heti suoraan noin 40 prosenttia maataloustuloa. Se johtuu siitä, että esimerkiksi vuoden 1993 tilastollinen todellinen maataloustulo oli noin 6 miljardia markkaa.

Näin ollen, jos lähdemme tällaisilla summilla sitä karsimaan, tiedämme, mikä on seuraus. Se laskisi suoraan heti tuotantoa, se karsisi pois heti suurimman osan koko toiminnasta, toisi koko ketjuun omat ongelmansa, joiden yksityiskohdat kaikki tunnette ja tiedätte. On aivan turha lähteä vetoamaan työllisyyskysymyksiin ja näihin. Me tiedämme, mitä se vaikuttaisi. Näin ollen sellaiset siirrot eivät ole järkeviä. Me joutuisimme ruoan tuontiin ja sitä kautta myös taas uuteen laskuun, joka tulisi kansantaloudelle tätä kautta.

Näin ollen, kun näistä kysymyksistä tästä eteenpäin käymme keskustelua, toivoisin, että se mahdollisimman paljon olisi realistista. En toivo, että sen täytyy nyt täysin olla realistisella pohjalla, koska politiikkaanhan kuuluu hyvin paljon fantasiaa, mutta että se nyt joltisestikin pysyisi sellaisissa uomissa, että se menee tavallisenkin ihmisen sietokykyyn ja yleiseen ymmärrykseen; sitä toivoisin jatkossa tässä keskustelussa.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pesälän äskeisessä puheenvuorossa se, mikä koski tuottajahintoja ja miljoonien siirtämistä puoleen ja toiseen, oli ihan selvä asia.

Kiinnitän vain yhteen asiaan huomiota hänen puheenvuorossaan. Se oli elintarvikkeiden vähittäismyyntihinnat. Puheen alkupuolella ne alenivat 1.1.1995 lukien 5—10 prosenttia ja puheen loppupuolella 10 prosenttia. Siinä tapahtui puheen aikana 5 prosentin heitto.

Kysyisin: Mihin tämä perustuu? Onko oletus sellainen, että ulkomailta tulee lähinnä EU-alueelta sisämarkkinoiden kautta sellaisia elintarvikkeiden spot-eriä, jotka suoranaisesti pitävät huolen siitä, että elintarvikkeiden vähittäismyyntihinnat alenevat 5—10 prosenttia, käytetään nyt tätä haarukkaa? Vai onko olemassa jokin Suomen hallituksen ja vähittäismyynnin kauppaketjujen välinen sopimus, että näin tapahtuu, ja ulottuuko se myös siihen vähittäiskauppaan, joka on kauppaketjujen ulkopuolella?

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pesälä valitteli puheenvuoronsa alkupuolella sitä, että maatalouspolitiikassa joudutaan nyt siirtymään aktiivisesta passiiviseen. Kun tarkastelee Suomessa harjoitettua maatalouspolitiikkaa viime vuosikymmeninä, ei totta vie voi sanoa, että se olisi ollut aktiivista. Päinvastoin se on ollut passiivista, ja mikä pahinta, se on ollut passivoivaa. Maatalouspolitiikallahan Suomessa on ylläpidetty massiivista ylituotantoa ja tuettu vanhanaikaisia tehotuotantomenetelmiä. Täällä on jätetty tekemättä rakennemuutos, jonka Ruotsi on toteuttanut jo vuosia sitten.

EU:ta ei kannata ottaa uhkana Suomen maataloudelle, pikemminkin se on mahdollisuus. Luomulla on suuri tulevaisuus myös EU-markkinoilla. Suomella on vientimahdollisuudet näillä uusilla tuotteilla. Luomutuotteiden kysyntä on jatkuvasti suurempi kuin tarjonta, varsinkin Keski-Euroopassa. Tuki pitäisikin suunnata mahdollisimman paljon rakennemuutokseen ja nimenomaan luomutuotannon kehittämiseen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei voi muuta kuin ihailla ministeri Pesälän juohevaa sanankulkua, siitä sai selvän, mitä tarkoitetaan. Tiedän varmasti. Koska minäkin sain selvän, varmasti kaikki muutkin.

Siitä minä en vain saanut selvää, että jalostetut elintarvikkeemme laskevat hinnoiltaan 10 prosenttia ensi vuodenvaihteen jälkeen. Kun ne monella alueella ovat jo alempia — sen jälkeen kun markka on nyt oikeassa suhteessa ulkomaanvaluuttoihin — kuin Euroopassa ja varmastikin samalla tasolla, se ei mene kenenkään järkeen, että elintarvikkeittemme hinnat laskevat 10 prosenttia, koska sehän muodostaisi merkittävän vientimahdollisuuden ulkopuolelle. Se on kansamme tulevaisuus. On täysin järjetöntä, että elintarvikkeidemme hinnat tulevat laskemaan sillä tavalla kuin puhutaan. On hyvin nopeasti nähtävissä, että se on utopiaa.

Sitten eräs asia. Luin lehdestä, että ministeri Pesälän ja ministeri Haaviston oli vaikea hillitä iloaan siitä, että oli saatu erinomaisia tuloksia. Erinomainen tulos on hyvin kaukana. En voi heitä syyttää tästä, mutta haluan maaseudun miehenä pysyä asiassa. Pohjoisen alueen tuki aleni käytännössä 64:stä 55 prosenttiin siitä, mikä aikoinaan annettiin ymmärtää tai oli alustavasti sovittu. Ympäristö- ja aluetuesta ei päästy minkäänlaiseen sopimukseen.

Minä vain haluaisin tietää, mitkä Brysselin tuliaiset olivat varmasti. Huuto varmasti kuuluu Ikaalisten alueellakin. Eivät maanviljelijät siellä ilman pohjoista tukea pärjää, se on selvä asia. Koko muutos oli täysin perusteeton. Minä en jaksa ymmärtää tätä 10 prosentin pudotusta pohjoisessa tuessa, joka oli tarkoitus maksaa omista varoista. Suomalaiset ministerit käyvät pyytelemässä, että omista varoistamme saamme sen maksaa. Emme saa. Ei tämä ole ministereitten vika, tämä on järjestelmän ja ajan hulluuden vika.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pesälän ynnälasku sisältää ainakin yhden ongelmakohdan, jossa varmasti Suomen hallituksen ja EU:n komission näkemykset poikkeavat paljon, mutta siinä poikkeavat myös Suomen hallituksen ja suomalaisten ympäristönsuojelijoiden näkemykset. Kysymys on siitä, miten ympäristötuki, jota EU:n puolelta tulisi 850 miljoonaa markkaa ja jota on ajateltu Suomesta tulevan toinen puoli eli tuki olisi yhteensä 1,7 miljardia, tosiasiassa tullaa käyttämään.

Hallitus esittää sitä jonkinlaisena yleistukena Etelä-Suomen viljelijöille. Vaikka siihen näennäisesti on ymmärtääkseni tulossa ympäristöehtoja, se on silti ympäristötuen väärinkäyttöä siinä mielessä, että sillä ei saataisi todellisia parannuksia ympäristön tilassa aikaan, tilakohtaisia ratkaisuja, selkeitä suojakaistajärjestelmiä tai lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytön vähentämistä. Tällaistahan oikean ympäristötuen pitäisi olla. Suomalaisten etu on se, että Bryssel on tässä asiassa tiukkana Suomen hallitusta kohtaan ja vaatii, että ympäristötuki käytetään oikeihin käyttötarkoituksiin eikä sitä käytetä yleistukena Etelä-Suomen viljelijöille, joille neuvotteluissa ei onnistuttu muuta tukea saamaan.

Muuten olen sitä mieltä, että koko maataloustuen ehtona, jaettiinpa sitä minne tahansa, pitäisi olla tietyt ympäristökriteerit. Suomessa maatalous valitettavasti on jäänyt ympäristönsuojelussa jälkeen asutuskeskuksista ja teollisuudesta mm. vesiensuojeluhankkeissa. Tässä mielessä hallituksella on aikamoinen kotiläksy vielä tehtävänä.

Ed. Rönnholm (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Pesälä on tunnetusti taitava sanankäyttäjä. Nyt kuitenkin olisi ehkä toivottavaa ottaa huomioon maatalouden kysymyksiä arvioitaessa myös se kehitys, joka meillä on ollut yleistä viime aikoina. Meillä on monia tuotannonaloja, joilla on painuttu hyvin nopeassa tahdissa negatiivisen käyttökatteen puolelle ja tällä tavalla tulot ovat hävinneet vähintäänkin yhtä rajusti kuin maataloudelle tulisi käymään, jos 2,4 miljardilla markalla vielä vähennettäisiin aiottuja kotimaisia tukia.

On kuitenkin niin, että tässä yhteydessä pitää erästä asiaa selventää, kun en ole ihan yhtä fiksu kuin ed. Aittoniemi, joka tällä kertaa vastoin aiempaa poliisikokemustaan yhdellä kerralla ymmärsi selitetyn, enkä kuulu näiden älykköjen ryhmään. Vientiviljakysymys jäi minua vähän kaivertamaan. Onko todella totta, että Suomi voi viedä EU-alueelle niitä laareihin jääneitä viljoja, jotka eivät kelpaa EU:n interventiovarastoihin? Oikeastaan lisäselvitystä vaatisi se seikka, miksei nyt sitten ole riittävästi viety viljaa, jota meillä on laareissa tarpeettoman paljon, koska siitä saataisiin ulkomaan valuuttaa ja se olisi meille hyväksi, jos joka tapauksessa joudumme viemään. Tuntuu siis epätarkoituksenmukaiselta pitää näin suuria varastoja, joista on korkokustannuksia ja varastointikustan-

nuksia, jos niistä voitaisiin päästä eroon. Tähän toivoisin lisävalaistusta.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt on toistuvasti jo kehuttu ministeri Pesälän selkokielisyyttä, mutta itse olisin puuttunut siihen kohtaan, jossa hän sanoi, että Suomea odottaa maatalouden alueella hälyttävän voimakas rakennemuutos. Olisi kerta kaikkiaan mielenkiintoista tietää ja varmasti ministeri Pesälällä on sellaista salattua tietoutta ja viisautta, mitä tämä aivan konkreettisella tavalla tarkoittaa lähivuosina, kun ajatellaan maanviljelijöitä ja elintarviketeollisuutta. Kun meillä nyt on noin 500 000 työtöntä, onko meillä jonakin päivänä 600 000 vai 650 000 työtöntä, kun tämä kaikki menee varsinkin, jos komissio sitten, kun Suomi on jo Euroopan unionin jäsenenä, ei hyväksyisikään läheskään kaikkia tukia, joita nyt oletetaan saatavan?

Toinen asia on se, että kun maksuista puhuttiin niin paljon, ei nyt ihan kristallinkirkkaaksi tullut se yksinkertainen tosiasia, että kun Suomi on nettomaksaja, kaikki tuet, mitä ikinä Suomen maataloudelle kohdennetaankin, maksetaan omasta pussista ja Euroopan unioni ei maksa penniäkään. Sen sijaan Suomi tietenkin hyvin voimallisella tavalla tukee Portugalin, Espanjan ja Kreikan maataloutta aivan konkreettisilla rahavirroilla.

Ed. Vuorensola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta ei nyt aivan koko totuus unohtuisi, haluaisin muistuttaa kolmesta tietyllä tavalla reunaehdosta, jotka liittyvät siihen, mitä ministeri Pesälä totesi. Ensinnäkin keskeisin ja tärkein reunaehto on tietysti se, että mitä on sovittu, se myös Euroopan unionin komissiossa hyväksytään. Se on varmasti reunaehto numero yksi.

Toinen asia, joka esityksessä jäi tavalla tai toisella kertomatta, on se, miten maatalous selviytyy ja tulee selviämään siitä velkaantumisesta, joka elinkeinon piirissä on tällä hetkellä 27 miljardia markkaa, lähes koko elinkeinon liikevaihdon suuruuden määrä. Se on suurempi ongelma kuin tällä hetkellä puhutaan.

Kolmas tärkeä, hyvin suuri asia, jonka ennustettavuus on hyvin heikko, on se, miten elintarvikemarkkinat meillä jatkossa tulevat toimimaan. Minun paha pelkoni on se, että kun on kysymys kuitenkin Suomen osalta pienistä markkinoista ja vastassa ovat todella suuret markkinat, suomalaisen elintarvikeketjun voi käydä todella huonosti.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä lähemmäksi itse EU-ratkaisu käy, sitä pienemmiksi käyvät ne prosentit, joilla EU:n kannattajat väittävät vähittäishintojen alentuvan EU-ratkaisun myötä. Kun vielä puolitoista vuotta sitten kerrottiin ruokakorin hinnan halpenevan 30 prosentilla EU-ratkaisun tuloksena ja kun esimerkiksi ed. Sasi vielä runsas vuosi sitten kertoi, että hinnat alenevat neljänneksellä ja elintarvikkeiden hinnat vielä enemmän, nyt ministeri Mikko Pesälä puhuu 5—10 prosentin vähittäismyyntihintojen alentumisesta. Kun oikein tarkasti katsoo näitä puheita, niiden eteen laitetaan myös useita jos-sanoja: Jos kauppa ei korota omia marginaalejaan, jos muut väliportaat eivät vedä välistä jos kilpailu EU-ratkaisun tuloksena todella ulottuu Suomeen, siinä tapauksessa hinnat alenevat muutaman prosentin.

Väitän, että hintojen alennus ei tule tapahtumaan luvatulla tavalla. Sitä vastoin varmaa on, että esimerkiksi ruoan verotus tulee kiristymään. Veronmaksajain Keskusliiton mukaan keskiverto suomalaisperheen ruokavero tulee kiristymään ensi vuonna 700 markalla. Kaiken kaikkiaan vuositasolla me joudumme maksamaan ruokaveroa enemmän noin 2 miljardia markkaa, kuin maksamme tällä hetkellä. Se on ainakin varmaa, ja se johtuu siitä, että alkutuotevähennys poistetaan ja ruoalle pannaan arvonlisävero. Voidaan sanoa niin, että EU merkitsee hintoihin korotuksia arvonlisäveron muodossa. Alennukset näyttävät tällä hetkellä jäävän hyvin pieniksi.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pesälän puheesta sai sellaisen kuvan, että me joutuisimme tulevina vuosina tuomaan ruokaa Suomeen Euroopan unionin myötä. Tämä tuntuu jotenkin oudolta siinä valossa, että jos menemme tammikuun 1 päivänä ensi vuonna EU:n jäseneksi, me emme voi estää sitä, koska silloin jokin kansainvälinen ketju voi tuoda tänne ruokaa ja ruoka saattaa olla jopa joitakin rippeitä suurilta markkinoilta.

Toinen kysymys tavallaan tuli siitä, kun ministeri Pesälä ei kertonut, onko kansallinen tukipaketti pysyvä vai onko se sellainen, että se vuosittain eduskunnassa hyväksytään, niin kuin tähän saakka tavallaan budjetin kautta eri tukikanavat. Jos se on pysyvä tuki, niin silloinhan se johtaa siihen, että edelleen nämä ongelmat, jotka nyt ovat maataloustuotannossa, siirtyvät eteen-

päin eikä niihin ongelmiin haluta kansallisesti puuttua millään tavalla.

Ed. Lahikainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pesälä, te olette julkisuudessa esittänyt, että maatalous ollessamme Euroopan unionin jäsen tulisi mahdollisesti selviämään paremmin tulevaisuudessa kuin ollessamme Euroopan unionin ulkopuolella. Minua kiinnostaisi kovasti tietää, millaisiin arvioihin te tuon näkemyksenne perustatte. Olen jo aiemmin keskusteluissa toivonut, että eduskunnalla olisi mahdollisuus nähdä myös se kuva, mikä syntyy maatalouden tulevaisuudesta, mikäli olemme Euroopan unionin jäsenyyden ulkopuolella.

Te puutuitte myös sosialidemokraattien budjettilinjaukseen. Sehän lähtee siitä, että maatalouden tulisi säästää niissäkin olosuhteissa, joissa emme olisi Euroopan unionin jäseniä. Nyt näitä säästöjä ei ole laisinkaan esitetty, vaan päinvastoin määrärahoja on tuntuvasti lisätty. Tästä syystä, jotta olisimme oikeudenmukaisia ja johdonmukaisia, säästäessämme kaikilta muilta elinkeinoelämän sektoreilta on se tasapuolisuuden nimissä tehtävä myös maatalouden osalta.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan alkuun pikku oikaisu pikku lipsahdukseen, mikä ministerille ilmeisesti kävi, kun hän kertoi täällä esitetyn sellaisia puheenvuoroja, että maatalous poistettaisiin. Herra puhemies, minä en ole sellaisia puheenvuoroja kuullut enkä usko, että tässä salissa on ketään, joka edes unelmissansa, painajaisissa tai myönteisissä unelmissaan, ajattelisi sillä tavalla, että maatalous poistettaisiin Suomesta.

Kun ministeri Pesälä sanoi, että EU-jäsenmaksu alenisi vain 75 miljoonalla markalla, koska maatalouden bruttokansantuoteosuus on niin pieni, tähän haluaisin ihan vakavasti puuttua. Minusta tämä on vähän knoppologiaa. Nimittäin tämä on kovin kovin toisarvoinen seikka siitä syystä, että ylipäänsä maatalous ei ole jäsenmaksuperuste EU:ssa. Sitä paitsi asia positiiviseksi käännettynä: Minusta maatalouden mahdollisuus myös bk-mielessä on siinä, että tuki rupeaisi tulemaan unionista. Näin olen ymmärtänyt ministerin tarkoittaneen, kun hän on puhunut siitä, että Suomen maatalouden mahdollisuudet ovat liittymisessämme Euroopan unioniin.

Herra puhemies! Jos puhemies sallii, lopuksi edustajatoverilleni ed. Laaksolle: Ei minun mielestäni kulloistakin puhujaa, tässä tapauksessa ministeri Pesälää, pidä syyttää siitä, mitä tässä salissa joskus aikaisemmin on sanottu vaikkapa elintarvikkeiden hinnoista.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pesälä viittasi edessä olevaan voimakkaaseen rakennemuutokseen, mutta hän jätti osittain sanomatta, mitä paineita se tuo esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön tai työministeriön pääluokkaan, koska vaarassa on työttömyyden rajukin kasvu elintarvikesektorilla ja maatalouden piirissä.

Samoin minulle jäi hieman epäselväksi, onko Brysselin osapuoli jo niin selvästi sanonut kantansa näihin tukiin, että suomalainen elintarviketuottaja tietää, mistä loppujen lopuksi on varmasti sovittu. Onko tilanne nyt niin, että Suomi on tässä suhteessa saavuttanut sen tavoitteen, että suomalainen elintarvikeketju, viljelijä, kaikki, mikä siihen liittyy, on tasavertaisessa kilpailuasetelmassa keski- ja eteläeurooppalaisen vastaavan kanssa? Minusta tuntuu, että tällaista neuvottelutulosta ei ole saavutettu, vaan me olemme täällä huomattavasti heikommassa kilpailuasetelmassa muustakin kuin maantieteellisestä sijainnistamme johtuen.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhä laajemmille piireille vasemmistoliittoa ja ehkä joitakin muita eksyneitä lukuun ottamatta on käynyt selville, että suomalaiselle maataloudellekin EU-jäsenyys itse asiassa tarjoaa enemmän mahdollisuuksia kuin EU:n ulkopuolelle jääminen.

Ministeri Pesälä toi matkaltaan neuvottelutuloksen, jota on kiitettävä. Mutta eräistä kommenteista, jotka lähtevät nimenomaan ministeri Pesälän oman viiteryhmän piiristä, joutuu huolestumaan ja huolestuneena kysymään, mikä on erinomaista työtä tehneen ministerin asema tilanteessa, jossa osa keskustavoimista selvästi näyttäisi vielä epäröivän tämän ratkaisun todellista merkitystä. Toivon, että ministeri Pesälä voi eduskunnalle vakuuttaa, että hän saa tukea. Se helpottaa tietysti monia mielipiteen muodostajia täällä, ja toivon, mikäli hän ei tätä vakuutusta tee, että tilanne kypsyisi sellaiseksi, että keskustassa nähtäisiin myös tämä mahdollisuus todelliseksi.

Samalla pyydän kysyä ministeri Pesälältä: Onko nyt tarkoitus, että siltä osin kuin kansallinen tuki tarjoaa kotimaista liikkumavaraa, sitä uskallettaisiin käyttää siten, että sillä vauhditettaisiin nimenomaan sellaisten tilojen mahdolli-

suuksien turvaamista, jotka ovat jo investoineet tuotantoonsa ja jotka erityisesti eteläsuomalaisina ovat nyt kaikkein rajuimman rakennemuutoksen edessä? Toisin sanoen, uskalletaanko investoida tulevaisuuteen?

Maa- ja metsätalousministeri P e s ä l ä : Arvoisa puhemies! Aivan muutama täsmennys tai oikaisu. Jo aikanani, kun hyvin pitkään olin varapuhemiehenä, 11 vuotta seurasin salin työskentelyä, olin saman ongelman kanssa puhemiehenä tekemisissä kuin nyt tässä puhujana, koska istunnon alussa on melkoinen hälinä ja meteli. En syytä lainkaan edustajia siitä, kun he kuulivat väärin. Sen tähden nyt, kun on hiljaista ja rauhallista, täsmennän ne kohdat, joissa esimerkiksi ed. Pulliainen kuuli väärin.

Sanoin nimenomaan, että elintarvikkeitten hinnat laskevat 10 prosenttia. En puhunut 5 prosentista yhtään sanaa, vaan sanoin, että se tekee 5 miljardia markkaa kuluttajille. Tämä oikaisuna.

Mitä tulee ympäristötukeen, niin siinä ovat kriteerit nyt juuri valmistumassa, ja minusta on pelkästään myönteistä kaiken kaikkiaan ottaen, kun meillä on mahdollisuus saada 850 miljoonaa markkaa EU-rahaa. Siitä meidän tulisi olla yhteisesti hyvin tyytyväisiä. Olen vakuuttunut, että me löydämme muodon, jolla sitä voidaan oikein ja oikeudenmukaisesti jakaa.

Ed. Rönnholm otti esiin viennin. Meillä on vienti ollut viljan osalla alkuvuodesta ja nyt loppuvuotta kohti myös aivan normaalia. Se ei poikkea lainkaan normaalivuoden viennistä. Määrät ovat jokseenkin samat, ja kaikki toimii niin kuin normaalisti pitää. Tässä olen aina korostanut sitä, että silloin me voimme esiintyä EU:n suuntaan myös avoimin kortein, koska me emme ole mitään pidätelleet, emme mitään peittäneet, vaan elämme aivan normaalisti. Näin ollen varastot vuodenvaihteessa ovat normaalit.

Oikean ongelman otti veli esiin, kun hän kysyi, entäs se vilja, joka varastoihin jää. Se on markkinoitavissa EU-markkinoille aivan samalla tavalla kuin mikä hyvänsä muukin tuote. Siitä vain, kun hinnat pelaavat, siitä vain. Jos eivät täyty kriteerit ja laatuvaatimukset, minkäs sille voi? Se on myytävä halvemmalla. Vapaat markkinat on edessä. Silloin on EU-hinta, EU-määritelmät siitä, mikä on laatu. Me tiedämme sen, ja sitä on turha yrittää muuksi muuttaa, ja sen asian kanssa on turha meidän kenenkään lyödä päätä pensaaseen. Vuodenvaihteessa tulee EU-hinnat ja EU-markkinat ja sillä siisti.

Jos puhutaan rakennemuutoksesta, niin olen aikaisemmin sanonut ja sanon nytkin ja toistan taas kerran: Meillä on ollut kova rakennemuutos ja se kokonaisuus, joka sen ympärillä on, vain kiihtyy niin kuin Honkalan nälkä. Koko ajan se kiihtyy. Sen tähden minua se huolestuttaa. Meillä 10 vuoden kuluessa puolittuu viljelmien lukumäärä, tuottajien lukumäärä eikä, niin kuin jostakin lehdestä luin, että tuotanto puolittuu. Sekin oli taas sellainen kuulovirhe, joka johtui salin hälinästä. Tuottajien määrä puolittuu. Se on minusta hälyttävän kova muutos. Se on liian kova. Se tuo meille rasitteita. Tästä esimerkki: Meillä ovat kymmenen vuoden kuluessa maitotilat pudonneet 86 000:sta 33 000:een ja putoavat seuraavien kymmenen vuoden aikana alle 20 000:n. Tämä on rakennemuutos, joka on liian raju, sen myönnän, mutta minkäs sille voi. Kun olemme olosuhteissa, joissa kerran näin ollaan menossa, ei sitä voi muuksi muuttaa. Tämä rakennemuutoksesta.

Edustajat Vuorensola sekä Saario kiinnittävät huomiota yhteen keskeisimmistä asioista, joka on kyllä vaikea. Ei minulla ole siihen mitään sellaista selvitystä tai tietoa, jonka perusteella voisi sanoa, että näin se nyt tulee menemään ja siinä se auvo aukeaa. Se on viljelijöitten velka. Se, mikä nyt on tehtävissä, mikä tehdään ja mikä on tuossa paketissa, on 260 miljoonan markan verohelpotus ylivelkaantuneille tiloille. Se on se toimi, jolla ainoastaan pystyn vastaamaan esimerkiksi ed. Saarion ja ed. Vuorensolan kysymykseen, koska huoli on melkoinen.

Aivan lopuksi ed. Laaksolle: Kuulun niihin valtioneuvoston jäseniin, jotka jossittelevat kyllä vähiten. Jos joku toista sanoo, niin perustelkoon sen jotenkin. En yleensä jossittele.

Ed. P. Leppäselle: On aivan luonnollista, että eduskunnalla on budjettivalta. Ei sitä minkäänlainen sopimus eikä mikään muu kuin perustuslain muutos voi muuttaa, ja kun ei sellaisia ole tekeillä, eduskunnalla on budjettivalta.

Ed. L a i v o r a n t a : Herra puhemies! Valtion talousarvioesitys vuodelle 1995 osoittaa kiistatta valtiontalouden surkean tilan. Siinä eivät selittelyt auta. SDP:n eilen julkaiseman varjobudjettiyhteenvedon ensimmäisessä kappaleessa kuvattiinkin nykytilaa seuraavasti: "Porvarihallituksen perinnöksi jää puoli miljoonaa työtöntä, valtiontalouden 400 miljardin velka ja tappavan korkea reaalikorko." Toisessa kappaleessa vaadittiin vuosikymmenen loppuun ulottuvaa talouspoliittista ohjelmaa. Kolmannessa kappaleessa arvosteltiin hallitusta lamavuosiin paino-

tetuista valtion menojen leikkauksista ja verojen korotuksista. Syytteet liiallisesta säästämisestä ja verojen korotuksesta tuntuivat olevan pahasti ristiriidassa ensimmäisen kappaleen kanssa, jossa puolestaan syytettiin velanotosta. Neljännessä kappaleessa todettiin, että valtiontalouden tasapainottamistoimet on painotetusti tehtävä noususuhdanteen aikana. Lisäksi tässä kappaleessa annettiin tunnustusta hallitukselle siinä, että todettiin talouden olevan nyt voimistumassa, joten valtiontalouden tervehdyttämistoimet tulee ajoittaa lähivuosiin. Tässä mielestäni demarit ovat aivan oikeilla jäljillä, sillä näinhän ollaan tekemässä. Kappale vie kuitenkin pohjan porvarihallituksen syyttämiseltä talouden ja hyvinvointipalvelujen romuttamisesta ja on varsin ristiriitainen ensin lukemieni edellisten kappaleiden kanssa.

Kahdeksannessa kappaleessa sosialidemokraattien säästöesityksen pihviksi paljastuu — mikä muu kuin vanha sama virsi elinkeinotukien leikkaamisesta, siellä kohteena tietysti erityisesti rakas maatalous. On käsittämätön ajatus, kun tässä ikään kuin laitetaan yhtäläisyysmerkki maan talouden ja maatalouden välille. Miten ihmeessä kansantalous, valtiontalous, tervehtyy viemällä eräältä talouselämän lohkolta elämisen mahdollisuudet?

Ministeri Pesälän puheenvuorossa tuli aika konkreettisesti esille, mitä se merkitsisi 6 miljoonan tuloksessa, joka on maatalouden keskimääräinen nettotulos vuodessa. Siitä leikattaisiin 2—3 miljardia. Hän puhui 40 prosentista. Jokainen, joka vähänkin tuntee maataloutta, tietää, että se merkitsisi elintarvikeketjulle kuolemaa, totaalista kuolemaa. Se taas merkitsisi 300 000 työpaikan häviämistä. Miten ihmeessä tämä on synkronissa 50 000 uuden työpaikan kanssa? Minun laskuoppini mukaan, vaikka 50 000 tulisikin jostain, niin 300 000 häipyy, 250 000 ollaan miinuksella. Tämä tästä loogisesta talouspoliittisesta ajattelusta.

Toisessa kappaleessa vielä SDP lupasi vielä oman pitkän tähtäyksen talouspoliittisen ohjelmansa marraskuussa. Vuosilukua ei kyllä ollut, mutta oletan, että se tulee tänä vuonna. Jään odottamaan sitä todella mielenkiinnolla, koska vakavasti toivon, että siinä on jotakin myönteistä annettavaa. Sitä todella Suomen kansakin toivoo, että demareilla olisi jotain myönteistä annettavaa.

Eilen julkaistu varjobudjetti kyllä oli pettymys. Luin sen viime yönä, ja tuntuu siltä, että osittain se yö meni hukkaan, osittain kylläkään ei. Asiallisessa mielessä se meni hukkaan, koska odotin sieltä myönteistä. Poliittisessa mielessä se ei mennyt hukkaan. Se oli mielestäni täynnä korulauseita ja talouspoliittisia kuplia, joilla ei ole todella mitään tekemistä arkielämän realiteettien kanssa. Siinä on kyllä oikeita tilastoja ja analyyseja. Se on ihan totta, ihan oikeita tilastoja ja analyyseja, mutta johtopäätökset olivat kummallisia ja vääriä. Jos olisin demari, sanoutuisin irti koko tekeleestä ja suosittelisin sen tekijöille kansantalouden aapisen avaamista, mutta ulkopuolisena en toki puutu SDP:n sisäisiin asioihin.

Herra puhemies! Muistutan, että talouspoliittista tilannetta arvioitaessa on syytä havaita, että valtiontalous on vain yksi osa kansantaloutta ja että kansantalouden kokonaiskehitys on tärkein talouspolitiikan mittari. Tässä mielessä palaan vielä demarien ohjelmaan pikkuisen, kun siellä todettiin jossakin kohtaa, että edellinen hallitus hoiti hyvin valtiontalouden. Se on totta, mutta helppo on hoitaa, kun kansantaloudessa pyyhkii rahaa paljon ja tulee kaiken näköisiä maksuja, leimaveroja ja muita. Se on totta. Valtiontalous hoidettiin, mutta kansantalous meni kuralle.

Nyt jos kansantalouden mittarilla mitataan nykykehitystä, kukaan ei voi kiistää sitä, että kehitys on myönteinen. Ne, jotka nyt voimakkaasti vaativat Ahon hallituksen päätä pölkylle taloutemme romuttamisesta, eivät tunne tätä tosiasiaa, sillä huomiotta näyttää jääneen se tosiasia, että kansantaloutemme on ollut alijäämäinen jo 70-luvulta lähtien, mutta tänä vuonna se ensimmäisen kerran pitkästä aikaa on positiivinen. Nimittäin kansantalouden ulkoinen velka vähenee tänä vuonna noin 7 miljardia markkaa. Tämä on varsin historiallinen aika siinä mielessä. Tätä myönteistä kehitystä ei ole syytä vähätellä, kun arvioidaan Ahon hallituksen saavutuksia. Positiivinen vaihtotase osoittaa myönteisen kehityksen selkeästi.

Ahon hallituksen aloittaessa vaihtotase oli pakkasella lähes 30 miljardia. Nyt ollaan todella plussan puolella noin 10 miljardia. Se on aika huima ero. En kuitenkaan kiistä sitä tosiasiaa, jonka alussakin totesin, että Ahon hallituksen aikana valtiontalous on ajautunut pahaan velkakierteeseen. Tämä on tosiasia, joka meidän hallituspuolueiden edustajien pitää tunnustaa. Tämä näkyy selkeästi talousarviossa: On varattu lainojen hoitoon 25 miljardia markkaa. Tämä on kuitenkin summa, joka tekee hyvin ihmeellisiksi ne hengiltäsäästämispuheet, joita toisaalta tulee. Toisaalta syytetään liiallisesta velanotosta ja toisaalta syytetään siitä, että säästetään hengiltä.

Varsin outoon valoon joutuvat myös velkaelvytyksen kannattajat, jotka nyt vaativat Ahon hallitusta mestattavaksi liian löysästä rahan jakamisesta ja valtion velkaantumisesta. Arvostelijoiden olisi syytä muistaa, että valtiontalouden kehitys on täysin riippuvainen kansantaloudesta ja niistä päätöksistä, joiden mukaan menot määräytyvät. Ne päätökset, jotka tehdään tässä ja nyt, vaikuttavat vuosiksi eteenpäin. Sen tietää jokainen. Käytettävissä oleva tieto, mitä voi katsella erilaisista mittareista ja muuttujista, kertoo selkeästi ja kiistattomasti sen, että kansantaloutemme oli rappiotilassa 90-luvun vaihteessa. Nyt puhun kansantaloudesta. Valtiontalous oli mahtavassa kunnossa, mutta kansantalous oli rappiotilassa.

Tämä näkyy selkeästi mm. mittareista, jotka ilmoittavat kilpailukyvystä. Se oli historiamme huonoin. Vaihtotase, josta jo puhuin, oli pakkasella pahasti. Elinkeinoelämä oli ylivelkaantunut, sen tiedän ihan tarkkaan, todella ylivelkaantunut, ja velka oli valuuttaa. Korot lähentelivät 20:tä prosenttia. Nyt demarien ohjelmassa puhutaan, että korot ovat karmeat. Niin ne ovatkin, mutta ne ovat puolet vähemmän kuin silloin. Ja mitä pankkeihin tulee jokainen tietää, mikä oli pankkien tilanne vuonna 90, saati sitten 91. Taatusti Ahon hallituksen toimet eivät vieneet pankkeja kuralle. Ei tarvitse lukea kuin Wegeliuksen kirja, niin tietää mikä oli tilanne 90. Bruttokansantuote putosi 91 reilut 7 prosenttia. Siihen tuskin Ahon hallituksen budjetti pahemmin vaikutti.

Kiistaton tosiasia on myös, että 80-luvun lopulla tehtiin päätöksiä, joilla valtiontalouden menot nousivat räjähdysmäisesti. Kukaan ei voi kiistää sitä tosiasiaa, että Ahon hallituksen aloittaessa valtiontalouden tulokäyrä oli todella alenemaan päin erittäin pahasti ja taas menokäyrä oli nousemaan päin. Nämä molemmatkin tietysti johtuivat toisaalta kansantalouden rappiotilasta. Myös työttömyys- ja konkurssikäyrät lähtivät jyrkkään nousuun jo vuonna 1990, mikä on tietysti sitten lisännyt myös räjähdysmäisesti valtion menoja, niin kuin tiedetään.

Kun tähän perintöön vielä lisätään ylikuumentuneen kasinotalouden aiheuttama pankkikriisi kymmenien miljardien pankkitukineen — nyt puhutaan 40 miljardista jo tällä hetkellä veronmaksajien rahoja — niin kyllä aika kohtuutonta on syyttää yksin Ahon hallitusta valtiontalouden surkeasta tilasta. Samanaikaisesti vielä puhutaan liiallisista säästöistä, joten kyllä se on käsittämätöntä, kun ei huomioida sitä, että kuitenkin nyt ovat kansantalouden perusedellytykset kunnossa.

Kyllä minä myönnän, että Ahon hallituksen suurin virhe on se, että se ei heti purkanut kaikkia Holkerin kabinetin liian suuriin tulo-odotuksiin perustuneita menopäätöksiä, mutta me kaikki tiedämme myös sen, että ei se olisi ollut mahdollista mitenkään, ei edes enemmistöpäätöksin niitä lakisääteisiä lisäyksiä olisi voitu purkaa.

Mutta jos näin olisi menetelty, olen aivan vakuuttunut, että nyt valtiontalouden velkaantumiskierre olisi jo katkeamassa ja katkaistukin ja myönteisesti kehittyneen kansantalouden avulla voitaisiin hoitaa loput eikä säästöpaineita enää olisi, ja ne säästöt, joita nyt joudutaan tekemään, ovat huomattavasti suurempia kuin ne, mitä silloin olisi jouduttu tekemään. Meillä ei myöskään olisi tätä 25 miljardin korkopottia budjetista, ja se on vielä alati kasvava näillä näkymin. Se aiheuttaa lisäleikkauspaineita. Tämän sijaan meillä olisi kohtuulliset velat ja alati pienevä korkokustannus ja se antaisi melkoista pelivaraa. Mikäli vielä olisimme saaneet kuriin talousrikollisuuden ja harmaan talouden, voitaisiin päästä jo valtion velkojen reiluun lyhentämiseen.

Tilanne on kuitenkin toisin, kuten tiedämme. Me olemme nyt tässä, tarvittavia säästöpäätöksiä ei ole saatu aikaan, sen myönnän. Ne, jotka nyt eniten arvostelevat Ahon hallitusta, ovat tehneet kaikkensa tarvittavien säästöjen estämiseksi. (Ed. Saari: Yleislakon uhalla!) — Niin, yleislakotkin ovat olleet mukana, mutta en minä viitsi tähän työmarkkinaproblematiikkaan puuttua, koska elävässä elämässä olen huomannut, että sen realiteetin kanssa kannattaa elää ja on viisaampi vähän antaa periksi, sittenkin tulee parempaan tulokseen. Turha kinastella porukan kanssa, joka ei näe nokkaansa pitemmälle.

Nyt aikaansaadusta kansantalouden myönteisestä suunnanmuutoksesta huolimatta valtiontalouden tasapainottaminen edellyttää vielä menojen sopeuttamista. Siitä ei päästä mihinkään, valitettavasti. Räjähdysmäisesti kasvaneet velanhoitokustannukset edellyttävät nyt huomattavasti suurempia säästöjä kuin ne, millä olisi selvitty, kun nämä säästöt olisi tehty aikanaan.

Tasapainottamisesta selviäminen niin, että valtiontaloudesta riippuvainen suljettu sektori ei joutuisi kohtuuttomasti kärsimään, on mahdotonta ilman kansantalouden myönteistä kasvukehitystä, ja onneksi tämä perusasia on nyt kunnossa ensimmäistä kertaa pitkiin aikoihin, niin kuin alussa totesin. Tämän demaritkin ihan oikein sanoivat omassa ohjelmassaan ja antoivat

tunnustusta. Se todettiin selkeästi. Oliko kolmannessa vai neljännessä kappaleessa, missä todettiin, että nyt ovat nämä edellytykset olemassa.

Suunnanmuutoksen vaatijoille sanoisinkin, että olisi syytä huomata suunnanmuutos parempaan, ottaa laput pois silmiltä ja havaita, että olemme todella menossa oikeaan suuntaan. Nämä Ruotsin retuperälinjan haikailijat voivat nyt sitten katsella, miten hyvä oli, kun ei lähdetty siihen suuntaan. Viimeistään nyt kannattaisi kuunnella tai lukea presidentti Koiviston näkemyksiä ja ottaa niistä opiksi. Tämän ulkopuolisena demareillekin sanoisin.

Arvoisa puhemies! Minuutit näyttävät alkavan tulla täyteen enkä aio ed. Vesa Laukkasen kanssa ruveta kilpailemaan ja jätän sen osuuden puheestani pitämättä, joka lähti siitä, mitä pitäisi tehdä tästä eteenpäin ja miten voitaisiin edetä. Minä ehdin sen varmasti monta kertaa vielä täällä eduskunnassa tuoda esiin.

Minä haluan vain lopetella todeten, että täällä on puhuttu eräänä keinona pääomaverotuksesta jne., sen prosentin nostamisesta. Sanoisin, että kyllä siinä on aika paljon kateutta ja ironiaa sekä omaan nilkkaan potkimista, jos ajatellaan pääomaverotusta ja sitä, ketä se koskettaa kovasti, ja sen tuotto on marginaalinen osuus. Ensinnäkin ajatellaan piensäästäjiä, joitakin ihmisiä, jotka ovat säästäneet rahaa taikka jonkun osakkeen ja siellä on vuokralainen, ja saattaa olla, että on itse eläkkeellä tai työtön ja vuokrat ovat ainoat tulot, mitä tulee. Aika pahasti saattaa iskeä nilkkaan sitä kautta.

Sen sijaan olen kyllä samaa mieltä, että siellä on aukkoja, joihin pitäisi puuttua, lähinnä pörssiyhtiöihin ja vähennyksiin, jotka koskevat osaketuloja. Kyllähän siellä korjaamista on, mutta pääomaveroprosentista puhuminen on lähinnä kateutta eikä sillä kesää tehdä. Se ei merkitse yhtään mitään valtiontalouden tasapainottamisessa, ja nostossa on paljon niitä kielteisiä tekijöitä, joihin en halua sen enempää puuttua.

Herra puhemies! Kateuden ja veronkorotusten ajattelemisen sijaan me tarvitsemme nyt altista mieltä epäkohtien poistamiseen. Se on ihan selvä asia. Hyvinvoinnin oikeudenmukaiseen jakamiseen tietysti pitää päästä. Jos meillä ei ole tahtoa yhteisvastuullisesti jakaa oikeudenmukaisesti tätä hyvinvointia eli työtä ja työn hedelmiä, niin meille jää pahoinvointi jaettavaksi. Tämä on minun vakaa käsitykseni.

Meillä on todella, niin kuin sanoin, kansantalouden kohdalta tilanne aika hyvän näköinen ja mahdollisuudet aika hyvät, mutta uhatkin ovat melkoiset, ja tulevaisuus riippuu ennen kaikkea siitä, mitä tässäkin talossa päätetään. Yksi iso asia on EU-jäsenyyskysymys. Minä olen itse päätynyt siihen, että myönteinen ratkaisu on pienempi paha kuin kielteinen, mutta en kuulu niihin, jotka kuvittelevat, että myönteinen ratkaisu on taivas. Mutta saattaa olla, että kielteinen on helvetti.

Ed. Rönnholm (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tähän kansantaloudelliseen näkemykseen joiltakin osin voi hyvällä syyllä yhtyäkin. Kuitenkin muistuttaisin muutamista sellaisista asioista, jotka ovat olleet keskeisiä ja erityisiä ongelmia kansantaloudelle aiheuttaneita tämän hallituksen toimien osalta. Yksi on ollut se, että hallitus on omilla toimillaan aina ratkaissut kriisit sen jälkeen, kun ne ovat kaatuneet päälle, eikä koskaan aikaisemmin. Suomalaisille on syötetty sekä korkean koron että devalvaation myrkkyä. Siitä ovat olleet seurauksena pitkälti sitten ne kotimarkkinoilla olevat vaikeudet, joista meillä kaikilla on riittävästi täällä tietoa. Sen vuoksi jotenkin tuntuukin yllättävältä, että ed. Laivoranta, joka markkinoita tuntee myös käytännön tasolta, ei esimerkiksi suosittele sitä samaa markkinasopeutusta maatalouteen, kuin on muissa kotimarkkinaelinkeinoissa tässä harjoiteltu.

Hän lienee myös hyvin selvillä siitä, että monet yritykset joutuvat jopa tappiollisilla tilinpäätöksillä ja jopa negatiivisilla käyttökatteilla tulemaan useita vuosia toimeen, ja jolleivät tule toimeen, tie päättyy siihen. Ne yrittävät tästä huolimatta kamppailla eteenpäin, ja nyt onkin kysymys siitä, jakaisimmeko vastuuta markkinatalouden kehittämisestä myös yhteiskunnan kaikille sektoreille niin, että jokainen olisi siellä vastuun kantajana.

Tästähän on pitkälti kysymys silloin, kun puhutaan pääomaverotuksesta. Se, että työtulot ovat verotettuja huomattavasti korkeammalla veroprosentilla kuin pääoma, on selvä epäkohta, eikä kysymys tietenkään ole mummoista eikä heidän markoistaan.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ed. Rönnholm toteaa, että hallitus on joutunut tilanteeseen, josta se jälkikäteen monia kriisejä on ratkomassa, ja kyllä ed. Rönnholm tässä mielessä on aika paljon oikeassa. Yli-

päänsä koko sen konkurssipesän, jonka hoitoon jouduttiin, syntyyn ei toki voitu enää vaikuttaa siinä vaiheessa, kun kevään 91 jälkeen liikkeelle lähdettiin.

Mitä tulee siihen, että devalvaatio kaatui päälle, se kaatui päälle, kun ei yhteiskuntasopimusta syntynyt. Kun tietyt keskeiset ammattijärjestöt tietyllä poliittisella tuella kaatoivat yhteiskuntasopimuksen, sen seurauksena ajauduttiin devalvaatioon ja sittemmin tilanteeseen, jossa markka jouduttiin panemaan kellumaan.

Minkä takia leikkauksia ei aikaisemmin tehty, minkä takia valtion menojen kasvua ei pystytty stoppaamaan huomattavasti aikaisemmin? Senkin me kaikki tässä salissa olevat muistamme. Valtiosääntöä ja perustuslakeja kyettiin muuttamaan vasta kesällä 92, ja vasta sen jälkeen hallitus sai edellytykset siihen, että se yksinkertaisella lainsäädännöllä kykeni saamaan säästölakeja aikaan. Myönnän, että tässä asiassa nimenomaan keskusta saa aika lailla katsoa peiliin, nimenomaan niiltä osin peiliin, että keskusta oli omalta osaltaan estämässä perustuslakien muutosta edellisellä vaalikaudella. Jos me olisimme tienneet, minkälaiseen tilanteeseen joudutaan ja mikä se konkurssipesä oli, minkä hoitoon jouduttiin, jälkikäteen ajatellen perustuslakien muutos olisi pitänyt hyväksyä edellisellä vaalikaudella.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Puutun ed. Laivorannan puheeseen siinä suhteessa, että on jotenkin liikuttavaa, että hän jakaa aikansa siten, että juuri kun hän olisi päätymässä tilanteeseen, jossa pitäisi sanoa, mitä pitäisi tehdä, niin onnetonta kyllä, aika loppuu.

Minusta tämä on ongelmallista; luin oman ryhmäpuheenvuoroni jälkeen 200 sivua tekstiä eiliseltä illalta. Ne 200 sivua ovat tässä kädessäni. Näiden 200 sivun aikana ei ole ehditty tai kyetty tai muistettu sanoa, mitä totta puhuen pitäisi konkreettisella tavalla tehdä. Ei nimittäin ole aivan totta, ed. Laivoranta, että kansantalouden näkymät ovat hyvät, koska tulevaisuudessa, lähivuosina, meidän valtionvelkamme nousee 500 miljardiin, ja uskallan epäillä, pystyykö Suomi enää koskaan maksamaan tätä velkaansa missään ajateltavissa olevissa aikaraameissa ja millään järkevällä realistisuudella.

Kun toinen ongelma liittyy myös 500:aan, nimittäin 500 000 työttömään, niin ed. Laivoranta, minä kyllä antaisin teille anteeksi, vaikka te puhuisitte tähän iltaan asti, jos teillä todella olisi jotakin tietoa siitä, miten voitaisiin tämä 500 miljardin jättiongelma ratkaista velan puolella ja miten nämä 500 000 ihmistä voitaisiin työllistää. Jos teillä on vastauksia näihin asioihin, niin puhukaa estottomasti ja te teette suuren palveluksen Suomen kansantaloudelle ja Suomen kansalle. Mutta jollei teillä ole konkreettisia ratkaisuja, on aivan selvää, että täällä ei iskulauseenomaisesti voida ratkaista näitä ongelmia, ja silloin on tietysti parempi, vaikka pidättäytyisi puhumasta kokonaan.

Ed. L a i v o r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aloitan ed. V. Laukkasesta, joka valitteli sitä, että jaan aikani niin, etten kertonut, mitä pitää tehdä. Minä kuulun niihin, jotka uskovat, että minä pääsen toisenkin kerran tuonne vielä puhumaan, ja uskon, että yhdellä puheella tai pitkillä puheilla niitä asioita ei kyllä korjata.

Sanon vain muutaman asian, kun kysyitte vastausta. Kahden minuutin aikana ei paljon ehdi sanoa, mutta kun puhuitte, että kansantalouden tilanne ei ole hyvä, ja viittasitte siihen, että valtionvelka on 500 miljardia, niin pitäisi erottaa kaksi tosiasiaa. Nimittäin kansantalouden tilanne on parantunut ja hyvä, koska nyt maksetaan velkoja pois. Kun muu sektori maksaa enemmän pois kuin valtio velkaantuu, tilanne on korjaantumassa, eli valtionvelka on pienempi paha.

Miten 500 000 ihmistä voidaan työllistää? Minä kuulun niihin, jotka tietävät sen, että heitä ei enää työllistetä muutoin kuin jakamalla työ uudestaan. Se on inhimillinen kysymys. Ei ihmistyön tarvetta tule lisää — kehitys menee siihen suuntaan — vaikka tuotanto ja tulos kasvaa. Suomen tuotanto ja tulos kasvaa, mutta ihmistyön määrä vähenee. Työ pitää jakaa uudelleen. Olen tehnyt siitä esityksiäkin.

Ed. Rönnholmille haluan todeta, että aivan oikein, hallitus ei ole saanut kehitystä hallintaansa eli ei pysty johtamaan kehitystä, vaan kehitys johtaa sitä. Mutta, kuten ministeri Pekkarinen totesi, niin hallitus sai niin hankalan kehityksen hoidettavakseen, että kyllä siinä enemmän tai vähemmän on ollut pelastuspartion johtaja, mieluummin kuin ennalta ehkäisevän toiminnan johtaja. Olen kuulunut niihin, jotka ovat myös arvostelleet hallitusta siitä, ja olisin toivonut, että olisi päästy aktiivisempaan otteeseen kehityksen johtamiseksi, mutta tiedän ne vaikeudet, mitkä tässä on. Lainsäädäntö on tässä vaikeutena.

Ed. Rönnholm (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli sinänsä lohdullista kuulla, että ministeri Pekkarinenkin huomasi, että mahdollisesti heidänkin joissakin poliittisissa valinnoissaan on ollut aihetta arvosteluun. Kuitenkin ministerille, joka ei nyt ole paikalla, ennen muuta sanoisin, että mielestäni tämän hallituksen suurin heikkous on ollut huonon hengen luomisessa suomalaiseen kansaan ja suomalaiseen kansantalouteen sitä kautta; siihen tämä hallitus nimenomaan on syyllistynyt jatkuvasti riitelemällä erilaisista asioista ja ikään kuin tarpeettomasti ärsyttämällä näitä pahamaineisia markkinavoimia.

Olisi varmaankin hyväksi, jos hallituksen jäsenet todellakin omia lausuntojaan miettiessään miettisivät enemmän, että he puhuvat hallituksen jäseninä, sen sijaan että he puhuvat jonkun puolueen kansanedustajina ja tulevina kansanedustajaehdokkaina. Tässä suhteessa mielestäni hallitukselle on annettava vankasti risuja ja muistutettava siitä, että tehtävä on erittäin vastuullinen ja heidän tekosensa kostautuvat meidän kaikkien maksettaviksi. Sillä tavalla tämän hallituksen perintö tulee olemaan raskas kantaa myös tuleville hallituksille.

Ed. Vanhanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Alho: Herra puhemies! Eräässä artikkelissa, joka taannoin julkaistiin The Economist -lehdessä, väitettiin, että tämän vuosisadan tärkein talouteen liittyvä opetus on, että hallitusten epäonnistuminen on aina syvempi, talouskäsittein: paljon vahingollisempi, ja yksilön vapautta uhkaavampi kuin koskaan konsanaan nk. markkinahäiriö. Tämän opetuksen kanssa olemme joutuneet elämään Suomessa ja kokemaan sen myös hyvin henkilökohtaisesti.

Porvarihallituksilla on kuitenkin ollut eroja, jos katsotaan ihan Suomen ja Ruotsin tilannetta. Ruotsissakin on samantapaisia suuria velkaantumisongelmia, korot myöskin siellä ovat ongelmana, mutta kaikesta huolimatta työttömuys on puolet siitä mitä Suomessa. Kysymys on ollut siis valinnoista ja myös ammattitaidosta, sillä kyllähän neuvotteluissa hyvän tuloksen aikaansaamisessa, myös politiikassa, kysytään hyvää ammattitaitoa, neuvottelutaitoa ja myöskin sovittelevuutta. Sitä ei tällä hallituksella ole ollut, aivan kuten ed. Rönnholm sanoi. Kriisithän ovat syntyneen siksi, että ne on synnytetty, jos niitä ei ole syntynyt itsestään.

Sosialidemokraatit ovat esittäneet joka vuosi vaihtoehtobudjetin, niin nytkin. Ed. Laivoranta moitti sitä epäjohdonmukaiseksi. Kun eilen luin vielä kertaalleen hallituksen esityksen ensi vuoden talousarvioksi, havaitsin, että kyllä on mennyt niin yleisperusteluissa kuin muutoinkin tekstit aika pahasti sekaisin. Näkee, että hallituksen sisällä on ollut erilaisia käsityksiä ja että hallituksen ja valmistelevien virkamiesten käsitykset ovat erilaiset, sillä niin epäjohdonmukaista on teksti.

Avainkysymys kuitenkin loppujen lopuksi vaihtoehtojen esittämisessä on siinä, mikä on sosialidemokraattien keskeinen viesti. On aikaansaatava pitkäntähtäimen talousohjelma, joka turvaa työllisyyden ja velanhoitokyvyn. On kysymys uskottavuudesta ja luottamuksen palauttamisesta politiikkaan. Itse asiassa me tarvitsemme yhteiskuntaohjelman, jonka tehtävänä on luoda paitsi uudet työmarkkinat myös uutta sisältöä sille, mitä me kutsumme hyvinvoinniksi ja yhteisiksi palveluiksi.

Näyttää siltä, että maailmassa taas vasemmistolla ja sosialisteilla on tilausta. On karvaasti nähty, että pelkästään markkinoiden varaan heittäytymisellä aikaansaadaan, kuten Englannissa on aikaansaatu yksityistämällä hyvin voimakkaasti ja nopeasti palveluita, sellaisia yhteiskunnallisia ongelmia, jotka ovat erittäin vaikeita ja hankalia, kuten köyhyyttä, lukutaidottomuutta, sellaisia uusia sosiaalisia ongelmia, jotka ovat käsittämättömiä kuitenkin näin modernissa, teknisesti kehittyneessä maailmassa, jossa pitäisi olla kaikki mahdollisuudet hoitaa ihmisten perusasiat.

On myös päivänselvä asia, että kun vasemmisto tulee ottamaan vastuun köyhyyden voittamisesta, yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden edistämisestä ja julkisten palvelujen laadun ja tehokkuuden parantamisesta, meidän on itsemmekin vapauduttava omista luurangoistamme ja yhdistettävä markkinat tahtopolitiikkaan. Markkinat ovat siis väline. Kysymys on silloin siitä politiikkavalinnasta, mikä tehdään. Tässä suhteessa vasemmistoon liittyy paljon odotuksia, ennen kaikkea yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttamisessa.

Elinkeinopolitiikassa on tehtävä nyt tietoinen valinta suomalaiseen osaamiseen perustuva vakaan taloudellisen kasvun edistämiseksi. Vain näin voidaan taata yhteisten palvelujen ja huolenpidon perusta. Tästä syystä on luovuttava kaikesta julkisin varoin tapahtuvasta yritystoiminnan tukemisesta. Sitä vastoin me tarvitsemme riskisijoituksiin erikoistuvia rahastoja.

Tämänkin suuntainen ajatus löytyy ensi vuoden talousarvioesityksestä. Johtopäätökset ovat kuitenkin päinvastaiset. Julkiset yritystuet tässä luen siis myös maatalouden yritystoiminnaksi, kasvavat huomattavasti ja merkittävästi enemmän kuin varsinainen EU-jäsenyys edellyttäisi. Valtion on sitä vastoin elinkeinoelämän ja kansalaistenkin kannalta taattava tarvittava infrastruktuuri. Se merkitsee korkeatasoista koulutusjärjestelmää, perustustutkimusta, mutta ennen muuta myös kansalaisten hyvinvointipalveluita. Ne ovat aivan yhtä lailla elinkeinoelämän kilpailukyvyn kannalta tärkeitä. Lasten päivähoito on esimerkiksi juuri tyypillisesti sellainen asia.

Kaikille kansalaisille on myös taattava oikeus toimeentuloon, mutta etuudet on aina sopeutettava kansantalouden kulloiseenkin tilaan. Silloin, kun on enemmän jaettavaa, voidaan jakaa enemmän. Silloin, kun on vähemmän jaettavaa, jaetaan vähemmän. Tärkeä tehtävä on estää perinnöllisen köyhyyden syntyminen. Tästä syystä on erityisen tärkeätä turvata uusien työmarkkinoiden luominen ja myös nyt jo työttöminä olevien ihmisten mahdollisuus ottaa vastaan lyhyitä ja osa-aikaisia työsuhteita. Työttömyyden hoitaminen eli työllisyyden parantaminen on yksi yhteiskuntapolitiikan suurimmista projekteista, jonka voittamiseksi on tehtävä kaikki voitava. Se merkitsee koko yhteiskuntapolitiikan keinovalikoiman käyttämistä mm. sosiaali- ja terveyspolitiikassa, mutta ennen muuta uusien pelisääntöjen etsimistä.

Tässä suhteessa esimerkiksi osa-aikatyö on tehtävä houkuttelevaksi. Hyvin monet lapsiperheet ihan itsekin haluaisivat valita osa-aikatyön, mikäli muista etuusjärjestelmistä ei rangaistuksia seuraisi. Tämä on hyvin vaikea asia kuitenkin keskustella, koska on usein totuttu ajattelemaan, että osa-aikatyömarkkinat ovat vain naisten työmarkkinoita ja tämä heikentäisi meillä hyvin edennyttä sukupuolten tasa-arvoa. Kysymys on kuitenkin mielestäni siitä, että tulevaisuudessa ihmisten elämänkaaressa työsuhteet ovat erilaisia ja eri elämäntilanteissa voidaan valita myös toisin kuin on totuttu tekemään tähän saakka. Työttömyyden hoitamisprojektissa olennaista on tietysti panostaa työvoiman koulutukseen, koska se on ainoa kilpailuetu tai -valtti, jolla voimme luoda kansantalouteen oikeata ja todellista kasvumahdollisuutta.

Verotus- ja tulonsiirtojärjestelmät on mielestäni yhdistettävä. Tulonsiirtoja annetaan vasta silloin, kun bruttotulot eivät riitä ihmisten kohtuulliseen toimeentuloon, varsin kova ratkaisu, mutta mielestäni ainoa oikeudenmukainen vaihtoehto nykyisen tilkkutäkkijärjestelmän tilalle. Verotuksen ja tulonsiirtojärjestelmän yhdistäminen nimittäin takaa tulonsiirtojen sopeuttamisen toisaalta yksilön ja perheen ja toisaalta kansantalouden tilaan. Kun käytetään hyväksi verotuksen ympärillä olevaa laajaa tiedostoa, automaattista tietojenkäsittelyjärjestelmää, se voi myös vapauttaa työvoimaa, ihmisten palvelemiseen silloin, kun ihmisten palveleminen on olennaisempaa.

Jos verotus- ja tulonsiirtojärjestelmät yhdistetään, voidaan myös ehkäistä köyhyysloukut, turvata ihmisarvoinen elämä ja siihen liittyvä toimeentulo, mutta myös taata aina, että työnteko ja rahan ansaitseminen lisää käytettävissä olevia tuloja. Kysymys on jostakin negatiivisen tuloveron mallista, ja perusorientaatio, joka tässä mallissa on takana, lähtee kuitenkin siitä, että ihmisillä on ensisijaisesti ja viime kädessä vastuu itsellään omasta toimeentulostansa, kuten heillä on myös kansalaisina vastuu vanhemmistaan, lapsistaan ja siitä, että elämästä tulee hyvä. Yhteiskunnan tukea ja turvaverkkoja tarvitaan silloin, kun yksilöt eivät selviä. Mutta tätä vastuuta ei pitäisi koskaan millään auttamisjärjestelmällä yksittäisiltä ihmisiltä viedä. Siinä on kysymys myös heidän täydestä kansalaisuudestaan.

Sitten, arvoisa puhemies, muutamia huomautuksia varsinaiseen budjettiesitykseen.

Ensinnäkin kehitysyhteistyön kohdalta en voi hyväksyä sitä ratkaisua, joka hallituksessa on tehty, että 0,4 prosentin bkt-osuus on oikeastaan näennäinen, koska EU:n kautta tapahtuvaa jäsenmaksua ei ole kompensoitu. Niin kuin muutoinkin, tässä yhdyn sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän vaihtoehtoisen budjetin näkemyksiin.

Asuntopuolella pidän erittäin valitettavana sitä, että kun maassa on edelleenkin erittäin merkittävä työttömyys ja investoinnit eivät ole kaikista toiveista huolimatta lähteneet liikkeelle, peruskorjausmäärärahat on ajettu alas. Mielestäni se olisi hyvää työllisyyden hoitoa ja merkitsisi myös kansallisuusvarantomme, kiinteistöjen, hyvää kunnossapitoa ja olisi järkevää tähän uhrata varoja. Näin ei kuitenkaan ole tehty, mitä pidän valitettavana.

Maatalouden osalta on mielenkiintoista havaita, että Uudellamaalla on yhtä paljon työttömiä kuin maataloudessa elinkeinonharjoittajia. Siitä huolimatta maatalouden kansallisesta tuesta on puhuttu väsyksiin saakka mutta työttömien

kansallisesta tuesta ei yhtään. Minusta on harmillista, että maataloudessakin on nyt betonoitu rakennemuutoksen estäminen niin EU:n liittymissopimuksen yhteydessä kuin myös kotimaisen tuen kohdentamisessa. On minusta mieletöntä, että etelässä, jossa tilakoot ovat jo kohtuullisen kilpailukykyisiä, tukea tulee vähän ja tuki ohjautuu kannattamattomaan tuotantoon. Myös budjetin liiteaineistosta voi nähdä meidän tilakokomme ongelmallisuuden. Samoin jos katsotaan lehmien tai sikojen lukumäärää, nähdään miten mielettömällä tavalla ylläpidämme kannattamatonta toimintaa.

Olen antamassa mielelläni maataloudelle tukea silloin, kun voin olla varma siitä, että sillä tähdätään myös kannattavaan yritystoimintaan. Olinkin kovin hämmästynyt, kun ed. Korkeaoja EU:n liittymissopimuksen yhteydessä oli huolestunut siitä, että maataloudessa EU:n liittymissopimuksen myötä vastaisuudessa toimeentulo tulisi puoliksi suoran tulotuen kautta ja enää puoliksi yritystoiminnan kautta. Niin kuin sanoin jo silloin, oli minulle suuri uutinen, että maataloudessa nykyään toimittaisiin yritystulojen perusteella. En ole koskaan voinut ymmärtää vientitukia ynnä muitakaan sellaisiksi asioiksi, jotka olisivat taanneet häiriöttömään markkinatalouteen perustuvan maatalouden harjoittamisen.

Sitten vielä lopuksi valtionosuusjärjestelmistä ja aluepolitiikasta. Nehän ovat toinen ongelmallinen asia, jolla betonoidaan järjestelmä, joka ei voi toimia. Jos kuntakoko on meillä liian pieni emmekä saa sellaisia yksiköitä, joilla on elinkelpoisia mahdollisuuksia, niin ei ainakaan viimeiseksi valtionosuuksin ja aluepoliittisin tukikeinoin pitäisi tukea sitä, että kannattamaton kuntayksikkökoko Suomessa pysyy. On huvittavaa katsella pääkaupunkivihamielisyyttä, jota ei soisi silloin olevan, kun kaikki tietävät, että kansantaloudessakin pääkaupunkiseudun vetovoimalla on suurta merkitystä.

Syrjintää kuitenkin nyt budjetissakin ja tehdyissä muissa ratkaisuissa on harjoitettu. Uudenmaan työtön saa 4 500 markkaa yhteiskunnan työllistämisrahoja työllistyäksensä, kun taas Kainuussa summa on nelinkertainen. Kun katsotaan valtionosuuksia per asukas, niin epäsuhta on vieläkin suurempi esimerkiksi kahden ääripään, Helsingin ja Utsjoen, välillä. Jos katsotaan vielä ihmisten julkista liikkumista, niin sitäkin subventoidaan muualla maassa, mutta pääkaupunkiseudun joukkoliikenteelle, joka on yhdyskuntarakenteen kannalta täysin välttämätöntä, ei heru pennin pyörylää.

Tämä on erittäin lyhytnäköistä politiikkaa ja omiaan lisäämään sitä epäluottamusta ja epäsopua, joka on nyt valitettavan suuri tosiasia yhteiskunnassamme aikana, jolloin pitäisi kuitenkin yhdistää voimat koko Suomen kansantalouden selviämiseen ja käyttää niitä luonnollisia kehitysmoottoreita hyväksi, joita meillä täällä on. Tässä suhteessa pitäisi ajatella, että Suomi ansaitsee hyvän pääkaupunkiseudun ja pääkaupunkiseutu tarvitsee myös muuta Suomea. Tällainen vastakkainasettelu, joka on ollut jo pitkään, on täysin absurdi ja koko kansantalouden kannalta epäonnistunut, puhumattakaan tilanteesta, jossa olemme Euroopan yhteisön jäseniä, jos kansa niin päättää. Me todella teemme itsellemme karhunpalveluksen, sillä kuitenkin Eurooppakin muodostuu kaupunkikeskuksista ja niistä liikenneväylistä, jotka näiden keskusten välillä voidaan aikaansaada.

Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että on vihdoin ja viimein aika myös eduskuntakäsittelyssä toistensa sättimisestä siirtää keskustelu siihen, miten Suomen kansantaloudelle haetaan velanhoitokykyä ja miten voidaan nopeasti parantaa työllisyyttä. Tässä avainsanoja ovat luottamus ja näkemys siitä, että asioissa pitää nähdä kriisin yli. Siitä syystä kysymys siitä, että on luotava ohjelma, jossa pannaan vireille myös keskeisiä rakennepolitiikkaan liittyviä uudistuksia projektiluontoisten, ensiapuluontoisten työllisyyden hoitamiseen liittyvien asioiden kanssa, on olennainen. Tässä suhteessa olen varma siitä, että myös sosialidemokraatit tulevat aina tarvitsemaan yhteistyökumppaneita.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Alho kiinnitti huomiota siihen, että tulonsiirtojen ja verotuksen yhdistelmän tulee olla sellainen, että työnteko aina kannattaa. Tästä voidaan olla ehdottomasti samaa mieltä. Toinen periaate, joka on ilmeisen oikeudenmukainen, on se, että verotuksen progression, siis todellisen verotuksen progression, tulee lisääntyä koko ajan, kun tulot kasvavat. Nämä kaksi periaatetta on myös esitetty välikysymyksessä, jota käsitellään ensi viikolla.

Tätä asiaa pitää kuitenkin ajatella pidemmälle ja todeta se, mihin näillä periaatteilla joudutaan. On ratkaistava myös ongelmat, jotka tästä syntyvät. Väistämättä nimittäin joudutaan joko siihen, että toimeentulon tasoa on pudotettava nykyisestä silloin, kun on työttömänä, tai sitten siihen, että verotuksen progressiota on lievennettävä noin 20 000 markan kuukausitulotasolla.

Muussa tapauksessa nämä kaksi periaatetta eivät toteudu. Kun näistä asioista puhutaan, pitäisi minusta myös ratkaista se, millä tavalla tämä kysymys hoidetaan. Oma käsitykseni on se, että tuloverotusta pitää rajusti lieventää ja lisätä ympäristöveroja ja muuta välillistä verotusta.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Alho puhui vasemmiston ja sosialidemokraattien historiallisesta tehtävästä uuden uljaan Euroopan rakentamisessa eli köyhyyden poistamisessa, niin ihan jo säikähdin, kuuluuko ed. Alhokin niihin sosialidemokraatteihin, jotka haluavat säilyttää vanhakantaiset rakenteet kaikilla yhteiskunnan aloilla, mutta puheen jatkuessa hän osoittautui harvinaisen luovaksi sosialidemokraatiksi tässä suhteessa. Olen täsmälleen samaa mieltä siitä, että ihmisistä tulee huolehtia, mutta ihmisten kyllä täytyy ottaa vastuu omasta itsestään ja toimeentulostaan ja elämästään. Kun hän puhui mahdollisuudesta ottaa negatiivinen tulovero käyttöön, niin hänen ajatuksena kulki samalla linjalla kuin esimerkiksi omani perustulon järjestämisestä ihmisille. Perustulon, negatiivisen tuloveron, kannattajia ei sosialidemokraattien joukossa kovin monta ole. Näyttää siltä, että myös muut puolueet ovat tässä asiassa jakautuneet. Kokoomuksessakin on tämän asian kannattajia. Mutta kuten hallituksen budjettiesityksestä huomataan, niin toisella tavalla ajattelevat ainakin tässä vaiheessa saivat voiton ja ministeri Huuhtasen ajatus kärsi tappion.

Siitä olen tyytyväinen, että tästä asiasta vihdoinkin on myös eduskunnassa alettu keskustella, eli mikä on se keino, jolla ihmisten putoaminen pohjalle estetään, mutta annetaan kuitenkin ihmisille toimeentulo ja sallitaan heidän huolehtivan itsestään ja nimenomaan niin, että valtio ei heitä paimenna vaan että se riippuu ihmisistä itsestään.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin tavattoman hämmästynyt ed. Alhon puheenvuoron siitä osasta, jossa hän käsitteli maataloutta. Hänhän totesi suurin piirtein niin, että EU-sopimuksessa maatalous betonoidaan ikään kuin rakennemuutosta vastaan. Ed. Alholta ilmeisesti jäi kuulematta tässä salissa aikaisemmin käyty keskustelu, jossa ministeri totesi, että tämä rakennemuutos kiihtyy niin voimakkaasti, että lähivuosien aikana maatalouden harjoittajien lukumäärä puolittuu, ja kukaan tässä salissa ei sitä asettanut kyseenalaiseksi. Minusta tällainen rakennemuutos on todella raju eikä voi sanoa, että se merkitsisi sitä, että ala olisi betonoitu rakennemuutosta vastaan tässä sopimuksessa.

Toinen minua hämmästyttänyt seikka oli se, että ed. Alho teki rinnastuksen, että Uudellamaalla on enemmän työttömiä kuin maataloudessa ammatinharjoittajia. Tämä varmaankin pitää paikkansa, mutta ed. Alho unohti sen asian, että maatalouteen liittyy tuotantoketju. On niin, että ellei meillä tuoteta maitoa, ei meillä ole myöskään meijeriteollisuutta, ja ellei meillä tuoteta teuraseläimiä, ei meillä ole myöskään teurastamoteollisuutta. Eli maatalouden alasajo vaikuttaa hyvin monen muunkin työpaikkaan ja toimeentuloon kuin pelkästään maatalouden ammatinharjoittajien eli viljelijöitten itsensä.

On todettava ed. Alholle vielä EU-sopimuksen mukaisesta maataloudesta, että se todella johtaa siihen, että tällainen yrittäjätyyppinen ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. L a i v o r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Alhon kanssa olen samaa mieltä siitä, että vastakkainasettelu ja sättiminen on täysin hyödytöntä. Sen sijaan tietysti asioista pitää ja voidaan olla eri mieltä, muutenhan ei tapahdu mitään kehitystä. Kuitenkin totean kolme asiaa, joista pikkuisen olen eri mieltä.

Ed. Alho totesi, että hallitukselta puuttuu sovittelevuutta. Ed. Rönnholm myös tähän asiaan viittasi. Kyllä kai niin on, ettei yksi riitele. Kyllä tässäkin kohtaa vähän menee korville tuo ensimmäinen, ettei sätitä. Tämä on vähän sättimistä ja yksipuolista. Kyllähän aina kaksi osapuolta tarvitaan, kun riidellään. Ei kai tämä hallitus sen pahempi ole kuin mikään muukaan eli ei ole pekkaa pahempi.

Toinen kysymys, mihin haluaisin puuttua, on se, että kun totesin omassa puheenvuorossani demarien varjobudjetin epäjohdonmukaiseksi, niin ed. Alho yritti sillä luovia tästä, että hallituksenkin budjettiesitys on epäjohdonmukainen perusteluiltaan. Eihän se muuta miksikään demarien erittäin epäjohdonmukaista esitystä. Tämä on kummallista asioitten kiertämistä.

Kolmas asia, johon haluan puuttua, liittyy myös ed. Rönnholmin kysymykseen, miksi en suosittele samaa markkinasopeutusta maataloudelle kuin pk-sektorille. Ed. Alhokin totesi, että elinkeinopolitiikassa pitää luonnollisesti olla tietoinen valinta, että luovutaan kaikesta julkisin

varoin tuetusta toiminnasta, niin minäkin kannatan sitä niiltä osin, joka liittyy normaaliin yritystoimintaan, joka on markkinaehtoista. Mutta se, miksi en maatalouden osalta näe sitä hyvänä, perustuu siihen — myös, ed. Rönnholm, vastaus kysymykseenne — että tässä on oleellinen ero. Eivät maataloudessa tuotteitten hinnat muodostu normaalisti markkinaehtoisesti niin kuin muussa yritystoiminnassa. Jos päästään siihen, että maatalous ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin haluaisin jatkaa ed. Alhon kanssa keskustelua koskien maataloutta ja markkinaehtoisuutta. Minä ymmärrän, että meidän näkökulmamme ero, ja se usein on laajemminkin sosialidemokraattien ja keskustan välinen näkemysero, on se, että sosialidemokraattien puolella katsotaan maataloutta lähes yksinomaan makrotaloudellisesta näkökulmasta ja me useammin lähdemme yrityksen, viljelijän, maatilan näkökulmasta. Kun sanoin, että tämä yritystaloudellinen elementti EU-ratkaisussa häviää, niin lähdin nimenomaan maatilan näkökulmasta. Voidaan sanoa, että eteläsuomalaisen maatilan näkökulmasta tähänastinen suomalainen käytäntö on ollut se, että maatilat ovat toimineet Etelä-Suomessa puhtaasti markkinaehtoisesti, Suomen rajojen sisäpuolella olevien markkinoiden osalta siis yrityksen näkökulmasta puhtaasti markkinaehtoisesti. Tulot ovat tulleet tuotteiden myynnistä, ja menotalous on ollut jokaisen itsensä järjestettävissä. Nyt tämä uusi malli johtaa siihen, että yli puolet tulee riippumatta siitä, miten tuotannon järjestät, pelkästään sen perusteella, että on tietyt hehtaarit tai tietyt kotieläimet. Se hävittää markkinaehtoisuuden yksityistalouden näkökulmasta ja johtaa myös siihen, että tervettä rakennekehitystä ei synny, koska yrityksen rakenne on väärä.

Sitten vielä huomauttaisin siitä, että kun Suomi on Euroopan maaseutumaisin maa, niin tarvitsemme, siihen yhdyn, hyvän pääkaupungin, ja myös siihen, että pääkaupunki tarvitsee maaseutumaista Suomea. Sitä haluan yhdessä rakentaa.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alho arvosteli myös aluepoliittista toimintaa, mitä ihmettelen, koska nimenomaan EU:ssakin monen, monen viisaan valtiomiehen toimesta sukupolvien ajan on nähty köyhän ja pienen ihmisen, syrjäisellä alueella asuvan ihmisenkin, ihmisoikeuksien kehittämisen tärkeys ja se on yksi ohjenuora.

Toteaisin ed. Alholle, että edellisen hallituksen aikana teetimme laskelmia mm. siitä, paljonko valtionhallinnon henkilökunta maksaa veroja Helsingin kaupungille, ja yllätys yllätys, silloin nuo luvut olivat niin, että verot olivat suuremmat kuin edellisen hallituksen vesittämä aluepoliittinen tuki perinteisille kehitysalueille. Eli kannattaisi tarkistaa nämä laskelmat ja verrata myös sitä, sillä loppujen lopuksi se, että nämä verotulot tulevat koko valtion palveluista Helsingin kaupungille, on piilotettua yhteiskunnallista tukea tälle alueelle. Ehkä juuri senkin turvin Helsinki pystyy pitämään veroäyrinsä niin matalana.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti maataloudesta sen verran, että kuitenkin tällä hetkellä kotimarkkinoillakin maatalousyrittäjien kohdalla yrittäjäriskit on minimoitu. Sen takia tietysti ei voi puhua sillä tavoin, että maatalouden toimeentulossa nyt siirryttäisiin jollakin tavalla hyvin poikkeukselliseen järjestelmään EU-jäsenyyden myötä.

Jos olisin itse voinut ratkaista, miten haluaisin maatalouden asioita järjestää, olisin kyllä lähtenyt siitä, että kun etelässä on maatilojen koko selvästi suurempi kuin Itä-Suomessa ja pohjoisessa Suomessa, tuki Euroopan unionista olisi suuntautunut sinne. Olen aivan varma siitä, että kansallisesti olisimme voineet myöskin ratkaista sen, että maaseutu pysyy asuttuna ja maaseudun elinvoimaisuus voidaan turvata. Mutta nyt on tehty tavallaan toisenlainen ratkaisu, joka on mielestäni pulmallisempi maatalouden rakennemuutoksen kannalta, johon se joutuu, olemme me Euroopan unionin jäseniä taikka emme.

Mitä tulee siihen, miten aluepolitiikka mielletään, näinhän ei suinkaan ole, että pienet ja köyhät ihmiset olisivat jossain muualla kuin pääkaupunkiseudulla. Näitä on täällä erittäin paljon. Helsingissä yksin on yhtä paljon työttömiä kuin peruskoululaisia. Kantokykyluokitushan on luotu tasoittamaan juuri tätä eriarvoisuutta, joka nimenomaan verotulokertymissä on, mutta tällä hetkellä vain on keksitty vielä monta muuta tapaa, joilla yritetään vääristää tilannetta niin, että toden totta tilanne on sellainen, että 4 500 markkaa per asukas on sosiaali- ja terveys- sekä opetustoimen palvelujen järjestämiseen yhteiskun-

nan tuki helsinkiläiselle, kun se utsjokelaiselle on lähemmäs 28 000. Ei sitä enää voi perustella millään valtionhallinnon verotuloilla.

Lopuksi ed. Paloheimolle vielä sen verran, että tietenkin näissä malleissa, joita rakennetaan, täytyy löytää sellainen neutraali matemaattinen malli, joka lähtee siitä, että kun verokortteja lasketaan, pidätettävä vero perustuu tuloihin, perheen kokoon, rakenteeseen ja lasten ikään sekä hyväksyttäviin asumismenoihin. Sen matemaattisen mallin on oltava mahdollisimman neutraali.

Muille en ehdikään tässä vastata, mutta ehkä myöhemmin.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Antvuori: Herra puhemies! Olemme jälleen tekemässä ns. ei vaihtoehtoja -budjettia. Tavoitteena on edelleen velkaantumisen saaminen hallintaan, inflaation pitäminen alhaisena ja korkojen suotuisa kehitys. Pyritään kestävään talouskasvuun, työllisyyden parantumiseen ja hyvinvointipalvelujen säilyttämiseen. Aika näyttää, miten ja missä tahdissa kansantalouden tila paranee. Kaikki tavoitteet vaativat pitkän ja pitkäjännitteisen kehityksen. Aika näyttää myös sen, minkälaiset vaikutukset on tulevilla EU-päätöksillä, ja toisaalta, mikä tulee olemaan seuraavan hallituksen talouspolitiikka.

Nykyinen hallitus on panostanut paljon vientiteollisuuden varaan. Vienti on vetänyt hyvin jo jonkin aikaa. Odotettuja investointeja ja uusia työpaikkoja ei juurikaan ole syntynyt. Sen sijaan on tullut voimakkaita paineita mitata tulosta mm. palkankorotusvaatimuksilla. Samaan aikaan eri tahoilla on viritelty keskustelua solidaarisen palkkapolitiikan hautaamisesta. Näissä puheissa on vähintään kaksiteräinen miekka. Ymmärtääkseni esimerkiksi metsäteollisuudessa ei sinällään ole kysymys tuottavuuden noususta vaan devalvaatiohyödystä ja valtion tukitoimista.

Paljon parjattu julkinen sektori, mm. opettajat ja terveydenhuoltoalan henkilöstö, on laman ensi hetkistä lähtien ottanut osaa säästötalkoisiin monin eri tavoin. Työtapoja on tarkistettu ja tehostettu, henkilökuntaa on vähennetty ja joka ikinen asia ja toiminto on tarkkaan laskettu ja syynätty, ja säästöjä on syntynyt. Tuottavuuden määrää on vain hyvin vaikeata mitata. Mielestäni yhteiskunta ei ole kovin sivistynyt, jos työn arvoa mitataan vain numeroilla. Raivostuttavaa on myös se, että joku porukka näinä aikoina uhkailemalla vaatii itselleen enemmän, kuin mihin se minkään mittapuun mukaan olisi oikeutettu.

Varsin pitkä ja syvä lama on tavalla tai toisella rokottanut lähes kaikkia. Palkansaajajärjestöt eivät ole omalta osaltaan suostuneet talkoisiin, ja miksi suostua, kun valtapelin valtit ovat käsissä. Hallituksen psykologia ei varmaankaan ollut ihan oikeaoppista jäsenmaksujen verovähennysoikeuden kaventamisessa. Odotetusti ja toistamiseen näytettiin, missä kaappi seisoo. Kansantalouden tila on vielä sillä tavalla haavoittuvalla pohjalla, että hallituksen ratkaisu luopua hankkeesta oli ainoa oikea. Pitkällä tähtäimellä, koska kaikkia muitakin verovähennysoikeuksia on leikattu tai poistettu kokonaan, on ihan kohtuullista ja oikein, että myös etujärjestöjen jäsenmaksujen vähennysoikeutta leikataan.

Yhteiskunta on pitkään viestittänyt varsin ristiriitaisia näkemyksiä kansalaisten pärjäämisestä. Paljon tulee palautetta sosiaaliturvan väärinkäytöksistä, harmaista työmarkkinoista ja laskelmia siitä, kuinka paljon paremmin elää tekemättä yhtään mitään. Toisaalta viestitetään syvää hätää leikattaessa tukitoimia. Puhutaan jopa nälästä, ja leipäjonotkin ovat suomalaista arkea tänä päivänä. Monet työssäkäyvät, palkallaan elävät, kohtuullisen hyvätuloiset tuntuvat olevan todella ahtaalla silloin, kun verotus vie lähes puolet palkasta ja kun yhteiskunta ei tule missään kohdin vastaan. Mitään selkeää käsitystä, saatikka ratkaisua ei näihin kysymyksiin tunnu löytyvän. On vain tunne, että kerran pitäisi putsata pöytä ja katsoa uudestaan, minkälaista hyvinvointia haluamme tarjota ja minkälaiseen kansakunnan voimavarat riittävät.

Nämä ns. ei vaihtoehtoja -budjetit rasittavat silloin, kun on tunne, että vähäisiä voimavaroja kohdennetaan jotenkin väärin tai väärällä tavalla. On arvioitu, että valtion menetykset vuosittain ovat noin 20 miljardin luokkaa mm. harmaiden markkinoiden ansiosta, mutta asialle ei voida mitään. Selvitysmies Relander ei pystynyt selvittämään, miten erilaiset yritystuet kohdentuvat, miten niitä käytetään ja onko niistä ylipäätänsä mitään hyötyä. Tuntuisikin järkevältä, että suoria alueellisia yritystukia voisi aika reippaasti karsia ja suunnata tuet pääomarahoitusmuotoisiksi, jolloin tuotto olisi mahdollista varmistaa.

Herra puhemies! Tiedän, että parannuksia tai korjauksia tai uudelleenkohdentamisia on vaikeata saada budjettiin, mutta erityisen kova pala lapsiperheille ja erityisesti työssä käyville naisille on päivähoitolain voimaantulon siirtäminen

kahdella vuodella. Työllisyys on paranemassa, mikä lisää päivähoitopaikkojen tarvetta. Suunnitelmissa on esikoulun varhentaminen, johon ilman muuta pitäisi nyt jo varautua. Päivähoitokysymyksissä on tähdennetty vaihtoehtoja. Ihan hyvä, mutta silloin kun kaikkea ei voi saada, on asiat pantava tärkeysjärjestykseen. Tärkeysjärjestyksen täytyy silloin lähteä lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyvistä tarpeista.

Yli kolmivuotiailla on sosiaalisen kanssakäymisen tarpeet. Ryhmässä leikkiminen ja oleminen ovat hyvin tärkeitä kehitystekijöitä. Siksi juuri heille on turvattava päivähoitopaikat päivähoitolain mukaisesti. En tiedä, onko mitään järkeä antaa kunnille nyt mahdollisuutta purkaa päivähoitopaikkoja, jolloin vuonna 97 päivähoitolain voimaantulo tulee olemaan varsin vaikeata.

Stakesin selvityksen mukaan hoitopaikkojen vaje 1.1.94 oli noin 3 000 paikkaa mutta samanaikaisesti paikkoja oli 7 000 liikaa koko maan tasossa. Hoitopaikkojen vajeesta noin puolet eli 1 500 paikkaa oli Uudenmaan läänin kunnissa ja näistä puolet Espoon ja Vantaan osalla. Mielestäni lapsen kasvun ja kehityksen, naisten tasaarvon ja koulutuspoliittisten syiden vuoksi lasten päivähoitolain voimaantuloa ei pitäisi siirtää. Herra puhemies! Mielestäni on mahdollista löytää ratkaisu päivähoitolain saattamiseksi voimaan 1.8.95. Itse tulen tekemään parhaani tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Edustajat Jokiniemi ja Puisto merkitään läsnä oleviksi.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan ilmoittaa jo tässä vaiheessa, että kannatan ed. Antvuoren päivähoitolain muutosesitystä, kun asia aikanaan tulee esille, siitä huolimatta että olen sitä mieltä, että subjektiivisen oikeuden järjestämisen olisi pitänyt aikoinaan lähteä toisin päin, mutta kun asiat ovat menneet näin, ne ovat menneet eikä niitä voi enää muuttaa.

Se, minkä vuoksi varsinaisesti pyysin vastauspuheenvuoron, oli se, että halusin esittää tyytyväisyyden siitä, että joku sentään kokoomuksestakin uskaltaa sanoa, että ammatillisten keskusjärjestöjen painostustoiminta oli hieman liikaa eikä hieman liikaa vaan todella liikaa. Tällaista kunnon kannanottoa asiaan, ulkoparlamentaaristen voimien painostustoimintaan ja itseoikeutettuun sananvaltaan, kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenvuorosta ei oikein löytynyt, mutta ed. Antvuori ainakin omalta osaltaan hieman korjasi tilannetta.

Kolme ja puoli vuotta on saanut katsoa televisiosta, kun keskusjärjestöjen pomot tipahtavat televisiouutisiin kuin käkikellot ja sanovat joka ikiselle esitykselle, jota eduskunta yrittää laatia, että ei käy, ei käy, ei käy. Kun se ei käy, niin se ei sitten käy, koska jos viisas ei väisty, tämä maa olisi ollut kolmeen kertaan yleislakossa. Ilmeisesti olisi ollut viisasta päästää ne ensimmäisen kerran yleislakkoon, niin siitä olisivat saaneet vastinetta omille uhkailuilleen.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Antvuoren osittain ihan ansiokas puheenvuoro oli kuitenkin aika ristiriitainen. Hän toisaalta oli puoltamassa vähäosaisille sosiaaliturvaa ja toisaalta oli sitä mieltä, että sosiaaliturvaa annetaan katteetta ja turhaan. Hän vetosi siihen, että keskivertoperheet ovat tiukoilla. Keskivertoperheet ovat tiukoilla sen takia, että verotus on kohtuuton palkansaajille ja eläkeläisille. Kuitenkaan ette, ed. Antvuori, tuonut esiin sitä, mitä te ja puolueenne aiotte tehdä, miten tasaatte budjetissa oikeudenmukaisuutta siten, että palkansaajien verotusta voitaisiin keventää.

Sitten puhuitte siitä, että jotkin ammattiryhmät ovat vaatimassa itselleen enemmän kuin on kohtuullista. Toivoisin, että saisin tarkennuksen, tarkoititteko vientiteollisuuden miesvaltaisia aloja vai hallituksen esittämien valtionosuusleikkausten kokeneita palkansaajia, jotka ovat palvelualoilla ja jotka ovat jo tehneet säästösopimuksen ja joutuvat vieläkin tiukemmille ja vaativat nyt, että säästösopimuksia ei saa purkaa. Kumpaa ryhmää vai molempiako tarkoititte?

Kun viittasitte ay-maksuihin ja ammattiyhdistysliikkeeseen, jota myös ed. Ukkola aina mielellään tölvii, tosiasia on se, että kysymyshän ei ole siinä rahasta vaan ideologiasta, jolla pitäisi palkansaajien etujärjestöt saada nurin. Toivoisin, että samanlaista kohtelua saisi myös esimerkiksi MTK taholtanne.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin pistin tyydytyksellä merkille ed. Antvuoren kommentin nimenomaan ammatillisten keskusjärjestöjen roolista, mutta ihan samalla tavalla muuten MTK:n jäsenmaksu olisi tämän ratkaisun jälkeen ollut ei-vähennyskelpoinen eli siis vähennyskelpoisuus olisi siltä-

kin poistunut. Toivoisin, että perehdytään hiukan paremmin ennen kuin esitetään katteettomia väitteitä.

Nyt haluaisin vastata ed. Antvuorelle siitä, kun puutuitte palkkakehitykseen. Ainakin naisena olen erittäin huolestunut siitä, että syksyn tupokierros tulee mitä todennäköisimmin taas lisäämään sitä eriarvoisuutta, joka on miesten ja naisten palkkakehityksessä. Tähän on pakko todeta, että me kuitenkin siitä riippumatta, mikä on EU-ratkaisu, olemme menossa joustavuuden nimissä enemmän kohti yrityskohtaisia työehtosopimuksia ja se kehityskuva tulee aikanaan johtamaan siihen, että hyvin menestyvien yritysten, tällä hetkellä vientiyritysten, palkansaajat ovat huomattavasti paremmassa asemassa kuin kotimarkkinayritysten ja naisvaltaisen julkisen sektorin palkansaajat. Tämä on se huoli, jossa minusta meidän naisten pitäisi yhdistää voimamme ja panostaa syksyn työmarkkinapöytään. Käytetään me nyt ulkoparlamentaarista voimaa, jotta voisimme estää tämän palkkakehityksen vääristymisen. Tilastojen mukaanhan viime vuonna yli 0,5 prosenttia miesten ja naisten välinen palkkakehitys meni väärään suuntaan.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan lyhyesti ed. Puiston puheenvuoron johdosta. En puheessani esittänyt miltään ryhmältä pois tai kenellekään mitään lisää vaan kerroin lähinnä siitä, miten yhteiskunnasta tulee erilaisia viestejä ihmisten pärjäämisestä, eikä minulla ole siihen lääkettä, miten oikeudenmukaisesti jaettaisiin. Se on hirvittävän vaikeaa ja juuri osittain sen takia, että viestit ovat niin ristiriitaisia. Kyllä kai niitä on mietitty, mutta totta kai minun niin kuin varmasti monen muunkin ihmiskäsitys on kuitenkin se, että pyritään hyvään ja yritetään olla oikeudenmukaisia. Varmasti ei aina onnistuta. Mitä tulee vientiteollisuuteen, siitä nimenomaan puhuin, että siellä yritetään nyt maksattaa ns. menestystä.

Sitten ay-maksuihin: Minulle ne eivät ole ideologinen kysymys sillä tavalla, että haluaisin etujärjestöjen toimintaa mitenkään romuttaa. Olen sitä mieltä, että jos ay-liikkeen liitot ajavat hyvin asioita, ihmiset ovat valmiit maksamaan jäsenmaksuja sinne, vaikkei niistä verohelpotuksia saisikaan.

Sitten ed. S-L. Anttilalle: Samaa huolta kannan eriarvoisesta palkkakehityksestä, ja on ihan totta, että miesvaltaiset, nimenomaan vientiyritykset, nyt ottavat etumatkaa, ja se on kauhean onnetonta, kun esimerkiksi juuri sairaanhoitaja tai opettaja ei hyvin helpolla voi osoittaa, miten hänen työnsä on tuottavaa.

Ed. Rimmi: Arvoisa puhemies! Ihan aluksi olisin halunnut kommentoida äsken käytyä keskustelua naisten ja miesten palkkaerojen kielteisestä kehityksestä. Se on aivan tosiasia, mutta aivan yhtä vakava tosiasia on myös se, että kehitys kulkee myös siihen suuntaan, että naiset ajetaan tässä maassa harjoitetulla politiikalla myös kotiin kokonaan pois työelämästä. Jos esimerkiksi nyt esillä oleva ehdotus kuntien valtionosuuksien leikkauksista toteutuu, arvoisien edustajien pitää tajuta, mitä se käytännössä merkitsee. Se merkitsee nimenomaan sitä, että julkiselta sektorilta joudutaan lopettamaan työpaikkoja, ellei sitten oteta vaihtoehdoksi suuria kunnallisverojen korotuksia, mikä on erittäin epätodennäköistä. Naiset ovat ne, jotka käyttävät ja tuottavat palveluja, ja se on aivan yksi yhteen seurannainen siitä, että nimenomaan naisten työpaikat tulevat vähenemään.

Mutta, arvoisa puhemies, kun käsillä oleva budjettiesitys ministeri Viinasen toimesta esiteltiin, hän totesi, että "käsillä oleva budjettiesitys on neljäs ja viimeinen, jonka nykyinen hallitus jättää eduskunnalle". Varmaankin saatamme uskoa, että kotikatsomossa, monissa, jotka seurasivat lähetystä eduskunnasta, huokaistiin onnellisina, että onneksi, tai ainakin helpottuneina.

Ministeri toisti jälleen vanhaa hokemaa siitä, kuinka paljon tämä hallitus on elvyttänyt, ja on totta, että jos elvytykseksi halutaan laskea virheellisen talouspolitiikan seuraamusten paikkaamiset, kuten työttömyysturvan lakisääteiset menot, elvytys näyttää komealta. Me vasemmistoliiton kansanedustajat tarkoitamme elvytyksellä mm. työpaikkojen luomista, yhteiskunnan ja elinkeinoelämän rakenteiden korjaamista niin, että syntyy pysyviä työpaikkoja. Tällainen elvytys pitää tehdä siinä vaiheessa, kun maa on syöksymässä lamaan, sillä vain silloin se, että käytetään enemmän rahaa kuin valtio saa tuloja, hillitsee tehokkaammin laman syöksyä. Hallitus joutui kuitenkin taipumaan devalvaatioon, mikä paransi vientiteollisuuden asemaa. Mutta hallitus kieltäytymällä kotimarkkinoiden elvyttämisestä syvensi lamaa siellä syöksyn ollessa pahimmillaan, ja kotimarkkinayritykset joutuivat todella laman runtelemiksi. Tämän hallituksen ennätyslistaan voidaan myös kirjata konkurssien ennätys tässä maassa. Määrätietoinen elvytys tarkoittaa myös toimia alkuvaiheessa eikä suinkaan sitä, että lama kirjautuu vähitellen budjet-

tiin valtion velkana. Kyse on kuitenkin asioiden ajoituksesta.

Arvoisat edustajatoverit, viime aikoina, eilen ja tänään, täällä on kovasti keskusteltu markkinavoimista ja ulkoparlamentaarisesta toiminnasta. Muutama sana tästä, ja viittaan ed. Ukkolan äskeiseen kommenttipuheenvuoroon, kun hän totesi, että heti ensimmäisestä syksystä alkaen ammattiyhdistysliike on reagoinut. Näin todella on, ja se, että ammattiyhdistysliike joutuu reagoimaan, on kai aika oikeutettuakin siinä mielessä, että eihän tämä hallitus enää edusta Suomen kansan enemmistön näkemyksiä. Se on aikaa sitten siltä osin enemmistönsä menettänyt. Mutta tämän hallituksen yhtenä maalitauluna todella heti hallituskauden alusta alkaen ovat olleet palkansaajajärjestöt, joita hallitus on yrittänyt määrätietoisesti ampua kovilla. Oppimattomuudesta ja mielestäni välinpitämättömyydestä kertoo sekin, että hallitus esimerkiksi tämän budjettiesityksen yhteydessä ei halunnut ottaa huomioon palkansaajajärjestöjen vakavaa ja ajoissa ja tosissaan esittämää viestiä siitä, että työttömyysturvaan ja ay-jäsenmaksujen vähennysoikeuksiin ei tule puuttua. Niinpä ay-liike joutui taas laittamaan kovan kovaa vastaan ja hallitus perääntymään. Ei tämä tietenkään mitään miellyttävää ole eikä varmasti palkansaajajärjestöillekään, mutta se on ollut ainoa keino.

Ministeri Viinanen oli selvästi tuohtunut vielä, kun hän esitteli budjettia. Hän syytti ulkoparlamentaarisia voimia asioihin puuttumisesta. Sitaatti Viinaselta: "Etujärjestövalta on saanut kohtuuttoman voiman, kun se lakon uhalla torjuu yrityksen esimerkiksi estää työttömyysturvalla keinottelun, josta nyt viimeksi oli kyse. Näin ollen tämän maan demokraattinen hallitseminen on tuskallista ja tuottaa veronmaksajille vielä tuskallisempia ratkaisuja - -." On totta, että ay-liike on joutunut toimimaan tiukasti. Muuta mahdollisuutta ei ole ollut, kuten jo edellä totesin, sillä hallitus oli kuuro ja välinpitämätön ayliikkeen viesteille.

Mielenkiintoista mielestäni on se, miksi ministeri Viinanen ja hallitus kumartavat toisen ja vielä kovemman ulkoparlamentaarisen voiman eli markkinavoimien edessä. Miksi hallitus ja ministeri Viinanen eivät nosta sormeaan markkinavoimiin päin? Päinvastoin, me kansanedustajat olemme saaneet usein kuulla täällä varoituksen sanoja siitä, että jos me puhumme täällä sopimattomia, niin taas markkinavoimat suuttuvat ja reagoivat ja korot nousevat, pääomatkin lähtevät maasta pois jne. Valtiovarainministeri siunaa ja hyväksyy markkinavoimien toiminnan ja uhkailun. Hän ei pidä sitä tuomittavana ulkoparlamentaarisena vaikuttamisena. Siitä, että markkinavoimat tekevät tämän maan demokraattisen hallitsemisen tuskalliseksi, ministeri Viinanen ei puhu eikä ole huolissaan.

Laman kustannukset eivät jakaudu tasaisesti ja oikeudenmukaisesti. Täällä on puhuttu paljon vientiteollisuudesta, ja siihen puutun minäkin. Vientiteollisuus ei kanna osuuttaan kustannuksista, vaikka se juuri on hyötynyt esimerkiksi devalvaatiosta ja hyötyy markan kellutuksesta. Yhtiöverokanta ja pääomatulovero ovat huikeassa epäsuhteessa palkansaajan verotukseen. Eilen käydyissä keskusteluissa täällä ministeri Viinanen ei nähnyt mitään mahdollisuuksia puuttua sen epäoikeudenmukaisuuden korjaamisen.

Eläkeläisiltä taas peritään rangaistusmaksua eläkkeelle pääsemisestä, ja he joutuvat edelleen maksamaan 4 penniä äyriltä muita palkansaajia enemmän. Keväällä me teimme eduskunnan enemmistön voimin lain, jolla muutettiin eläkkeiden indeksitarkastuslakia niin, että eläkeläisille korvataan vain osa indeksitarkastuksesta ja 2,7 miljardia jää eläkeläisten ostovoimaa käyttämättä.

Lapsiperheiden asemaa tulee heikentämään mm. se, että asumistuen määrä perhettä kohti tulee käytännössä laskemaan, koska tuentarvitsijoiden määrä huomattavasti lisääntyy. Päivähoitolain voimaantuloa esitetään siirrettäväksi. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä pidämme välttämättömänä, että lain voimaantuloa ei siirretä. Tämä tuli selkeästi esiin myös jo vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa ja ed. Stenius-Kaukosen puheenvuorossa.

Hallitus esittää jälleen leikkauksia myös kuntien valtionosuuksiin. Samalla se haluaa olla romuttamassa niitä luottamukseen ja yhteiseen sopimukseen perustuvia säästösopimuksia, joita paikallistasolla kunnissa on henkilöstön kanssa tehty. Tämä on hyvin kipeä juttu. Kunnissa on nyt säästetty aivan äärimmilleen ja lisäleikkaukset eivät enää yksinkertaisesti ole mahdollisia. Jos hallitus ajaa ne väkisin lävitse, seuraamukset ovat todella kohtalokkaat. Viittasin alussa jo hivenen tähän kohtalokkuuteen. Se tietää palvelujen rajua alasajoa ja tuhansia uusia työttömiä. Haluaako hallitus kenties tätä? Se tietää myös yhä enemmän uupuneita ja loppuun palaneita työntekijöitä kunnallishallinnossa, erityisesti sairaaloissa, päiväkodeissa, vanhainkodeissa, mutta myös toimistotehtävissä.

Sanoin, että hallitus ei ole halunnut löytää rahoitusta muualta kuin käymällä tavallisten kansalaisten kukkarolla. Kysyn todella vieläkin, miksi ihmeessä ei olla valmiita nostamaan esimerkiksi pääomaverotusta, koska se olisi kaikkein oikeudenmukaisin menettely. Vientiteollisuus, jolla nyt onneksi menee hyvin — ja siitä me kaikki varmasti olemme pelkästään tyytyväisiä — voisi nyt viimeistään tulla vastuunkantajaksi, kun maa on tässä kriisissä. Vientimaksun säätäminen olisi välttämätöntä, kuten eduskuntaryhmämme ryhmäpuheenvuorossa ed. O. Ojala esitti. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tuleekin esittämään mm. vientimaksua yhtenä budjetin menojen kattamiskeinona. Esitämme siis menoja, mutta myös tuloja talousarvioon.

Arvoisa puhemies! Vielä muutamia huomioita tämän talousarvioesityksen puutteista.

Rakentaminen, edes korjausrakentaminen, ei ole saanut tässä talousarviossa juuri minkäänlaista sijaa siitäkään huolimatta, että työttömyys on tällä alalla suorastaan huutava. Rakennusinvestointeja ja sosiaalista asuntotuotantoa vaativat niin alan yrittäjät kuin työntekijätkin. Tosin valtiovarainministerin viittaus eilen tyhjiin tiloihin ja halleihin kertoo siitä, että hän ei näe rakentamisessa mitään mahdollisuuksia, ja se oli todella kylmä suihku koko alalle ja kertoo selvää kieltä hallituksen kylmäkiskoisuudesta. Kuitenkin esimerkiksi vuokra-asuntojen tarve kasvaa kaiken aikaa laman ja työttömyyden myötä, ja onkin siis todella vaadittava sitä, että lisätään sosiaalista asuntotuotantoa, koska ihmisten vuokra-asuntojen tarve on, kuten totesin, laman myötä jatkuvasti kasvanut.

Työttömyyden hoitaminen ei todella näytä olevan hallituksen eikä tämän talousarvion ykkösasia, vaikka se tunnustetaankin puheissa suurimmaksi ongelmaksi. Hallitus ei esitä mitään konkreettista työttömyyden alentamiseksi, ainoastaan oletuksia ja toiveita mahdollisen EU-jäsenyyden kautta. Budjetissa arvioidaan työttömyysasteeksi ensi vuodelle keskimäärin 16,5 prosenttia, ja tämä on todella äärettömän optimistinen arvio, kun meillä oli työttömyysaste esimerkiksi heinäkuun lopulla hivenen yli 20. Enkä usko sitä, että hallitus uskoo itsekään näihin lukuihinsa, mutta kuitenkin näitä numeroita tähän budjettiin on kirjattu.

Eilen viimeksi Tampereella pidetyssä seminaarissa tullihallituksen pääjohtaja Jermu Laine päätteli, että viennin ja teollisuustuotannon kasvulla ei tule enää olemaan mitään ratkaisevaa merkitystä työpaikkojen tarjonnan lisäämisessä ja teollisuuden osuus työllistäjänä supistuu, vaikka tuotanto ja vientimäärät kasvavat. Hän perustaa tämän erinäköisiin tutkimuksiin ja selvityksiin ja mm. Amerikan yhdysvalloista saatuihin kokemuksiin.

Hallituksen esityksessä on aika huomattava leikkausesitys myös palkkaturvaan ja siitä, arvoisa puhemies, muutama sana. Tämä budjettiluonnos sisältää palkkaturvamäärärahojen leikkauksen peräti 37,5 prosentilla. Se on erittäin raju leikkaus. Kun palkkaturvamääräraha oli kuluvan vuoden budjetissa 538 miljoonaa, nyt se on vain 336 619 000 markkaa. Tämä pudotus on raju, ja tästä on syytä olla huolissaan, koska se tietää sitä, että jos konkursseja tulee, työntekijät eivät tule saamaan konkursseista saataviansa. Tämä on asia, joka pitää ehdottomasti saada korjatuksi.

Hallituksen jättämä perintö on todella raskas ja, arvoisa puhemies, nyt en tahdo puhua vain valtion velkaantumisesta, jonka kanssa seuraavalla hallituksella on yllin kyllin töitä, vaan niistä seurauksista, jotka pitkäaikainen ennätystyöttömyys tuo mukanaan. Kaikkein optimistisimpienkin arvioiden mukaan vielä viidenkin vuoden päästä Suomessa olisi 350 000 työtöntä. Sitä mukaa kuin hivenen työttömyys laskee, myös ne henkilöt, jotka nyt eivät ole työmarkkinoille hakeutuneet, ovat varmasti työmarkkinoille hakeutumassa silloin, kun toiveita hivenenkin siihen on, ja koko ajan lisääntyy myös se tarve, että uusia työpaikkoja pitäisi luoda.

Hallituksen pitää tiukasti sitoutua pitkäaikaistyöttömyyden katkaisemiseen ja ihmisten kouluttamiseen, vaikka se joskus saattaakin monista koulutetuista tuntua turhalta, mutta kuitenkin jos näin ei menetellä, uhkaa suuri joukko suomalaisia ajautua pysyvästi toimeentuloturvan varaan ja syrjäytyä työelämästä ja koko yhteiskunnasta. Vastaavalla tavalla yhteiskunnan on annettava nuorille sitoumus siitä, että heillä on mahdollisuus päästä työelämään kiinni, vaikka nykyisen kaltaisen työttömyyden oloissa pysyvää työpaikkaa kaikille ei olisikaan tarjota, mutta työttömyyden katkaisu on välttämätöntä, ja kyse on myös nuorten tulevaisuudesta päästä hankkimaan ammattitaitoa, muuttamaan vasta saatua koulutusta ammattipätevyydeksi.

Ahon hallitus on koko ajan kieltäytynyt näkemästä edessä olleita uhkia eikä sillä ole ollut minkäänlaista valmista vastausta. Kun maa syöksyi lamaan ja konkurssit kaatoivat yrityksiä, Ahon hallitus piti kiinni väärästä politiikasta: ei devalvaatiota, ei elvytystä. Vastauksen etsiminen

jää näin ollen uuden hallituksen harteille, ja uuden hallituksen tehtäväksi jää yhdistää kaksi lyhyellä ajalla yhteensovittamatonta ongelmaa: säästämisen pakko ja työllistämisen velvollisuus.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto pitää keskeisenä kysymyksenä työllisyyden parantamista. Siksi me olemme koko kuluneen vaalikauden ajan johdonmukaisesti ajaneet toisenlaista politiikkaa Ahon hallituksen sinnitellessä väärän politiikan vankina. Eurohuumako sokaisi ne, jotka sanoivat Suomen menevän pystyssä päin Eurooppaan, kuten Suomen Pankin silloinen pääjohtaja Kullberg ecupäätöksen yhteydessä sanoi? Valittiin linja, jossa piti kulkea devalvoimatta unioniin ja Rahaliiton jäseneksi, mutta miten siinä kävikään? Siinä kävi niin, että markkinavoimat devalvoivat sekä markan että hallituksen ja nyt meillä on ristinämme sitten velka ja työttömien armeija.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rimmi sanoo, että tämän hallituksen harjoittamalla politiikalla on ajettu naiset kotiin. En mene väittämään vastaan, voi olla, että näin on. Mutta on muitakin syitä, joiden vuoksi naiset on ajettu tai ajetaan kotiin: meidän tulonsiirto- ja veropolitiikkamme. Tänään tuli Kunnallisvirkamiesliiton tutkimus, jossa se edellyttää, että naisten on saatava 4 000 markkaa kuukaudessa lisää palkkaa, jotta heidän ylipäätään kannattaa käydä töissä. Toisin sanoen kannattaa mennä työttömäksi ja ottaa tulonsiirrot. On kyllä aika kurjassa jamassa tulonsiirto- ja veropolitiikka, jos todella tällaisiin tuloksiin tullaan.

Haluan samalla myös korjata aikaisemmassa vastauspuheenvuorossani esittämäni virheen. Eivät ay-liikkeet suinkaan ensimmäisestä syksystä lähtien käynnistäneet ei käy -myllyään. Sehän käynnistyi jo vappuna 1991, ja hallitus oli ollut vallassa yhden päivän. Eli jos ideologiasta on kysymys, silloin on puhe ay-liikkeen puolelta tunnetusta ideologiasta. Yksinkertaisesti syntyi väärä hallitus, jonka kanssa ylipäätään ei haluttukaan mistään neuvotella. Pelättiin, että nyt tämä kamala porvarihallitus tulee ja syö meidät. (Ed. Puisto: Niinhän se on tehnytkin!) Mitä se on syönyt? Parlamentaarinen järjestelmä on luhistunut. Siinä on tulos.

Ed. L i n n a i n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rimmi vaati vientimaksuja, joilla rokotettaisiin hyvin meneviä vientiyrityksiä. Pitäisin tällaista menettelyä tässä vaiheessa varsin lyhytnäköisenä, koska yritykset ovat olleet erittäin heikoilla näinä lamavuosina. Kaikki tulos, mikä on syntynyt, on tarvittu saattamaan yritysten taseet kuntoon. On hyvä, että yritykset ovat nyt vihdoinkin päässeet jaloilleen ja voidaan vähitellen realistisesti alkaa myös odottaa niiden toimeen panemia investointeja, jotka vastavuoroisesti käynnistävät myös omalta osaltaan kotimarkkinasektoria ja antavat työtä meidän pk-yrityksillemme.

Se, että vientiteollisuutemme ja vientikauppamme on vetänyt, on osaltaan aiheuttanut sen, että meillä ensimmäistä kertaa tänä vuonna saadaan positiivinen vaihtotase pitkiin aikoihin. Näillä näkymin myös ensi vuoden vaihtotase tulee olemaan positiivinen. Tämähän on ainoa keino, millä me pystymme esimerkiksi ulkomaisia velkojamme maksamaan pois, joten tätä kautta vientiteollisuuden menestys koituu, sanoisinko, siunaukseksi myös koko kansakunnalle ja on meille sinänsä aivan välttämätön. Tätä ainoata hyvin menevää sektoriamme, joka pitää vaihtotaseemme positiivisena, on aika lyhytnäköistä lähteä ajamaan alas.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron oikeastaan ed. Rimmin puheenvuoron perusteella, mutta en voi olla vastaamatta myöskään ed. Ukkolalle, kun hän sanoi, että ay-liike aloitti välittömästi reagointinsa. Se perustui kyllä vanhaan tietämykseen ja tuntemukseen porvarihallitusta kohtaan, ja tämä on sitten osoittautunutkin sanoissa ja teoissa todeksi. Ideologisista syistä porvarihallitus, kuten se myös sanoissaan on tuonut julki, on pyrkinyt saattamaan ammattiyhdistysliikkeen rähmälleen nämä neljä vuotta. Onneksi aika tältä taistelulta pian loppuu.

Ed. Rimmin puheenvuorosta olen samaa mieltä siinä, että vientiteollisuuden on tultava vastuuseen myös meidän verotuloistamme enemmän, kuin se tällä hetkellä tekee. Eri mieltä sen sijaan olen siitä, etteikö vientimme ja teollisuutemme kehittyisi EU-jäsenyyden myötä. Tämä säästö- ja vastuulinja, joka ensi kaudella odottaa seuraavaa hallitusta ja eduskuntaa, on totta. Täällä on budjettipuheenvuorojen aikana irvailtu siitä, mitä oppositio pystyy nyt tarjoamaan, ja että oppositio säästää enemmän kuin hallitus. Se on varmasti osittain totta, kun perintönä on odotet-

tavissa puoli miljoonaa työtöntä, maataloustukipaketti, kaikki maton alle putsatut faktat ja velkainen maa. Ei tässä ole kuin puhdistuksen paikka. Toivon kuitenkin, että seuraavalla kaudella voidaan käydä todellisia luottamukseen perustuvia neuvotteluja ay-liikkeen kanssa ja löytää sitä kautta ratkaisu ulos tästä tilanteesta. Porvarihallitus ei ole edes halunnut neuvotella.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ukkolalle toteaisin, että on totta, että tulonsiirtopolitiikka on ollut viime aikoina ja erikoisesti tämän hallituksen aikana sitä, että keskituloisille naisille on käynyt sillä tavalla, kuten esimerkiksi Kunnallisvirkamiesliiton puheenjohtaja tänä aamuna totesi. Mutta se ei suinkaan ole ay-liikkeen vika, vaan nimenomaan hallituksen. Enkä usko, että myöskään Kunnallisvirkamiesliiton jäsenet, naiset, iän kaiken työttömyyskortistossa haluavat olla. Kyllä heidänkin tavoitteensa on varmasti päästä töihin, eikä työttömyysturvalla iän kaiken pysty olemaankaan.

Mitä tulee ed. Linnainmaan puolustukseen, kun hän puolusti sitä, että vientiteollisuudelle ei voida asettaa vientimaksuja. Kuka tässä yhteiskunnassa, ed. Linnainmaa, enää kantaa vastuuta. Pk-sektori on täysin lamassa, ja vientiteollisuus on se, joka nyt vetää. Se on saanut tältä yhteiskunnalta erittäin hyvät edut. Sitä on pönkitetty, se on saanut devalvaatiohyödyn ja markan kellutuksen hyödyn, ja työntekijät ovat joustaneet ja tekevät kiivaasti töitä; työn tuottavuus on noussut kovasti. Ministeri Viinanenkin eilen sanoi, että vientiteollisuuden pitää saada maksaa nyt velkojansa ja varautua seuraavaan lamaan. Se oli aika yllättävää ministeri Viinaselta, joka juuri oli vähän aikaisemmin puhunut siitä, kuinka vientiteollisuudella menee erittäin hyvin sen jälkeen ja edut turvautuvat, kun ollaan EU:n jäseniä.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on kuulostanut tänäänkin tätä keskustelua, niin ed. Ukkola hyökkää lähes kaikissa puheenvuoroissaan, joita hän käyttää, ay-liikettä. Pitäisi kuitenkin muistaa se tärkeä seikka, että ammattiyhdistysliike, noin kaksi miljoonaa jäsentä, pitää tämän maan pystyssä. Heidän työnsä tuloksena tämä maa pyörii ja pysyy pystyssä. Elleivät he tekisi töitä, niin ei tämä maa pysyisi pystyssä. On erittäin arvokasta — sitä kannattaa myös kunnioittaa — että täällä on neuvottelujärjestelmä, jota ei mm. monessa EU-maassa ole ollenkaan, koska siellä ei hyväksytä ammattiyhdistysliikettä. Kun ajatellaan sitä, että maanviljelijät kippasivat lunta Helsingin keskustaan ja repivät jopa EU:n lipun alas salosta, heille ei syntynyt sanktiota. Mutta jos siellä olisi ollut 20 SAK:laista repimässä lippua alas, niin nähtävästi heille olisi tullut ainakin sakkotuomio, ellei vankeutta. Tässäkin on ero.

Ed. O. R e h n : Rouva puhemies! Suomalaisen talouspoliittisen keskustelun pohjavire on kääntymässä terveemmille urille. Esko Ahon hallituksen neljäs budjetti, joka tähtää kurinalaiseen talouspolitiikkaan ja valtiontalouden velkaantumisen katkaisemiseen, on saanut edeltäjäänsä selvästi paremman vastaanoton julkisuudessa, vaikka se tosiasiassa edustaa samaa pitkäjänteisen raha- ja talouspolitiikan linjaa kuin aiemmatkin budjetit edustivat.

Pitkään kuitenkin kesti ennen kuin Esko Ahon ja Iiro Viinasen sanoma Suomen taloustilanteen vakavuudesta meni perille. Osansa tässä on myös sillä talousjournalismilla, joka ei pystynyt kytkemään kokonaistalouden ja ihmisten yksityisen talouden yhteyksiä toisiinsa. Nyt tässäkin suhteessa on onneksi tultu lähemmäksi aikaa, jolloin tosiasiat tunnustetaan.

On sinänsä myönteistä tähän liittyen, että pääoppositiopuolue SDP on esittänyt oman varjobudjettinsa hallituksen talousarvioesitykselle. Pakko on kuitenkin kysyä, mikä on SDP:n uskottavuus. Puheenjohtaja Paavo Lipponen vertasi viikko sitten hallituksen toimintaa viestijuoksijaan, joka syyttää ongelmista sekä edeltävää että seuraavaa joukkueetoveriansa. Paljon parempi on kuitenkin verrata Esko Ahon hallitusta Lasse Viréniin tämän saavutettua ensimmäisen olympiavoittonsa Münchenin kympillä vuonna 1972. Virén kaatui ennen puolta matkaa, mutta pystyi loppukirissä päihittämään Belgian Emil Puttemansin sitkeällä, sisukkaalla suomalaisella kirivaihteellaan. SDP oli syksyllä 91 sellainen joukkueetoveri, joka Lasse Virénin kaatuessa olisi rouhaissut Viréniä pari kertaa piikkarilla sääreen ja sen jälkeen vielä varmuuden vuoksi kampittanut ylösnousseen Virénin uudelleen tartanin pintaan. Eikä tämäkään olisi riittänyt. Siinä vaiheessa, kun Virén kamppaili Puttemansin kanssa loppusuoran kirikilpailussa, missä nykyinen hallitus tällä hetkellä on, olisi SDP ollut vieressä ilkkumassa, että etkö nyt todellakaan pääse yhtään kovempaa vai männeekö maitohapoille.

Kun on kolme ja puoli vuotta huutanut velkaelvytyksen perään, on vaikea kääntyä yhdessä

yössä uskottavaksi pitkäjänteisen talouspolitiikan puolustajaksi. Luottaen lyhyeen poliittiseen muistiin on oppositio nostattanut lynkkausmielialoja Ahon hallitusta kohtaan julistamalla sen toverituomioistuimessa yksin syylliseksi lamaan ja työttömyyteen. Tuomiota jaettaessa ei kuitenkaan otettu huomioon sitä, että siinä tultiin samalla lynkanneeksi myös puheenjohtaja Paavo Lipponen, joka syksyn 91 budjettikeskustelussa totesi sanatarkasti seuraavasti:

"Devalvaatio oli imperiumin vastaisku niitä vastaan, jotka yrittivät kääntää Suomen talouden pysyvästi alhaisen devalvaation tielle ja siten turvata elintason kestävällä tavalla. Finanssipolitiikan on oltava kireää. Budjettia on devalvaation takia edelleen kiristettävä, ja tähän oppositiokin voi myötävaikuttaa." Näin siis kansanedustaja Paavo Lipponen syksyllä 91.

Olen valmis myöntämään, että ed. Lipponen on ollut suurin piirtein johdonmukainen valitsemallaan linjalle. Tästä herää kuitenkin kysymys, mikä todella on sosialidemokraattien talouspoliittinen linja. Ovatko he Lipposen — Viinasen linjalla vai sillä SDP:n eduskuntaryhmän laajan enemmistön linjalla, joka on jo kolme vuotta tässä salissa huutanut velkaelvytyksen perään? Kuinka nopeasti säästönsyöjistä ja velkaelvyttäjistä voi tulla tiukan budjettipolitiikan kannattajia? Kylmä totuus on se, että SDP:n talouspolitiikka olisi ajanut Suomen vielä pahempaan ahdinkoon kuin jouduimme, suoranaiseen umpikujaan, jota Ruotsi tällä hetkellä valitettavasti lähestymässä.

Suomen talouden kaksi pahinta ongelmaa ovat korkea työttömyys ja nopeasti kasvava valtion velka. Kummankin hoito edellyttää lähivuosien talouspolitiikalta kahta asiaa: ensinnäkin korkotason painamista alaspäin ja siten investointien vauhdittamista, toiseksi valtiontalouden velkaantumisen kuriin saattamista. Korkokehityksen kannalta kansainvälinen kehitys asettaa omat raaminsa. Varsinkin Ruotsin korot nostavat synkkiä pilviä Suomen rahamarkkinoiden ylle. Ei ole kovin todennäköistä, että Suomen korot voivat laskea merkittävästi ilman, että Ruotsin korot laskevat myös samanaikaisesti. Parasta olisikin, että Ruotsin poliittinen kehitys asettuisi vakaaseen uomaan, mikä mahdollistaisi Ruotsin korkojen laskun ja poistaisi riskitekijän myös Suomen kannalta.

Nyt onkin erityisesti syytä korostaa viisaan rahapolitiikan tarvetta. Olisi tärkeää, että Suomen pankki pitäisi sekä peruskoron että lyhyet markkinakorot alhaalla vielä vähintään seuraavan 12 kuukauden ajan, jotta kotimaisen sektorin kysyntä saataisiin elpymään. Pidän Suomen Pankin asettamaa 2 prosentin inflaatiotavoitetta aika riskialttiina, jos se yhdistyy kuvaamaani kansainvälisesti kiristyvään rahapoliittiseen linjaukseen. Tämä saattaa johtaa korkojen nousuun Suomessa, mikä vaarantaisi talouskasvun ja vaikeuttaisi myös valtion budjettivajeen kuriin saattamista. Odotankin tämän vuoksi, että hallitus pyrkii vuoropuheluun Suomen Pankin kanssa ja evästää sitä talouspolitiikan oikeasta tärkeysjärjestyksestä.

Korkojen laskunkin kannalta on hallituksen velkaantumista hidastava budjettilinja ainoa mielekäs vaihtoehto nykyisessä tilanteessa. Jos reaalikorko laskee, on investointien kääntyminen nousuun hyvin todennäköistä. Tätä kuvaa sekin, että teollisuuden viimeinen suhdannebarometri oli koko sen 20-vuotisen historian ajan positiivisin, ja samoin Suomen Pankin investointikyselyn mukaan investointien kasvu tulee olemaan lähitulevaisuudessa hyvin nopeaa.

Finanssi- ja rahapolitiikan lisäksi tarvitaan myös maltillista tulopolitiikkaa. Vientialojen ammattiliittojen tulisi malttaa mielensä ja pidättyä ylisuurista palkankorotuksista. Tämä edistäisi sitä, että palkankorotukset eivät leviäisi suljetulle sektorille. Jos nimittäin näin käy, on edessämme taas perinteisen pohjoismaisen inflaatio — devalvaatio -kierteen käynnistyminen, ja sillä on taas yhteytensä siihen, mikä on nykyisen hallituksenkin ja tämän eduskunnan enemmistön selvä tavoite eli pitkällä tähtäyksellä Suomen jäsenyys Euroopan rahaliitossa Emussa, jota valtiovarainministeri Iiro Viinanen eilen sangen voimakkaasti tässä salissa puolusti.

Pyrkimys Euroopan raha- ja talousliittoon voi olla joko kuristava pakkopaita tai oikein käytettynä käyttökelpoinen väline vakaaseen valuuttaan ja kestävään talouskasvuun. Se ei suinkaan ole riskitön Suomen kannalta, onhan Suomen talouspolitiikan historia ollut suurten devalvaatioiden historia. Meillä on korporatismi säännönmukaisesti epäonnistunut. Työmarkkinajärjestöt eivät ole onnistuneet vakauttamisessaan, ja sitten on asia pitänyt korjata ylisuurella devalvaatiolla, ja kun sykliin on totuttu, sen mukaan on aina eletty. Viime vuosiltakin meillä on siitä aika lailla karvaita kokemuksia.

Emu-jäsenyyttä vastustetaan viittaamalla kahteen lähihistorian käännekohtaan Suomen talouspolitiikassa. Korostetaan, että paperin ja sellun vientihintojen lasku vuosina 88—90 oli niin jyrkkä, ettei siitä voitu selviytyä ilman vuo-

sien 91—92 devalvaatioita. Tämä on liian pelkistetty tulkinta eikä ole koko totuus. Tosiasiassa 80-luvun lopulla, jolloin nykyinen talouskriisimme synnytettiin, ei ollut kyse vain metsäteollisuuden vientihintojen nopeasta laskusta. Päinvastoin kriisiin ajauduttiin sen vuoksi, että sekä paperin hinta että koko idänkauppamme romahtivat yhdellä rysäyksellä murentaen vientiteollisuuden kilpailukyvyn ja samanaikaisesti kotikentällä elettiin kuin Huittisten hullu mies, kun valtio velkaantui ennätysvauhtia, pankit luotottivat yhä holtittomammin ja palkankorotukset ylimitoitettiin pahemman kerran. Toisin sanoen vientiteollisuuden kantovoima heikkeni samanaikaisesti, kun suljetun sektorin taakka kasvoi entistäkin raskaammaksi vientiteollisuudelle kantaa. Näin ollen eletty talouskriisi ja nykyinen suurtyöttömyys ovat kahden ulkoisen shokin ja kotimaisten järjettömyyksien yhdessä aiheuttama konkurssi.

Mielikuvitukseni ei veny niin pitkälle, että tulevat päättäjät sortuisivat näin holtittomaan asioiden hoitoon. Ei koskaan enää! Tämä on vuosien 88—90 ja syksyn 91 virheiden opetus.

Olivatko sitten vuosien 91 ja 92 devalvaatiot välttämättömiä? Kyllä siinä tilanteessa, mihin oli ajauduttu, mutta se tapa, jolla devalvaatiot jouduttiin toteuttamaan, ei ollut suinkaan ainoa eikä ainakaan paras vaihtoehto. Syksyllä 91 saimme näytteen siitä, kuinka Emu-jäsenyyden oloissa ei pitäisi eikä voida toimia. Vientiteollisuus ja vientialojen ammattiliitot eivät sitoutuneet Sorsan sopimukseen, joka olisi leikannut työvoimakustannuksia yhteensä 7 prosenttia, vaikka keskusjärjestöjen, SAK:n ja STK:n, nimet olivatkin jo sopimuksen alla. Kuten tunnettua, seurauksena oli pakkodevalvaatio markkinavoimien paineessa. Sorsan sopimuksen mukaista sisäistä devalvaatiota olisi kyllä mitä ilmeisimmin seurannut myös ulkoinen devalvaatio, mutta pienempi ja hallitumpi, kuin mikä lopulta toteutui.

Markan arvon raju aleneminen lykkäsi viennin ja teollisuustuotannon ennätyskasvuun, mutta samalla se kasvatti myös valuuttavelkaa ottaneiden yritysten ja julkisyhteisöjen velkataakkaa ja lisäsi näin kotimarkkinoiden työttömyyttä kymmenillätuhansilla suomalaisilla. Näin ollen kun arvostellaan Emu-politiikkaa työttömyydestä, paremminkin kannattaa ottaa huomioon se, että moni suomalainen rakennusduunari, kaupanmyyjä tai kotimarkkinateollisuuden metallityöläinen saa kiittää työttömyydestään sitä, että suomalaisilla ei tuolloin ollut malttia sopeutua uuteen taloustilanteeseen yhteisvastuullisesti solidaarisuuden periaatteella.

Tietenkään Emu-jäsenyyteen liittyviä haasteita ei ole mitään syytä peitellä. Kyse on ratkaisevasti siitä, onko meillä suomalaisilla malttia sekä pidättyvyyteen että joustavuuteen, mikä on menestymisen edellytys yhdentyvässä maailmantaloudessa. Emu-jäsenyys vaatii uutta käyttäytymismallia kaikilta tulonsaajilta, varsinkin ayliikkeeltä ja myöskin metsänomistajilta. Tarvitaan entistä joustavampaa tulonmuodostusta, joka perustuu kylläkin keskitettyyn sopimusraamiin, mutta johon liittyy valmius yrityskohtaisiin bonuksiin tai liukumiin yhtä hyvin ylös- kuin alaspäinkin suhdannetilanteen ja työn tuottavuuden kehityksen mukaisesti.

Emu-jäsenyys ei suinkaan ole mikään oikotie taivaaseen, mutta toisaalta ei elämä Rahaliiton ulkopuolellakaan näytä erityisen houkuttelevalta. Itsenäinen rahapolitiikka syrjäisessä alijäämätaloudessa ruokkii korkeata inflaatiota, suurta budjettivajetta sekä haavoittuvaa ja epävakaata valuuttaa. Se ruokkii niitä odotuksia, jotka ylläpitävät devalvaatiokierrettä, ja kuten on nähty, sen tien päässä on suurtyöttömyys.

Suomen kannattaakin jo pelkästään oman etunsa vuoksi tavoitella Emun lähentymiskriteereitä eli alhaista inflaatiota, julkisen talouden velkakierteen katkaisemista ja alhaista korkotasoa. Sen vuoksi voidaan hyvin kysyä, miksi emme yhtä hyvin ilmoittaisi tavoittelevamme Rahaliiton jäsenyyttä, jos se tukee reaalikorkojen painamista D-markkakorkojen tasolle ja pitämistä sillä tasolla.

Lopullisen ratkaisun Emu-jäsenyydestä ehdimme kyllä tehdä myöhemminkin, niin kuin Tanska, Englanti ja myöskin Saksa tulevat tekemään, sitten jos Rahaliitto joskus todellakin toteutuu. Mitä ilmeisimmin Emun toteutuminen siirtyy ainakin ensi vuosituhannelle. Eli Suomen EU-jäsenyys ei ole järkevä ilman uutta käyttäytymismallia koko taloudessa.

Rouva puhemies! Toisaalta en kuitenkaan suostu nostamaan käsiäni pystyyn ikuisen devalvaatiokierteen edessä. En usko, että sen jatkaminen vapaiden pääomaliikkeiden ja suurten valuuttavelkojen maailmassa olisi kovinkaan autuaaksitekevää, enkä usko, että sen jatkaminen olisi ainakaan suomalaisen palkansaajan tai pienyrittäjän perusetujen mukaista.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Olli Rehn puhui hyvin järkevästi sen puolesta, että tarvitsemme pitkän linjan ta-

lousohjelman, mutta hän unohti mainita sen, että silloin kun maksoimme pankkitukimiljardeja ja teimme siitä päätöksiä, oppositio vaati pitkän linjan talousohjelmaa maahan. Silloin keskusta ensi sijassa ilmoitti, että pitkän linjan talousohjelma ja pankkimiljardit ovat eri asia ja niitä ei pidä sotkea keskenään. On hyvä, että nyt on ymmärretty, että tarvitaan pitkän linjan ohjelma.

Puhuitte korkopolitiikasta. On selvä, että korkojen pitäminen vakaina on investointien ehto. Tästä syystä jo neljäntenä syksynä sosialidemokraatit ovat tehneet oman vastuullisen vastineensa hallituksen budjettiin. Unohditte mainita sen, että oleellinen osa korkojen piikeissä on ollut hallituksen sisäinen valtataistelu ja sooloilu, joka on vaikuttanut ulkoisiin tekijöihin ja suoraan sen jälkeen korkoihin.

Puhuitte siitä, että sosialidemokraatit ovat syyttäneet pelkästään keskustaa hallituspolitiikasta. Se ei pidä paikkaansa. Kyllä kokoomuksellakin on pieni osansa siinä asiassa. Se on vikisten tullut perässä, ja lainatakseni puheenjohtaja Lipposta keskusta vei rahat ja kokoomus sai raamit. Näin on todella käynyt. Se osuus on kokoomuksella.

Esititte vertailun Virénin juoksuun ja siitä, miten sosialidemokraatit olisivat kampittaneet, jos Virénin juoksua ja hallituspolitiikkaa vertaillaan. Jos tarkoitatte Virénin juoksulla sitä, miten olette yrittäneet tukea epäkelpoa yritystoimintaa, miten olette yrittäneet tulla tasapainoon MTK:n kanssa ja sitä kautta järjestellä EU-kysymystä, niin kyllä se silloin kompastelevalta juoksulta on näyttänytkin. Sitä emme voi olla tukemassa.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. O. Rehnin kielikuvia pidän vähintäänkin omituisina, kun hän kuvaili SDP:n yhteistyöhalua ja sanoi, että vain kampittaisimme. Pidän sitä erittäin loukkaavana. Jos ed. Rehn ajattelee, kuinka monta kertaa olemme ojentaneet yhteistyön kättä ja halunneet tulla mukaan valmistelutyöhön ja moniin muihin asioihin, niin todellakin pidän sitä erittäin epäasiallisena.

SDP:n talouspolitiikasta haluan vielä kerran todeta sen, että olemme olleet aivan johdonmukaisia. Lamassa olemme halunneet elvyttää ja nousussa on kiristettävä. Tämä on näkynyt kaikkien neljän vuoden aikana meidän vaihtoehtoohjelmissamme. Olemme myös koko ajan halunneet, että tässä maassa hallitus valmistelee pitkän linjan talousohjelman. Hallitus ei ole tehnyt sitä. Olen samaa mieltä ed. Rehnin kanssa siitä, että korkotaso on ehdottomasti saatava alaspäin. Se on myös meidän tavoitteemme ja varmasti kaikkien tavoite. Totta kai siihen vaikuttaa kansainvälinen kehitys Euroopassa ja naapurimaassamme Ruotsissa, mutta myös erittäin paljon hallituksen uskottavuus. Niin kuin ed. Puisto jo sanoi, hallituksen uskottavuuden puute on näkynyt korkopiikeissä koko hallituksen olemassaolon ajan, eri kriisiviikonloppujen aikana ja aivan viimeksi kiistassa budjetin tunnusluvuista.

Ed. O. R e h n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Puisto vertasi hallituksen EU-politiikkaa, pyrkimyksiä Suomen EU-jäsenyyden toteuttamiseksi, Lasse Virénin juoksuun Münchenissä. Pidän vertausta osuvana ja oikeutettuna ja uskon, että niin kuin Lasse Virénillä myös hallituksella lopussa kiitos seisoo. Toivon todella sydämestäni, että SDP on edes tässä asiassa tukemassa sitä loppukiriä, mihin EU-keskustelussa olemme pyrkimässä.

Edustajat Puisto ja Muttilainen toivat esiin sen, että SDP on vaatinut pitkään pitkäjänteistä talousohjelmaa. Kun muistellaan, mitä tapahtui pankkitukikeskustelun yhteydessä, SDP:n talousohjelman ehtona oli nimenomaan laajamittaisen velkaelvytyksen toteuttaminen. On selvää, että hallitus ei voinut siihen suostua, ja oli aivan oikein, että se ei siihen suostunut, koska silloin olisi käynyt aivan toisin kuin Lasse Virénille. Olisimme kaatumisen jälkeen todella kompastuneet omiin jalkoihimme ja Suomen talous olisi tällä hetkellä paljon paljon kurjemmassa jamassa kuin se on.

Paljon viisaampaa olisi SDP:n ollut toimia jo vuodesta 91 lähtien Lipposen linjalla, mutta näyttää siltä, että Lipposen linja ei vieläkään ole saavuttanut riittävää kannatusta SDP:n eduskuntaryhmässä.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun kuuntelin ed. O. Rehnin puhetta työhuoneessani, niin kerta kaikkiaan rupesi vaivaamaan se asia, ja voin tietysti vähän viitata muidenkin puheenvuoroihin, että täällä eduskunnassa tosin on siirrytty lähes yksimielisellä päätöksellä markkinavoimien aikakauteen, on annettu siis markkinavoimille määräävä rooli. Maailman kilpailukyky -raportissakin todettiin yhtenä ratkaisevana kriteerinä

ja ikään kuin sen etuna se, kuinka vähän hallitukset puuttuvat talouteen, koska mitä enemmän hallitus puuttuu, sitä enemmän se aiheuttaa häiriöitä markkinoille eikä suinkaan korjaa markkinoita.

Nyt siis kun on siirrytty markkinavoimien aikakauteen, niin on oikeastaan merkillistä, että vielä puhutaan vanhojen termien mukaisista pitkän linjan talousohjelmista ynnä muusta. Tämä on kaikki vuosisataista ja viime vuosikymmenien puhetta, josta voisi kokonaan vapautua eduskunnassa. Se ei ole ollenkaan tarpeellista. Markkinat ovat siitä merkillinen asia, jos te kerran uskotte markkinavoimiin, että ne huolehtivat automaattisesti ja itsestään, että vahvat pärjäävät ja heikot kuolevat pois. Sen jälkeenhän laatu ilman muuta paranee, sen sijaan että pitkän linjan talousohjelmilla ylläpidettäisiin epäkurantteja kilpailijoita ja yrittäjiä ym. ja tuet vääristäisivät juuri aitoa ja rehtiä sekä reilua kilpailua.

Tässä suhteessa olen vakuuttunut siitä, että kansanedustajien pitäisi hypätä puheissaankin uudelle vuosikymmenelle, kun ratkaisutkin ovat kokonaan uusia verrattuna historiaan.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikuttaa todella siltä, että ed. O. Rehnille on jäänyt vanha levy päälle. Hän väittää meidän demareiden syyllistyneen siihen, että katsomme, että ainoastaan Ahon hallitus on syypää lamaan ja työttömyyteen. Emme ole koskaan kiistäneet, etteikö siinä olisi ollut muitakin tekijöitä mukana ja matkan varrella. Samoin hän syyttää siitä, että pankkituen yhteydessä ja sen jälkeen olemme yhtäjaksoisesti yrittäneet puhua vain velkaelvytyksestä. Sekin on aivan puppua.

Toisaalta kun hän vaati suomalaisilta malttia, hän otti esille vain kaksi ryhmää. Hän vaati, että nyt ay-liikkeellä ja metsänomistajilla tulee olla malttia hoitaa asioita niin, että päästään kestävämpään ja rauhallisempaan taloudelliseen kehitykseen. Kysyn jälleen häneltä, mihin unohtui maanviljelijöiden osuus, jotka ovat kyllä tässä yhteydessä vaatimassa todella rosvopottia itselleen.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä lyhyt kommentti ed. Olli Rehnin juoksukilpailuun. Toivon, että voimme nähdä EU:ta kohti menon kuitenkin ed. Paavo Lipposen paljon paremmin kuvaamana viestijuoksuna. Olen iloinen, että kaikkien kommelluksien jälkeen ilmeisesti viestikapulaa nyt vie ed. Olli Rehn edistyksellisesti. Varokaa kuitenkin, ettei omaa joukkuettanne kovasti kampittava MTK estä teidän maaliin pääsyänne. Kuvaavaa on, että eduskunnan valiokuntien kuulemistilaisuudessa teidän valmentajanne, puheenjohtaja Härmälä ilmoitti puheenvuoronsa lopuksi täysin selkeällä suomen kielellä: "Kyse on nyt vain maataloudesta." Hän ei ollut penninkään vertaa kiinnostunut tämän maan taloudesta.

Ed. O. R e h n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Lähden mielihyvin samaan viestijoukkueeseen ed. Puiston kanssa, jos pystymme ohjelmasta sopimaan. MTK:n puolesta en suostu tässä yhteydessä puhumaan. MTK vastaa tietysti omista asioistaan. Mutta ed. Kauton puheenvuoroon liittyen uskon, että kaikkien suomalaisten tulon saajien, myös pääomatulojen saajien, tulee osallistua siihen uuden käyttäytymismallin suunnitteluun ja toteutukseen, mitä tarvitaan sekä Rahaliiton jäsenenä että myös, jos jäämme Euroopan unionin tai sen Rahaliiton ulkopuolelle, koska joka tapauksessa joudumme menemään entistä joustavampaan tulonmuodostukseen pärjätäksemme tässä kovenevan kilpailun maailmassa.

Haluan muistuttaa ed. Kauttoa siitä koskien maanviljelijöiden tulonmuodostusta, että ennusteiden mukaan EU-jäsenyyden olosuhteissa maanviljelijöiden tulot laskevat tilasta ja tuotantosuunnasta riippuen vähintään 10 prosenttia. Haluan myös muistuttaa budjettiluvuista. Viimeinen sinipunahallituksen budjetti maatalousluokassa oli 14 miljardia. Tämän vuoden budjetti on 10 miljardia, ja jatko näyttää EU-jäsenyyden myötä olevan saman suuntainen, joten en pidä väitteitä maanviljelijöiden erityisestä suosimisesta mitenkään perusteltuina.

Ed. M u t t i l a i n e n: Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi sanoisin vielä ed. O. Rehnille, että sosialidemokraatit varmasti haluavat olla kirittämässä hallitusta tässä EU-ratkaisussa ja toivovat, että hallitus itse ottaisi reippaasti kantaa itse neuvottelemansa tuloksen ja EU-jäsenyyden puolesta. Me varmasti teemme tässä parhaamme.

Toiseksi totean ed. Rehnille vielä, että ei ole mitään ristiriitaa ed. Lipposen, puheenjohtaja Lipposen ja toisten sosialidemokraattien välillä. Kyllä meidän linjamme on aivan samanlainen, ja minun on pakko toistaa vielä kerran, että meitä ei voi syyttää epäjohdonmukaisuudesta. Johdonmukaisuus on siinä, että lamassa elvytetään ja

nousussa kiristetään. Jos lamassa olisi elvytetty, niin emme suinkaan olisi heikommassa tilanteessa, kuin tällä hetkellä olemme. Työttömyystilanne olisi parempi, velkaa ei olisi enemmän, koska työttömyysturvaan käytetyt rahat olisivat näin ollen säästyneet ja velkarahaa olisi tarvinnut ottaa sen verran vähemmän.

Tämän jälkeen haluan vielä kommentoida parilla sanalla muutamia eilisiä ryhmäpuheenvuoroja, joita ei ollut siinä tilanteessa mahdollisuus kommentoida. Hämmästyneenä kuuntelin keskustapuolueen ryhmäpuheenvuoroa ja hetken aikaa tosiaankin luulin, että keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajalle ed. Mattilalle oli sattunut erehdys ja hän käytti vahingossa vanhaa puheenvuoroa vuoden 91 budjetista. Huomasin kuitenkin erehtyneeni. Kyllä hänen tarkoituksena oli puhua ensi vuoden budjetista, mutta ikävää oli, että hän jatkoi samaa vanhaa tuttua rataa eli syytti kaikista vaikeuksista edellistä hallitusta, nykyistä oppositiota ja ennen kaikkea sosialidemokraatteja.

Edellisen hallituksen syyttely on jo tullut nykyhallitukselle niin tavaksi, että huomaa kokoomuksen ja RKP:n, jotka eivät ole nyt paikalla, onnistuneen unohtamaan oman vastuunsa sinipunahallituksen toiminnasta. Sosialidemokraatit ovat yksin kantaneet vastuuta edellisen hallituksen toiminnasta, onnistumisista ja epäonnistumisista.

Tuota vanhaa syyttelylevyä kuunnellessa olen usein ajatellut, toimimmeko me sosialidemokraatit samoin vastaavassa tilanteessa vai joudummeko toimimaan juuri niin johtuen Ahon hallituksen tylystä testamentista. Aika sen näyttää, mutta ainakin nyt meillä on oikeus ja velvollisuus arvioida hallituksen toimintaa ja sen tulevan vuoden budjettia. Hallitus kantaa itse vastuun tästä budjetista, vaikka se mieluusti väistäisikin sen vaatien esimerkiksi sosialidemokraattien budjettivastinetta nähtäväkseen lähes ennen kuin itse saimme hallituksen budjettikirjan käsiimme.

Nyt sosialidemokraattien budjettivastine on valmistunut ja on sekä kansalaisten että hallituksen arvioitavana. Näyttää siltä, että se kuluu ainakin edustajakollegoiden käsissä. Me olemme suhtautuneet suurella vastuullisuudella vaihtoehtojen etsimiseen, ja siksi ed. Mattilan syytös demareiden vastuuttomuudesta ja vain ministerilistan rakentelemisesta tuntuikin erittäin kohtuuttomalta. Luulen, että ministerilistat kiinnostavat tiedotusvälineitä, ja siellä niitä usein laaditaankin.

Arvoisa puhemies! Ed. Sasin käyttämä kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro oli mielestäni epäuskottava. Hän esitti useita oikeutettujakin vaatimuksia hallituksen suuntaan, mutta miksi kokoomus ei toimi? Kokoomushan on hallituspuolue vai onko? Saihan kokoomus ne kuuluisat raamit, niin kuin täälläkin on todettu.

Epäuskottavaa oli myös ed. Sasin arviointi lapsilisien leikkauksista tai säilyttämisestä. Ed. Sasi kertoi vaaditun lapsilisien leikkausta, jonka kokoomus sitten torjui. Kuka vaati? Joku taustavoimako, markkinavoimatko vai oliko esitys lähtöisin ministeri Viinasen kynästä? Pitäisikö kokoomusta nyt onnitella, kun se ensin esitti leikkausta ja sitten torjui sen?

Arvoisa puhemies! Toiminnassaan hallitus on joutunut työskentelemään vastoin omaa ohjelmaansa. Hallituksen paalutukset, joilla se on matkansa varrella yrittänyt ryhdistää toimintaansa, ovat murentuneet yksi toisensa jälkeen. Ensin kaatui vahva vakaa markka devalvaatioon ja myöhemmin kellutukseen. Sen jälkeen kaatui yhteiskuntasopimus, ei välttämättä ammattiyhdistysliikkeen vuoksi vaan markkinavoimien ja devalvaatiovoimien osatekijöiden vuoksi. Markan ecukytkentäkään ei pelastanut tilannetta, vaan kriisiviikonloput seurasivat toinen toisensa jälkeen.

Seuraavaksi hallitus tukeutui vientivetoiseen kasvuun. Kasvu pysyi, mutta työttömyys vain kasvoi, pankkikriisi syveni, ja valtion velka lisääntyi. Myöskään viimeisin paalutus, korkoelvytys, ei jaksanut toimia, vaan keväästä alkaen korot ovat kiivenneet ylöspäin, sahaten välillä, mutta kiiveten erityisen korkealle budjettiriihen aikana.

Hallituksen talouspolitiikka on epäonnistunut osin ulkoisista syistä, osin hallituksen oman toiminnan vuoksi. Mutta talouspolitiikan epäonnistumisesta ei voi syyttää hyvinvointiyhteiskuntaa ja hyvinvointipalveluja. Eivät lapsilisät, eläkkeet tai terveydenhoitopalvelut ole syyllisiä lamaan. Rahaa kuluu suuren työttömyyden vuoksi työttömyysturvaan, pankkitukeen, elinkeinotukiin jne.

Hallitus syyllistää suomalaisia, esittäen, että pala palalta rakennettu hyvinvointiyhteiskunta tulee liian kalliiksi ja että se joudutaan toteuttaman velkarahalla. Ovatko ne rahat juuri todella korvamerkittyjä? Miksi juuri terveydenhoitoon, sosiaalitoimeen tai opetukseen käytetyt rahat ovat velkarahoja? Miksi esimerkiksi maataloustukeen, pankkitukeen tai elinkeinotukiin käytetyt rahat eivät ole velkarahaa?

Arvoisa puhemies! Työllisyyden paraneminen ja parantaminen on parasta, tehokkainta ja taloudellisinta sosiaalipolitiikkaa. Vain työttömyyden alentaminen vähentää tehokkaasti työttömyysturvamenoja. Talouden kokonaisohjelma, joka edistää työllisyyttä, säästää sosiaalimenoissa. Säästöjä tarvitaan myös sosialidemokraattien mielestä. Meidän mielestämme on huolehdittava siitä, että säästöt kohdentuvat oikeudenmukaisesti ja niin, että säästöistä huolimatta keskeiset hyvinvointipalvelut turvataan.

Sosialidemokraattien mielestä suuresta työttömyydestä ja valtion jatkuvasta velkaantumisesta selvitään vain vuosikymmenen loppuun ulottuvalla vakaalla talouden kasvulla. Kasvu ei sinänsä yksin ratkaise työllisyyttä eikä myöskään valtion velkaongelmaa. Tarvitaan pikaisia toimia pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi. Tarvitaan pitkän ajan talouspoliittinen ohjelma, jossa sitoudutaan voimakkaasti työllisyyden alentamiseen, tuntuvaan budjettialijäämien leikkaamiseen, valtion velan bruttokansantuoteosuuden kääntämiseen laskuun sekä hyvinvointivaltion perusteiden säilyttämiseen.

Arvoisa puhemies! Suomalaiset kunnat ovat osa hyvinvointiyhteiskuntaa ja toimivat keskeisiltä osin hyvinvointipalvelujen tuottajina tai välittäjinä. Suomalaiset arvostavat kunnallisia julkisia palveluja ja toivovat niiden säilymistä. Jotta kansalaisten keskeiset hyvinvointipalvelut voidaan säilyttää, on kuntien talous turvattava.

Hallitus toimii kuitenkin päinvastoin. Kunnalliset säästösopimukset solmittiin kunta-alan järjestöjen ja hallituksen kesken viime syksynä. Yksimielisesti sovittiin siitä, että kuntapuolella toteutetaan 2,7 prosentin palkkasäästöt sekä vuonna 1994 että 1995. Vastapainona hallitus sitoutui siihen, että kuntien valtionosuuksiin ei ensi vuonna tehdä lisäleikkauksia, vaan leikkaus säilytetään vuoden 1994 tasossa.

Kuntajärjestöt, kunnat ja kuntien työntekijät ovat täyttäneet sopimuksesta oman osuutensa esimerkillisesti, mutta hallitus rikkoi lupauksensa ja leikkaa lisää kuntien valtionosuuksia. Nyt pitäisi ajatella kokonaisvaltaisesti. Jos lisäleikkaukset, kuten näyttää, johtavat oletettujen säästöjen sijasta julkisten kokonaismenojen kasvuun, ei hallituksella voi olla mitään syytä esittää leikkauksia, vaan saattaa kustannusten jako aikaisemmin sovitulle tasolle. Sosialidemokraattien mielestä sellaiset valtionosuusleikkaukset, jotka suoraan heijastuvat työttömyyden kasvuna ja työllistymistä tukevien palvelujen heikentämisenä, eivät ole järkeviä.

Alle kouluikäisten lasten päivähoito-oikeus voitaisiin toteuttaa ilman lisäkustannuksia. Useimmilla kunnilla on siihen valmius, eikä tämän toteuttaminen vaatisi lisää virkoja tai investointeja. Hallitus esittää palvelusetelin kokeilemista lasten päivähoidossa. Kansainväliset kokemukset palvelusetelistä osoittavat, että niiden käyttöönoton myötä käyttäjien omavastuuosuus kasvaa. Palvelusetelijärjestelmään liittyy ongelmia, joskin myönteistäkin. Kielteisenä puolena esiin nousevat omarahoitusosuuden kasvamisen myötä vaikutukset tulonjakoon. Nykyisillä maksuttomilla ja alihintaisilla julkisilla palveluilla on merkittävä vaikutus tulonjakoon. Tämä tuloeroja huomioon ottava maksupolitiikka ei toimi palvelusetelijärjestelmässä. Myös kunnallisen päivähoitohenkilöstön oikean määrän arvioiminen, säilyttäminen ja määrän nopeat muutokset voivat aiheuttaa lisäkustannuksia, samoin kuin toimitilojen vajaakäyttö. Päivähoidon laadunvalvonta siirtyy lasten vanhempien harteille. Myönteisinä seikkoina voidaan pitää kuntalaisten valinnan vapautta sekä toiminnan tehostumista kilpailun seurauksena. Toivon kuitenkin, että kokeilua seurataan huolella ja riittävän kauan, ettei tehdä hätiköityjä ratkaisuja.

Lapsiperheiden toimeentuloa on jo vaikeutettu monella eri tavalla. Budjetissa leikataan äitiys- ja kotihoidon tukea eikä päivähoito-oikeutta laajenneta, kuten jo aikaisemin mainitsin. Myös lasten päivähoidon ryhmäkokojen kasvattamisella haetaan säästöjä. Kuntien valtionosuusleikkaukset koskettavat eniten juuri lapsiperheitä. Leikkaamalla lapsiperheiltä ja lapsilta me leikkaamme tulevaisuudelta. Kun sen sijaan satsaamme lapsiin, sijoitamme tulevaisuuteen.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puheensa alkuosassa ed. Muttilainen totesi, että silloin pitäisi kiristää, kun on noususuhdanne, ja silloin elvyttää, kun on laskusuhdanne. Näin toki pitäisi tehdä, ed. Muttilainen, mutta toivoisin, että te myöntäisitte, mitä tapahtui viime vaalikaudella, kun valtion budjetin loppusumma nousi 107 miljardista markasta 167 miljardiin markkaan.

Eikö nyt käynyt juuri päinvastoin, kuin te, ed. Muttilainen, edellytätte? Silloin noususuhdanteessa, kun rahaa tuli ovista ja ikkunoista, te satsasitte kaiken sen, eikä silloin varauduttu pahemman päivän varalle laskusuhdanteeseen. Jos olisi varauduttu, ed. Muttilainen, olisimme nyt ihan toisenlaisessa tilanteessa. Minusta tähän keskusteluun tämä elementti kuuluu oleellisena

osana. Vain silloin tämä teidän yhtälönne toimii, jos te myönnätte, että viime vaalikaudella te unohditte sen, kun olitte vallassa.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, joka tekee rehellisesti politiikkaa, myöntää, että virheitä on tehty. Käsittääkseni sosialidemokraatit eivät ole kertaakaan kiistäneet, etteikö viime kaudella olisi tehty paljon virheitä niin eduskuntapäätöksin kuin Suomen Pankin ja myös liike-elämän ja yritysten taholla. Mutta en vapauta ed. S-L. Anttilaa tästä vastuusta. Muistan, miten hän budjettikäsittelyjen yhteydessä vaati joka ikiselle oman alueensa sikalan ja navetan katon korjaukselle valtion tukea. Nyt tämä peli on loppu siltäkin osin. Nyt ovat palkansaajat ja veronmaksajat loppu ja sikaloitten tukijat loppu.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin ed. Muttilaisellekin huomauttanut, että oli jollakin tavalla ongelmallista kuunnella tätä pohdiskelua siitä, kuka olisi syyllinen, mikä hallitus, ja olisiko tämä hallitus ainakin syyllinen. Minusta olisi aiheellista oikaista tällaista ajattelua ehkä sillä, että on erittäin mahdollista, että vuosikymmenien ajan on tehty joitakin talouspoliittisia ratkaisuja kaikessa yksimielisyydessä. Tarkoitan tällä siis talouden integroitumista. Minusta ei ole ollenkaan enää tarpeellista väittää, että nyt syyllinen on ollut sinipunahallitus tai Ahon hallitus. Vaihtoehto on todella se, että nämä hallitukset eivät enää ole syyllisiä mihinkään, vaan nyt kansainvälinen markkinatalous on kerta kaikkiaan johtanut siihen, että Suomi on tässä kilpailussa vain häviämässä. Se on valitettavaa, eikä sitä kukaan suomalainen haluaisi hyväksyä. Minusta on tarpeetonta olettaakaan, että mikään hallitus haluaisi hyväksyä tällaista. On vain ajauduttu tällaiseen kehitykseen ja ollaan siinä tilanteessa, ja silloin syyllisistä puhuminen on turhaa.

Edelleen ed. Muttilainen tässäkin puheessa puhui pitkän linjan talousohjelmasta ja siitä, kuinka esimerkiksi sitoudutaan siihen, että kaikki asiat alkavat mennä hyvin. On totta kai helppo ohjelmassa sitoutua siihen, että Suomi nousuun, mutta tätä maailmaa ja bruttokansantuotetta ei kasvateta enää iskulausein. En tiedä, onko sitä koskaan tehtykään, mutta varsinkaan nykyaikana, kun markkinavoimat määräävät eikä valtio voi puuttua koko mekanismiin, eivät auta iskulauseet, joissa todetaan, että sitoudumme pitkän linjan vakaaseen taloudelliseen kasvuun. Nyt täytyy vain yrittää kilpailukykypuolella tehdä jotakin, mutta se on aika epätoivoista ottaen huomioon Aasian maiden taloudet.

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Vesa Laukkaselle: En minäkään halua syyllistää ketään. Itse asiassa yritinkin kuvailla, että toivottavasti tulevan hallituksen ei tarvitse syyllistää ketään. Mutta olin huolissani siitä, että perintö näyttää huonolta. Mutta en todellakaan halua syyllistää. Iskulauseilla ei varmasti rakenneta, mutta ohjelmia tarvitaan ja iskulauseita, jotka sitten johtavat toimintaan ja tekoihin ja toivottavasti myös kilpailukyvyn säilymiseen ja vielä parantamiseen.

Ed. Sirkka-Liisa Anttilalle: Puheeni alkuosassa sanoin, että vain sosialidemokraatit kantavat vastuun sinipunan onnistumisista ja myös epäonnistumisista, ja sitä olemme tehneet. Varmasti emme osanneet varautua riittävän hyvin ja esitimme lisämenoja vuoden 1991 budjettiin. Jos nyt oikein tarkasti hienosäädöllä tätä arvioisin, niin voi sanoa, että itse asiassa varauduimme, koska lama oli tulossa, ja silloin esitimme elvytystä eli varauduimme lamaan, mutta en halua näin väittää, mutta jos haluaisin, voisin myös näin väittää. Mutta kun sanoin, että emme riittävän hyvin varautuneet ja esitimme lisää, sen voi kääntää niinpäin, että myöskään keskustapuolue ei osannut riittävän hyvin varautua, vaan esitti varmasti kaksin verroin enemmän lisää kuin me. Eli siinä suhteessa olemme aivan samassa veneessä.

Ed. A p u k k a : Rouva puhemies! Tämä hallitus näyttään niin tottuneen tähän leikkelyyn ja kiristämiseen, ettei se oikein enää muuta osaa tehdäkään. Varmasti tosiasia onkin, että leikkaamista tänä päivänä on, mutta harmillista kyllä, näyttää siltä, että tämä hallitus tekee näitä leikkauksia aina vähän summanmutikassa, ja kun summanmutikassa jotakin tehdään, silloin tulee leikeltyä kyllä sieltäkin, missä ei yksinkertaisesti enää mitään leikkaamista ole. Otetaan niiltäkin, joilla ei yksinkertaisesti enää mitään ole otettavissa. Sehän tämän hallituksen linja on ollut. Mutta sekin on tietenkin ymmärrettävää, ettei se voi enää näin kautensa loppuvaiheissa tehdä mitään täyskäännöstä, vaikka on huomannutkin, että tässä on menty pieleen, koska sellainen täyskäännös saattaisi tässä vaiheessa viedä uskon jääräpäisimmiltäkin tämän hallituksen tukijoilta, kun he huomaisivat, että näinkö tässä on väärässä oltukin koko ajan.

Käsiteltävänä oleva budjetti on jo neljäs peräkkäin, jossa kiristetään veroja. On tietysti aivan selvää, että verojen kiristäminen on oivallinen muoto valtion budjettia paikata. Näin pitää ollakin, ja näin tietysti onkin oikein, jos verotuksen kiristäminen tehdään oikealla tavalla. Verotus, jos mikä, on paras tulonjakokeino, jos sitä oikein käytetään, mutta se tässä onkin juuri kaikkein inhottavinta, että tämä hallitus ei näytä ymmärtävän minkäänlaisia oikeudenmukaisuuden käsitteitä ja tekee nämä verotuksen temputkin juuri sillä tavalla, miten ei pitäisi tehdä. Nyt tässä budjetissakin tuloverotuksen muutokset hyödyttävät suhteellisesti ja markkamääräisesti kaikkein eniten juuri hyvätuloisia ja välillisen verotuksen kiristäminen taas kalahtaa kaikkein kipeimmin juuri pienituloisiin ihmisiin, siis niihin, jotka joutuvat laittamaan kulutukseen suurin piirtein kaiken, mitä heillä on.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä ankeinakin aikoina, ja juuri silloin, tulisi verotuksella helpottaa pienituloisten asemaa ja kiristykset pitäisi suunnata sinne, missä ei ole kysymys samalla tavalla elämästä ja kuolemasta, kuin on köyhimmillä ihmisillä. Siksi me tulemmekin esittämään budjetin käsittelyn yhteydessä omat veroasteikkomallimme, joilla verotusta kevennettäisiin alapäästä, siis pienituloisten ihmisten osalta, ja jonkin verran, ei tosin kovin paljon, mutta jonkin verran, kiristettäisiin yläpäässä, että saataisiin tätä lovea umpeen. Sen lisäksi me tulemme esittämään pääomaverotuksen korottamista 30 prosenttiin ja uskomme, että näillä muutoksilla saataisiin pienituloisimpien verotaakkaa edes hieman siirrettyä maksukykyisimmille.

Verotaulukoiden muuttaminen tai tarkistaminen esittämällämme tavalla pienentää valtion verotuloja, mutta pääomaverotuksen korottaminen riittää paikkaamaan sen loven. Meillä ei ole tarkoitus, että me pyrkisimme murentamaan budjettiraamia ja että meitä päästäisiin syyttämään siitä, että me teemme menokevennyksiä, joita emme osaa paikata.

Samasta syystä meidän mielestämme tulisi korottaa myös kunnallisverotuksen perusvähennystä, koska todella pienituloisimpien ihmisten ongelmahan ei ole valtion verotuksessa vaan se on kunnallisveron puolella. Koska pienituloiset ihmiset eivät maksa lainkaan valtionveroa, niin heille kaikkein raskain on taakka, joka tulee kunnallisverotuksen puolelta. Sen vuoksi meidän mielestämme sitä pitäisi helpottaa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut sen lisäksi!) — Aivan kuten ed. Stenius-Kaukonen sanoi. — Tietysti, jos haluttaisiin olla oikeudenmukaisia pienituloisia kohtaan, pitäisi puuttua myös välilliseen verotukseen ja sitä kautta helpottaa kaikkein pienituloisimpien ihmisten asemaa. Mutta hallitushan on tässäkin suhteessa menetellyt kaiken aikaa toisin päin.

Arvoisa rouva puhemies! Toinen asia, mistä mieleni tekee puhua vähän ikään kuin viran puolesta, on kuntien valtionosuusleikkaukset. Ennen tätä budjettia istuva hallitus on leikannut kunnilta jo lähes 10 miljardia markkaa, siis lähes 10 000 miljoonaa markkaa. Tämä tuntuu paljon käsitettävämmältä, kun kerrotaan, että leikkaukset tekevät lähes 2 000 markkaa jokaista kuntalaista kohti, siis jo tähän mennessä. Eli se tarkoittaa sitä, että 10 000 asukkaan kunnassa on kutakuinkin tarkalleen leikattu valtionosuuksia 18 miljoonaa markkaa tämän hallituksen aikana. Jokainen tietää, joka on kunnalliselämässä mukana, että se luo melkoisia paineita kunnallistalouteen ja sitä kautta peruspalveluita kohtaan. Mutta tämäkään ei näytä vielä hallitukselle riittävän. Ensi vuodelle on nimittäin tulossa lisää, niin kuin budjettikirjasta olemme nähneet. Tämänvuotisen 4,4 miljardin leikkauksen lisäksi leikataan vielä 1 miljardi. Sen lisäksi, kun indeksitarkistukset jätetään toteuttamatta, se tietää kunnille 1,4 miljardin markan menetystä. Lisäksi on vielä muutakin: Esimerkiksi opetustoimen valtionosuuksia siirretään lähes 300 miljoonaa markkaa vuoteen 2000 jne.

Kuntien vaikean taloustilanteen vuoksi tällaiset leikkaukset eivät ole tietenkään tervetulleita millekään kunnalle, mutta erityisen epäoikeudenmukaisiksi nämä leikkaukset tekee kuitenkin se, että ne tehdään prosenttileikkauksina yksikköhinnoista, siis juuri sillä tavalla, mikä viime vuonna osittain saatiin torjuttua täällä kovalla kahinalla. Toisin sanoen tämä leikkaustapa johtaa siihen, että kaikkein köyhimmät kunnat menettävät suhteellisesti kaikkein eniten. Keskimäärin leikkaus on runsas 200 markkaa asukasta kohti, mutta esimerkiksi lääneittäin ja kunnittain poikkeamat ovat melkoisia. Lääneistä Etelä-Suomessa päästään jopa reippaasti alle 200 markan asukasta kohti, kun taas leikkaus esimerkiksi Lapissa on korkeimmillaan 281 markkaa asukasta kohti. Yksittäisten kuntien erot ovat vieläkin pöyristyttävämpiä. Esimerkiksi Uudenmaan läänin parhaat kunnat, mm. Kauniainen, pääsevät 139 markalla asukasta kohti, ja Utsjoella leikkaus on peräti 432 markkaa asukasta kohti. Äyriä kohtikin laskien Lapissa mennään muuta-

massa kunnassa jopa yli yhden äyripennin. Leikkaus tekee siis kunnallistalouteen yli yhden äyripennin vaikutuksen. Mutta esimerkiksi Uudellamaalla se tekee keskimäärin 0,21 penniä. Äyrin hinnoissa Lapissa liikutaan ennestäänkin jo lähellä 20:tä, mutta Uudeltamaalta löytyy 15 penninkin äyri. Kun tiedetään vielä, että täällä varakkaimmassa kunnassa, juuri tässä 15 pennin äyrin kunnassa, velkaakin on vain toistatuhatta markkaa asukasta kohti ja Utsjoella melkein 11 000 markkaa, niin eihän tässä leikkauksessa ole oikeudenmukaisuudesta eikä aluepolitiikasta häivääkään. On hyvä kysyä: Tämäkö sitten on sitä, ed. Aittoniemi, joka on ainoa tuore keskustalainen paikalla, kuuluisaa keskustalaista aluepolitiikkaa vai kuinka? (Ed. Aittoniemi: Eräs vanhimpia keskustalaisia tässä porukassa!) — Niin, voitte olla iältänne, mutta tulokkaana untuvikko.

Tänä vuonna leikkaus sentään tehtiin vielä osittain asukasluvun ja osittain veroäyrimäärien perusteella, mutta nyt on näköjään tällainen pienikin sääli unohdettu. Näin voidaan tehdä, vaikka ei ole kovin monta kuukautta aikaa siitä, kun sovittiin valtion ja kuntajärjestöjen kesken, ettei enää ensi vuodelle valtionosuusleikkauksia tehdä. Tämä on totta ja uskomatonta, valitettavasti.

Mielestäni tämä on tehty vielä erittäin ovelasti sillä lailla, kun tällainen säälimätön prosenttileikkaus on ministeri Viinasen tahdosta ajettu läpi, että saadaan köyhimmät maaseudun kunnat ja toisaalta etelän rikkaimmat kunnat vastakkain. Siinä sivussa unohdetaan pääasia eli se, että nyt ei pitäisi kunnilta leikata lainkaan. Mielestäni meidän ei täällä kannattaisi tähän riitelyyn keskittyä. Halusin kertoa vain nämä esimerkit sen vuoksi, että näemme, kuinka epäoikeudenmukainen leikkaus on. Olen sitä mieltä, ja vasemmistoliitto eduskuntaryhmänä on sitä mieltä, että leikkaukset kuntapuolella on torjuttava kokonaan. Niitä ei pidä hyväksyä, koska näin on muutama kuukausi sitten sovittu. Näin vältämme tämän riitelyn, jota ilmeisesti valtiovarainministeri on tässä toivonut ja ajatellut, että riitelyn lomassa nämä huomaamatta saadaan lävitse, kun eduskunnassa ollaan kovin hajanaisia.

Vasemmistoliitto ei ainakaan missään tapauksessa voi hyväksyä uutta kuntiin kohdistuvaa leikkausta, koska jo nyt köyhimmät kunnat ovat todella ahtaalla, esimerkiksi henkilöstömenot niissä on karsittu äärimmilleen. Ei voi enää kohtuudella olettaa, että pienipalkkaiset kuntien palveluksessa olevat ihmiset pantaisiin vielä karsimaan ja leikkaamaan ja ottamaan lisää pakkolomia ja myymään ilmaiseksi kunnille esimerkiksi lomarahojaan.

Oma lukunsa tässä kuntien kurjistamisessa on myös harkinnanvaraisen valtionavun romahduttaminen budjetissa 71 miljoonasta 20 miljoonaan markkaan. Näin tehdään siitä huolimatta, että tästä kaatopaikkarahaksi muodostuneesta momentista on viime vuosien aikana luvattu kunnille tämän tästä korvata jos mitäkin menetyksiä; siitä huolimatta tämä raha pudotetaan peräti noin pieneksi. Tällä 20 miljoonalla markalla ei kyllä enää maksella esimerkiksi metsäpitäjien metsätulomenetyksiä, mitä lupailtiin silloin, kun pääomaverotuksen uudistuksen yhteydessä uusittiin metsäverotus. Sillä ei varmasti myöskään korvata luonnonsuojelulain 5 a §:llä suojelukunnille aiheutettuja menetyksiäkään eikä ilmeisesti ole tarkoituskaan. Viime vuonnahan tämä 5 a § kumottiin ja päätettiin, että tänä vuonna enää korvataan näille kunnille nämä suojelusta aiheutuneet verotulomenetykset, näin siitä huolimatta, että näitä suojelualueita perustettaessa oli sovittu, että menetykset korvataan kunnille täysimääräisenä.

On sinänsä naurettavaa tämäkin, että se piti ajaa väen väkisin hallituksen ja vielä keskustajohtoisen hallituksen voimin lävitse, kun tiedetään, että se merkitsee valtiontaloudelle 5 miljoonaa markkaa vuodessa, mutta muutamille, suunnilleen yhden käden sormin luettaville, kunnille sillä on erittäin suuri merkitys. Esimerkiksi kotikuntani menettää eniten siinä. Se on noin miljoona markkaa vuodessa. Aika hassulta tuntuu. Kannattaako valtion kanssa olla enää mitään sopimuksia tekemässä, jos ei näin pienissä asioissa pystytä sopimuksia pitämään?

Arvoisa puhemies! Kolmas asia, josta aivan lyhyesti haluan sanoa, on työttömyys. Näyttää siltä, että vaikka työttömyys on huipussaan, työllisyysmäärärahat budjetissa ovat suorastaan romahtaneet monilta osin. Esimerkiksi Lapissa työttömyys pysyttelee kaiken aikaa yli 25 prosentin mutta määrärahat laskevat kuin lehmän häntä. Työllisyysperusteisia investointirahoja ei ensi vuonna ole juuri lainkaan käytettävissä, ja samalla on vielä leikattu roimasti myös palkkaperusteisia rahoja. Työvoimapoliittisia määrärahoja on budjetin perusteella luvassa Lappiin vain runsas puolet tämän vuoden määrärahoista, mikä tietää sitä, että tähän vuoteen verrattuna työvoimapoliittisten toimenpiteitten piirissä voi olla yli 3 000 henkeä vähemmän kuin tänä vuonna. Eikö tämä tunnu aika hurjalta, että määrärahat putoavat 350 miljoonaan eli leikkaus on pe-

räti 275 miljoonaa markkaa? Kuitenkin enemmän kuin joka neljäs on parhaallakin hetkellä tänä vuonna ollut Lapissa työttömänä. Tämä tuntuu aika uskomattomalta, ja tuntuu pelottavalta ajatella koko tulevaa vuotta, kun tällä hetkelläkin esimerkiksi Lapin rakentajista on joka toinen työttömänä ja vain lisäystä on tulossa työttömyyslukuihin. Aika uskomatonta.

Sen vuoksi, arvoisa puhemies, toteankin lopuksi vain, että juuri työllisyysrahat ovat niitä, joihin vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tulee pääosin esittämään korotuksia. Mutta tulemme esittämään siinä yhteydessä, kun esitämme tiettyihin määrärahoihin lisäyksiä, myös vaihtoehdon sille, miten katetaan, ettemme tule budjettiraamia ylittämään, ettei meitä päästä syyttämään siitä, että olemme tekemässä vastuuttomia budjettiesityksiä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Apukka, silloin vuonna 46 minä olin jo maalaisliitto — keskusta-aktiivi, kun suurin osa täällä nykyisin olevista keskustan kansanedustajista vaelteli vielä isänsä matkassa.

Mitä tulee valtionosuusuudistukseen, niin hassua kyllä, sen jälkeen kun valtionosuusuudistus tapahtui ja on leikkauksia tehty, mm. Pirkanmaalla eräät kunnat pärjäävät nyt huomattavasti paremmin kuin aikaisemmin ja niillä on kirkas tulevaisuus eteenpäin. Aikaisemmin oli hurlumhei-meininki. Esimerkiksi vanhan valtionosuusjärjestelmän aikana pyrittiin perustamaan virkoja niin paljon kuin mahdollista siitä riippumatta, oliko siihen tarvetta vai ei, ja samanlainen systeemi jatkui uudenkin systeemin aikana, kunnes huomattiin, että siihen ei ole mahdollisuutta ja suu on ollut pantava säkkiä myöten.

Mitä tulee viimeiseen leikkaukseen, se on tietysti valitettavaa eikä puolustettavaa. Mutta on todennäköistä, että kuntien tulot kuitenkin lisääntyvät suhteellisesti vuoden 95 aikana, mikä tietysti kompensoi valtionosuuksissa tapahtuneen leikkauksen vaikutuksia.

Mitä tulee Lapin työttömiin, aivan, aikoinaan investointiveroa suunniteltiin myös Rukan suuntaan, kun siellä kirvesmies 80-luvun lopulla sai 270 markkaa tunti, vaikkei tiennyt, kuinka päin pitää kirvestä kourassaan. Ed. Tennilä huusi silloin kovaan ääneen — kun minäkin arvostelin tätä asiaa ja sanoin — että tilanne on ylikuumentunut, sitä pitäisi hillitä ja sanoi minua Lapin ja lappalaisen työmiehen viholliseksi, kun ei haluta antaa 270:tä markkaa Lapissa Rukalla työskentelevälle henkilölle. Aivan oikein, nyt Lapissakin kärsitään niitä seurauksia, mitä hulvattomasta politiikasta 80-luvun lopulla on saatu. Eihän tässä sen kummempaa. Mutta te olisitte olleet silloin 80-luvun lopulla äsken mainitsemanani aikana, jolloin investointiverosta puhuttiin, valmiit jatkamaan samaa laukkaa. Holkerin hallituksessa edes yritettiin jotakin, mutta vasemmistoliitto ei yrittänytkään.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun ed. Apukan puheeseen vain kahdelta osalta. Ensinnäkin hän toteaa, että verotus on paras tulonjaon keino. Minusta tämä on väite, jonka sietäisi tulla uudelleen harkituksi. Mielestäni verotus on ehdottomasti huonoin tulonjaon keino. Nähdäkseni ainoa todella järkevä tulojaon keino on se, että ihmiset voivat tehdä työtä ja saada siitä palkkansa ja elää sillä. Juuri tässä suhteessa markkinavoimat ovat muuttaneet tämän kuvan aivan radikaalisti, koska Suomessa tänä päivänä tuloa saadaan vain sellaisilla pääomaintensiivisillä aloilla, joilla ei tarvita työntekijöitä. Näin ollen Suomeen virtaa vientituloja, mutta siitä ei ole päässyt kovinkaan moni ihminen nauttimaan, koska työtä ei ole näille ihmisille. Tuloja tulee, mutta työtä ei ole. Näin ollen tietysti tässä tilanteessa väitetään, että verotus on ainoa keino ratkaista näiden työttömien ongelmia eli jaetaan heille rahaa, joka otetaan keneltä sitten otetaankin. Mutta tämä on minusta aivan säälimätön ajatus, että verotus olisi jotenkin hyvä keino tai paras keino tulonjaon osalta.

Toinen huomautus oikeastaan liittyy siihen, että kun ed. Apukka puhuu työttömyysongelmasta, tekee ihan kipeätä huomata, että ainoa, mihin siinä yhteydessä puututaan, on se, että puhutaan työttömyysmäärärahoista. Ei työttömyysmäärärahoja periaatteessa pitäisi tarvita ollenkaan, koska työpaikathan pitävät itse itsestään huolta. Nyt on vain ajauduttu ja myös vasemmistoliiton myötävaikutuksella markkinavoimien valtaan, jossa ei enää voidakaan saada mistään muualta työpaikkoja kuin sillä, että saataisiin hetkeksi määrärahoja, että joku edes tilapäisesti voisi olla tekevinään työtä.

Ed. Linnainmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Apukka analysoi puheenvuorossaan valtionapujen leikkauksia ja kritisoi niitä useilla esimerkeillä epäoikeudenmukaisiksi.

Kummalliseen valoon kuitenkin mielestäni hänen puheenvuoronsa tulee siitä syystä, että hän koko ajan kritiikissään asetti vastakkain Uudenmaan rikkaimman kunnan eli Kauniaisen ja vastakohtana, vertailupohjana, oli Lapin köyhimpiä kuntia. Kauniainen on koko Suomen oloissa ja Uudellamaalla täydellinen poikkeus varallisuudessaan. Meiltä Uudeltamaalta, erityisesti Itä-Uudeltamaalta, löytyy myös erittäin huonossa taloudellisessa asemassa olevia kuntia. Olisi ollut ehkä vähän rehellisempää tehdä vertauksia tällaisiin kuntiin.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta vastauspuheenvuoron. Hän ylisti siinä mielessä valtionosuusleikkauksia, että hän sanoi, että monet kunnat pärjäävät nyt itse asiassa paremmin, kun leikkauksiin on menty. Mutta mielestäni ihmiset pärjäävät nyt huonommin.

Minusta keskustelussa täytyisi oppia nyt yhä useammin puhumaan organisaatioiden ja hallinnon sijasta ihmisistä, miten heidän on käynyt tässä kaikessa. Näkisin myös, että tähän kysymykseen liittyy se, että kun olemme Suomessa hyväksyneet hyvinvointivaltion järjestelmän, työllisyyskysymyksen hoito tässä järjestelmässä vaatii aivan muuta kuin sellaisessa yhteiskunnassa, jossa hoidetaan tavallaan köyhyysohjelmien kautta syrjäytyviä. Täytyy sanoa, että Suomessa työtön koituu aina julkisen sektorin kustannukseksi. Sen takia suomalaisessa säästösysteemissä ei ole ollut mitään päätä eikä häntää. Ovatpa sitten valtio tai kunnat säästäneet, on tapahtunut vain niin, että kustannukset ovat jääneet jäljelle mutta on menetetty sekin työpanos, joka äsken saatiin.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan ensiksi sanoisin ed. Linnainmaalle, että en käytä nyt yksittäisiä kuntia esimerkkeinä vaan läänien keskiarvolukuja. Kaikkein pienin leikkaus on Uudellamaalla, keskimäärin 154 markkaa per asukas. Kaikkein suurin se on Lapin läänissä, 281 markkaa per asukas, toiseksi suurin Oulun läänissä, kolmanneksi suurin Pohjois-Karjalassa, neljänneksi suurin Kuopiossa ja Vaasan läänissä. Tässä ei ole yhtään yksittäistä kuntaa otettu vaan läänien keskiarvoluvut esimerkiksi. Tämä ilmeisesti kertonee jotakin oikeudenmukaisuudesta.

Ed. Aittoniemelle voisin lyhyesti sanoa, että olisin minäkin ehtinyt ikäni puolesta kiertää ilmeisesti kaikki Suomen puolueet lävitse mutta minulla ei ole siihen ollut tarvetta.

Ed. V. Laukkaselle voisin sanoa, että sanoin puheenvuorossani, että verotus oikein toteutettuna on tulonjakokeinona hyvä. Totta kai työ on ensimmäinen asia, mikä pitää ihmisille taata. Mutta jos siihen ei pystytä, verotuksella voidaan saada ihmeitä aikaan. Kun jätetään pienituloisimmat ihmiset vaikka verottamatta kokonaan, siinä mielestäni on enemmän järkeä kuin ed. V. Laukkasen työllistämispolitiikassa, kun hän totesi, että työmäärärahoista ei tarvitsisi puhua lainkaan. Minusta on aika käsittämätöntä, että niistä ei lainkaan tarvitse puhua. Jos meillä on se tilanne, joka tällä hetkellä on, puoli miljoonaa työtöntä, ja jos meillä ei ole näille ihmisille tarjota työtä, totta kai jollakin tavalla heidän toimeentulostaan on huolehdittava. Silloin työvoimapoliittisia rahoja tarvitaan.

Ed. L i n n a i n m a a : Arvoisa puhemies! Olemme saaneet käsiteltäväksemme tämän eduskunnan viimeisen budjetin. Maan talouden hoito on ollut tuskien taivalta, eikä tällä taipaleella ole loppua näköpiirissä, ei tällä vaalikaudella eikä seuraavallakaan. Helpotusta tilanteeseen eivät nimittäin tuo tulevat vaalitkaan, vaikka moni kansalainen epärealistisesti niin uskoo.

Valtiovarainministeri Iiro Viinanen esitteli budjetin eduskunnassa viime viikon tiistaina. Se oli hyvä, perusteellinen ja ennen kaikkea rehellinen puheenvuoro, jossa analysoitiin koko kuluva vaalikausi talouspoliittisesta näkökulmasta. Puheenvuoroon kannattaa perehtyä tarkoin, sillä siinä esitetyn menneen ajan analyysin ja hahmotettujen tulevaisuuden tavoitteiden pohjalta on hyvä lähteä rakentamaan seuraavaa nelivuotiskautta tosiasioihin perustuen.

Viinasen puheenvuoro on oivallista luettavaa vaalien jälkeenkin sekä niille, jotka tulevat olemaan hallitusvastuussa, että myös tulevalle oppositiolle. Kummankin tahon on pystyttävä asettamaan maan etu ja talouden välttämätön vakauttaminen päivänpolitikoinnin edelle. Jos tämän maan päättäjille ei aikaisemmin ole selvinnyt, viimeistään tätä budjettikirjaa lukiessa pitäisi selvitä, että taloudelliset ongelmamme tulevat jatkumaan vuosikausia eteenpäin. Maa tarvitsee nyt äärimmäisen vastuullisia päättäjiä ja pitkän aikavälin päätöksiä. Emme tule selviämään siirtämällä menoja vuosi kerrallaan eteenpäin ja tekemällä pikku leikkauksia sinne tänne. Edessämme on rajuja rakennemuutoksia, joissa monet kokevat asemansa ja etunsa uhatuiksi. Välttä-

mättömien muutosten tulee pohjautua uusien ratkaisujen ennakkoluulottomaan etsintään, laajaan selvitystyöhön ja syvälliseen arvopohdintaan. Tämä työ on aloitettava välittömästi. Jokaisella suomalaisella pitää olla oikeus uskoa tulevaisuuteen, ja sen pitää olla tätä päivää turvallisempi.

Poliittiset neuvottelut seuraavan eduskuntakauden tavoitteista ja päämääristä on käynnistettävä laajalla rintamalla välittömästi. Neuvottelujen tuloksena valtion menokehys ja tavoiteltava veroaste on vahvistettava koko seuraavaksi vaalikaudeksi heti, kun uusi eduskunta aloittaa työnsä.

Valtionvelan kasvun pysäyttäminen ei tietystikään onnistu pelkästään säästämällä ja karsimalla. Maa tarvitsee myös jatkuvaa vahvaa talouden kasvua, jonka edellytykset on yhteisesti turvattava niin vakuuttavasti ja lukkoon lyödysti, ettei laivan keikuttaminen ole mahdollista. Purjeissahan on jo vetoa.

Taloudessa on tapahtunut selvä käänne parempaan. Useiden arvioiden mukaan laman pohja ohitettiin viime vuoden jälkipuoliskolla, ja selvä sekä perusteltu kasvuoptimismi on vallannut mielialoja. Viennin kasvu Euroopan ulkopuolisiin maihin jatkuu, ja kysyntä perinteisillä vientimarkkinoillamme Euroopassa elpyy. Vaihtotaseen ennakoidaan tänä ja ensi vuonna olevan selvästi ylijäämäinen. Investointien ennakoidaan lisääntyvän voimakkaasti, kun supistunutta pääomakantaa aletaan vahvistaa.

Viime vuosina patoutunut kestokulutustavaroiden ja asuntojen kysyntä alkaa purkaantua, ja säästämisaste alenee kuluttajien luottamuksen lisääntymisen myötä. Talouden kehitystä tarkasteltaessa yritysten ja kotitalouksien investoinnit ovat avainasemassa. Vain tuntuva ja pitkä investointibuumi on tekijä, joka takaa kasvun jatkumisen. Investointien käynnistyminen puolestaan edellyttää matalaa korkotasoa ja luottamusta sen säilymiseen.

Viime aikoina korot ovat reagoineet hyvin herkästi kaikkiin poliittisiin häiriösignaaleihin. Tästä syystä sopii toivoa, että budjetti saataisiin mahdollisimman vähällä eripuralla vahvistettua ja syksyn työmarkkinaratkaisut vastuulliseen lopputulokseen.

Tällä hetkellä investointien käynnistyminen odottaa kuitenkin tiettyä yksittäistä ratkaisua eli EU-äänestystä ja sen perusteella tehtävää ratkaisua tässä salissa. Maan tulevaisuuden ja talouden jaloilleen pääsyn vuoksi tuloksen on oltava selkeä "kyllä". Päinvastaisessa tapauksessa olemme tuntemattoman tulevaisuuden tai itse asiassa tuntemattoman taantuman edessä.

Veroista ja maan taloudellisesta tilanteesta on eduskunnassa keskusteltu useaan otteeseen. Olen täysin samaa mieltä ministeri Viinasen kanssa, kun hän puheenvuorossaan totesi: "Nykytasoinen työpanokseen kohdistuva verotus ei ole pitkän päälle kestävä. Työnteon täytyy kannattaa, muuten talouskasvun jatkuminen ja työttömyyden lasku ovat vaakalaudalla." Juuri siksi valtion menokehys ja tavoiteltava veroaste onkin mahdollisimman pian vahvistettava koko seuraavaksi eduskuntakaudeksi.

Eduskunnalle jätettiin viime viikolla välikysymys, joka liittyy harjoitettuun talouspolitiikkaan ja verotukseen. Kun välikysymyksen päämäärä on hallituksen kaataminen, niin voi ihmetellä välikysymyksen ajoitusta. Luuleeko oppositio — tai ehkä on oikeammin sanoa: luulevatko välikysymyksen allekirjoittajat — todella, että ennenaikaisilla vaaleilla saataisiin tässä vaiheessa vuotta ja eduskuntakautta EU-äänestyksen ollessa ovella aikaan talouspoliittisesti positiivisia reaktioita maassa ja markkinoilla?

Budjettiin sisältyvää energiaveron korotusesitystä en voi henkilökohtaisesti purematta nielaista. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus turvaa teollisuuden energiansaannin kilpailukykyiseen hintaan. Energian riittävyys tai sen hinta ei saa olla este Suomeen tehtäville teollisille investoinneille. Kuitenkin kuluvana vuonna teollisuuden energiaverorasitus on lähes kaksinkertaistunut uuden energiaveron myötä ja nyt budjetissa energiaveroja tullaan jälleen kiristämään siten, että verokertymä kohoaa vuoden 1994 1 800 miljoonasta 2 800 miljoonaan markkaan. Onko meillä kilpailupoliittisesti varaa tähän, kun jo nyt Suomen teollisuuden energiaverorasitus on 2,7-kertainen Ruotsiin verrattuna ja muissa keskeisissä kilpailijamaissamme teollisuuden energiaverorasitus on vielä Ruotsiakin alhaisempi? (Ed. Louekoski: Ei ole!) — Aivan oikein, ed. Louekoski!

Valtioneuvosto antoi energiapoliittisen selonteon eduskunnalle syksyllä 1993, siis viime syksynä. Siinä todetaan mm. seuraavaa: "Energiaverotuksessa itsekin edellytämme kansainvälistä yhteisrintamaa toimien toteutuksessa, koska kansantaloudelliset vaikutukset ovat sidoksissa muiden teollisuusmaiden toimiin." Ja edelleen: "Tällä hetkellä käytössä tai suunnitteilla olevat ympäristöperusteiset energiaverot eri maissa ovat varsin kirjavia. Verot on kussakin maassa laadittu sellaisiksi, että teollisuuden kilpailukyky

tärkeimpiin kilpakumppaneihin ei oleellisesti muutu. Laskelmien mukaan päästöjen vähentäminen pelkästään energiaverotuksella edellyttää, että verot ovat erittäin suuria. Tämä taas ei ole mahdollista yksipuolisesti, vaan tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä."

Nyt hallitus fiskaalisista syistä romuttaa energiapoliittisessa selonteossaan hyväksymänsä periaatteen kehittää Suomen energiaverotusta samassa tahdissa EU-maiden energiaverotuksen kanssa. Verotuksen taso ja täysin erilaiset verojärjestelmät tulevat hankaloittamaan paitsi kilpailukykyämme myös maiden välistä sähkökauppaa, ja Suomi näyttää jäävän altavastaajaksi. Muun muassa tanskalaiset sähkön tuottajat voivat myydä sähköä Ruotsiin ja Norjaan maksamatta mitään polttoaine- tai vientiveroja. Pohjoismaissa energiaverotuksen tulisi olla hyvin saman tyyppistä, jotta kilpailuvääristymiä ei synny. Hallituksen pitää ehdottomasti selvittää itselleen Pohjoismaiden erilaiset verorakenteet ennen varsinaisen energiaveroesityksensä antamista, jotta korvaamattomilta vahingoilta vältytään.

Suomessa on juuri tehty miljardiluokan ympäristönsuojeluinvestoinnit sekä uusiin että vanhoihin hiilivoimalaitoksiin. Ei ole mitään järkeä verotuksen kautta entisestään huonontaa hiilivoiman asemaa tuontisähköön nähden. Tehdyt investoinnit jäisivät pienelle käytölle ja tuottamattomiksi sekä ennen kaikkea käyttöhenkilöstö ilman työtä. Pidemmällä aikavälillä sähkön hankinta suuntautuisi enenevästi tuontiin ja siten omavaraisuutemme laskisi vaarallisesti.

Jyrkät energiaverotuksen nostot eivät rasittaisi ainoastaan teollisuutta. Jokainen kansalainen tuntisi vaikutukset viimeistään maksaessaan sähkölaskujaan tai kohonneita vuokriaan. Suomessa käytettävästä energiasta kotitaloudet kuluttavat joko suoraan tai välillisesti 40 prosenttia, joten kovan laskun energiasta maksaisivat tavalliset matti ja maija meikäläinen.

Lopuksi haluan nostaa budjetista esiin vielä yhden pienen seikan, jonka toteutumisesta olen iloinen. Konkurssirikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi perustetaan 1.3.1995 lukien uusi erityisviranomainen, konkurssiasiamies. Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaosto käsitteli keväällä Valtiontilintarkastajain kertomusta vuodelta 1992 ja kiinnitti erityistä huomiota konkurssirikollisuuteen todeten, että konkursseihin liittyy huomattavia taloudellisia ja yhteiskunnallisia intressejä. Esimerkiksi vuonna 1992 tuomioon päättyneissä konkursseissa varoja oli yli 13 miljardia ja velkoja 22 miljardia markkaa. Tehdyn tutkimuksen mukaan noin neljäsosaan konkursseista liittyy konkurssirikos. Millään viranomaisella ei ole nyt kuitenkaan kokonaisvastuuta siitä, miten konkurssipesiä hoidetaan.

Valtiovarainvaliokunta edellytti mietinnössään, että hallitus selvittää erillisen konkurssien valvontaelimen perustamisen tarkoituksenmukaisuuden kiireellisesti siten, että sitä koskevat uudistusesitykset voidaan tarvittaessa antaa eduskunnalle vielä kuluvan vaalikauden aikana. Konkurssiasiamiehen viran perustaminen on ainakin askel oikeaan suuntaan.

Hallitusta ja eduskuntaa on monelta taholta varoitettu tekemästä vaalibudjettia. Tavanomaisessa mielessä tämä ei sitä olekaan, sillä mitään uusia, kansalaisia kosiskelevia etuja ei ole kenellekään jaossa. Nimitys sopii ajankohtansa vuoksi, mutta muilta osin täällä esitetyt arviot ovat aiheettomia. Käsillä oleva budjettiesitys pystytään viemään läpi hallituspuolueiden voimin eikä epäilyjä sen hyväksymisestä synny. Suuriin irtiottoihin ei ole mahdollisuuksia. Osaltaan tämän budjettiesityksen hallittu läpivienti edesauttaa maassa orastavaa uskoa tulevaisuuteen. Kaikki me tiedämme, että seuraavalle eduskunnalle ja hallitukselle jää haasteita yllin kyllin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Viinasen eiliselle puheenvuorolle ei voida tulevaisuutta rakentaa, kuten eilen täällä totesin. Ministeri Viinanen on ollut Riihimäen kaupungin lahja suomalaiselle yhteiskunnalle. Ilman häntä ei olisi tultu toimeen. Mutta minulla on se käsitys valitettavasti, että hän ei enää näe metsää puilta ja tietyllä tavalla paistattelee menneen julkisuuden ja kiitosten valossa, ja siihen on hänellä varmasti aihettakin.

Se yhteiskunnan kehitys, mikä hänen toimillaan on ollut mahdollista, on tapahtunut. Vienti vetää, vaihtotaseen muutos on hyvin voimakas, korot ovat laskeneet kohtuullisesti jne. Kuitenkaan työttömyys ei muutu piiruakaan. Ministeri Viinasen opit eivät siihen auta. Tarvitaan pehmeämpää politiikkaa, joka pistää sisämarkkinat pyörimään tavalla tai toisella. Se on aivan selvä asia, kaikella kunnioituksella ministeri Viinasta kohtaan. Minä en osaa häntä tämän paremmin kehua.

Mitä tulee investointeihin, investointeja on muitakin kuin Rauman sellutehdas eli kaikki pienet asiat, mihin ihmiset käyttävät rahaa, jota he nykyisin säilövät pankissa. Minä olen edelleen-

kin sitä mieltä, että jos yhteiskunnassa inflaatio lähtee liikkeelle 5—6 prosentin vauhdilla ja jos se pystytään siinä pitämään, tässä maassa alkaa toisenlainen hyörinä hyvin lyhyellä ajalla. Se aiheuttaa tappioita joillekin ihmisille ja kansakunnan osille, mutta joka tapauksessa inflaatio on se, joka panee yhteiskunnan pyörät pyörimään myös sisämarkkinainvestoinneissa, monissa pienissäkin investoinneissa. Ei aina olla puhumassa suurista.

Vielä, rouva puhemies, kun valo nyt alkoi syttyä: Konkursseista ovat vaarallisimpia ne, joissa liiketoiminta on alun perin suunniteltu vain rikollisen toiminnan ja lopputuloksen saavuttamiseksi. Tavanomaiset konkurssit, joissa vähän pistetään taskuun lapsia ja vaimoa varten, eivät yhteiskuntaa kaada. Mutta tuollaiset Uoti-systeemit kaatavat yhteiskunnan sadoilla miljoonilla markoilla ja vievät myös liike-elämän moraalin.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Linnainmaa puheenvuorossaan ihmetteli vihreiden aloitteesta tehdyn välikysymyksen ajankohtaa. Tähän on tietysti tilaisuus palata viikon päästä varsinaisessa keskustelussa, mutta lyhyesti vastaan, että ajankohta määräytyy sen johdosta, että saatoimme todeta hallituksen jatkavan sitä politiikkaa, jota se on vuosikaudet harjoittanut, ilman että se olisi pystynyt tekemään mitään johtopäätöksiä tuon politiikkansa tuloksesta. Ed. Linnainmaa itsekin peräänkuulutti puheenvuorossaan hallitukselta linjauksia tulevasta veropolitiikasta, ja tämä on myös meidän kysymyksemme yksi ydin.

Olen ed. Linnainmaan kanssa samaa mieltä kyllä siitä, että Suomen on viisasta tehdä päätös Euroopan unionin jäsenyydestä. Kun se päätös on tehty, olemme mukana sellaisessa yhteisössä, jonka veropolitiikka hyvin merkittävällä tavalla rakentuu juuri niille ajatuksille, joita välikysymyksen perusteluissa esitetään: Yksi kolmasosa veroista kootaan tuloverotuksella, yksi kolmasosa arvonlisäverotuksella ja yksi kolmasosa ympäristöverotuksella. On hyvin omituista, ja tästä haluamme hallitukselta saada selvityksen, miksi näin on, että sama hallitus, joka puoltaa Euroopan unionin jäsenyyttä, ei tee minkäänlaisia johtopäätöksiä siitä, miten sen pitäisi verolainsäädäntöä ja verotusta uudistaa vastaamaan jäsenyyden edellytyksiä ja samalla luoda suomalaiseen talouselämään mm. niitä myönteisiä vaikutuksia, joihin ed. Aittoniemi viittasi, antamalla kansalaisille tuloverotuksen helpotuksen kautta lisää taloudellista sykettä.

Ed. L i n n a i n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikulalle vain sen verran, että omassa puheenvuorossani en kritisoinut välikysymyksen sisältöä vaan sitä, että tähän ajankohtaan sijoitetaan välikysymys, koska käsittääkseni välikysymyksen päätarkoitus ja ydin on siinä, että hallitus pystyttäisiin kaatamaan. Jos näin onnettomasti tässä vaiheessa tapahtuisi, että syys — lokakuun vaihteessa hallitus kaatuisi tällaiseen välikysymykseen, niin näen, että se olisi erittäin katastrofaalinen ajankohta, koska meillä on EU-äänestys juuri käsillä ja sillä aiheutettaisiin paljon enemmän tuhoa tälle maalle kuin saavutettaisiin etuja. Onneksi pidän hyvin todennäköisenä ja sanoisinko varmana, että välikysymys ei tule hallitusta kaatamaan.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vihreät ovat aina optimistisia ja uskovat hyvää jopa hallituksesta. Välikysymykseen annettava vastaus voi myös tyydyttää meitä. Hallitus ilmoittaa, että se kääntää vielä viime hetkellä oman talouspolitiikkansa kurssin sellaiseksi, että se vastaa suomalaisten ja kansamme menestyksen edellytyksiä.

Ed. P o l v i : Arvoisa puhemies! Hallituksen tulevaisuusbudjetiksi nimeämän vuoden 1995 talousarvioesityksen sisällön voisi lyhyesti tiivistää: lisää veroja, velkaa ja leikkauksia.

Ministeri Viinasen talousarvion esittelypuheenvuoro samoin kuin hallituspuolueiden ryhmäpuheenvuorot olivat pääsääntöisesti lähihistoriaan painottuvia katsauksia. Lyhyt ajallinen etäisyys kuitenkin ilmeisesti esti tarkastelun objektiivisuuden ja karkeiden talouspoliittisten virhearvioiden huomaamisen.

Kesäkuussa 1991 hallitus siirtyi mainostamansa yhden ainoan oikean vaihtoehdon tielle sitomalla markan yliarvostetulla kurssilla ecuun, jota ratkaisua muuten ainoana vasemmistoliiton eduskuntaryhmä aikanaan vastusti.

Vastatessaan ed. Helteen ym. talous- ja työllisyyspolitiikkaa koskevaan välikysymykseen syyskuussa 1991 työministeri Kanerva totesi: "Kesäkuussa toteutettu markan ecusidonta muodostaa talouspolitiikalle lähtökohdan ja ankkurin, johon muu talouspolitiikka pohjautuu." Joko häneltä jäi huomaamatta tai hän jätti tuossa yhteydessä kertomatta, että hallitus siinä

yhteydessä alisti koko yhteiskuntapolitiikan vakaan markan välineeksi.

Samassa välikysymysvastauksessaan hallitus ilmoitti työministeri Kanervan suulla korostavansa työvoimapolitiikassa kansalaisten valinnanvapautta, omatoimisuutta ja mahdollisuutta itse kehittää selviytymismahdollisuuksiaan laman ja rakennemuutoksen myötä uudistuvilla työmarkkinoilla. Se oli myös eräs ecukytkentään liittyvä hallituksen linjavalinta. Tähän hallituksen tarjoamaan valinnanvapauteen ja selviytymismahdollisuuksiensa kehittämiseen totuttautuu tällä hetkellä noin puoli miljoonaa työtöntä kansalaista. Sen valinnan seurauksenahan vesitettiin mm. työllisyyslaki poistamalla oikeus ns. velvoitetyöhön, minkä seurauksena pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut rajusti. Hallituksen valinta oli siinä vaiheessa yksiselitteisesti selänkääntö lisääntyvälle työttömien joukolle. Se on tosin osa EU-sopeutusta.

Edellä mainittujen väärien valintojen seurauksena niin pitkäaikaistyöttömien kuin työttömien kokonaismääräkin on tuplaantunut tuosta ajankohdasta. Siitä huolimatta Ahon hallituksen neljäs talousarvioesitys ei lupaa mitään myönteistä työttömille. Se jatkaa jo tutuksi tullutta linjaa eli lisää velkaa valtiolle, veroja kansalaisille ja leikkauksia kuntien valtionosuuksiin ja palveluihin.

Työttömyys on edelleen kaikkein kipein ongelma maassamme. Se on myös suurin valtiontaloutta rasittava tekijä. Sen johdosta menetetään verotuloja ja joudutaan maksamaan työttömyyden aiheuttamia lisäkustannuksia kasvavan työttömyysturvan, asumistukien, toimeentulotuen ja muiden vastaavien tukien muodossa.

Myönteistä ennustetta lukuun ottamatta talousarvioesitys ei sisällä kuitenkaan mitään työttömyyden alentamiseksi. Siinä ei esitetä mitään konkreettista keinoa tilanteemme parantamiseksi, pikemminkin päinvastoin. Kuntien valtionosuuksien leikkauksen seurauksena työpaikat vähenevät ja palvelut heikkenevät. Veroja kiristämällä ja veroluonteisia maksuja korottamalla heikennetään edelleen kansalaisten ostovoimaa. Sen seurauksena kotimarkkinakysyntä alenee ja työttömyys lisääntyy erityisesti palvelusektorilla.

Hallitus vakuuttelee, kuten se on tehnyt jo pari viime vuotta, että lama on taittunut. Useimpien kansalaisten on sitä vaikea havaita. Hallitus näyttää edelleen tuijottavan vain viennin kasvuun. On totta, että vienti on kasvanut, se on myönteinen tekijä, ja kasvanee edelleen voimakkaasti. Teollisuustuotannon kasvu syntyy kuitenkin tällä hetkellä pääosin tuottavuuden kasvun ja lisääntyvien ylitöiden seurauksena, joten uusia työpaikkoja syntyy verrattain hitaasti. Teollisuuteen tuskin syntyy uusia työpaikkoja sitä määrää, mikä samanaikaisesti menetetään ostovoiman leikkausten ja julkisen sektorin alasajon seurauksena. Niinpä vaarana onkin, että hallituksen ennakoima työttömyyden alentuminen 2 prosenttiyksiköllä jää toteutumatta. Ilmeisesti se merkitsee sitä, että lisäbudjeteissa tarvitaan lisärahoitusta työttömyyden aiheuttamien kustannusten kattamiseen.

Määrävähemmistösäännösten poistuttua hallitus on voinut yksin toteuttaa yhteiskuntapoliittista linjaansa. Ja niinhän se on tehnytkin. Se ei ole ollut valmis mihinkään opposition taholta esitettyyn, ajoissa tapahtuvaan, valikoivaan ja oikein kohdennettuun elvytykseen, jolla olisi voitu parantaa työllisyystilannetta. Se on vain tyytynyt passiiviseen työttömyyden ylläpitämiseen ja leikkauksiin.

Kevätkauden aikana erityisesti kokoomuspuolen edustajat puhuivat verojen alentamisesta vielä kuluvan vuoden aikana. Nyt ne puheet on näköjään haudattu. Budjettiesityksen mukaan kansalaisilta kerätäänkin veroja ja veronluonteisia maksuja enemmän kuin tänä vuonna. Ehkä kokoomus on kuitenkin osittain saanut tahtonsa läpi. Tuloverotuksen taulukkomuutoksethan hyödyttävät sekä markkamääräisesti että suhteellisesti enemmän suurituloisia kuin pieni- ja keskituloisia. Välillisen verotuksen kiristys kohdistuu puolestaan suhteellisesti suurempana pienituloisiin. Niinpä verotuksen muutoksia laskettaessa onkin todettu, että alimpaan tuloluokkaan kuuluvan viidenneksen tulot pienenevät 0,9 prosenttia, mutta ylimpään viidennekseen kuuluvien tulot 0,4 prosenttia.

Valtion tuloverotuksen ja välillisten verojen muutoksen lisäksi erityisesti pienituloisten verorasitus kasvaa kunnallisveron kiristyksen seurauksena. Näinhän tapahtuu väistämättä aina, kun valtio siirtää kunnille lisää rasitteita. Samoin myös pienituloisten verorasitus kiristyy aina, kun verotuksessa tehtäviä vähennyksiä poistetaan tarkistamatta samalla kunnallisverotuksessa pienituloisille myönnettävän perusvähennyksen markkamääräisiä rajoja. Pienituloisimmat eivät saa hyväkseen lainkaan valtionverotuksessa veroasteikkoihin tehtävistä inflaatiotarkistuksista tulevaa hyötyä. Näinhän tapahtuu nytkin, mikäli hallituksen tahto toteutuu. Verotuksen kiristys tapahtuisikin jälleen erittäin epäsolidaarisella tavalla. Niinpä vasemmistoliiton esitys pienituloisille myönnettävän perusvähennyksen

markkamääräisten rajojen korottamisesta sekä valtion tuloveron taulukkotarkistusten painottamisesta vähän keskituloisia suosivaan suuntaan on perusteltu.

Ohjelmansa mukaan hallitus lupasi vahvistaa aikanaan kunnallisen itsehallinnon asemaa. Valtionosuusjärjestelmän muutos oli askel siihen suuntaan, ja siinä yhteydessä myös vakuuteltiin, että kuntien ja valtion välinen kustannusten jako säilytetään jatkossa muuttamattomana. Hallituksen suunta kuitenkin muuttui välittömästi jo ennen valtionosuusjärjestelmän muutoksen voimaantuloa. Se lähti rajuihin leikkauksiin. Ilmeisesti hallitus ei ymmärtänyt lainkaan, että kunnallisen itsehallinnon asema riippuu paitsi kuntien hoidettaviksi säädettyjen tehtävien määrästä ja luonteesta myös erityisesti niiden taloudellisista mahdollisuuksista suoriutua annetuista tehtävistä. Muuten ei ole ymmärrettävissä hallitusohjelman ja tekojen välinen ristiriita.

Viimeksi hallitus vielä tämän vuoden aikana vakuutteli säilyttävänsä kunnille ensi vuodelle tulevat valtionosuudet tämänvuotisella tasolla. Nyt se on kuitenkin jo nekin lupaukset syönyt ja menettänyt samalla tietenkin uskottavuutensa sopimuskumppanina. Kuluvan vuoden aikana toteutetun lähes 5 miljardin leikkauksen lisäksi hallitus aikoo leikata nyt vielä voimassa olevan lain mukaisia valtionosuuksia lisää runsaat 2 miljardia markkaa. Hallitus näyttää unohtavan kokonaan, että nyt leikattavaksi suunniteltu summa ei suinkaan muodostu julkisessa taloudessa säästöksi. Se vain siirtyy maksettavaksi muilta momenteilta lisääntyvien työttömyyskorvausten, asumistukien, toimeentulotukien ja toisaalta menetettyjen verotulojen muodossa. Lopputuloksena on oikeastaan vain se, että tuhansien ihmisten työpanos jää hyödyntämättä. Äskettäin julkistettu Kunnallisvirkamiesliiton laatima tutkimus todistaa väitteen oikeaksi.

On syytä muistaa myös, että kunnallishallinnon kustannuksista noin 80 prosenttia muodostuu opetus- ja sosiaalitoimen sekä sairaanhoidon ja terveydenhuollon menoista, joihin valtionosuudet myös pääosin saadaan. Noin 80 prosenttia kunnallishallinnon henkilöstöstä myös työskentelee mainituilla tehtäväalueilla. Sen vuoksi on selvää, että valtionosuuksien leikkaus on uhka mainitulla työalalla työskentelevien työpaikkojen säilymiselle ja samalla myös uhka palvelujen saatavuudelle.

Tällä vuosikymmenellä valtionosuuksien leikkauksien seurauksena kunnat ovat joutuneet korottamaan veroäyrinsä hintaa enemmän kuin milloinkaan vastaavana aikana ja samalla vähentämään palvelutuotannosta noin 40 000 työpaikkaa. Monilla tehtäväalueilla vähennys on toteutettu palveluja supistamalla ja uudelleensuuntaamalla. Erityisesti sairaanhoidossa ja sosiaalitoimessa on aivan oikein kustannusten alentamiseksi vähennetty laitospainotteisuutta ja pyritty siirtymään aikaisempaa enemmän avohoitoon. Avohoitoon ei ole kuitenkaan kyetty osoittamaan tarvetta vastaavasti voimavaroja, joten tällä hetkellä jo monilla alueilla liikutaan äärirajoilla. Seuraavat leikkaukset henkilökunnassa käytännössä merkitsevät hyvin pitkälle siirtymistä avohoidosta kohti heitteillejättöä.

Hallituksen esittämä leikkaus pakottaisi kunnat karsimaan edelleen jo nyt ohueksi hiottua palvelutuotantoa. Se pakottaa kunnat karsimaan peruspalveluista, mikä kohdistuu kaikkein kipeimmin heikoimmassa asemassa oleviin kansalaisiin. Esittämänsä valtionosuuksien leikkaukset hallitus aikoo kohdistaa lisäksi erittäin epäoikeudenmukaisesti. Se aikoo leikata asukasta kohti markkamääräisesti eniten niiden kuntien valtionosuutta, joiden taloudellinen kantokyky on kaikkein heikoin. Mainittakoon vaikka vertailukohteena Uudenmaan lääni, jossa lisäleikkaus on Kuntaliiton laskelmien mukaan keskimäärin asukasta kohti 154 markkaa, Kuopion lääni 236 markkaa, yksittäisenä paikkakuntana vielä Helsinki 135 markkaa asukasta kohti ja vaikkapa pienehkö runsaan 30 prosentin työttömyysasteen kanssa painiva Rautavaaran kunta 311 markkaa asukasta kohti. Mainittua leikkaustapaa ei voida pitää oikeudenmukaisena. Leikkaustavasta ei kuitenkaan käsitykseni mukaan ei ole syytä käydä kovinkaan pitkää kiistelyä vaan on syytä torjua koko lisäleikkaus.

Edellä mainittujen valtionosuusleikkausten lisäksi hallitus aikoo leikata kunnalle maksettavaa verotulojen täydennystä lähes 100 miljoonaa markkaa sekä pienentää poikkeuksellisessa taloudellisessa vaikeuksissa oleville kunnille maksettavaa valtionosuutta 51 miljoonaa markkaa. Se siis kohdistaa myös nämä ylimääräiset lisäleikkaukset kaikkein heikoimassa taloudellisessa asemassa oleviin kuntiin, mikä asia on ilmeisesti aivan yleisesti jäänyt huomioon ottamatta. Tosin ed. Apukka sitä puheenvuorossaan käsitteli ja kiinnitti siihen huomiota. Nämä summat on aikaisemmin tarkoitettu nimenomaan kaikkein heikoimmassa asemassa oleville kunnille. Talousarvion käsittelyn yhteydessä tuo puute on ilmeisesti syytä korjata.

Vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa esi-

tettiin varojen uudelleenkohdentamista. Siinä esitettiin myös säästöjä ja tuloperusteiden muutoksia. Kertaamatta niitä totean pelkästään, että ne toteuttamalla budjettia voidaan muuttaa oikeudenmukaisempaan suuntaan. Siinä esitettiin myös ratkaisua, jolla valtion velanottoa voidaan rajata tai hillitä: EU-jäsenyyshän merkitsee ensi vuodelle 10 miljardin markan menoerää budjettitalouden kannalta. Se ratkaisu on tietenkin kansalaisten käsissä. Toivottavasti kansalaisilla on säästöhalukkuutta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Markan sitomista ecun kurssiin 91 kesällä on monien mielestä pidetty jonkinlaisena laukaisijana Suomen talouslamalle. Se ei pidä paikkaansa. On kyllä totta, että hallitus tuossa vaiheessa uskoen vakaaseen, vahvaan markkaan yritti yhtä epätoivoisesti kuin kanveesiin lyöty nyrkkeilijä erotuomarille todistaa olevansa vielä kunnossa ja pystyvänsä jatkamaan entisellään. Tätä vastusti vasemmistoliitto, joka yleensä vastustaa kaikkea, mutta yksi kansanedustaja vain esitti tuossa yhteydessä, että pitäisi myös devalvoida muutamalla prosentilla. En nyt muista kansanedustajan nimeä, mutta hänen kuvansa minulla on kyllä mielessä.

Joka tapauksessa ecuratkaisu ei merkinnyt mitään siinä mielessä, että syksyllähän devalvoitiin aivan normaalisti. Sillä oli tavallaan symbolinen arvo, se ei estänyt devalvaatiota. Virhe oli se, että devalvaatiota odoteltiin ehkä liian pitkään, ja suurin virhe oli, että devalvaatio oli prosentiltaan liian pieni. Se mahdollisti markkinapelureiden pääsyn markkaan kiinni ja tätä kautta markkinoiden sekoittamisen. Mutta ecuratkaisulla ei sellaisenaan ole mitään merkitystä Suomen talouslaman kanssa, tai se on olemattoman pieni.

Mitä tulee, rouva puhemies, kuntien talouteen, niin ei kaikilla kunnilla ole mennyt huonosti. Sellainen kunta kuin Ikaalisten kaupunki oli täysin romahduksen partaalla 80-luvun loppupuolella. Tänä päivänä se ei ole nostanut lainkaan veroäyriänsä, se on edelleen 17,5, ja pärjää hyvin ankaran ja hyvän taloussysteemin perusteella. Siellä on hyvä mies vetämässä taloushommia. Kyllä se on paljon siitä kiinni, kuinka pystytään nämä asiat hoitamaan.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa puhemies! Ahon — Viinasen hallitus on jättänyt viimeisen varsinaisen budjettiesityksensä, mutta lisäbudjetteja, joilla murretaan kaikki nyt luvatut raamit, varmasti tulee joko EU- tai muulla syyllä.

Kiitossanojen sijasta hallitusta voidaan moittia monista taloudellista lamaa syventäneistä toimenpiteistä. Hallituksen vasen käsi ei ole tiennyt, mitä oikea tekee. Mieleemme tulee erityisesti sellaiset iskusanat kuin raamit, säästöt ja leikkaukset. Mahtipontinen puhetapa ei ole auttanut, vaan olemme joutuneet toistuvasti näkemään, että raamit ovatkin olleet itsekkyyttä ja muista sektoreista piittaamattomuutta. Säästöjen nimissä toteutetut leikkaukset ovat osoittautuneet toisessa paikassa tuhlaukseksi. Raamitkin ovat osoittautuneet vain puhetavaksi, koska lisäbudjeteilla on ankaratkin raamit saatu nujerretuksi.

Hallitus on hyvin tarkoituksellisesti murtanut ja muuttanut budjetin rakennetta hallinta-aikanansa. Esimerkiksi otan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetustoimen yhteisen osuuden varsinaisista budjeteista. Se on näinä vuosina vähentynyt vuoden 91 budjetin 44 prosentista tämän vuoden 40 prosenttiin. Ensi vuoden esityksessä alitetaan 40 prosentin raja. Eli erittäin suuria muutoksia on tehty säästöjen nimissä nimenomaan budjetin sisäisessä rakenteessa.

Unohtaa ei myöskään sovi, että hallitus on viljellyt yhden ainoan politiikan väitettä ja väheksynyt avoimesti partnereitaan. On siis pakko uskoa, että Ahon — Viinasen hallituksellakin on ollut oma punainen lankansa. Ei kai se voisikaan tunnustaa, että talous on tarkoituksella pantu ajelehtimaan. Ministeri Viinasen habitus, jos mikä, on paljastanut tietoisen tahtopoliitikon, jolle kaikki inhimillinen on vierasta, jolle ihmiset ovat vain numeroita. Hallitus, joka päätti panna valtion velanhoidon kuriin, joutuu huomaamaan, että se on itse kuusinkertaistanut sen.

Istuva hallitus pyrkii vielä runsaan kolmen vuoden jälkeenkin väittämään, että kaikki sen eteen tulleet talousvaikeudet johtuvat edellisestä hallituksesta, nykyisestä oppositiosta ja SDP:stä, joka seuraavien vaalien jälkeen todennäköisesti tulee ottamaan hallitusvastuun. Hallitus saattaisi niljakkailla esityksillään mielestäni päästä vaikka Guinnessin kirjaan.

Suomen kansa pitää hallitusta epäoikeudenmukaisena yksinkertaisesti seuraavista syistä: Se on aktiivisesti lisännyt työttömyyttä, suosinut elinkeinoelämää lisääntyvillä tuilla ja suojellut moraalittomasti toimineita pankkeja ja yrityksiä, lisännyt työn verotusta ja vähentänyt pääoman verotusta, murtanut ansiosidonnaisen turvan työhön kannustavaa merkitystä, ottanut yhteiskunnan vähäosaisimmilta, kuten sairailta, eläkeläisiltä, lapsiperheiltä, työttömiltä ja vammaisilta, ja antanut paremmin menestyneille.

Ahon hallitus onkin itse asiassa ollut SDP:n paras vaalityöntekijä. Mutta luetelluilla Ahon hallituksen toimilla on ollut aika kauaskantoista merkitystä muutoinkin, ja yksi niistä testataan edessä olevassa EU-äänestyksessä. Kun on luotu tällaista mieletöntä turvattomuuden tunnetta kansalaisiin, kansalaiset ovat joutuneet tässä aivan toisessa asiassa eli EU-asiassakin täysin hämilleen.

Arvoisa puhemies! En voi mitenkään hyväksyä hallituksen esitystä valtionosuusleikkauksista. Se on tietysti jo vähän arkistojuttukin, koska esitys on toistunut jo useamman vuoden ajan. Mutta tällä toimenpiteellä hallitus vyöryttää likaiset käytännön toimet kuntiin ja säästyy ikään kuin itse puhumaan makrotasoisemmista talousongelmista.

Ahon hallituksen maalitauluna ovat päivähoitolakikysymyksessä olleet jälleen perheen pienimmät. On merkillistä, että vaikka lasten päivähoito on maassamme kutakuinkin tasapainossa, hallitus ehdottaa, että luvattu päivähoidon subjektiivisten oikeuksien laajennus tulisi lykätä. Tämä on väärä signaali kunnille, myös niille kunnille, joilla hommat ovat koko ajan olleetkin täysin hallinnassa. Se on myös omalaatuinen signaali siinä tilanteessa, jossa odotetaan talouden toipuvan ja kasvun lähtevän myös työllisyyttä lisäävässä mielessä todella käyntiin. Se on naisia ja tasa-arvoa ajatellen hyvin kielteinen ehdotus.

Minä sydämestäni toivon, että me eduskunnan naiset voisimme yhtenä joukkona käydä vastustamaan tällaista esitystä ja saada mukaamme myös valistuneet miehet. Meillä on naisverkostoinstrumentti, ja minusta on korkea aika nostaa sen kautta esiin todellisia ja hyvin merkittäviä käytännön kysymyksiä. Tällä en tahdo väheksyä niitä toimia, mitä naisverkostolla tähän saakka on jo ehtinyt olla, mutta nyt on tullut aika tarttua vielä haastavampiin tehtäviin. Osoittaa suorastaan pahaa tahtoa siis antaa kunnille signaali, että ne voivat nyt vetäytyä päivähoidon järjestämisvastuustaan.

Suomalainen hyvinvointiyhteiskunnan politiikka on tienhaarassa. Meillä on jo riittävä ja liian suurikin määrä esimerkkejä purkavista toimenpiteistä. Tässä mielessä on hyvin mielenkiintoinen kysymys, miten kauan me ylipäätään käytämme pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta -nimikettä. Onko niin, että me voimme säilyttää otsakkeen ja tyhjentää sisällön?

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on paikka, missä näitä asioita aika yksituumaisesti pohditaan. Olemme ottaneet yksimielisen kannanoton siitä, että hyvinvointiyhteiskunta on Suomessa säilytettävä. Sen piirteisiinhän kuuluvat universaalisysteemin ohella myös hyvin vahvalla tavalla palvelut. Näyttää siltä, että tätä hyvin tärkeää kannanottoa ei ole saatettu vielä valtiovarainministeri Iiro Viinasen tiedoksi, sillä hänelle hyvinvointiyhteiskunta näyttäytyy sisällöltään aivan toisenlaisena kysymyksenä kuin millaisena se tavanomaisesti halutaan nähdä. Pohjoismaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa ei hoideta ainoastaan kaikkein köyhimpiä, vaan se on malli, joka tarjoaa yhtäläisesti palveluja ja mahdollisuuksia niin rikkaalle kuin rakkaallekin.

Menen takaisin päivähoitoasiaan. Mielestäni hallituksen esitystä päivähoitolain lykkäämisestä ei yhtään lievennä palvelurahakokeilu, jota esitetään. Sen tavoitteena on nimenomaan hankkia myös säästöjä. Mistäpä muusta säästöt voivat tulla kuin naisten työn arvon dumppaamisesta?

Myös tulee varmasti ongelmia laaduntarkkailussa. Vastustan ehdottomasti sitä, että näin tärkeässä asiassa kuin lasten hoidossa tarjottavan palvelun laadun varmistaminen jätetään yksittäisille ihmisille. Se usein toimii, ehkä voi sanoa useimmiten toimii, mutta kun se ei voi toimia kaikissa tapauksissa, niin tämä on ongelmallinen asia. Sitä paitsi vaihtoehtojahan pitäisi nimenomaan silloin ponnekkaasti ottaa käyttöön, kun tarjolla olevat toimenpiteet on todettu erittäin huonoiksi. Nyt tästä tulee siinäkin mielessä väärää signaalia toimivalle kunnalliselle päivähoidolle, että se tavallaan syyllistetään tätä kautta luulemaan, että sen palvelut eivät olisi laadullisesti riittäviä. Siitähän tässä ei missään tapauksessa ole kysymys, vaan kunnallinen päivähoito on ainakin vanhempien kannalta saanut täyden tuen, mitä laatuun tulee.

Mielestäni onkin niin, että sosiaalipalveluja pitää tietysti kehittää, mutta ei ole järkeä siinä samassa tehdä sitä niin, että puretaan nimenomaan laadukkaita ja arvostettuja palveluja. Päivähoito on sopeutunut jo useiden vuosien ajan budjettileikkauksiin, eikä siellä ole mitään merkittäviä löysiä enää. Seuraavat leikkaukset leikkaavat merkittävällä tavalla jo laatua. On surullista, jos kansanedustajat ovat niin tyystin jo unohtaneet äidin ja isän roolinsa, että katsovat, että kyllä lapsilta voi ottaa. Tänä syksynä tulemme näkemään, onko ihminen tai ihmisen taimi meille tärkein, tärkeämpi kuin muutama säästömarkka.

Arvoisa puhemies! On suorastaan liikuttavaa lukea budjetin perusteluista, että "hallitus siirtää

sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta avohuoltopainotteisemmaksi". Hallitus syyllistyy vastuuttomuuteen, kun se viestittää kuntien suuntaan sellaisen toimintamallin, että laitoshoitoa voidaan purkaa lisäämättä voimavaroja avohoidossa.

Taaksejääneen kesän aikana on keskusteltu paljon avohoidon jälkeenjääneisyydestä ja jopa ihmisten heitteillejätöstä. Esimerkeistä ei ole ollut puutetta. Kun ei haluta myöntää lisäresursseja, ruvetaan piehtaroimaan hallinnolla. Avohoidon palveluja kipeästi tuekseen tarvitsevista on tullut heittopusseja hallintolaatikoiden väliin. Milloin hallituksessa, Kelassa ja kunnissa käsitetään, että jotain tarvitsisi myöskin tehdä näille ihmisille?

Hallitus ei voi vastata, että asiat ovat olleet kuntien päätäntävallassa. Se on poliittista vastuun pakoilua tilanteessa, jossa hallitus ja porvarienemmistöinen eduskunta on leikannut kuntien valtionosuuksia noin 8 miljardia markkaa ensi vuoden ajatukset mukaan luettuna. Valtionosuusleikkaukset ovat olleet lähin syy siihen, että kunnat ovat vähentäneet muutamassa vuodessa työntekijöitä noin 40 000:lla. Tämä on toistaiseksi tapahtunut lopettamalla käytännössä lähes kaikki määräaikaiset toimet ja sijaisuudet. Näiden mammuttisäästöjen seurauksena etenkin vähä- ja keskituloisten kansalaisten palveluja on jo riisuttu, vähennetty ja jopa lopetettu.

Julkisen sektorin naistyöttömyydellä, mistä tässä nimenomaan on kysymys, on luotu tehokkaasti uutta naistyöttömyyttä, ja päivähoitohan on tässä yksi esimerkki. Paljon enemmän pitäisi pohtia mielestäni julkisen sektorin osuutta työllistäjänä maassa, joka on julistanut ainakin monilla kansainvälisillä areenoilla pitävänsä huolta siitä, että täällä annetaan arvoa pohjoismaiselle hyvinvointivaltiomallille.

Julkisen sektorin tyhjentäminen työntekijöistä ei ole millään tavalla perusteltava toimenpide, kun työnteon vaihtoehdoksi on jäänyt se, että sama raha lähes menee, mutta mitään vastiketta ei saada työn muodossa. Kuitenkin samanaikaisesti tiedämme, että työtä olisi vaikka kuinka paljon tarjolla. Jos joku tulisi ja pystyisi osoittamaan, että tämä yhtälö toimii julkisella sektorilla, minäkin voisin aprikoida näissä asioissa vähän toisella tavalla. Mutta kun näitä leikkauksia on tehty, ei ole yksikään kyennyt tältä paikalta esimerkiksi osoittamaan markkoja, jotka olisi voitu todella säästää, mitkä ovat ne säästöt lopullisesti olleet. Silloin mielestäni meidän päätöksentekijöiden päässä pitäisi soida hälytyskellot ja meidän tulisi kieltäytyä sellaisista arvailuihin perustuvista toimenpiteistä, joita tässä nyt on toistuvasti meiltä vaadittu.

Arvoisa puhemies! Hallitus jatkaa sitä linjaa myös tässä budjettiesityksessään, että se leikkaa Raha-automaattiyhdistyksen voimavaroja. Nyt se tapahtuu 245 miljoonalla markalla. Minusta tämä on hyvin epäjohdonmukaista. Hallitus toisin sanoen tulee Raha-automaattiyhdistyksen kassalle ja ryöstää sen tuottovaroja budjettinsa katteeksi. Tätä väitettä ei yhtään lievennä se, että kyseeseen tulevat usein samat toiminta-alat usein kuin Raha-automaattiyhdistyksen avustuksissakin on.

Kun Raha-automaattiyhdistys näillä tuotoilla rahoittaa yksityisiä järjestöjä, se samalla rahoittaa kaikkea sitä sosiaali- ja terveysalan toimintaa, mitä julkinen sektori joko jättää tekemättä tai ei voikaan tehdä. Näin ollen se on välttämätön jatke julkiselle sektorille. Johdonmukaisuus olisi edellyttänyt hallitukselta siis tässä leikkaustilanteessa aivan päinvastaisia toimia. Kun valtio ja kunnat eivät itse jaksa kantaa entistä osuuttaan taakasta, olisi pitänyt antaa näille järjestöille suurempi vastuu, mutta nyt on menetelty todellakin päinvastoin. Tulen kyllä vastustamaan tätä esitystä loppuun saakka.

Arvoisa puhemies! Minä pelkään pahoin, että hallituksen neljäs budjettiesitys ei tule aiheuttamaan mitään suurta myrskyä merellä siitä syystä, että ihmiset alkavat olla väsyksissä ja täysin turtuneita istuvan hallituksen toimintaan, eivätkä he mitään muuta enää siltä osanneet odottaakaan.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Vehkaojan puhetta kuunteli, minulle tuli kyllä mieleen, että myöskin Suomen kansalaiset ovat turtuneita opposition vuodatukseen. Tässä tuli ihan tyypillisesti esille, mistä kaikesta vain moititaan Ahon hallitusta, myöskin talousvirtaamista ja kaikesta huonosta hoidosta. Kyllä minusta on vähintään oikeutettua muistella myöskin 80-lukua, mistä nämä syvät juuret ja syyt johtuvat. Ei minusta ole oikein Suomen kansalaisia kohtaan, että täällä vuodatetaan, että kaikkia kohtaan on tehty vääryyksiä ja kaikki on hoidettu huonosti, koska tosiasiat eivät kuitenkaan näin ole.

Myöskin ihmettelin ed. Vehkaojan kantaa siinä, että laitospaikkaverkostoa ei voi purkaa, siirtyä enemmän avohuoltoon. Myönnän, että Suomessa on erilaisia kulmakuntia ja maakunnissa erilainen tilanne, mutta on myöskin hyvin paljon

seutuja, missä laitospaikkoja on aivan liian paljon, ja ne ovat todella kalliita tälle yhteiskunnalle. On selvää, että laitospaikkoja pitää olla, koska on ihmisiä, jotka eivät tule avohoidossa toimeen, mutta ei niitä saa tehdä vain pitämisen ilosta.

Myöskin kaikessa, mitä tuli esille ed. Vehkaojan puheessa, todettiin, ettei mistään saa ottaa, ei saa tinkiä, ei saa karsia. Minusta tuntuu pitkään kunnalliselämässä olleena, että jos me vielä muutaman vuoden etenemme tätä linjaa, käy niin, että teemme niille julkisille palveluille ja julkisessa hallinnossa oleville työntekijöille karhunpalvelun. Saattaa tulla tilanne, jossa valtiontalous yksinkertaisesti ei kestä enää tätä menotaloutta. Näin ollen ne romahdukset ja karsinnat ovat paljon suurempia kuin kuvittelemmekaan.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä puhuin avohoidosta ja tarkasti ottaen sanoin, että hallitus syyllistyy vastuuttomuuteen, kun se viestittää kuntien suuntaan sellaisen toimintamallin, että laitoshoitoa voidaan purkaa lisäämättä voimavaroja avohoidossa. Minä, jos kuka, olen sitä mieltä, että avohoidon on oltava laadukasta. Olen ollut purkamassa laitoshoitoa, laitoshoitoa, mutta olen myös ollut voimakkaasti tekemässä työtä sen eteen, että saadaan sijalle laadukas avohoito. Meidän on kyettävä muuttamaan tämä toimintalinja, jossa kunnat ovat vetäneet välistä, hyväksyneet kyllä kuntayhtymistä saavuttamansa säästöt, kun laitoshoitoa on purettu, mutta panneet kädettömäksi avohoidon, jonka olisi pitänyt saada samanaikaisesti lisäresursseja voidakseen huolehtia niistä ihmisistä, jotka sinne on siirretty.

Toinen kysymys: En minä sanonut, ettei mistään saa karsia. Minä toivoin, että ed. Liikkanen tai joku muu voisi mennä puhujakorokkeelle kertomaan, ovatko ne karsintaesitykset, mitä julkiselle sektorille on esitetty, loppujen lopuksi mitään säästöjä, mistä mittakaavasta näissä on kyse, onko kyse kuitenkin vain vastuun siirtämisestä seuraavaan paikkaan, vastuun siirtämisestä vain julkisen hallinnon laatikosta yksi laatikkoon kaksi.

Ed. V i r r a n k o s k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sikäli kuin ymmärsin, ed. Vehkaoja vastusti kaikkia kuntiin kohdistuneita leikkauksia sekä myös sitä, että Raha-automaattiyhdistyksen varoja käytetään valtion talouden menoihin. Toisaalta ed. Vehkaoja lupaili, että sosialidemokraatit ottavat hallitusvastuun ensi vaalien jälkeen.

Vaikka nyt kävisi niin, että sosialidemokraatit eivät yksin ottaisikaan hallitusvastuuta, kuitenkin kehottaisin tiettyyn varovaisuuteen näissä lupauksissa, koska saattaa olla, että ensi syksynä budjetissa sittenkin on vielä joitakin leikkauksia jäljellä.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minäkin olen sitä mieltä, että meidän sosialidemokraattien on syytä olla varovaisia erilaisissa lupauksissa. Muutenhan meille voi käydä samalla tavalla, kun keskustapuolueelle viime vaalilupausten jälkeen, niin että lupaukset jäivät pelkiksi lupauksiksi.

Haluan yhtyä tässä puheenvuorossani siihen, mitä ed. Vehkaoja sanoi avohoidon ja laitosten suhteesta. Minun tekee mieleni kyllä ed. Liikkasen puheenvuoron johdosta sanoa, että jos me katselemme Suomessa olevia, valtion rahoituksen varassa toimivia laitoksia hallinnonaloittain reunasta reunaan ja ryhdymme katsomaan niitten hyötykäyttöä ja merkitystä suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnissa ja kehittymisessä ja puramme hyödyttömät laitokset pois, niin ed. Liikkanen on eturivissä vastustamassa sitä toimenpidettä.

Ympäristöministeri P i e t i k ä i n e n : Arvoisa puhemies! Rion ympäristö- ja kehityskokouksessa vuonna 92 hyväksytyn toimintaohjelman eli Agenda 21:n yhtenä keskeisenä lähtökohtana oli ympäristö- ja luonnonvarojen huomioon ottaminen kaikessa päätöksenteossa ja yhteiskunnan eri lohkoilla ja tasoilla. Tämän asian tärkeyttä korostettiin myös täällä eduskunnan keskustelussa vuoden 94 talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä.

Tämä ympäristön ja talouden yhdentämisprosessi on meneillään kestävän kehityksen toimikunnassa, joka pyrkii toteuttamaan Agenda 21:n tavoitteita Suomessa. Yhdentämistä vaikeuttaa erityisesti tiedon sirpaleisuus, aukkoisuus, ja omalta osaltaan aukkoisuuteen on parannusta tullut tässä budjettiesityksessä. Tässä talousarvioesityksessä, joka on julkisen sektorin keskeinen toimintalinjaus, on ensimmäistä kertaa liitteenä katsaus luonnonvarojen ja ympäristön tilaan. Sen uskon olevan hyvä tietolähde päätöksentekijöille, ja se ansaitsee pysyvän aseman talousarvioesityksessä ja myös muodon kehittämisen niin, että pääluokkakohtaisesti budjettiesityksen ympäristövaikutuksia arvioidaan. Katsa-

usta tulee myös kehittää niin, että se paremmin ilmentää eri hallinnonalojen toimintojen vaikutuksia lyhyellä ja pitkällä aikavälillä elinympäristön tilaan.

Julkinen valta voi edistää kestävän kehityksen mukaista toimintaa hyvin monella eri tavalla. Lainsäädännön kautta luodut oikeudet, tavat ja normit sekä määrälliset päästörajoitukset ovat perinteisiä tapoja ottaa ympäristökustannukset huomioon taloudellisessa päätöksenteossa. Yhä tehokkaammin näiden perinteisten hallinnollisten keinojen ohella on alettu etsiä joustavampia tapoja, kuten taloudellista ohjausta, veroja sekä ympäristömerkintää ja vapaaehtoisia sopimuksia.

Tässä 95 vuoden talousarvioesityksessä on uusia tuloutuskohteita etsitty nimenomaan ympäristöperusteisista veroista ja maksuista. Energia- ja haittaverot kiristyvät hieman, ja ympäristöverojen käyttö on edennyt, mutta hyvin pienin askelin. Verorakenteen kokonaisuudistus on mielestäni aloitettava ja verotuksen painopistettä on yhä enenevässä määrin siirrettävä tuloverotuksesta ja työnteon verottamisesta ympäristöä pilaavan toiminnan ja kulutuksen verotukseen. Pitkällä aikavälillä johdonmukainen ja ennakoitavissa oleva ympäristöveropolitiikkamme muuntuu myös teolliseksi kilpailukyvyksi, edistää ekologista rakennemuutosta yhteiskunnassa.

Toinen tarkasteltava kohde on valtion tukijärjestelmä, joka on paisunut hallitsemattomaksi kokonaisuudeksi. Etsittäessä budjetista säästökohteita on mielestäni kiinnitettävä huomiota sellaisten tukimuotojen karsimiseen, joilla on ympäristön kannalta haitallisia vaikutuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi kuljetustuet ja vanhentunutta teknologiaa käyttävien yritysten tai toimialojen tukeminen.

Uskon, että suomalaisten arvomaailma suosii vastuullista kulutusta ja ympäristönsuojelua. Kestävän kehityksen mukaisia rakenteita, joihin Suomen on voimallisesti panostettava, on monilla aloilla. Tällaisia ovat esimerkiksi kestävä ja monimuotoisuuden turvaava metsätalous, suljettuihin kiertoihin tähtäävä massa- ja paperiteollisuus, sahatavara- ja puutuoteteollisuus sekä tuotanto, joka perustuu korkealuokkaiseen ympäristötekniikkaan ja säästävään ympäristötekniologiaan. Ympäristötietoisen maatalouden ja elintarviketuotannon mahdollisuudet ovat vielä täysimääräisesti hyödyntämättä.

Ympäristöpoliittista ja muuta yhteiskuntapoliittista päätöksentekoa voidaan jatkossa yhdentää niin, että päätösten vaikuttavuus lisääntyy toimien aiheuttamien kustannusten kasvaessa. Ympäristöjohtaminen, ympäristövaikutusten arviointi sekä ympäristön ja talouden yhdistetty tilinpitojärjestelmä kokoavat päätöksenteossa tarvittavaa tietoa. Niitä varten on parannettava ympäristöä koskevaa tiedonkeruuta ja tietoaineistoa. Niin poliittisessa kuin hallinnollisessakin päätöksenteossa on kasvavaa tarvetta kestävää kehitystä kuvaaville indikaattoreille ja tunnusluvuille.

Ympäristönsuojelun tavoitteet ovat suurelta osin sellaisia, että ne voidaan saavuttaa vain yhteistyöllä ja yhdentämällä ympäristönsuojelu asianomaisen toimialan kaikkeen toimintaan. Puolustushallinto on ottanut asiakseen ympäristönsuojelun yhdentämisen puolustusvoimien toimintaan ja koulutukseen ja tekee toiminnasta asianmukaisesti selkoa ympäristöhallinnon ihmisille. Ympäristöministeriö ja oikeusministeriö kehittävät yhdessä ympäristölupajärjestelmää. Yhä laajenevia yhteistyöaloja ovat ympäristökasvatus sekä toiminta ympäristöä ja kauppaa koskevien yhteisten ongelmien pohtimiseksi ja ratkaisemiseksi.

Yhteistyö voi myös kärsiä kitkasta, joka yleensä aiheutuu toimivaltakiistoista ja kilpailusta voimavarojen jaossa, ellei suorastaan pahemmistakin syistä. Pyrkimykset siirtää öljy- ja kemikaalivahinkojen hyvin toimiva torjuntaorganisaatio ja vieläpä ylimitoitetuin henkilöstöin ympäristöministeriön hallinnonalalta sisäasiainministeriön hallinnonalalle ja tutkimuspolitiikan keskittämisaikeet, jotka uhkaavat mm. ympäristöhallinnolle välttämätöntä tutkimus- ja kehittämistyötä, ovat tällaisia kitkaa aiheuttavia ilmiöitä. Niihin kuuluu myös ympäristöministeriön tehtävien ja sosiaali- ja terveysministeriön ympäristöterveydenhuollon ja kemikaalivalvonnan tehtävien osittainen päällekkäisyys.

Ilmanlaatututkimuksen nykyinen sijoitus Ilmatieteen laitokseen puolestaan johtaa ennen pitkää myös päällekkäisyyksiin, koska tällaista tutkimusta täytyy kehittää myös osana uutta Suomen ympäristökeskuksen toimintaa. Suomen oman ympäristökuormituksen vähentämiseksi investoinnit lähialueille ovat kannattava hanke. Lähialueillemme sijoitetuilla puhdistusmarkoilla parannetaan oman ympäristömme tilaa usein enemmän kuin vastaavalla kotimaahan sijoitetulla summalla.

Työtä lähialueittemme ympäristönsuojelun parantamiseksi on edelleen vahvistettava. Näin vähennetään myös näiltä alueilta eli Virosta ja Pietarista, Leningradin alueelta, Karjalasta ja

Kuolan niemimaalta Suomeen tai Itämereen kulkeutuvia päästöjä. Ympäristöministeriö käyttää tähän työhön omaa ja toimialansa koko asiantuntemusta pienen ja tehokkaan organisaation avulla.

Määrärahamme ovat kuitenkin jäämässä pahasti jälkeen Ruotsin ja Tanskan määrärahoista, ja Pohjoismaiden yhteistä rahoitusta lähialueiden ympäristönsuojeluhankkeille on jatkettava etenkin Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön Nefcon kautta.

Merkittävien ympäristöhyötyjen lisäksi lähialueilla tehtävillä ympäristöhankkeilla on merkitystä suomalaisen ympäristöteknologian viennin edistäjänä ja työllistävänä tekijänä. On arvioitu, että kaikkien valmisteilla olevien hankkeiden toteutuessa niiden suora ja epäsuora, alihankinnat, työllistävä vaikutus Suomessa olisi noin 10 000 henkilövuotta.

Arvoisa puhemies! Ympäristönsuojelun kehitys Suomessa riippuu vastedes yhä enemmän EU:n toimista tällä lohkolla siitä riippumatta, tuleeko Suomesta EU:n jäsen vai ei. Ratkaisevaa on se, että EU:n jäsenenä pääsemme vaikuttamaan EU:n ympäristöpolitiikkaan.

Suomen tavoite on, että ympäristönsuojeluvaatimukset säilyvät tiukkoina ja niitä ja varsinkin niiden noudattamisen valvontaa tiukennetaan niin Etassa kuin EU:ssakin. Suomi, kuten Pohjoismaat yleensäkin, pyrkii kuitenkin myös siihen, ettei EU:n ympäristönsuojeluvaatimuksia tulkita teknisiksi kaupan esteiksi silloin, kun ne koskevat tuotannon vaikutuksia ympäristöön tai ympäristön laatua, mutta eivät tuotteiden ominaisuuksia, ja ettei myöskään kansallisia korkeampia ympäristönormeja tulkita tällaisessa tilanteessa kaupan teknisiksi esteiksi. Mahdollinen liittyminen Euroopan unioniin merkitsee Suomelle edistysaskelta myös luonnonsuojelun alueella. Eräiden arvioiden mukaan siirrymme kerralla 50 vuotta eteenpäin.

Euroopan unionin tehtäviin katsotaan nykyisin kuuluvan alkuperäisen luonnon luontotyyppien sekä uhanalaisten eläin- ja kasvilajien suojelu koko unionin alueella. EU:n luonnonsuojeludirektiivit, jotka jäsenyysneuvotteluissa on sisällön osalta hyväksytty Suomea velvoittaviksi vain vähäisin poikkeuksin ja aikataulun osalta sellaisenaan, sisältävät suunnitelmat kaikki unionin alueella tavattavat luontotyypit kattavaksi Natura 2000 -luonnonsuojelualueverkoksi. Tämä suunnitelma on mittava edistysaskel eurooppalaisen luonnon suojelemiseksi ja asettaa Suomelle erityisen velvollisuuden pohjoisen luonnon säilyttämiseksi tuleville sukupolville. Tähän työhön Suomella on mahdollisuus saada myös EU:n varoja Life-rahastojärjestelmän puitteissa.

Erityistä panostustarvetta luonnonsuojeluun merkitsee myös viime kesäkuussa ratifioitu sopimus biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi. Suomen osalta EU-direktiivien ja biologista monimuotoisuutta koskevan sopimuksen vaatimusten täyttäminen on mahdollista pääosin nykyisen kansallis- ja luonnonpuistoverkoston sekä valtakunnallisten suojeluohjelmien toteuttamisen avulla. Näiden suunnitelmien toteuttaminen vaatii Suomelta kuitenkin monivuotisia ponnistuksia. Erityisesti rantojensuojeluohjelma sekä EU:n tärkeinä pitämien lintuvesien ja kosteikkojen suojelu on vasta alkutekijöissään. Vuosittaisia rahoitusmääriä on kyettävä lisäämään, koska EU-direktiivien mukaisia suojelualueita tulee kyetä toteuttamaan suhteellisen lyhyessä ajassa eli vuoteen 2004 mennessä.

Hallitus on suhtautunut talousarvioesityksessään näihin kansainvälisiin vaateisiin vakavasti ja esittää luonnonsuojelualuekorvauksiin ja aluehankintoihin määrärahoja ja valtuuksia yhteensä noin 191 miljoonaa markkaa. Lisäystä edellisvuotiseen talousarvioon verrattuna on 30 miljoonaa markkaa. Tämän lisäksi valtion maaomaisuutta voidaan valtioneuvoston tekemän periaatepäätöksen mukaisesti käyttää vaihtomaina toteutettaessa suojeluohjelmia. Maanvaihdolla on arvioitu voitavan toteuttaa ohjelmia noin 500 miljoonan markan edestä.

Samalla, kun toteutamme suojeluohjelmilla kansallisia tavoitteitamme — alkuperäisen luonnon säilyttämistä tuleville sukupolville — toteutamme osuuttamme länsimaisena sivistysvaltiona. Myös kansainvälinen maineemme, erityisesti metsäteollisuuden maineen, ylläpito edellyttää jatkuvia ponnistuksia suojeluohjelmien jatkuvuuden ylläpidolle. Luonnonsuojelumäärärahojen riittävyys on tärkeä myös maanomistajien oikeudenmukaisen kohtelun varmistamiseksi.

Suojeluohjelmien toteuttamisessa ja erityisesti vailla erityislainsäädännön turvaa olevien vapaiden rantojemme suojelu edellyttää kuntien maankäytön suunnittelun parantamista. Erityisen tärkeä merkitys tässä suhteessa on yleiskaavoituksella, jonka avulla voidaan olennaisesti selkeyttää rakennuslupien myöntämistä rantaalueille, osoittaa maanomistajille tasapuoliset rakentamismahdollisuudet, turvata suojelu- ja virkistysalueiden toteuttaminen ja tarkastella ympäristöä riittävän laajana kokonaisuutena.

Arvoisa puhemies! Koska yleiskaava ei ole

pakollinen kaavamuoto muualla kuin kaupunkikunnissa, on ympäristöministeriö eri keinoin pyrkinyt lisäämään kuntien halukkuutta yleiskaavoitustyöhön. Ohjauksen ja neuvonnan ohella keskeinen merkitys tässä työssä on ollut yleiskaavoitustyöhön myönnettävillä avustuksilla. Esimerkkinä painopistealueista, joilla ohjauksen ja koulutuksen avulla pyritään tuloksiin, on rakennettujen kulttuuriympäristöjen ja kulttuurimaiseman hoito. Erityistä huomiota kiinnitetään myös kaupunkiseutujen ja -vyöhykkeiden kehittämisstrategioiden valmisteluun yhteistyössä maakunnallisten liittojen ja kuntien kanssa sekä eurooppalaiten alueiden käytön strategioiden valmistelutyöhön osallistumiseen.

Maankäytön suunnittelulla on ja tulee jatkossa olemaan yhä korostuvampi merkitys tehokkaan ja taloudellisen yhdyskuntarakenteen luomisessa ja luonnonarvojen huomioon ottamisessa. Se on keskeisimpiä ja tärkeimpiä välineitä, joilla yhteensovitetaan ihmisen taloudellinen ja muu toiminta luonnonarvojen ja suojeltavien kohteiden kanssa. Siksi tälläkin puolella tarvitaan uutta ajattelua ja myöskin sen sisältöisiä päätöksiä, joilla ympäristönäkökulma myös maankäytön suunnittelussa tulee vahvistumaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin täytyy sanoa olleeni iloisesti yllättynyt, kun budjetin liitteenä oli Luonnonvarat ja ympäristö -luku. Uskon, että ministeri Pietikäinen on vaikuttanut siihen, että tällainen on saatu tänne mukaan, tätähän eduskunta on pitkään toivonut. Vaikka tässä on paljon kehittämisen varaa, on erittäin hyvä, että tällaiset faktat budjettiesitystä seuraavat.

Varsinaisesti halusin kommentoida ministeri Pietikäisen puheen sitä osuutta, missä hän puhui lähialueyhteistyöstä ja siitä, että Suomen määrärahat ovat jäämässä jälkeen siitä, mitä esimerkiksi Tanska ja Ruotsi lähialueyhteistyöhön sijoittavat. Mielestäni tässä olisi koko hallituksella itsekritiikin paikka siinä mielessä, että koko ulkopolitiikassamme olemme viime aikoina keskittyneet länteen ja Brysseliin ja puhuneet Euroopan integraatiosta, mutta Suomi on tavallaan hukannut kovaa vauhtia sitä osaamista ja tietotaitoa, jota itäsuuntaan on olemassa ja jossa juuri paitsi talouden puolella myös ympäristönsuojelun ja ympäristöteknologian viennin puolella olisi loistavat mahdollisuudet.

Osittain tämä johtuu varmaan siitä, että suomalaisten koko Venäjä-kuva on jollakin tavalla vinoutunut, pielessä. Monet, jotka asuvat lähialueillamme, siis suomalaiset Pietarissa tai Moskovassa, sanovat, että kun lähtee sinne takaisin ja on lukenut suomalaisia iltapäivälehtiä täällä jonkin aikaa, pelottaa, minne sitä oikein joutuu. Meillä on hyvin populistisiin uutisiin perustuva Venäjä-kuva, joka haittaa suomalaisten asiallista suhtautumista Venäjään, sen mahdollisuuksiin ja sen ongelmiin. Tässä olisi hallituksella suuri työ tehtävänä.

Olen ihaillen seurannut Ruotsin pääministeriä Carl Bildtiä, jolla on aktiivinen draivi idänpolitiikassaan. Hänhän pitää Ruotsin ulkopolitiikan tavoitteena hyvien suhteiden luomista sinne, taloudellisten mahdollisuuksien hyväksikäyttöä ja puhuu niiden puolesta aktiivisesti. Tähän pitäisi Suomenkin hallituksen kiireimmiten ryhtyä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Pietikäinen mainitsi, että Suomi on 50 vuotta Eurooppaa jäljessä luonnonsuojelussa. Minä epäilen hieman tätä asiaa. En ole kylläkään sen suhteen asiantuntija, riippuu vähän siitä, mitä katsotaan luonnonsuojelun piiriin, kuinka laajalti ja millä kriteereillä. Meillähän luonnonsuojelu tietysti on lähtenyt hitaammin liikkeelle kuin tietyissä Euroopan maissa. Kehitys on kuitenkin hyvin voimakas. Minä uskon, että 50 vuoden erokriteerien asettaminen ei anna ihan oikeaa kuvaa. Jos sitten katsotaan suomalaista ympäristönsuojelua, joka tavallaan on kuitenkin luonnonsuojelun sisar- tai velipuoli, minä uskon, että me asetumme aika hyvin eurooppalaisessa ja Euroopan unionin keskimääräisessä vertailussa.

Ministeri Pietikäinen ei puhunut Rion sopimuksen mitään, totesi vain asian. Olisi mukava tässä vaiheessa kuulla, miten Rion sopimuksen normitukset meillä toteutetaan. On olemassa tiettyjä ristiriitoja, jotka liittyvät energian tuotantoon. Se on vastaamaton kysymys yhä edelleen. Olisi mukava kuulla tästä näkemyksiä.

Sitten lyhyesti maanomistajien oikeudenmukaisesta kohtelusta. Uskon, että maanomistajien oikeudenmukainen kohtelu on aika tavalla jäänyt toisarvoiseksi. Erityisesti luonnonsuojelualueiden lunastamiskysymyksissä ja muissa se on kovin eriarvoista. Kun kuuntelee maanomistajien puheita, jotka ovat odotelleet saamisiaan vuosia, kymmenenkin vuotta, eikä rahaa ole tu-

lossa, kyllä siinä oikeudenmukaisuus on aika kaukana. Se on tietysti rahakysymys eikä sellaisenaan ministeristä kiinni, mutta huomionarvoinen asia joka tapauksessa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pietikäinen on tehnyt varsin hyvää työtä sekä kansallisesti että kansainvälisesti ympäristö- ja luonnonsuojeluasioissa. On erinomaisen hyvä, että yritetään etsiä myös kansainvälisesti tukea sellaisille toimille, joita on hankala Suomessa toteuttaa. Ymmärsin äskeisen puheenvuoron sillä tavalla, että ministeri on aivan erikoisesti pitänyt arvossa Euroopan unionin piirissä saavutettuja tuloksia ja mainitsi erikoisesti Habitat-direktiivin äsken.

Tähän liittyen olisin kysynyt: Voiko nyt kuitenkin pitää paikkansa se tieto, joka minunkin korviini Brysselin suunnasta eilen tuli, että Suomi olisi heti Habitat-direktiivin hyväksymisen jälkeen hakenut poikkeuksen, jonka mukaan kalat on in corpore poistettu tästä systeemistä. Se tarkoittaa sitä, että meillä on eräitä uhanalaisia kalalajeja ja -kantoja, joiden elinympäristöt ovat siinä tilassa, että nuo kannat ovat häviämässä pois. Nyt maa- ja metsätalousministeriön toimesta olisi saatu aikaan se, että tätä Habitat-direktiiviä ei voitaisi käyttää tässä suhteessa edistyksellisenä asiakirjana. Jos näin todella on, tämä kuulostaa aika kauhealta, koska tämä on silloin sitä kuin viidennessä ympäristöohjelmassa EU:ssa eli palloillaan tällaisella ylikansallisella hallinnalla ja toisaalta subsidiariteettiperiaatteella ja lopputulos on se, että mitään positiivista ympäristön- ja luonnonsuojeluun ei saada aikaan.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin ed. Aittoniemen tavoin kiinnittäisin huomiota tähän maanomistajan oikeusturvakysymykseen, jonka ministeri mainitsi puheenvuorossaan. Valitettavasti tällä vaalikaudella siinä kysymyksessä ei ole kyetty etenemään, vaikka asian tiimoilta tietääkseni valmisteluja on tehty. Olisin todella odottanut porvarihallitukselta sellaisia selkeämpiä pelisääntöjä, joilla myös olisi otettu huomioon maanomistajan oikeusturva. Nyt valitettavasti vain on niin, että rajoitukset on säädetty, mutta esimerkiksi verovelvollisuudesta ei maanomistajaa ole vapautettu. Eli olisin toivonut sitä, että olisi luotu sellaiset toimintaohjeet, joilla myös olisi tarkasteltu sen periaatepäätöksen ja rajoitusten vaikutusta maanomistajan mahdollisuuksiin hyödyntää aluettaan. Jos ei sitä mahdollisuutta ole, silloin pitäisi ainakin tietyistä velvoitteista vapautua. Tässä mielessä todella toivoisin, että ministeri jäljellä olevan vaalikauden aikana vielä tämän asian hoitaisi kuntoon. Silloin olisivat nämä asiat vähän enemmän tasapainossa.

Sitten toivoisin myös sitä, että kun me tarkastelemme Suomen mahdollista EU-jäsenyyttä, mitä ministerikin teki puheenvuorossaan, kyllä minua itseäni häiritsee se, että Suomessa ei sen vertaa ole kansallista ylpeyttä ja itsetuntoa, että me nostaisimme esille mm. sen kysymyksen, mikä Hollannissa on ajankohtainen: Siis jos Suomen maaperää vertaa Hollantiin, kyllä siitäkin voisi jotakin Suomen kannalta positiivista sanoa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri käsitteli puheenvuorossaan monia asioita kuten maankäytön suunnittelun tärkeyttä, jossa hänen toimintansa ansaitsee kaiken tuen. Hän puhui kitkatekijöistä, jotka ovat eri hallinnonaloilla esiintyneet. Kitkaa on aiheuttanut myös ympäristöministerin toiminta uusien alueellisten ympäristökeskusten sijoituspaikkoja suunniteltaessa. Niitähän ei vielä ole määrätty.

Puhun nyt konkreettisesti Hämeen aluekeskuksen sijaintipaikasta. Asiaa valmistellut neuvottelukunta, tai mikä se nyt täsmälliseltä nimeltään olikaan, varsin suurella enemmistöllä esitti sijoituspaikaksi Tamperetta, mutta ministeriö on muuttanut esitystä niin, että se olisi Hämeenlinna. Henkilöstö, josta yli sata toimii Tampereella, vastustaa paikan siirtoa ja on esittänyt sellaista ratkaisua, että sijoituspaikka on Tampere mutta Hämeenlinnassa ja Lahdessa tällä hetkellä työskentelevät voisivat edelleen työskennellä näillä paikoilla. Uskon, että he työtehtäviensä kannalta ovat tässä asiassa tehneet kannatettavan ja perustellun ehdotuksen ja totta kai myös henkilökohtaisten syiden vuoksi, koska he nykyään Tampereella työskennellessään asuvat siellä ja perheet asuvat siellä useimmissa tapauksissa. Kysyisin ministeriltä: Aikooko ministeri viedä omaa esitystään eteenpäin vai ottaa huomioon henkilöstön näkemykset?

Ed. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minulla on sellainen käsitys, että jos hallituksella on johdonmukainen ympäristöohjelma, sitä käytännössä mm. suomalainen

teollisuus hyvin mielellään noudattaa. Kun tavoitteet ovat selkeät ja niistä pidetään poliittisella päätöksentekotasolla kiinni, teollisuus seuraa, myös metsäteollisuus.

Otan yhden hyvin ajankohtaisen esimerkin. Meillä on pitkään kiinnitetty huomiota siihen, että esimerkiksi paperi- ja selluteollisuudessa on jätevesiä puhdistettava ja varjeltava ympäristön vesistö kaikilta mahdollisilta saasteilta. Viime kuun viimeisenä päivänä lähti käyntiin Saksassa Enson uusin paperitehdas, joka perustuu jätepaperimassan käyttöön. Tämä tehdas ottaa läheisestä joesta jäähdytys- ja muun käyttövetensä ja laskee jätevetensä samaan jokeen. Tämä laitos on kehitetty suomalaisella tekniikalla niin, että sisään tulevaan veteen verrattuna jätevedessä on vain kolmasosa fosforista, vain puolet typpiyhdisteistä ja vain murto-osa kiinteistä jätehiukkasista. Toisin sanoen tuo tehdas puhdistaa luonnonvesiä sillä alueella.

Kun rouva ministeri puhui Rion ilmastonsuojelusopimuksen vakavasti ottamisesta, minun tekee mieleni kysyä, miten tämä asia on yhteydessä siihen, miten energiapolitiikkaa Suomessa harjoitetaan. Hallitus on tehnyt periaatepäätöksiä runsaasta tuesta kaikkein saastuttavimmille energiaraaka-aineiden käyttömuodoille. Palaan turpeeseen.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. J o k i n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin haluan kiinnittää huomiota samoihin asioihin kuin edustajat Aittoniemi ja S-L. Anttila. Minusta ympäristöministeri Pietikäinen on ollut hyvin aktiivinen ympäristösuojelullisissa asioissa, mikä on positiivista, mutta ennen kaikkea hän puheessaan korosti myös, että maanomistajien edut on otettava huomioon ja kohtelun on oltava oikeudenmukaista. Minusta se ei todellakaan ole ollut sellaista. Valtio on käyttänyt tietynlaista mahtiasemaansa hyväksi, ja ennen kaikkea olen olettanut, että yhteistyössä neuvotellaan alueet, joita tulee, mutta näin ei ole ollut.

Aivan viime aikoina on myös yhteyksiä otettu eteläisten vanhojen metsien suojeluasioissa, eteläisten metsien, joita on myös minun kotimaakunnassani Pohjois-Karjalassa. Tieto asianomaisille maanomistajille kulkee aivan viime tipassa. Ei ole oikealla tavalla minusta osattu asioita lähestyä. Ne ihmiset, jotka ovat suojelleet niitä, ovat olleet mielestäni parhaita luonnonsuojelijoita, mutta tietynlaisten voimatoimenpiteiden käyttäminen heitä kohtaan ei voi olla oikeudenmukaista. Kun on varsin pienistä alueista kysymys, muutamien hehtaarien, 10—15 hehtaarin alueista, ei niillä voi olla valtakunnallista merkitystä.

Toivoisin sellaista kohtelua, että ei tulisi pakkopaitaa asianomaisten päälle, jos he eivät sitä halua. Toisaalta olen sitä mieltä, että siitä, mitä suojellaan, markkojen pitäisi olla suunnilleen pöydän kulmalla, jotta ei mene todellakaan vuosia aikaa, miten näitä rajoitetaan. Näin oli hiukan rantojensuojelulain yhteydessä, tai sanotaan, että niiden suojelun ja myös Koli-asian ympärillä oli aika paljon tällaisia piirteitä, jotka minusta ovat tavalla taikka toisella vaimentuneet. Tähän asiaan halusin myös kiinnittää huomiota.

Ympäristöministeri P i e t i k ä i n e n : Arvoisa puhemies! Edustajat Aittoniemi ja Louekoski tiedustelivat Rion sopimusten toteuttamisesta. Ilmastosopimuksen osalta tänä syksynä kuukauden kuluessa työryhmä tulee jättämään mietintönsä, joka toimii samalla selvityksenä YK:n kestävän kehityksen toimikunnalle ja ilmastosopimukselle siitä, mihin toimenpiteisiin Suomi on päättänyt ryhtyä ilmastosopimuksen tavoitteiden täyttämiseksi.

Tämän alustavan aineiston perusteella näyttää siltä, että laskematta nieluja eli sitoutuvaa hiilidioksidia mukaan emme kykenisi jäädyttämään kasvihuonekaasupäästöjä välittöminä lähivuosina mutta kasvihuonekaasujen päästöjen kasvu pysähtyy ja jossakin 2000-luvun puolella kääntyy alaspäin. Sopimuksen velvoitteet kyetään täyttämään, kun nielut otetaan huomioon eli se määrä, joka hiilidioksidia sitoutuu kasvistoon. Sen lisäksi on mahdollisuuksia käyttää myös lähialueyhteistyöhankkeita osana. (Ed. Louekoski: Nykyisellä energiapolitiikallako?) — Nykyiselläkin suunnitellulla energiapolitiikalla.

Energia kokonaisuutena on erittäin vaikea ja herkkä kysymys, kuten arvoisa eduskuntakin hyvin tietää, mm. ilmastosopimuksen vaatimusten täyttäminen pitkällä aikajänteellä. Todellinen ongelmahan ei ole lähivuosien jäädytys vaan se, että vuoteen 2050 mennessä meidän pitäisi kyetä puolittamaan käytännössä hiilidioksidipäästömme. Ei sen kummemmin Suomella kuin millään muullakaan maalla ole tässä vaiheessa omaa reseptiä tai näkemystä, miten tämä vaatimus kyettäisiin täyttämään. Energiapolitiikan tehtävänä pitäisi siis olla siirtyminen uusiutuviin

energiamuotoihin ja kaikki mahdollinen panostus energiasäästöihin ja energian käytön hyötysuhteen parantamiseen.

Kun oli puhe tukiohjelmasta, merkittävin lisäys KTM:n energiaohjelmassa on ollut kuitenkin uusiutuvan kotimaisen energian eli puun hyötykäytön lisääminen. (Ed. Louekoski: Eikö turve enää ole sitä?) — Turve ei käsitykseni mukaan missään vaiheessa ole ollut eikä sitä voida laskea uusiutuviin energiamuotoihin sen vuoksi, että sen uusiutumisaikajänne on kovin pitkä.

Samalla tavalla tänä syksynä biodiversiteettisopimuksen osalta tullaan antamaan selvitys siitä, mihin toimenpiteisiin Suomessa tämän sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi aiotaan ryhtyä ja tähän mennessä on ryhdytty. Osana siitä on mm. luonnonsuojelulain kokonaisuudistus. Käytännön toimintaohjelman eli Agendan toteuttamisesta vastaa mainittu kestävän kehityksen toimikunta.

Puhuttiin merkittävästi myös maanomistajien oikeusturvasta ja kohtelusta useassakin puheenvuorossa. Lyhyesti voi sanoa, että maanomistajan ainoa ja tärkein oikeusturva on raha ja käytettävissä olevat voimavarat luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseen. Mitä luonnonsuojelulain uudistamiseen tulee, tänä syksynä toimikunta jättää mietintönsä luonnonsuojelulain kokonaisuudistuksesta, joka täyttää siis Biodiversiteettisopimuksen velvoitteet, Habitat-direktiivin velvoitteita ja parantaa siten luonnon ja maanomistajan oikeusturvaa.

Mielelläni olen ottamassa lisää budjettiin luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseksi kaikki ne taloudelliset voimavarat, jotka suinkin vain ovat saatavissa. Tälle hallitukselle antaisin kuitenkin tunnustusta panostuksesta luonnonsuojelualueiden hankintavoimavaroihin. Siinä samassa, missä hallitus on tehnyt ja joutunut tekemään hyvin kipeitäkin leikkauksia esimerkiksi lapsiperheiden etuuksien osalta, joka budjetissa voimavaroja luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseen on lisätty. Viime vuonna niitä on yhteensä käytetty maanvaihdot mukaan lukien 350 miljoonaa markkaa. Jos vertaa tilannetta taloudelliseen lamaan ja siihen, että budjetin monista kohteista ja ihmisten etuuksista joudutaan leikkaamaan, tällä osa-alueella maanomistajien suhteellinen asema on kuitenkin ollut paranemaan päin. Tältä osin ei voitane puhua kohtuuttomasta käsittelystä.

Uskon itse myös vahvasti siihen, että teollisuus seuraa johdonmukaista ympäristöpolitiikkaa ja toteuttaa sitä itse niin päästöjen kuin myös energiapolitiikan osalta. Siksi on välttämätöntä, että kyetään saamaan sellainen kansallinen yksimielisyys ja sellainen energiaohjelma, johon sisältyy myös energiaverotus ja joka antaa varmuuden teollisuudelle harjoitettavasta linjasta ja esimerkiksi siitä, mille tasolle energiaverotusta tullaan jatkossa kehittämään ja nostamaan, jolloin tämä tietoisuus on investointien pohjana.

Vanhojen metsien suojeluohjelman tiedottaminen on hoidettu yhteistyössä paikallisten metsälautakuntien kanssa. Heti siinä vaiheessa, kun ensimmäiset esitykset suojeltavista kohteista ovat olleet olemassa, myös maanomistajiin on otettu yhteyttä. Aikaisemmassa vaiheessa yhteyttä ei ole voitu ottaa siksi, että ne versiot, jotka ovat olleet, ovat olleet vasta työryhmälle tehtyjä eri järjestöjen tai eri maanomistajien tai muiden taholta tulleita aloitteita, eivät siis ohjelmapohjaa tai näkemystä siitä, mitä kohteita tulisi suojella. Valitettavasti joudumme suojelemaan niitä muutaman hehtaarin vanhojen metsien kohteita esimerkiksi eteläisessä Suomessa siitä yksinkertaisesta syystä, että isompia alueita valitettavasti ei ole enää olemassa. Tältäkin osin metsäteollisuus on esimerkillisesti kantanut omaa vastuutaan myös vanhojen metsien suojelussa niin omilla kohteillaan kuin myös hankintapolitiikassaan.

Mitä tulee Habitat-direktiiviin ja kalakysymykseen, esitykset Habitat-direktiivin uudistamisesta tai muuttamisesta tulevat ympäristöministeriöstä, ja sellaista valmistelua ei ole eikä ole aiottukaan panna vireille, jossa kalat tultaisiin poistamaan Suomea velvoittavasta osuudesta. Yleensäkin kalojen suojelu tai niiden elinympäristöjen turvaaminen on Suomessa luvattoman huonolla tolalla.

Sen sijaan jo ensi vuonna jouduttaneen tekemään lisäyksiä Habitat-direktiiviin niiden eläinlajien osalta, jotka ovat Suomelle tyypillisiä ja joita tässä aikataulussa sinne ei ole voitu valmistella ja jotka eivät myöskään tämän direktiivin suojelupiiriin tällä hetkellä kuulu.

Ympäristöhallinnon uudistamisesta tullaan antamaan tänä syksynä eduskunnalle esitys, jossa kootaan aluehallinto, vesi- ja ympäristöpiirit ja lääninhallitusten ympäristöyksiköt yhteen ja sen lisäksi pyritään turvaamaan kaikilla keskeisillä talousalueilla oma palvelupiste. Esitys lähtee johdonmukaisesti joka alueella siitä, että aluekeskuksen pääpaikka sijaitsee läänin pääkaupungissa. Tällä pyritään mm. turvaamaan jatkossakin yhteistyön tiiviyttä lääninhallituksen kanssa.

Aluekeskusten osalta ei henkilöstösiirtoja

merkittävässä määrin tulla tekemään. (Ed. Stenius-Kaukonen: Mitä se tarkoittaa?) — Merkittävässä määrin tarkoittaa sitä, että jonkinlaista voimavarojen tasaamista joudutaan ja tullaan tekemään Pohjanmaan alueiden osalta suhteessa esimerkiksi Uudenmaan voimavaroihin, jotka ovat niukemmat. Nämä ratkaisut tullaan tekemään henkilöstön kanssa neuvotellen ja vapaaehtoisien ratkaisujen pohjalta.

Mitä tulee talousalueiden palvelukeskuksiin Lahden ja Tampereen osalta, niin olemassa oleva osaaminen ja henkilöstö tullaan siellä säilyttämään eikä tältä osin ole tarkoitus ryhtyä henkilöstö- tai tehtäväsiirtoihin. Jatkossa on useamman vuoden kuluessa nähtävissä, miten eri palvelukeskusten ja eri osa-alueiden osaaminen erikoistuu ja vahventuu. Tampereellahan esimerkiksi jätetutkimus on hyvin vahva osa-alue, ja tältä osin palvelukeskus tulee palvelemaan kaikkia Suomen aluekeskuksia, mitä tulee jätetutkimukseen ja -tietouteen.

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Halusin muutamalla sanalla osallistua tähän budjettikeskusteluun, joka tuntuu käyneen itse asiassa yllättävän rauhallisilla kierroksilla. Puheenvuoroni lopussa esitän omalta puoleltani arvioita siitä, miksi näin on käynyt, miksi juuri eduskuntavaalien alla käytävä budjettikeskustelu näyttää olevan tämän vaalikauden kaikkein rauhallisin ja tunnelmiltaan leppoisin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kyllä ministeri Viinanen täällä kävi kiihottamassa tunnelmia eilen!) — Vai niin, on sittenkin ollut sellaisiakin puheenvuoroja.

Minusta kuitenkin tämän budjetin teon ja valmistelun kannalta aivan ratkaisevaa on ollut se, että talouden kasvu on jälleen saatu liikkeelle pitkän miinusmerkkisen kauden jälkeen. Nyt on kysymys siitä, millä tavalla tämän kasvun hedelmät käytetään niin, että ne voisivat suuntautua ensinnäkin investointien käynnistymiseen ja sitä kautta uusien työpaikkojen luomiseen ja työttömyyden alentamiseen ja toisaalta valtion velkaantumisen hillitsemiseen. Meillä on nyt ainutlaatuinen mahdollisuus selviytyä tästä hyvin vaikeasta taloudellisesta tilanteesta eteenpäin parempiin päiviin edellyttäen, että meillä on malttia kasvun hedelmien oikeaan ja viisaaseen käyttämiseen.

Uskallan väittää, että hallituksen budjettiesitys on tältä kannalta rakennettu oikein. Se tähtää juuri noihin kahteen tavoitteeseen: työllisyyden parantumiseen investointien käynnistymisen kautta sekä valtion velkakierteen nopeaan hallintaansaamiseen.

Budjettia laadittaessa ja budjettiesitystä hallituksessa käsiteltäessä, samoin kuin täällä eilen, puhuttiin siitä, miten paljon markkinavoimat ovat vaikuttaneet ratkaisujen tekoon ja tulevat vaikuttamaan tulevina vuosinakin. Se on tosiasia, näin on, eikä kyse ole siitä, että poliittisten päätöksentekijöiden pitäisi alistua markkinavoimille, vaan meidän on syytä ottaa huomioon, että valtiontalouden huono hoitaminen ei näy ainoastaan veronmaksajien kukkarossa vaan myös Suomen kansantalouden tunnusluvuissa. Se näkyy erityisen nopeasti korkotasossa ja mahdollisesti myös valuuttakursseissa. Markkinavoimien reaktiot ja markkinavoimien välittämät tiedot ja signaalit ovat vain yksi osa perusteita, joilla finanssipolitiikan linjaa määritetään.

Mutta tällä kerralla oli myös erityisen tärkeää, että budjettiesitys vastasi paitsi markkinavoimien odotuksia myös kuluttajien odotuksia eikä katkaissut kuluttajien selvästi muuttuneita ja optimistisiksi kääntyneitä odotuksia tulevasta. Kun nyt katsoo budjettiesityksen saamaa vastaanottoa, näyttää siltä, että molemmissa suhteissa hallitus on onnistunut. Markkinavoimien reaktiot ovat olleet selkeästi myönteisiä budjettiesitykseen nähden, ja toisaalta kuluttajien mielialoihin nyt tehdyillä säästötoimilla ei näytä olleen ainakaan merkittävää kielteistä vaikutusta. Säästötoimet on niin kohdennettu, että ne eivät ole heikentäneet kuluttajien luottamusta tulevaisuuteen. Tässä suhteessa budjettiesityksen peruslinjaus näyttää onnistuneen.

Sain eilen käsiini sosialidemokraattien vaihtoehtoisen budjettilinjauksen enkä malttanut olla siihen hieman yksityiskohtaisemminkin tutustumatta, koska tietysti aina jää epäilemään, onko ollut todella niin, että hallitus ei ole pystynyt löytämään oikeita lääkkeitä, vaan jossakin olisi ollut parempia keinoja, joilla olisi voitu budjetin tekemisestä selviytyä.

Kun sosialidemokraattien linjauksen on lukenut, tulee kyllä valitettavasti siihen tulokseen, että eivät ole tainneet tekijät itsekään uskoa, mitä ovat esittäneet. Jos hallitusta on moitiskeltu siitä, että me olemme tehneet vaalibudjetin — palaan siihen vähän tuonnempana — niin tästä voi kyllä sanoa, että tämä on vaalivarjobudjetti tai varjovaalibudjetti, kumpi lieneekään. Esitykset ovat kyllä sisällöllisesti valitettavan köykäisellä pohjalla.

Ensinnäkin minusta kaikkein omituisin vaihtoehto esityksessä on se ajatus, että voitaisiin

maatalouden hintatukea tai maatalouden tulotukea supistaa 2,5 miljardilla markalla ilman, että siitä olisi minkäänlaisia seurauksia, (Ed. S-L. Anttila: Juuri niin!) voitaisiin noin vain ottaa 2,5 miljardia markkaa ja sitten todeta, että hyvin meni, mitään vaikeuksia ei tullut. Siis poistettaisiin viljelijöiden nettotulosta lähes puolet ja saataisiin aikaan se, että elintarvikeketjusta häviäisi tuo 2,5 miljardin markan summa. Jos joku kuvittelee, että se voidaan tehdä ilman, että siitä aiheutuu erittäin suuria haittavaikutuksia paitsi ihmisten toimeentulolle myös työllisyydelle, tulee antaneeksi väärän todistuksen.

Minä pyysin arvioimaan, minkälaisia vaikutuksia tällaisella toimenpiteellä olisi työllisyyden kannalta. (Ed. Louekoski: Mitä MTK sanoi?) Pyysin tämän virkamiehiltä, jotka toimivat virkavastuulla. Arvio oli se, että riippuen vähän siitä, miten välilliset vaikutukset kirjataan, työpaikkatappiot voisivat olla 30 000—50 000 työpaikan luokkaa. (Ed. Hurskainen: Onko hallitus laskenut lapsiperheisiin kohdistuneiden leikkausten välilliset ja välittömät vaikutukset?) Haluan vain todeta sen, että kun esitetään, että voitaisiin luoda uusia työpaikkoja 27 000 näillä työllistämistoimilla, niin siinä rahat olisivat menneet jo pelkästään tämän maatalouden leikkauksen kohdalta. On helppo sanoa, että otetaan sieltä 2,5 miljardia markkaa, mutta silloin pitää myös kertoa, mitä seurauksia siitä on. Vastuulliseen budjetin tekemiseen kuuluu aina se, että myös seuraukset arvioidaan ja lasketaan eikä jätetä niitä tyhjän päälle.

Jos olisi niin, että olisi löydettävissä sellaisia kohtia budjetista, joista voidaan menoja karsia ilman, että siitä aiheutuu haitallisia vaikutuksia, voitte olla varmoja, että olisimme ne joka ikisen käyttäneet. (Ed. Louekoski: Tänä syksynä päätöksiä tehdään tuskia tuntematta!) — Ed. Louekoski, minulla oli tilaisuus tutustua jälkikäteen vuoden 91 budjettiesitykseen, ja paitsi että siellä oli runsaasti menoja, sellaisia menoja, joita jälkikäteen ottaen ei voi millään ymmärtää ja joita vielä eduskunta kaiken lisäksi lisäsi. Siellä oli myös runsaasti, niin kuin ed. Louekoski hyvin tietää, sellaisia kohtia mm. maatalouteen liittyen, joita ei ollut lainkaan katettu. Maatalouden markkinointirasitusta siirrettiin aika huomattava määrä eteenpäin, ja se pallo tuli nykyiselle hallitukselle ja sen hoidettavaksi.

Mitä tulee yritystukiin, jäin ihmettelemään matematiikkaa, jolla 600 miljoonalla markalla saataisiin 27 000 työpaikkaa yksityiselle sektorille. Tulee mieleen, että saman tienhän me voisimme poistaa koko työttömyyden tällä matematiikalla ja tarvittaisiin noin 10 miljardia markkaa. Silloin lähes kaikki työttömät olisi työllistetty. Minä en oikein ymmärrä, mitä yritystuen poistamista on se, että esitetään mm. teknologian kehittämisrahoja vähennettäviksi sekä muita yritysten kehittämiseen liittyviä määrärahoja supistettaviksi ja samaan aikaan esitetään yksityisten yritysten työllistämisen tukemiseen ei nyt ihan samaa, mutta suurin piirtein samaa luokkaa olevaa summaa. Otetaan toiselta puolelta pois ja annetaan toiselle puolelle tilalle.

Ainakin hallituksen piirissä olemme todenneet, että työllistämistukijärjestelmiin liittyy erittäin paljon ongelmia. Ne vääristävät kilpailua. Niiden todellisesta tehosta on aika kyseenalaisia arvioita. Tästäkin syystä budjettiriihessä päädyttiin siihen, että työllistämistukijärjestelmiä kootaan yhteen, yksinkertaistetaan ja keskitetään ja tätä kautta yritetään saada nykyisistä määrärahoista enemmän irti ja lisää tehoa irti.

Minusta, kun katson tätä ehdotusta, yritystukikarsinta on täysin näennäinen. Otetaan toisaalta ja lasketaan, että siitä ei ole mitään haitallisia vaikutuksia, ja annetaan toisaalle ja lasketaan, että siitä syntyy myönteisiä työllisyysvaikutuksia. Jälleen sama asia kuin maataloudenkin kohdalla: Ei kerrota, mitä jää saamatta, jos jostakin leikkauksia tehdään.

Edelleen ohjelmassa oli runsaasti uudistuksia, jotka eivät maksa mitään. Olisi mukava tehdä sellaisia uudistuksia, jotka eivät maksa mitään, mutta me tiedämme, että jokaisella uudistuksella on hintansa (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei se välttämättä niin ole!) ja niistä kustannukset tulevat ennemmin tai myöhemmin. Yleensä on niin, että kustannukset tahtovat tulla vielä ennemmin kuin on laskettukaan.

Vielä eräs piirre, joka pisti silmääni, oli se, että esitettiin joidenkin uudistusten aloittamista kesken vuotta vuoden loppupuolella. Se on tietysti mukava tapa ja sitähän ennen käytettiin kaikkien hallitusten aikana. Tässä suhteessa ei mielestäni ole millään poliittisella liikkeellä, joka täällä on edustettuna, sen parempaa mainetta kuin toisellakaan. Oli tapana aina kirjata uudistus alkavaksi 1 päivänä marraskuuta tai 1 päivänä lokakuuta ja näin budjettiin voitiin ottaa pieni rahasumma ja näytettiin, että hyvä uudistus alkaa pienillä rahoilla, ei tarvita suuria menoja. Kun seuraava vuosi koitti, kustannukset olivat tietenkin ihan toista luokkaa, mutta se olikin sitten toisten murhe.

Kun tältä pohjalta katsoo sosialidemokraat-

tien budjettilinjausta, minun täytyy sanoa, että en oikein ymmärrä, mitä vaihtoehtoista talouspolitiikkaa tähän sisältyy, mikä on se vaihtoehtoinen talouspolitiikan linja, mikä voisi tähän sisältyä. Ainakin se on niin taiten piilotettu, että ei se täältä näkyville tule.

Mitä tulee hallituksen budjettilinjaan, lupasin vielä puheenvuoroni alussa, että siihen palaan. Meitäkin on moitittu vaalibudjetin tekemisestä, ja on rehellisesti myönnettävä, että ei ole ollut helppoa tehdä budjettia näissä poliittisissa paineissa, jotka ovat vallalla, tietoisena myös siitä, miten eduskunnan käsittelyyn lähestyvät vaalit tulevat vaikuttamaan. Mutta tästä huolimatta minusta voi perustellusti sanoa, että tällä kerralla vaalibudjettiin ei sorruttu. Valtion menojen kehitys tulee olemaan budjetin linjausten perusteella ensi vuonna sellainen, että se on sopusoinnussa vuonna 91 tehdyn kehyspäätöksen kanssa. Hallitus on pitänyt lupauksensa siitä, että valtion menot eivät reaalisesti tämän vaalikauden aikana kasva. Se oli tärkeä päätös, tärkeä periaateratkaisu, ja oli hallituksenkin kannalta äärimmäisen tärkeää, että tämä linjaus pystyttiin vaalikauden loppuun saakka pitämään.

Edelleen on sanottu, että tällä budjetilla siirrettiin ongelmia eteenpäin, ei ratkaistu asioita, vaan jätettiin seuraavan hallituksen ratkaistavaksi. Uskallan sanoa, että tällä budjetilla ratkaistiin kaikki ne ongelmat, jotka voidaan ratkaista vuoden 95 aikana turvautumatta täällä opposition tukeen. Meillä on valitettavasti huonoja kokemuksia siitä, minkälaisia vaikutuksia on siitä, jos olisi yritetty opposition kanssa sellaisia ratkaisuja, jotka eivät hallituspuolueiden omien voimin menneet läpi. Mutta on selvää, että seuraavillekin vuosille, koko seuraavalle vaalikaudelle ja pelkäänpä, että senkin jälkeen jää vielä kullekin vuodelle hoidettavaksi oma säästövelvoitteensa. Emme me voi kuvitellakaan, että valtion menojen säästäminen tapahtuisi niin, että me ykskaks putoaisimme menojen tasolta a menojen tasolle b, joka on sitten tavoitetaso, vaan se tapahtuu totta kai usean vuoden kuluessa, ja jos pystytään jatkamaan seuraavalla vaalikaudella pidättyväistä politiikkaa uudistuksissa, säästämään valtion menoissa eri tavoin, tekemään mittaviakin rakenteellisia uudistuksia, me voimme päästä siihen, että vuonna 97—98 valtion velkakierre saadaan pysäytetyksi ja sitä kautta tämä koko kansakunnan tulevaisuutta uhannut ongelma voidaan ratkaista.

Kolmas syytös on sitten se, että on käytetty vippaskonsteja, on erilaisilla keinoilla vähän temppuja tehden saatu oliko 5 vai 7 miljardia, säästöjä aikaan. Olisi mielenkiintoista kuulla, mitä ne konstit ovat. Nimittäin tämän budjetin osalta käytiin erittäin perusteellinen käsittely ja siellä ei turvauduttu tällaisiin konsteihin. Minä haluaisin kuulla yhdenkin sellaisen esityksen tai sellaisen perustellun väitteen, jossa sanotaan, että hallitus on käyttänyt keinoja, joilla on näennäisesti säästetty. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kansaneläke- ja sairausvakuutus!) — Kansaneläke- ja sairausvakuutusrahastojen yhdistäminen on säästötoimi. Se vähentää valtion menoja ensi vuonna. Se vähentää sillä vastaavalla määrällä valtion menoja. Se on säästötoimi, ja luojankiitos on tällaisiakin säästötoimia käytettävissä. Olisi kai hullua, jos niitä ei olisi käytetty tässä tilanteessa. Se on säästötoimi siinä missä muutkin. Se oli onneksi yksi niitä helppoja säästötoimia, joka voitiin käyttää hyväksi. Luulen, että täällä olisi iso meteli, jos olisi niidenkin satojen miljoonien osalta jouduttu turvautumaan joihinkin toisiin menetelmiin, esimerkiksi lapsilisien leikkaamisiin. En usko, että täällä oltaisiin sitä mieltä, että tuo rahastojen yhdistäminen pitäisi korvata lapsilisiä leikkaamalla. Vai ollaanko? (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei tietenkään!) — Ei tietenkään, aivan oikein!

Tässä mielessä uskallan väittää, että budjetti kestää kyllä yksityiskohtiensakin osalta hyvin kriittisen arvostelun. Totta on se, mitä täällä on monessa yhteydessä tuotu hallituksen ja myös opposition puolelta julki, että me tarvitsemme tulevina vuosina pitkään tiukkaa säästölinjaa. Se on välttämätöntä, ja tässä mielessä ei hallituksen nyt tekemä budjettiesitys ratkaise ongelmia kuin vuoden 95 osalta. Vuoden 96 ongelmat jäävät sitten vaalien jälkeen muodostettavan hallituksen ratkaistavaksi.

Yksi asia on kuitenkin, herra puhemies, lopuksi tässä myönteisenä todettava. Se on, että sittenkin näyttää ilmapiiri Suomessa hyvin ratkaisevasti muuttuneen, ja se heijastuu myös eduskunnan käsittelyyn. Täällä on käytetty mielestäni paljon rauhallisempia, maltillisempia puheenvuoroja kuin kertaakaan tämän vaalikauden aikana. Siihen näyttää olevan syynä se, että nyt kaikilla tahoilla tai ainakin lähes kaikilla tahoilla on ymmärretty valtion menojen säästämisen välttämättömyys ja ne uhat, jotka velkakierteen jatkumiseen sisältyvät. Ne uhat ovat todella meidän hyvinvointivaltiomme perusteita järkyttäviä, jos ne pääsevät toteutumaan.

Tässä suhteessahan vielä pari vuotta sitten tilanne oli täysin toisenlainen. Nythän mm. presi-

dentti Koiviston muistelmien kautta on tullut julki niitä keskusteluja, joita syksyllä 92 aivan erityisesti käytiin siitä, minkälaisiin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä, jos valtion mahdollisuudet saada ulkomaista velkaa jostakin syystä tyrehtyisivät. Itse asiassa samaan aikaan, kun näitä pohdiskeluja käytiin hallituksessa, erityisesti valtiovarainministeriön sisällä ja joita pohdiskeluja myös silloinen tasavallan presidentti mielessään kävi. Samaan aikaan tässä salissa käytiin ankaraa väittelyä siitä, kuinka paljon voitaisiin ottaa lisää velkaa, jolla ratkaistaisiin Suomen talouden ongelmia. Tämän salin ilmapiiri oli kuin toisesta maailmasta verrattuna niihin keskusteluihin, joita jouduttiin hallituksen sisällä käymään, joista keskusteluista ei tälle salille tietenkään silloin voitu mitään kertoa, koska näiden keskustelujen ja valmistelujen julkitulo olisi silloin ollut kansakunnan kannalta äärimmäisen vahingollista.

Tänään voi olla tyytyväinen siihen, että nuo vaiheet ovat nyt onneksi ohitse, toivottavasti pysyvällä tavalla ohitse eikä Suomen kansa, kansanedustuslaitos eikä hallitus koskaan joudu vastaaviin tilanteisiin tulevaisuudessa.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Aho puhui kauniisti siitä, että budjetti kelpaa markkinavoimille, se tyydyttää niitä tahoja, jotka ratkaisevat korkotason kehityksen, valuuttakurssien kehityksen ja muuta. Mutta budjetin ongelma kai on se, että sen pitäisi myös kelvata Suomen kansalaisille ja ratkaista niitä ongelmia, joita kansalaiset tänä päivänä Suomessa kokevat keskeisinä.

Puhetta markkinavoimista on nyt saatu kuulla jo kovin monta vuotta, ja vaikka en mitenkään aliarvioi niiden merkitystä, niin politiikassa täytyy joitakin muitakin arvoja olla kuin markkinavoimat. Siinä mielessä minusta oppositio täällä on perustellusti kysynyt, mitä budjetti esimerkiksi merkitsee suomalaiselle työllisyydelle tänä päivänä ja mitä se merkitsee lykätessään päivähoitolain uudistusta. Tämän tyyppisiä arvoja pitää myös politiikassa olla. Jos haluaa ministeri Viinasen puheenvuoroja täällä kritisoida, niin ehkä niitä voi kritisoida parhaiten siten, että niistä tämän kaltaiset arvot puuttuvat kokonaan, ja ne valitettavasti puuttuvat hallituksen politiikastakin tällä hetkellä.

Asia, johon hallitus myös kiinnittää kovin vähän huomiota ja johon pääministeri Ahokaan ei viitannut, on se, että menoja kyllä leikataan ja etsitään uusia leikkauskohteita menopuolella, mutta kovin vähän kiinnitetään huomiota valtion tulopohjaan tällä hetkellä. Paitsi että siitä puuttuu tietysti suurelta työttömien joukolta keräytyvät verotulot, niin näyttää siltä, että pysyvästi verotukseen on tullut vapaamatkustajia vientiyritysten muodossa, automatisoitujen yritysten muodossa, jotka eivät tavallaan osallistu tähän valtion verotulojen kartuttamiseen. Tässäkin mielessä hallituksen budjettiesitys on hyvin hampaaton. Se ei esitä mitään mainittavaa lisäystä esimerkiksi ympäristö- ja energiaverotukseen taikka se ei kerää välillisiä työvoimakuluja yritysten myyntikatteen suhteessa tai muulla tällaisella tavalla, jolla voitaisiin myös automatisoitua vientisektoria ottaa mukaan kantamaan tätä talouden kuormaa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On todella aika hälyttävää, että ensi vuoden alkupuolella todennäköisesti vastuun maan asioista ottavalla puolueella on noin linjaton suunnitelma kuin mitä tämä budjetti osoittaa. Se on hälyttävää, mutta en puutu siihen sen enempää.

Mutta tässäkin budjetissa on eräs vika, ja se on mielestäni se, että tämä ministeri Viinasen nimissä harjoitettu talouspolitiikka näiden vuosien aikana on kiistatta ollut välttämätöntä, koska meidän on täytynyt luoda uudelleen taloutemme pohja. Mutta kysymys on siitä, että meillähän nyt vienti vetää lujasti, vaihtotase on plussalla, korkotaso on kohtuullinen takavuosiin verrattuna, mutta meillä ei työttömyys hievahda alaspäin lainkaan.

Tämä on se ongelma: Miten siirrytään tästä ministeri Viinasen vaiheesta seuraavaan vaiheeseen, jolloin talouden perusrakenteiden korjaantuminen alkaa vaikuttaa kotimarkkinoihin sillä tavalla, että myös ne viennin vanavedessä alkavat pyöriä ja alkavat tarjota työtä suomalaisessa yhteiskunnassa, verotuloja valtiolle, jotta voidaan velkaantumista vähentää.

Jos työttömyys ei alene ja kun vienti ei sitä yksin pysty alentamaankaan, ei meidän tilanteemme muutu tästä miksikään. On siirryttävä Ahon — Viinasen vaiheesta seuraavaan vaiheeseen, joka laittaa pyörimään myös kotimarkkinat. Ei se riitä, että yksinomaan jäädään tähän, jolloin tämä ensimmäisen kantovaiheen, Viinasen vaiheen, raketti irrotetaan suomalaisesta taloudesta. Tarvitaan jatko, ja siihen tämä budjetti ei kyllä vastaa mitään eivätkä yleensä hallituksen taholta annetut vastauksetkaan. Miten siirrytään seuraavaan vaiheeseen?

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Ahon puheessa ei tärkeää ja merkittävää ollut se, mitä hän sanoi vaan mitä hän jätti sanomatta. Tällä budjetilla hallitus jälleen kerran tai ainakin tämän kerran osoitti, että hallitus ja sen pääministeri söivät sanansa. Kunnissa on tehty suuri työ säästösopimusten aikaansaamiseksi, kun hallitus lupasi, ettei kuntien valtionosuuksiin ensi vuonna puututa. Hallitus puuttuu niihin. Viittaisin ed. Haaviston puheeseen ja sanoisin, että politiikassakin täytyy olla arvoja, ja nimenomaan politiikan moraalin takia minä näitä vastustan, en niinkään miljardien tai pennien takia.

Toinen asia, mikä pääministeri Ahon puheesta jäi puuttumaan, on se, että eihän tällä budjetilla esimerkiksi perusturvajärjestelmiä yhdistetä lainkaan. Ei tämä mikään rakenneuudistusbudjetti ole. Muutaman yritystuen yhdistämisellä ei järjestelmiä uudisteta. Nämä asiat puuttuvat täysin tästä budjetista. Minun käsittääkseni hallituksen tarkoituksena oli alusta lähtien saada jonkinlainen järki esimerkiksi perusturvauudistukseen. Mitään ei ole tapahtunut.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei täällä ole hallituksen päätä silitelty, pääministeri Aho. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pyrkii asialliseen keskusteluun hallituksen kanssa, vaikka me olemme hallituksen politiikasta aivan eri mieltä. Pääministeri hahmotteli budjetin tavoitteita sanoen, että se pyrkii työllisyyden parantamiseen, investointien käynnistämiseen ja velkakierteen hallitsemiseen. Työllisyyden parantamista tämä budjetti ei tuo. Kotimarkkinoiden toiminnan käynnistyminen on keskeinen tekijä, jolla työllisyys voi parantua, ja se on kiinni kuluttajien kulutuskyvystä. Mutta pienituloisimmilla ihmisillä sitä ei ole, ja tämä budjetti ei sitä paranna.

Myöskään työnantajien, pienyritysten, kannalta tämä ei tuo sellaista sosiaaliturvamaksujen kohdentamisen uudistamista, mitä on vaadittu. Työttömyysvakuutusmaksun alentaminen on tietysti aivan oikean suuntainen askel, mutta tämä ei muuta maksurasitusta niin, että pääomavaltainen teollisuus ja erityisesti hyvin menevä vientiteollisuus osallistuisi huomattavasti nykyistä enemmän tähän rahoitukseen. Näin ollen myöskään nämä investoinnit eivät varmasti tällä budjetilla tule käynnistymään. Toivottavasti tämä velkakierteen hallitsemiseen päätyisi, mutta edellisistä syistä, ainakaan kun työllisyys ei parane, se vaikeuttaa myös velkakierteen hallitsemista. Pääministerillä on kyllä väärä käsitys, jos hän kuvittelee, että kuluttajat ovat olleet tyytyväisiä hallituksen budjettiin.

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Oikeastaan ed. Stenius-Kaukonen jo antoi vastauksen puheenvuoronsa loppuosassa ed. Haavistolle. Minä puhuin paitsi siitä, että on tärkeätä, että markkinavoimat voivat luottaa siihen, että Suomi saa valtiontaloutensa hallintaan, on myös tärkeätä, että kuluttajat luottavat siihen, ettei toteuta sellaisia säästötoimia, jotka toimivat kontraktiivisesti, jotka vaikuttavat talouden tilaa heikentävästi kuluttajien mielialojen laskun tai pessimismin lisääntymisen kautta.

Kuten sanoin, minusta on selvästi ollut nähtävissä, että tältä osin budjettilinjaus on kyllä onnistunut eikä ole vaaraa, että budjetin seurauksena tapahtuisi kuluttajien mielialoissa ja käyttäytymisessä olennaisia muutoksia. Päinvastoin, kun korot ovat jonkin verran tulleet alaspäin budjettiesityksen antamisen jälkeen, voisi kuvitella, että sillä on enemmänkin myönteistä vaikutusta kuluttajien käyttäytymiseen kuin kielteistä.

Mitä tulee tehtyihin tulopuolta koskeviin ratkaisuihin, toisin kuin ed. Haavisto sanoi, pitäisin kuitenkin merkittävänä sitä ratkaisua, minkä hallitus teki, että ympäristö- ja haittaverojen kehittämistä jatkettiin ja tällä tavalla verotuksen painopistettä siirrettiin ympäristö- ja haittaverojen suuntaan.

Edelleen tähän liittyen ed. Stenius-Kaukoselle sanoisin, että kyllä samoin myös tällä budjetilla jatkettiin sosiaaliturvan rahoitusjärjestelmän uudistamista. Nythän pienimpien yritysten työttömyysvakuutusmaksun helpotusta ulotettiin laajemmalle, se porras toimii. Sen lisäksi Kansaneläkelaitoksen rahoitusta hoidetaan entistä suuremmassa määrin arvonlisäveron tuotolla ja tätä kautta toteutetaan myös rakenteellisia uudistuksia sosiaaliturvajärjestelmissä.

Pitää kuitenkin muistaa yksi asia. Se on se, että tällä hetkellä yritysten välillisistä työvoimakustannuksista sosiaaliturvamaksut muodostavat äärimmäisen pienen erän. Jos halutaan todella vaikuttaa työllistämiskustannuksiin ja työllistämiskynnystä alentavasti, silloin tullaan ihan kokonaan toisiin kysymyksiin, ja mittaluokaltaan ne suuret kysymykset ovat kokonaan budjetin ulkopuolella.

Mitä tulee vientisektorin rasituksiin, on selvää, että ympäristöverojen käyttö on vientisektorin rasittamista ja vientisektori sitä kautta tulee

suuremmalla panoksella verotaakan kantamiseen.

Mutta minusta aivan ratkaisevaa, ja siirryn nyt ed. Aittoniemen puheenvuoroon, aivan ratkaisevaa Suomen työllisyyden jatkon kannalta on se, mitä tapahtuu investoinneille. Tänään tuli jälleen tältä osin myönteisiä uutisia, jotka kertovat, että teollisuusrakentamisen luvat ovat kaksinkertaistuneet viime vuoteen verrattuna. Ne ovat merkki siitä, että teollisuusrakentaminen on lähdössä liikkeelle. Samastahan ovat kertoneet myös tuontiluvut, jotka osoittavat kone- ja laitehankintojen selvää lisääntymistä. Vain tätä kautta, vain tuotannollisen pohjan laajentamisen kautta me voimme kestävällä tavalla parantaa työllisyyttä ja luoda suomalaista hyvinvointia.

Olen samaa mieltä siitä ed. Stenius-Kaukosen kanssa, että kotimarkkinoiden syvä lama on ollut yksi suuri syy työttömyyteen. Kotimarkkinoiden kriisiä olisi voitu ratkaisevasti lieventää syksyllä 1991. Sorsan sopimuksen hyväksyminen, yhteiskuntasopimuksen tekeminen, olisi johtanut siihen, että kustannusten alentaminen olisi tapahtunut tasapainoisemmin ja niin, että kotimarkkinatuotanto olisi päässyt siitä osalliseksi. (Ed. Louekoski: Miksei se syntynyt?) — Se on hyvä kysymys, ed. Louekoski, miksi sopimus ei syntynyt. Se jäi syntymättä liiallisen itsekkyyden vuoksi.

Ehkä nyt voisin tässä vähän niitä tietoja antaa ulos, mitä olen joskus luvannut kertoakin. Sopimusta ei syntynyt siitä syystä, että eri tahoilla oli niitä, jotka suoraan ilmoittivat, että heitä eivät kiinnosta toisten alojen menestymiset tai menestymättä jäämiset, vaan heidät on asetettu omien alojensa etujen valvojiksi, ja heidän alojensa edut vaativat devalvaatiota eivätkä Sorsan sopimuksen hyväksymistä. Näitä tahoja löytyi työnantajapuolelta, niitä löytyi työntekijäpuolelta ja löytyi niitä muualtakin yhteiskunnasta. Oli helppo syksyllä 1991 uhota ja sanoa, että me emme kestä 7 prosentin suuruista tulojen alennusta, meillä ei ole varaa siihen. Nyt me olemme saaneet kokea paljon syvemmän alennuksen. Tosin se on jakautunut eri tavoin, koska osa kansasta ei ole kokenut sitä juuri lainkaan ja sitten hyvin suuri osa on työttömyyden kautta joutunut kokemaan erittäin suuren tulojen alennuksen.

Silloin, ed. Louekoski, ei ollut kypsyyttä, jota olisi tarvittu yhteiskuntasopimuksen hyväksymiseksi. Kyllä minun täytyy sanoa tässäkin paikassa, että mikään tällä vaalikaudella ei harmita niin paljon kuin syksyn 1991 tapahtumat ja yhteiskuntasopimuksen kaatuminen, jonka sopimuksen tekemisessä oli mielestäni mukana hyvin laaja poliittinenkin pohja. Sitä yritettiin aika laajalla pohjalla, mutta siitä huolimatta se ei onnistunut. Ilmeisesti ei niin kauhean paljon jäänyt vaille, että ratkaisu olisi voinut syntyä, mutta ei sitä aikaansaatu.

Tänä syksynä jälleen maksetaan hintaa ja seurauksia siitä, mitä silloin tapahtui. Erityisesti minun mieltäni painaa monien pienipalkkaisten kotimarkkina-alojen tai julkisen alan työntekijäryhmien kohtalo. Silloin syksyllä 1991 nopealla sopimisella olisi voitu saada aikaan toisenlainen asetelma, jossa kotimarkkina-alojen ja julkisen alan työntekijöiden asema tänä syksynä olisi aivan toisenlainen kuin se nyt tulee olemaan.

Sitten monen vielä työllistämismahdollisuuksiin ja -keinoihin. On aivan selvää, ed. Aittoniemi, että vaikutukset, joita viennin vedosta ja teollisuuden kasvusta saadaan, ovat tulleet ja tulevat aina viiveellä. Nyt viive on ollut erityisen pitkä johtuen sekä meidän kotimaisista tekijöistämme, yritysten suuresta velkaantumisesta, että myös kansainvälisestä lamasta, joka oli yhtaikaa meidän oman kansallisen kriisimme kanssa. Tästä on seurauksena ollut se, että nämä vaikutukset ovat tulleet odotettua vielä paljon hitaammin. Mutta nyt selvästi on nähtävissä, että ne ovat tulossa, ja ne heijastuvat tänä päivänä yhä laajemmalle yhteiskuntaan ja sitä kautta työttömyys on on kääntynyt ja kääntymässä laskuun. Mutta vaikka näin tapahtuukin, siitä huolimatta meillä on edelleen hyvin suuria ongelmia koko 90-luvun työttömyyden kanssa.

Tulee vain mieleen se, että 80-luvun lopulla pelättiin, että Suomen suurin ongelma 90-luvulla on työvoimapula, ja kokonaan toisin kävi. Me tulimme myös tähän ongelmaan erittäin huonosti valmistautuneina. Meidän monet järjestelmämme oli mitoitettu aivan toisenlaiseen työttömyyteen, ja niiden korjaaminen on valitettavasti osoittautunut äärimmäisen hankalaksi. Yksi niistä on työttömyysturvajärjestelmä. Kun on jälkikäteen työmarkkinajohtajienkin kanssa keskustellut, nyt myönnetään, että työttömyysturvajärjestelmän suurempi remontti olisi pitänyt tehdä heti 90-luvun alussa eikä jäädä pienillä uudistuksilla elämään. Mutta niin kuin hyvin muistatte, näitä isoja uudistuksia ei ollut työmarkkinasyistä mahdollista saada aikaan.

Monet ovat sanoneet, että eihän viennin veto mitään auta, eihän siitä ole mitään hyötyä. Jos ei viennin vetoa olisi saatu aikaan, jos ei olisi saatu vaihtotasetta kuntoon, presidentti Koivistonkin kirjassa mainitut monet uhkakuvat olisivat vali-

tettavasti realisoituneet. Se, mikä esti niitä realisoitumasta, oli juuri se, että vaihtotase tasapainottui ja luottamus Suomen kykyyn selviytyä ongelmistaan sitä kautta kasvoi. Se ei kasvanut puheiden vaan nimenomaan vaihtotaseen korjaantumisen kautta.

Lopuksi vielä ed. Ukkolalle siitä, miten hallitus on pystynyt pitämään lupauksensa liittyen kuntien valtionosuuksiin. On rehellisesti myönnettävä, että se tavoite, mikä asetettiin vielä vuosi sitten, ei voinut toteutua. En usko, että mikään hallitus olisi pystynyt tekemään budjettiesitystä puuttumatta kuntien valtionosuuksiin. Täällä on ministeri Pekkarinen, joka voi tarkemmin varmasti myöhemmin keskustelun aikana tätä asiaa selostaa, mutta olennaista kuntien henkilöstön ja työntekijöiden kannalta on se, että jatkamalla nyt voimassa olevia sopimuksia juuri sellaisina kuin ne tehtiin viime vuoden syksyllä kuntatyönantajat ja kunnat tulevat selviytymään. Kuntien kokonaistalous tulee olemaan ensi vuonna sellainen, että jos nyt voimassa olevia säästösopimuksia voidaan jatkaa, voidaan myös pitää voimassa se velvoite, joka sopimuksen kautta henkilöstön säilyttämisestä ja työpaikkojen turvaamisesta voitiin antaa. Tämä on kai se, minkä pitäisi kaikkia kiinnostaa, mikä on kuntien kokonaistalouden tila, ja sehän tulee olemaan ensi vuonna selvästi parempi kuin vielä jokin aika sitten ennakoitiin. Kuntien velkamäärät eivät tule kokonaisuudessaan ottaen kasvamaan. Kuntien kokonaisvelka liikkunee ensi vuonnakin 32 miljardin markan paikkeilla, eli siis kuntien kokonaisvelka on yhtä paljon kuin valtion velka kasvaa puolessa vuodessa.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pääministeri ensimmäisen puheen alkuosassa puhui, että on saatu kasvu liikkeelle. Tulee mieleen viime devalvaatioon liittyvät erinäiset kysymykset. Minulle jäi silloin, kun devalvaatio syntyi, ja devalvaatioviikolla, se kuva että hallitus seurasi katseellaan, kun devalvaatio syntyi. Eli se hyöty, jota nyt vientiteollisuus tällä hetkellä nauttii, ei kai syntynyt hallituksen toimenpiteitten johdosta, vaan pääomapiirit päättivät devalvoida. Muistan tiistai-illan, kun eräs huomattava teollisuusjohtaja sanoi, että kohta tapahtuu, ja sehän tapahtui torstaina sillä viikolla. Heillä oli hyvin pitkään harkittu tämä tilanne. Siksi halusin tähän puuttua, kun pääministeri totesi, että kasvu on saatu liikkeelle, eli devalvaatio ei ainakaan ollut hallituksen tuottamaa.

Hallitus on tietoisesti koko hallituskauden vähentänyt kotimaista kysyntää, mikä on heijastunut työttömyytenä, niin kuin pääministeri äsken totesi, ja ihmisten ostovoimaa leikannut. Kun leikataan pienituloisen ihmisen ostovoimaa, joka yleensä menee kaikki kulutukseen eikä säästötilille, niin on luonnollista, että tämä heijastuu työttömyytenä.

Pääministeri kysyi myös, pitääkö alistua markkinavoimille. Minulla on se kuva tällä hetkellä, että vuonna 1986 tässä salissa päätettiin alistua markkinavoimille ja ne tekevät nyt sitä työtään, mitä ne haluavat. Eli poliittinen koneisto on aina jälkijunassa, ja ellei meillä säädetä lainsäädäntöä, millä ohjataan markkinavoimia, markkinavoimat tekevät joka yö ratkaisunsa.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Pyydän anteeksi, että vastaan nyt heti tähän kysymykseen, mutta en malttanut jäädä odottamaan ed. P. Leppäsen väitteen kummallisuuden takia. Ensin vasemmistoliiton puolelta koko ajan luodaan sellainen mielikuva, että valuuttakurssimuutoksella, devalvoimalla, pitää hoitaa meidän kilpailukykyongelmaamme. Vasemmistoliiton puolelta ankarasti arvosteltiin yrityksiä alentaa kustannuksia mm. yhteiskuntasopimuksen kautta. Jos valuuttakurssia muutetaan ja devalvoidaan, niin se on suora tulonsiirto vientisektorin hyväksi, ja se tulonsiirto tapahtuu kotimarkkinasektorin puolelta. Se on aina ollut näin, ja se on näin tulevaisuudessakin, jos joskus valuuttakurssia joudutaan muuttamaan. Toisin sanoen ei voi yhtä aikaa vaatia sitä, että valuuttakurssia pitäisi rajusti muuttaa ja pitää huolta kotimarkkinatuotannosta ja voivotella sen kohtaloa, koska kotimarkkinatuotannon kriisi on sitä syvempi, mitä suurempi valuuttakurssimuutos on.

En usko, että olisimme voineet välttää valuuttakurssin korjausta millään, se on aivan selvää, ja se oli myös kaikkien tiedossa syksyllä 91. Mutta jos sitä olisi edeltänyt Sorsan sopimuksen tekeminen, kilpailukyvyn korjaaminen olisi voinut tapahtua täällä paljon surkutellun kotimarkkinatuotannon kannalta paljon paremmalla ja terveemmällä tavalla. Mutta sellaista puheenvuoroa en yksinkertaisesti ymmärrä, että yhtä aikaa ihastellaan devalvaatioiden kauniita, hienoja vaikutuksia ja syytetään hallitusta siitä, että kotimarkkinatuotanto on pantu tällaiseen jamaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun Ahon hallitus aloitti työskentelynsä, maassa oli 182 000 työtöntä. Nyt heitä on yli puoli miljoonaa. Kun Ahon hallitus aloitti työnsä, valtiolla oli velkaa 68 miljardia markkaa. Nyt sitä on yli 300 miljardia markkaa. Näistä kahdesta asiasta jälkimmäinen kehityskulku oli näkyvissä hallitusneuvotteluissa keväällä 91. Nyt hallitus ilmoittaa, että keskeinen tavoite on työllisyyden parantaminen ja velkaantumiskierteen katkaiseminen.

Tässä herää kysymys siitä, nytkö vasta Ahon hallitus on keksinyt, että työllisyyttä pitää parantaa ja velkaantumiskierre katkaista ja jälkimmäinen tavalla, että ensi vuonna tehdään suurin piirtein niin paljon uutta velkaa kuin oli aikaisempien hallitusten jäljiltä valtiolla velkaa, kun nykyinen hallitus aloitti työskentelynsä. Tässä herää kysymys siitä, onko retoriikalla mitään rajaa ja määrää ja miksei näihin toimiin ryhdytty jo keväällä 91, kun tämä kehityskulku oli tiedossa.

Mikä koskee kuntien tilannetta, istun kuntatyönantajavaltuuskunnassa, ja siellä annettu tieto kuntien taloustilanteesta ensi vuonna on kokonaan toisenlainen, kuin minkä todistuksen pääministeri äsken juuri antoi.

Ed. Muttilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Aho arvioi, että budjetti on otettu myönteisesti vastaan sekä markkinavoimien että kuluttajien puolella. Ainakin budjetin valmisteluvaiheessa näytti siltä, että sekä markkinavoimat että kuluttajat olivat hyvin levottomia. Hyvä jos näin voidaan kokea, että rauhoittumista on tapahtunut, mutta esimerkiksi Suomen kunnat eivät ole ottaneet tätä budjettia myönteisesti vastaan. Hallitus on pettänyt lupauksensa kunnille, jota ei suinkaan annettu vuosi sitten vaan tänä keväänä. Jos toiset sopijapuolet myös sanoutuvat irti sopimuksesta ja sopimus purkautuu, niin kaikki säästöt menetetään. Se tulee kokonaisuudessa yhteiskunnalle paljon kalliimmaksi, kuin jos olisi pidetty kiinni sopimuksesta.

Myös kuntien verotulokertymistä kertovat viimeiset luvut ovat hyvin hälyttäviä. Ne näyttävät todella pahoilta. Toivottavasti pääministerin optimismi toteutuu, mutta se ei kuitenkaan tällä hetkellä näytä mahdolliselta, ikävä kyllä. Oli mielenkiintoista todeta, että pääministeri tarttui heti laskimeen maatalousmiljardien säästöjen osalta. Kun kunnilta on leikattu näiden vuosien aikana lähes 10 miljardia, ei ole tartuttu laskimeen eikä ole ehkä huomattukaan sitä, että kuntasektorilla on menetetty 50 000 työpaikkaa näiden leikkausten vuoksi.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minustakin pääministeri Aholla oli liian toiveikas, auvoisa kuva siitä, että realismi olisi jotenkin täällä salissa voittanut ja keskustelu olisi hyvin harmonista. Ed. Vehkaojan puhe täällä aikaisemmin illalla oli yksi huippuesimerkki siitä. Hän todellakin julisti paluuta johonkin menneisyyteen. Niillä keinoilla ei todellakaan Suomea pelasteta, niillä palataan syvimpään vuoden 91 loppuvuoden kriisiin. Me tarvitsemme nytkin sellaista talouspolitiikkaa, joka edelleen lisää vientiä, vahvistaa kokonaistuotannon kasvua ja totta kai myös vaihtotaseen ylijäämää. Näistä syntyvät ne elementit ja keinot, joilla hoidetaan myös valtiontalouden kovaa alijäämää sekä työllisyyttä.

Toinen näköharha, joka täällä keskustelussa on vallinnut kaiken aikaa, on se, että työllisyyttä hoidettaisiin yksinomaan budjettiperusteisin päätöksin. Kyllä kai kaikki ovat nähneet ja oppineet sen, että markkinavoimien reagoinnilla, josta syntyy korkotaso, nimenomaan alhaisella korolla on tavattoman suuri merkitys ja vaikutus siinä, syntyykö investointimahdollisuuksia ja sen myötä työpaikkoja. Samoin työmarkkinasopimuksilla on tavattoman suuri merkitys työllisyyden hoidossa. Suosittelen, ed. Hurskainen, teillekin presidentti Koiviston kirjan lukemista. Se olisi hyvä talouspolitiikan oppitunti teille. Siinä on sellaista realismia, joka ei todellakaan sosialidemokraatteja ole tämän vaihtoehtoisen paperin julkistamisen myötä vielä vallannut. Se oli tavattoman heppoista luettavaa. Jos te kuvittelette, että valtiontalouden tasapaino löytyy vain maatalouden alasajolla ja sillä, että työllisyyttä hoidetaan joillakin tällaisilla tempuilla, veikkaan, että kohtalonne tulee olemaan sama kuin tovereidenne Ruotsissa. Ruotsissakin demarit yrittävät paradoksaalisesti tarjota vaaliohjelmaa, jossa he olisivat tehneet suurempia säästöjä kuin Bildtin porvarihallitus. Kaikkihan me tiedämme, että se ei ole uskottavaa.

Ed. Vehkaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sattuipa sopivasti, kun ed. M. Laukkasellekin voin samalla vastata; aloitankin siitä. Hän syytti minua menneisyyteen palaamisesta. Totesin, että kun julkinen sektori on tuottanut lisää työttömyyttä, niin se ei välttämättä ole koitunut kokonaisuudessaan säästöksi. Myös totesin, että yksikään ei ole vielä noussut

tänne puhujakorokkeelle todistamaan sitä, että tästä kokonaisuudesta todella olisi tullut säästöä. Lähinnä se on ollut hölmöläisen teko, kun ihmiset on pantu toimettomuuteen ja siitä on aiheutunut yhteiskunnalle suunnilleen samat kustannukset kuin siitä, että ihmisiltä olisi kuitenkin saatu se työpanos.

Mutta, arvoisa puhemies, haluan myös vastata pääministeri Ahon puheenvuoron johdosta. Hän moitti varjobudjettia esimerkiksi mainiten, että on syytetty hallitusta väärin siitä, että se siirtää ongelmia tulevaisuuteen. Mielestäni tämä, jos mikä, on täystotuus asiassa. 500 000 työttömän tekeminen tähän maahan on aiheuttanut sellaisia ongelmia, joista ei selvitä monienkaan vuosien aikana, vaikka tehtäisiin mitä. Pitkäaikaistyöttömien osalta, samoin nuorten, suoraan koulusta työttömiksi joutuneiden kohdalla on jouduttu sellaiseen tilanteeseen, jossa ehkä mitään merkittävää korjaavaa ei edes ole enää tehtävissä. Sairaanhoitomahdollisuuksia on ihmisiltä vähennetty ja näin menetetty terveyttä, jota ei ehkä koskaan enää saada takaiin. Minä haluan pysyä siinä väitteessä, mikä sosialidemokraattien puolelta on esitetty, että ongelmia on todellakin siirretty tulevaisuuteen.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta pääministerin arvio budjettikeskustelun sisällöstä tänä syksynä oli kyllä oikea, sillä kyllä täällä yhä useampi tunnustaa, että säästöjä on tehtävä, jolloin kiinnostavaksi tuleekin se, mistä säästetään. Puolueiden erilaiset painotukset tulivat hyvin näkyville, kun SDP myös eilen julkisti oman vaihtoehtonsa ensi vuoden budjetiksi.

Eräs näkökulma SDP:n ohjelman ja hallituksen esityksen vertailussa jäi kuitenkin pääministerin puheessa vähemmälle. Se on se, että hallituksen ja SDP:n esityksen välillä on selvä ero suhtautumisessa maan eri alueiden välisten erojen tasaamiseen. SDP:n esittämät säästöt painottuvat selvästi hallituksen esittämiä enemmän aluepolitiikkaan ja tarjoavat mm. Pohjois-Suomelle selvästi niukempaa linjaa kuin hallituksen esitys ensi vuoden budjetiksi. Heidän säästönsä paljolti kohdistuvat juuri kauppa- ja teollisuusministeriön alalle pienten ja keskisuurten yritysten tukiin. Juuri näitä on kehuttu monilla alueilla siitä, että niiden kautta voidaan luoda terveitä työpaikkoja, joten olen kovasti eri mieltä SDP:n kanssa siitä, miten he omat säästönsä kohdentavat, ja olen hyvillä mielin tämän hallituksen esityksen takana myös alueellisesta näkökulmasta.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri hämmästeli sosialidemokraattien budjettivastineessa sitä, että olemme esittäneet maatalouden tulotukea leikattavaksi. Katsomme kuitenkin itse, että tuo on varsin kohtuullista, sillä emme ole puuttuneet nykytasoon kuten lähes kaikissa muissa pääluokissa on tehty ja niistä on tässä esimerkkejä keskustelussa kuultu.

Tässä budjetissa tulee tilalle voimakas panostus aluepolitiikkaan ja mahdollisuus rakenteiden uudistamiseen, mikä on välttämätöntä koko maaseudun kehittämisen kannalta ja toisaalta myös niiden tarvittavien uusien työpaikkojen kannalta. Ongelmana on tietysti se, että maatalouspolitiikan uudistamiseen ei aiemmin ole ryhdytty, ei sen kummemmin edellisen kuin nykyisenkään hallituksen toimesta. Nyt se kuitenkin on edessämme. Maatalouden ylituotannon syntymistä on pystyttävä hillitsemään, sillä korkea ylituotanto, sen mahdollistaminen tämän kotimaisen tukipaketin turvin, vie samalla maataloudelta itseltään mahdollisuuden saada kohtuullinen tulotaso, samalla kun tämä maksaa aina vain enemmän veronmaksajille. Mehän olemme siirtymässä kokonaan uuteen maatalouspolitiikkaan, jossa markkinat avautuvat ja vaikuttavat myös tuotteiden hintaan. Jos ylituotanto on jäämässä edelleen ongelmaksemme, vaikuttaa se puolestaan tuotteiden hintaan ylituotantotilanteessa laskevasti ja päinvastaisessa tilanteessa hintoja nostavasti. Juuri tästä syystä haluamme uudistaa maatalouspolitiikkaa.

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Ed. Pulliainen otti lukuja vuodesta 95 ja 91 ja vertasi sitä, mitä vaalikauden aikana on tapahtunut. (Ed. Pulliainen: Ne olivat täsmällisiä lukuja!) — Ne ovat aivan oikeita lukuja. — Haluaisin kuitenkin ottaa vertaukseksi sen, mikä oli vuonna 91 eräiden keskeisten talouden muuttujien kohdalta tilanne.

Valtion menot kasvoivat vuodesta 90 vuoteen 91 16 prosenttia. Ne kasvoivat määrällisesti ja nimellisesti saman verran kuin koko tämän vaalikauden aikana tulevat kasvaneeksi, vaikka mukaan lasketaan EU-jäsenyyden aiheuttamat kaikki kustannukset ja pankkituen aiheuttamat menot. Eli yhden vuoden aikana menojen lisäys nimellisesti oli yhtä suuri.

Täällä monta kertaa puhuttiin siitä, että kun elvytetään voimakkaasti, niin silloin työttömyys ei lisäänny ja kaikki asiat pyörivät oikein päin. No, siis vuonna 91 elvytettiin oikein olan takaa.

Sinä vuonna kansantuote supistui Suomessa enemmän kuin koskaan Suomen historian aikana: 7,1 prosenttia. (Välihuuto) — Ja enemmän kuin koskaan sen jälkeen. Toivottavasti ikinä enää ei tuollaiseen lukuun tulla. — Se oli siis vuonna 91. Vaihtotase oli samana vuonna lähes 30 miljardia, 26,7 miljardia, alijäämäinen. Eli me vielä toimme ulkoa pääomaa lähes 30 miljardia markkaa, ja kaikista näistä seikoista huolimatta työttömyys kasvoi valtaisasti vuonna 91. Vuonna 95 työttömyys on alenevalla kehitysuralla. (Ed. Hurskaisen välihuuto) — Anteeksi ed. Hurskainen, valtion velka kasvoi kymmenillä miljardeilla markoilla. Tosin budjetissa muistaakseni ennustettiin, että budjetti on tasapainossa. Olikohan lopputulos, en nyt tarkasti muista, mutta miinus 30 miljardia taitaa olla aika oikea luku. Ed. Louekoski silloisena valtiovarainministerinä esitteli meille syksyllä 90 budjetin, joka oli muka tasapainossa, ja vuonna 91, kun tilinpäätöstä katsotte, alijäämä oli 30 miljardia markkaa. Eli se siitä valtion velkaantumisesta.

Vuonna 95 kansantuotteen kasvu tulee olemaan näillä näkymin 4,5 prosenttia. Valtion menot eivät reaalisesti kasva. Vaihtotase on 11 miljardia ylijäämäinen. Voi sanoa niin, että meidän taloutemme perusrakenteet ovat aivan toisenlaisessa tilanteessa kuin vuonna 91. Jos jotenkin sanallisesti kuvaa sitä, minkälaisesta tilanteesta me aloitimme vuonna 91, sitä kuvaa minusta parhaiten sana "vapaa pudotus". Suomen talous oli täysin vapaassa pudotuksessa. (Ed. Pulliainen: Siihen tilanteeseen ei reagoitu, vaikka vihreät niin esittivät!) — Siihen tilanteeseen reagoitiin välittömästi kaikilla niillä keinoilla, mitä vuonna 91 oli käytettävissä. Vuoden 91 budjettiakin korjattiin niin paljon, että eduskunnassa sitä jokainen oppositiotaho hirvitteli, kauhisteli ja piti aivan mahdottomana. Tosin jälkikäteen katsoen olisi pitänyt korjata vieläkin enemmän. (Ed. Pulliainen: Nimenomaan, tämä oli tiedossa silloin keväällä!) Siitä olemme samaa mieltä. Yhtään ainoata puheenvuoroa oppositiosta ei tullut, että olisi pitänyt korjata vielä enemmän. Päinvastoin jokainen taho siunasi, ettei tällaisia toimenpiteitä saa tehdä.

Samaten keväällä 91 ryhdyttiin hahmottamaan yhteiskuntasopimusta, ratkaisumallia tähän kriisiin, joka olisi ollut yksi tapa ja minusta jälkikäteen katsoenkin aivan ylivoimaisesti paras tapa saada tuo vapaa pudotus taittumaan. Siitä, että sitä ei syntynyt, ei voi hallitusta syyttää. (Ed. Pulliainen: Lähdettiin kesälomalle, kun piti ruveta neuvottelemaan!) — Ed. Pulliainen, minä neuvottelin sinä kesänä ja sinä syksynä niin paljon etujärjestöjen kanssa, että jos neuvottelemalla asiat voisi saada ratkaistuksi, kyllä ne olisivat moneen kertaan tulleet päätetyiksi.

Mutta ongelma ei ollut neuvottelemisessa, vaan ongelma oli päättämisessä. Ed. Pulliainen, ongelma oli päättämisessä. Sille, että ei syntynyt työmarkkinaratkaisuja sen Sorsan sopimuksen linjauksen pohjalta, johon keskusjärjestöt olivat sitoutuneet, me emme mahtaneet mitään, eivätkä ne asiat ole hallituksen käsissä, vaan työmarkkinasopimuksia tekevät työmarkkinaosapuolet. Me saimme aikaan ratkaisun, johon keskusjärjestöt panivat nimensä, mutta siitä, että ei syntynyt liittokohtaisia ratkaisuja, ei hallitusta enää voi syyttää. (Ed. Pulliainen: Kyllä voi!) — Saa yrittää ainakin, ed. Pulliainen, se kyllä sallitaan.

Mitä tulee ed. Muttilaisen puheenvuoroon markkinavoimien reaktiosta budjetin käsittelyn aikana, on aivan selvää, että meillä oli selvä epävarmuus budjettiriihen alla ja osin sen aikanakin siitä, miten hallitus selviytyy tehtävästään. Kyllä minun täytyy itsekin sanoa, että olen itse asiassa aika yllättynyt, että pystyimme pysyttäytymään budjettiraamissa ja kuitenkin välttämään kaikkein hankalimmat säästötoimenpiteet, jotka olisivat olleet myös ajatellen kuluttajien mielialaa erittäin hankalia. Niistä kaikkein kiusallisimmat olisivat koskeneet lapsiperheitä, ja myös kuntien valtionosuuksien leikkaus olisi ollut aivan toista luokkaa, jollei budjettiriihessä oli tehty siihen aivan olennaisia muutoksia.

Eli budjettiriihen aikana pystyttiin löytämään valtiovarainministeriön esitykselle vaihtoehtoisia säästöjä. Kyllä minä uskallan väittää teille, että ne perustuivat hyvin huolelliseen arvovalintaan. Sen sijaan että olisi heikennetty lapsiperheiden elinolosuhteita, valittiin toisenlaisia keinoja, toisenlaisia säästökohteita. Sen sijaan että kunnilta olisi leikattu valtiovarainministeriön esittämä määrä miljardeja eli lähes 4, päädyttiinkin vain 1 miljardin markan valtionosuuksien supistamiseen ja korvattiin 3 miljardia muilla sinänsä kipeillä säästöillä. Tässä mielessä minusta budjettiriihen aikana tehtiin ratkaisuja, jotka olivat sekä markkinoita ajatellen hyviä, ne rauhoittivat markkinoita, että myös kuluttajien mielialoja ajatellen hyviä, koska ne osoittivat, että voitiin löytää kuitenkin tasapainoisempia, oikeudenmukaisempia keinoja säästöjen toteuttamiseen. (Ed. Stenius-Kaukonen: Ammattiyhdistysliikkeen puolustuksen vuoksi työttömät jätettiin rauhaan!)

Mitä tulee keskusteluihin työmarkkinajärjestöjen kanssa sitten jälkikäteen, nehän koskivat suuruusluokaltaan noin 500 miljoonan markan erää. Mutta minä oletan, että huomenna tulee tilaisuus valtioneuvoston kyselytunnilla niihin tarkemmin palata, joten haluaisin säästää sen keskustelun siihen yhteyteen, ettei puhuta kaikkea yhdellä kertaa.

Ed. Vehkaoja puhui siitä, että säästäminen on ollut hölmöläisen hommaa. Varmaan on niinkin, että on tehty sellaisia säästöratkaisuja, joiden kokonaisvaikutukset eivät ole olleet läheskään sitä luokkaa kuin hallituksenkin puolella on arvioitu. Siinä mielessä on tullut pettymyksiä. Ajateltu säästö ei ole kaavaillulla tavalla toteutunut. Meillähän on myös ollut koko ajan esillä se — eikä niin kauan aikaa sitten — että me turvautuisimme Ruotsin malliin. Muistan, että vielä tämänkin vuoden puolella tässä salissa on ihmetelty, miksi me emme rakenna moottoriteitä Ruotsin malliin, miksi me emme rakenna rautateitä Ruotsin malliin, miksi me ylipäätänsä emme lisää julkisia menoja Ruotsin mallin mukaan. Mutta enää ei kukaan sitä täällä ole esittänyt, ja mielestäni aivan oikein, koska jos verrataan meidän säästöpolitiikkaamme Ruotsin tekemiin ratkaisuihin, uskallan väittää, että tässä maaottelussa me olemme kyllä pärjänneet ja Suomen tilanne on tältä osin parempi kuin Ruotsin, jos se nyt sinänsä tässä valtiontalouden jamassa kauhean paljon lohduttaa. Eli valitsemamme toimintalinja on kyllä historian valossa selvästi ollut kestävämpi kuin läntisen naapurimme, jonka niimiin täällä on, niin kuin sanoin, hyvin moneen otteeseen vannottu.

Ed. Lahikainen puhui maatalouden tulotuen leikkauksesta ja piti sitä kohtuullisena. Yritin katsoa budjettikirjasta, mikä on maatalouden nettotulo, siis viljelijöiden käteen jäävä tulo. Muistanko väärin, jos sanon, että se on noin 6 miljardia markkaa, sitä suuruusluokkaa? (Ed. S-L. Anttila: 5,9 miljardia ihan tarkkaan!) — 5,9 miljardia markkaa. — Jos tulotukea supistetaan 2,5 miljardia markkaa, se tarkoittaa sitä, että viljelijöiden tulosta viedään lähes puolet. Jos sitä pidetään kohtuullisena, mikäs siinä. Minä en pidä sellaista missään tapauksessa kohtuullisena enkä usko, että edes sosialidemokraattien kiivaimmat äänestäjät olisivat samaa mieltä, että tällaiseen olisi mahdollista mennä. Minä en ymmärrä, millä matematiikalla se on tehty. Luulen, että matematiikka on ollut se, että on todettu, että nyt tarvitaan tällainen 2,5 miljardia markkaa ja sitten on perinteiseen tapaan sanottu, että siellä maataloudestahan se voidaan ottaa. Pitää vain muistaa, että sielläkin on takana ihmisiä, aivan niin kuin kaikkien muidenkin säästöjen takana. Jokaisen ratkaisun takana on ihmisiä, jotka sitten joutuvat viime kädessä ratkaisun nahoissaan tuntemaan.

Mitä maatalouden ylituotantoon tulee pitää muistaa se, että jos jäsenyys Euroopan unionissa toteutuu ensi vuoden alusta, meillä ei ole mitään yli- ja alituotantoa. Me olemme yhteisillä markkinoilla Euroopan unionin kanssa, ja näille markkinoille pääsee jokainen ja täältä markkinoilta saa viedä ulos tavaraa jokainen, joka siihen pystyy. (Ed. P. Leppänen: Ja ylituotantoa on jatkossakin!) — Ei meillä ole mitään kansallista ylituotantoa. Ei ole enää olemassa mitään erillistä suomalaista markkinaa, vaan on olemassa yhtenäinen markkina, jossa suomalaiset tuotteet ovat muiden mukana. — Meidän suomalaisten kannalta — joka ikisen suomalaisen kannalta — on elintärkeä asia, että tässä maassa ja Euroopassa syödään mahdollisimman paljon suomalaista ruokaa. Jos siinä onnistutaan, siitä tulee markkoja viljelijöille, siitä tulee markkoja elintarviketeollisuuden työntekijöille, siitä tulee markkoja metalliteollisuudelle, joka valmistaa näille tuotantopanoksia, siitä tulee markkoja kuljetukseen ja siitä tulee veromarkkoja, joita me kaikki haluamme innolla ja mieluusti olla jakamassa. Sen sijaan jokainen menetetty suomalainen tuoteyksikkö merkitsee samalla menetettyjä hyvinvointimahdollisuuksia tässä maassa. Tässä mielessä minä toivoisin, että tämä 50-luvun maatalouspoliittinen keskustelu jo heitettäisiin romukoppaan. Sillä ei nimittäin 90-luvun ongelmia ratkaista.

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Aho puhui edellisessä puheenvuorossaan erittäin kauniisti, kuinka kuluttajat ovat tyytyväisiä tähän budjettiin ja näihin kohdennettuihin säästöihin, mutta ihmettelenpä minkälaisista kuluttajista on kyse. Nähtävästi ministeri Aho ei ole tietoinen, että maassamme on valtava määrä ihmisiä, joilla ei ole todella mitään, millä kuluttaa.

Toisaalta Aho otti esille sen, että vastuullisen budjetin tekoon liittyy se, että edeltä käsin selvitetään, miten leikkaukset vaikuttavat tulevaisuudessa. Olisi mielenkiintoista kuulla ministerin laskelmia ja näkemyksiä siitä, miten tämän hallituksen sosiaaliturvaan kohdistuvat leikkaukset vaikuttavat talouteen tulevaisuudessa. Rohkenen väittää, että lapsiperheisiin kohdistuvat leik-

kaukset ja heikennykset lapsiperheiden asemassa ovat tänä päivänä säästöjä, mutta varmasti tulevaisuudessa ne tulevat maksamaan monin verroin enemmän yhteiskunnalle.

Toisaalta en malta olla vastaamatta ed. M. Laukkaselle, kun hän sanoi, että sosialidemokraattien ajatukset ovat menneisyydestä. Näkisin paremminkin, että ed. M. Laukkanen on esittämillään lausunnoilla pian menneisyyden mies.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Aho pahoitteli, että oppositiolta ei ole tullut aina tukea hallituksen esityksille, ja samassa yhteydessä hän valitti näitä työmarkkinaratkaisuja. Opposition penkiltä kokemukset ovat olleet valitettavasti sellaisia, että ne esitykset, joita me olemme tehneet lähtien siitä, että sitten voimme tukea myös hallituksen esittämiä toimenpiteitä, eivät ole saaneet vastakaikua hallitukselta eikä hallituspuolueilta. Jos halutaan yhdessä sovitellen tehdä ratkaisuja, jotka pelastavat kansakunnan taloutta, niin kyllä silloin on hyvä pitää mielessä tosiasia, että sopiminen on aina antamista ja ottamista puolin ja toisin eikä niin, että toiset antavat ja toiset ottavat.

Tässä keskustelussa on ikään kuin siirrytty tällaiselle muistelemisen linjalle. Muistellaan vuonna 91 tehtyä linjausta. Pääministeri Aho puolusteli voimakkaasti sitä, että se on pitänyt. Hallitus on jatkanut silloin omaksumaansa linjaa määrätietoisesti vuodesta toiseen. Tosiasia kuitenkin on, että vuoden 91 jälkeen maailmassa, ja tässä maassa eritoten, on tapahtunut hyvin merkittäviä dramaattisia asioita, joiden jokaisen vuoksi olisi pitänyt linjaa korjata ja ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, joilla nuo ongelmat, joita kohdattiin, olisi voitettu. Mainitsen nyt vain nämä tapahtumat, jotka johtivat devalvaatioon. Tämä hallitus antoi kahden devalvaation toteutua ilman minkäänlaista jälkihoitoa. Sitä ei ole koskaan Suomen taloushistoriassa tehty. Ja siinäkin vaiheessa, kun nähtiin, että devalvaatiot ovat tuoneet vientituloja ylen määrin, ei ole tehty oikaisua.

Olisi toivonut, että hallitus olisi tehnyt todella vaalibudjetin ja oikaissut voimakkaasti talouspoliittista linjaansa ja näyttänyt, että se pystyy reagoimaan suomalaisen yhteiskunnan todellisuuteen. Tämä hallitus on ikään kuin piippuhyllyllä istuva katsoja, joka ei oikein kuule, mitä elämän näyttämöllä tapahtuu, eikä näe, mitä siellä tapahtuu, ja katselee edellistä näytelmää.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lisäisin pari asiaa pääministerin erinomaiseen puheenvuoroon.

Ensinnäkin tässä salissa on hyvin usein oppositio syyttänyt, että me olemme ajaneet julkisen sektorin alas, ja täällä väläytettiin semmoista lukua kuin 50 000 työtöntä julkiselta sektorilta. Se valitettavasti ei pidä paikkaansa. Onneksi se ei pidä paikkaansa. 650 000 on julkisen sektorin työpaikkojen määrä. Viimeisten tietojen mukaan vähän yli 20 000 työtöntä on tullut siltä sektorilta. Tämä on hyvä pitää mielessä, kun täällä käydään keskustelua siitä, mitä on tapahtunut julkiselle sektorille.

Sitten toinen kysymys, joka liittyy edessä olevaan työmarkkinakierrokseen. Kysymys on siitä, kykenemmekö me ohjaamaan talouden kasvun hedelmät uusien työpaikkojen luomiseen vai menevätkö ne jälleen kerran olemassa olevien työpaikkojen tulonjakoon eli siis niille ihmisille, joilla jo nyt on työpaikka. Tämä on minusta erittäin tärkeä kysymys, kun ajatellaan edessä olevaa loka — marraskuun tupokierrosta. (Välihuuto)

Jos puhemies sallii, niin kommentoin lyhyesti ed. Lahikaiselle maataloutta siltä osin, että sinipunahallituksen viimeisessä budjettiesityksessä maatalouden pääluokan prosentuaalinen osuus oli 8,3. Tänä vuonna maatalouden pääluokan osuus budjetissa on 5,9. Näistä luvuista nähdään, että myös maataloudelta on säästetty ja varmasti ihan tarpeeksi.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näyttää todella siltä, että olemme siirtyneet historiankirjoituksen vaiheeseen Ahon — Viinasen hallituksen osalta, ja ehkä keskustelun tunnelmallisuus johtuu siitä, että ministeri Viinanenkin lupasi, että tämä on hänen viimeinen budjettiesityksensä. Olemme siitä tietysti huojentuneita.

Mutta kun pääministeri Aho palasi syksyyn 91 ja Sorsan sopimuksen kaatumiseen, niin täältä katsomosta on näyttänyt siltä, että hallituksen ongelmat ovat osittain hallituksen sisäsyntyisiä. Kun esimerkiksi muistelee sitä aktiivisuutta, jolla ministeri Väyrynen oli devalvaation kannalla poiketen hallituksen silloisesta linjasta tai sitä veren kerjäämistä nenästä, jota ministeri Viinanen on ay-liikkeen suhteen harjoittanut koko hallituksen ajan, niin nämä ovat selvästi toimia,

joilla hallitus on vaikeuttanut omaa tietään. Ehkä hallitus alussa hyvin kriittisinä aikoina poti tavallaan johtajuuskriisiä eli hallituksen linjoja ei saatu suoriksi, ja siten myös neuvottelut opposition ja muiden ryhmien kesken olivat hyvin vaikeita tästä sisäisestä erimielisyydestä johtuen.

Viennin vetoa täällä ei varmaan kukaan kritisoi, jos se todella vetää, mutta tällä hetkellä näyttää siltä, että vienti on jonkinlainen veturi ilman vaunuja. Meidän on tietysti helppo nauraa Ruotsin suuntaan, mutta yksi luku on, mille minä en ainakaan naura, ja se on Ruotsin työttömien määrä, joka on huomattavasti pienempi kuin Suomessa. Jossakin politiikassa siellä on onnistuttu, ja mielestäni ei ole mitään syytä olla vahingoniloinen Ruotsin suhteen, koska heidän politiikassaan on sellainen tulos, jota meillä ei ole ollut.

Olen ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä, että Ahon — Viinasen vaihe on tavallaan nyt ohi ja uutta vaihetta etsitään. Ilmeisesti siihen päästään vasta vaalien jälkeen.

Ed. L a i v o r a n t a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhdyn pääministerin käsitykseen siitä, että Sorsan sopimuksen kaatuminen oli todella tämän vaalikauden pahin takaisku. Kun hän totesi, että se on ollut syy monen kotimarkkinayrityksen palkansaajan kovaan kohtaloon, niin haluaisin lisätä ja laajentaa tätä näkövinkkeliä, jonka pääministeri hyvin tietää. Hän puuttui nyt palkansaajan asiaan, mutta myös moni kotimarkkinayritys ja -yrittäjä on todella kokenut kovan kohtalon tässä kellutus- ja devalvaatiokierteessä, jolla lunastettiin hyvin kalliisti vientiyritysten kilpailukyky. Siitä on seurannut tämä pankkikriisin syveneminen. Se on ilman muuta selvä asia. Devalvaatio on aiheuttanut erittäin paljon lisärasitusta ulkomaan luotossa ja lisää luottotappioita ja koko kansakunnalle, veronmaksajille, pankkitukilaskua. Puhutaan, että 40 miljardia olisi kokonaislasku, joka veronmaksajilta menee näillä näkymin, ja lisää saattaa tulla. Myös valtiontalouden velka kasvoi devalvaation myötä, eli Sorsan paketin raunioittaminen aiheutti kaikille niille palkansaajille, joita tuolla vasemmistossakin kovasti yritetään puolustaa, erittäin kovan laskun. Kansantaloutemme ajautui aivan luottokriisin partaalle, niin kuin presidentti Koivisto on kirjoittanut kirjassaan.

Mitä sitten Ahon hallituksen syyllistämiseen näistä kriiseistä tulee, se on tosiasioiden vääristelyä. Kaikki tilastot ja tosiasiat kertovat, että ratkaisut, jotka johtivat tähän kriisiin, tehtiin kaikki 90-luvun taitteessa ja sitä ennen, eikä Ahon hallituksella ollut muuta mahdollisuutta kuin olla pelastuspäällikkönä.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on todellakin ollut historian ensimmäinen hallitus, joka on täysin virheetön. Se ei ole tehnyt yhtään virheitä. Se on koko ajan jotain touhunnut. Virheet on tehnyt oppositio, ammattiyhdistysliike, työnantajat; ja huomatkaa: markkinat eivät ole tehneet virheitä. Nytkään ei uskalleta markkinoita arvostella, vaan niitä vain kumarretaan. Ecukytkentä 91 kesällä oli ensimmäinen virhe. Yhteiskuntasopimus aloitettiin todella kummallisella tavalla. Pääministeri Aho puhui kesällä yhteiskuntasopimuksesta ilman, että oli neuvoteltu kenenkään kanssa. Siitä ei ollut mitään käsitystä kenelläkään, ja luulen, että se oli suurin syy, miksi ei syntynyt mitään. Se koko asia töppäiltiin, ei siinä neuvoteltu.

Minusta on kummallista, että pääministeri Aho vähättelee tulopuolta. Kun säästötoimissa ollaan innoissaan siitä, että saadaan 100 miljoonan markan säästö, niin toisaalta sanotaan, että ei näillä, esimerkiksi työnantajan kelamaksuilla, työttömyysvakuutusmaksulla tai sairausvakuutusmaksulla, ole merkitystä. Ne ovat tämän vuoden tasolla noin 16 miljardia markkaa. Sen sisällä porrastaminen pienyritysten suuntaan on merkittävä tai niiden sijasta rahojen kerääminen pääoma- tai vientiverotuksella, jotka olisivat nytkin vielä devalvaation jälkihoitoa, olisivat erittäin tarpeellisia. Vaikkei sieltä tulisikaan kuin puoli miljardia tai miljardi, niin se olisi hyvin paljon rahaa.

Minusta kyllä tuntuu, että pääministeri Ahon selittely on aivan samaa kuin vanhassa tarinassa kylänvanhimmasta, jolta käytiin kysymässä neuvoja, kun hanhet sairastuivat ja kuolivat: Hän antoi aina hyviä neuvoja, ja hanhet vain kuolivat, ja kun viimeinenkin kuoli, niin kylänvanhin sanoi, että sepä vahinko, minulla olisi ollut paljon hyviä neuvoja vielä jäljellä. Minä luulen, että jos Ahon hallitus istuu vielä muutaman vuoden ja meillä on miljoona työtöntä ja valtio konkurssissa, niin Aho edelleen tuossa selittelee ja sanoo, että olipa vahinko, minulla olisi vielä hyviä selityksiä jäljellä.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässäkin keskustelussa on kovin voimakkaasti jaettu suomalaiset yritykset vientiyrityksiin ja kotimarkkinayrityksiin ja näh-

ty kovasti suuri ero näillä kahdella sektorilla. Ed. Pekka Haavisto puhui, että vientiveturi on veturi ilman vaunuja. Näin ei asianlaita ole. Esimerkiksi Satakunnassa voi tämän hyvin havaita siitä, että kun meillä telakat, kuten Finnyards, ovat saaneet laivatilauksia tai Rauma-Repolan yksiköt ovat saaneet sellutehdastilauksia, kymmenet ja sadat pienet yritykset, joilla ei ole mitään välitöntä tekemistä viennin kanssa, ovat saaneet alihankintatilauksia. Tämän päivän vientiyritysten toimintatapa on sellainen, että ne itse asiassa jakavat nämä tehtävät hyvin laajalle alueelle eivätkä lisää välittömästi esimerkiksi omia toimintojaan tai omaa työvoimaansa vaan työvoiman lisäys ja toimintojen todellinen laajeneminen tapahtuu verkoston muissa osissa. Se on selvästi nähtävissä, ja tällä tavalla rajan vetäminen vientiyrityksiin ja suuriin ja pienempiin yrityksiin on keinotekoista.

Mitä tulee muisteluun, sen verran täytyy todeta valuuttakurssimuutoksesta, että se edesauttoi kotimarkkinoilla toimivienkin yritysten asemaa siltä osin kuin ne kilpailivat tuonnin kanssa. Vaikeuksiin joutuivat ne kotimarkkinayritykset, joilla oli ulkomaista velkaa, jota vastuuttomasti oli niille tarjottu edellisen hallituksen aikana.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Pääministeri Aho: Herra puhemies! Ed. Hurskainen edellytti, että pitäisi selvittää, mitä sosiaaliturvaan kohdistuvat leikkaukset ovat saaneet pidemmällä aikavälillä aikaan. Minusta olisi hyvä selvittää se, mitä olisi tapahtunut, jos ei olisi tehty näitä valtion menojen säästötoimia. Presidentti Koiviston kirja on erinomainen siinä mielessä, että se kertoo ilmeisesti ensimmäisen kerran niistä vaiheista, joita silloin koettiin. Kirjassa kerrotaan siitä, mikä menettelytapa olisi ollut sitten pakko valita. Sen jälkeen olisi jaettu valtion menot kahtia: niihin, jotka ovat aivan välttämättömiä ja pakollisia, ja niihin, joita voidaan siirtää eteenpäin. Olen aivan varma siitä, että niiden asioiden joukossa, joita olisi pitänyt siirtää eteenpäin, olisi ollut äärettömän paljon sellaisia asioita, joiden nimiin on vannottu, että ne ovat pyhiä ja koskemattomia, niihin ei saa missään tapauksessa puuttua, monia asioita, jotka ovat kansalaisten kannalta perusturvaa, peruspalveluita, elämisen perusasioihin liittyviä kysymyksiä.

Tässä mielessä minusta tilanne on hyvin selvä. Myös sosiaaliturvan puolella on ollut välttämätöntä tehdä supistuksia. Sellaista budjettinikkaria ei löydy, joka pystyisi 170—180 miljardin markan budjetista tekemään kymmenien miljardien supistuksia ilman, että puututaan 50 miljardin markan suuruiseen suurimpaan pääluokkaan. Niin miellyttävää kuin se olisi ollutkin, siihen ei käytännössä mahdollisuuksia yksinkertaisesti ole. Siksi on ollut myös tällä alalla tehtävä säästötoimia, kuitenkin siten että perusturvan ja peruspalvelujen säilyttäminen on ollut mahdollista.

Ed. Nikula sanoi, että olisi pitänyt vuoden 1991 jälkeen muuttaa linjaa. En oikein tiedä, mihin suuntaan. Jälkihoitoa devalvaatiolle on tarvittu lähinnä siinä tarkoituksessa, että estetään hintojen nousua. Se on devalvaation jälkihoidon kaikkein keskeisin asia. Toinen, mihin sillä on usein pyritty, on se, että yritetään sosiaalisia vaikutuksia pehmentää käyttämällä rahaa eri tarkoituksiin. Me tiedämme, että nyt ei sellaisia rahoja ollut yksinkertaisesti. Päinvastoin valuuttakurssimuutoksen jälkeenkin oli pakko julkisia menoja supistaa.

Mutta inflaatio on pysynyt hyvin hallinnassa ja näyttää pysyvän edelleenkin. Itse asiassa minusta sekä keskuspankki että hallituskin arvioivat väärin inflaation pelkoa ensimmäisessä vaiheessa. Kuviteltiin, että vanhat mekanismit toimivat välittömästi. Näin ei tapahtunut, vaan valuuttakurssimuutoksista huolimatta hintatason muutos oli hyvin vaatimaton, inflaatiopaineita ei syntynyt.

Ed. Haavisto sanoi, että vienti uhkaa olla veturi ilman vaunuja. Ei mielestäni ole näin ollut vaan vientivetoinen kasvu etenee tietyssä järjestyksessä. Voidaan arvostella sitä, että nämä vaiheet, joissa on edetty vaiheesta toiseen, ovat kestäneet kovin kauan monista eri syistä. Mutta aivan selvää on, että ei siitä, että vienti alkaa vetää, siirrytä uusiin investointeihin kuukaudessa eikä kahdessa vaan siihen tarvitaan vuosia, varsinkin kun yritykset ovat olleet poikkeuksellisen velkaantuneita, jolloin niiden on ensin saatava taseitaan kuntoon kyetäkseen investoimaan. Nyt onneksi ollaan siinä vaiheessa, että investointiedellytykset ovat kunnossa. Kuten tänään tulleesta rakennusalan informaatiosta, rakennuslupien määrästä, käy ilmi, teollisuusinvestointeihinkin ollaan nyt aika ripeässä tahdissa lähdössä liikkeelle, eli vientivetoinen kasvu etenee pala palalta ja askeleittain. Nyt on tultu siihen vaiheeseen, jossa se näkyy myös selkeästi kotimarkkinapuolella. Kaupan kasvu, josta äsken tuli lukuja, on hyvä esimerkki siitä, että nyt

on päästy koko yhteiskuntaan vaikuttavaan vientivetoisen kasvun vaiheeseen.

Ed. Wahlström sanoi, että hallitus yrittää esiintyä virheettömänä ja syyttömänä kaikkeen. Olen mielestäni monessa yhteydessä todennut, että olemme tehneet virheitä ja virhearvioita asioista. Ei ole mitään syytä yrittää peitellä sitä, ettei nykyisenkin hallituksen toimiin ole sisältynyt paljon huonostikin harkittuja toimenpiteitä. Mutta sen minä sanon, että tämän hallituksen jäljiltä Suomi jää paljon parempaan kuntoon, kuin missä se oli vuonna 1991. (Vasemmalta: Ei pidä paikkaansa!) — Sitä tosiasiaa mikään ei tule muuttamaan.

Ed. Louekoski, me voimme tämän historiankirjoituksen vielä molemmat nähdä. Minä erittäin mielelläni parikymmenen vuoden kuluttua käyn ed. Louekosken kanssa keskustelun, jossa katsotaan Suomen tilaa vuonna 1991. Vuoden 1991 kaltaista talouden romahdusta Suomeen toivottavasti ei koskaan enää tule.

Palaisin vielä ed. Aittoniemen puheenvuoroon. Hän puhui siitä, että tarvittaisiin uusi vaihe. Olen itse asiassa ihan samaa mieltä, että me tarvitsemme talouspolitiikassa uutta vaihetta. Meillä on siihen nyt edellytykset. Vuoden 1992 syksyllä budjettia käsiteltäessä aika monessa puheenvuorossa moitittiin sitä, että on vaihtoehdotonta politiikkaa, miksei ole vaihtoehtoja, ja vannottiin, että olisi niitä, kun vain hallitus haluaisi käyttää. No, nyt kun luette presidentti Koiviston muistelmakirjan, näette omin silmin, mitä se tarkoittaa. Siinä ne meidän vaihtoehtomme olivat: joko pystyä kuilun partaalla liikkuen pitämään valtiontalous jotenkin ojennuksessa tai sitten ajautua toiseen vaihtoehtoon, joka suoraan sanoen ei pitänyt sisällään mitään muuta kuin kauheita asioita.

Nyt meillä on tilanne, jossa meillä on liikkumatilaa ja jossakin määrin vaihtoehtojakin käytettävissämme. Olen samaa mieltä ed. Aittoniemen kanssa siitä, että nyt on selkeästi panostettava työllistämiseen, työpaikkojen luomiseen ja saatava työpaikkoja syntymään aivan erityisesti yrittäjyyden ja yritystoiminnan vahvistamisen kautta. Kaikki ne selvitykset, joita on tehty mm. valtion työllistämistoimista ja niiden tehoista, osoittavat, että huomattavasti tehokkaampi vaikutus saadaan aikaan, jos saadaan avoimella sektorilla yritystoimintaa liikkeelle ja vahvistumaan. Kaikki merkit viittaavat siihen, että tällaiseen vaiheeseen on nyt tultu.

Lopuksi vielä haluaisin vastata väitteeseen siitä, että olen puhunut paljon historiaa. Olen vastannut väitteisiin, jotka ovat monessa yhteydessä viitanneet historiaan. Ei ole kauan aikaa siitä, kun eräs oppositiolehti kirjoitti, että hallituksen politiikka johtaa umpikujaan. Jos se umpikuja on tämän näköinen, tämän kanssa sentään voidaan kohtuudella elää. Vuoden 1991 tilanteessa ei voitu.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Herra pääministeri on pitkälle oikeassa siinä, että vienti on pitänyt saada vetämään, ja se vetää nyt. Hän on oikeassa myös siinä, että pelkkä viennin veto ei nosta Suomen kansantaloutta nousuun.

Pääministeri on vaiennut kokonaan siitä, että vientiteollisuudessa on kolme tekijää, jotka tällä hetkellä ovat ratkaisevan tärkeitä. On vientiteollisuusyritysten kannattavuus, niiden korkojen oleellinen aleneminen, kun ne ovat hyvin velkaisia, ja yleensä rahoitustilanteen paraneminen sekä valuuttatilanne. Nämä yhdessä vaikuttavat siihen, että vientiteollisuus voi tällä hetkellä hyvin ja odottaa tältä vuodelta aikaisempiin vuosiin nähden erittäin hyvää tulosta.

Kaksi näistä tekijöistä, jotka muodostavat tällä hetkellä monessa yhtiössä 2/3 tilanteen hyvyydestä, on uhanalaisena sen takia, että korko-, valuutta- ja rahoitustilanne riippuu kokonaan siitä, kuinka luotetaan hallituksen pitkän aikavälin talouspolitiikkaan. Se luottamus ei vielä ole riittävä. Herra pääministeri tietää tämän varsin hyvin. Silloin kun luottamus palautuu, investoinnit alkavat, ja siinä on aivan ratkaisevaa mm. hallituksen suhtautuminen EU-jäsenyyteen.

Mitä tulee vuoden 1991 tilanteeseen ja pääministerin jatkuvaan puheeseen siitä, kuinka kurja tilanne oli, herra pääministeri oli silloin oppositiojohtaja. Minä olen kaivanut dokumentit, jotka kertovat, miten oppositio siinä tilanteessa käyttäytyi ja kuinka paljon esimerkiksi minua, kun samalta paikalta esittelin talousnäkymiä, silloin uskottiin. Ei mennyt perille, ei millään. Sen pääministeri muistaa oikein hyvin.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Pääministeri A h o : Herra puhemies! On totta, että ei mennyt ed. Louekosken viesti perille, mutta ongelma ei ollut se, miten se meni perille opposition puolella, vaan ongelma oli se, että se ei mennyt perille hallitusryhmissä syksyllä 1990. Minusta tässä on tilanne myös erilainen tänä syksynä, ja haluaisin vedota kaikkiin hallitusryh-

miin, että nyt ei toistettaisi sitä, mitä 1990 syksyllä tehtiin, vaan pidetään huoli siitä, että budjettilinja myös eduskunnassa pitää. Tunnen suurta sympatiaa tässä suhteessa ed. Louekoskea kohtaan, kun muistelen syksyä 1990 ja sitä hurlumhei-tunnelmaa, joka täällä vallitsi.

Mitä tulee syihin, miksi tällainen tunnelma pääsi syntymään, minulla on se käsitys, että syksyllä 1990 siihen vaikutti myös aika paljon se, että silloisen ministerin Louekosken näkemykset eivät saaneet hallituksessa laajempaa jalansijaa vaan ne tulivat jyrätyiksi. En tiedä, mitkä syyt siihen vaikuttivat, mutta ne näkyivät mm. siinä, että silloin tehtiin aika ainutlaatuinen ratkaisu eli budjetin perustelutekstejä kirjoitettiin uudelleen. Yleisperusteluja rukattiin, niin kuin muistatte. Eräs päivälehti julkistikin alkuperäisen valtiovarainministeriön tekemän tekstin ja sitten sen rinnalla sen tekstin, joka tuli lopullisesti hallituksessa hyväksytyksi. Uskon ja olen aivan varmakin, että ne muutokset eivät varmasti tapahtuneet silloisen ministerin Louekosken aloitteesta.

Mitä tulee luottamukseen, on aivan totta, että ei suinkaan vieläkään luottamus Suomen taloudenpitoon ole sellaisella tasolla, millä sen soisi olevan ja pitäisi olla. On aivan totta, että se vaikuttaa myös investointien edellytyksiin. Se on kuitenkin ratkaisevasti parempi kuin se on ollut pitkiin aikoihin. Pitää mennä kauas 80-luvun puolelle, ennen kuin voidaan sanoa, että investointiedellytykset ovat olleet Suomessa tällaisessa kunnossa. Nyt on kysymys siitä, pystyvätkö yritykset käyttämään ja uskaltavatko ne käyttää tätä tilannetta hyväksensä. Tiedän, että on monia syitä, joiden takia investointipäätöksiä vielä haluttaisiin kenties lykätä ja jäädä odottelemaan. Pelkäänpä vain, että siinä käy helposti niin, että jos tällaista odottelua harjoitetaan, sitä mahdollisuutta, mikä nyt suomalaisella teollisuudella on uuden tuotannon luomiseen ja markkinoiden ottamiseen, ei kauan ole käytettävissä.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vuoden 1990 syksyyn verrattuna nykyisen syksyn tilanne on yhdessä keskeisessä asiassa aivan erilainen. Silloin enemmistö ei voinut päättää säästölaeista. Sen takia silloinen hallitus ei säästölakeja esittänyt. Me tiesimme, mitä mieltä oppositio oli. Se teki budjettikeskustelun aikana syksyllä yli 9 miljardin markan muutosehdotukset: lisäysesitykset menoihin ja tulojen vähennykset yhteenlaskettuina. Oli mahdotonta normaalienemmistöllä saada aikaan säästölakeja. Nyt se on mahdollista. Nyt on sellainen oppositio, joka on tiukan finanssipolitiikan kannalla. Meidän talouspolitiikan linjanvetomme eivät paisuttaisi raameja, mutta olemme kyllä eri mieltä monesta budjetin sisältökohdasta. Tämän olen sanonut ennenkin ja sanon sen nyt tässä herra pääministerille kerran vielä. Sosialidemokraatit eivät tule täällä esiintymään sillä tavalla, että budjettiraamit oleellisesti laajenisivat, repeäisivät, mutta sisältökysymyksissä tulemme olemaan eräissä asioissa eri mieltä.

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Tämä nyt menee vähän vanhojen muistamiseksi, mutta ehkä siitä on jotain hyötyäkin ainakin joissakin tilanteissa. Minä nimittäin olin syksyllä 90 silloisen suurimman oppositiopuolueen puheenjohtaja ja sain käytännön opetuksen siitä, miten hyvin silloinen hallitus oli valmistautunut säästötoimien toteuttamiseen, sellaisten toteuttamiseen, jotka olisivat vaatineet eduskunnassa laajempaa enemmistöä. Käytettyäni tätä koskevan puheenvuoron sain silloiselta pääministeriltä pyynnön saapua hänen luokseen. Näin myös tein, menin tapaamaan pääministeri Holkeria. Sen sijaan, että hän olisi esittänyt, että näiden ja näiden säästökohteiden toteuttamiseksi hän toivoo oppositiopuolueilta tukea, ja kysynyt, onko oppositio valmis niitä tukemaan, hänen kysymyksensä kuului: Mitkä ovat opposition esitykset säästöiksi, joita hallitus voisi ryhtyä kenties toteuttamaan? (Ed. Louekoski: Sama kysymys kuin nykyisessä tilanteessa!) — Ei, minä en ole tässä yhteydessä edellyttänyt, että opposition pitää ottaa hallituksen tehtäviä, vaan hallitus on lähtenyt nimenomaan siitä, että budjetti viedään tänä syksynä läpi eduskunnassa hallituspuolueiden voimin. Pidän sitä erittäin tärkeänä. Uskon, että myös opposition kannalta on loppujen lopuksi parempi, että tällainen selkeä ratkaisu on tänä syksynä tehty, koska sellaiset neuvottelut ja keskustelut, joita varmasti pitäisi pitkään käydä, jotta jotakin yhteisymmärrystä voisi löytyä, paitsi veisivät aikaa myös synnyttäisivät levottomuutta ja monenlaisia ongelmia. Tässä mielessä minusta tilanne on vuoteen 90 verrattuna huomattavan selkeä hallitus — oppositio-asetelman kannalta.

Mitä tulee sosialidemokraattien vaihtoehtoesitykseen, minun ymmärrykseni mukaan siihen ei sisälly ainoatakaan sellaista toimenpidettä, jonka läpi saaminen edellyttäisi eduskunnassa laajaa enemmistöä. Eli ne vaihtoehtoiset esitykset, joita sosialidemokraatit ovat tehneet, eivät siis ole sellaisia, jotka olisivat hallituksen budjet-

tiesityksestä sen takia jääneet pois, että oppositio niitä vastustaa.

Ed. Vehkaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näiden kahden herran väliseen viehättävään keskusteluun ja muisteluun ei ole paljon muualta puuttumista. — Nyt ministeri Aho lähti. — Minä olisin halunnut hänelle vielä kommenttina sanoa, kun hän puhui tukityöllistämisen kilpailua vääristävistä vaikutuksista, että minusta se olisi ansainnut hieman suuremman sijan tässä keskustelussa, koska nythän on ollut näkyvissä, että hirveän paljon tulee turhia konkursseja siitä syystä, että ne yritykset, joilla ei ole edullisia tukityöllistettyjä, joutuvat paljon ankarampien olosuhteiden uhriksi. Sanotaankin, että tarvitaan kolme konkurssia, ennen kuin pääsee tasoihin sellaisten naapureiden kanssa, jotka ovat erilaisten yhteiskunnan tukien muodostamin savijaloin pystyssä.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, miksi pyysin vastauspuheenvuoron, on se — ed. Sirkka-Liisa Anttilakaan ei ole nyt salissa — että minusta tätä salia on ikävä käyttää väärän tiedon levittämiseen, mihin hän minusta vähintään tulkinnanvaraisesti puheenvuorossaan syyllistyi, kun hän sanoi, ettei kunnallisella alalla työttömiä ole tullut 50 000:ta vaan ainoastaan, sanoiko hän, 10 000—12 000 vai 15 000. (Ed. Aula: 20 000!) — 20 000. — Minulla on Kuntaliiton kirja, jonka nimi on Kunta työllisyyden edistäjänä. Siinä todetaan, että 65 000 ihmistä on tullut työttömiksi. Mutta jos vuositasolla puhutaan, niin voidaan puhua 15 000:sta. Jos tämä logiikka viedään työttömien määrään, mikä ed. Sirkka-Liisa Anttilalla oli, niin silloinhan meilläkin pitää puhua 816 000 työttömästä, jotka vuoden aikana nostavat työttömyyskorvausta, eikä niistä 500 000:sta, jotka ovat kerrallaan työttöminä. Kun puhutaan numeroista, pitäisi olla tarkkana.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. P. Leppänen: Herra puhemies! Oli valitettavaa, että pääministeri Aho joutui poistumaan jostakin syystä. Haluan vielä korjata aluksi erästä väärinkäsitystä. Hän totesi eräässä puheenvuorossaan, että ihailisin devalvaatiota. Näin en todennut, vaan totesin, että devalvaation teki joku muu kuin hallitus. Sen tekivät taustavoimat ja pääsääntöisesti nähtävästi ulkomailta käsin. Toinen asia, mihin myös olisin halunnut puuttua hänen eräässä puheenvuorossaan, oli se, kun hän totesi, että ylituotanto loppuu tammikuun 1 päivänä 95, kun olemme Euroopan unionin jäseniä. Kiinnostaisi kuulla, mihin ylituotanto menee sen jälkeen. Jos se loppuu, niin sehän on tietysti hieno asia, koska silloinhan ylituotannosta aiheutuvat kulut loppuvat myös meidän kansallisesta budjetistamme.

Keskustelu on ollut monessa suhteessa hyvin mielenkiintoista, mutta myös mielenkiintoista on ollut havaita, että eläkkeellä oleva presidentti Koivisto ja valtiovarainministeri Viinanen ovat viime aikoina huomanneet sen, että maassamme on harjoitettu väärää talouspolitiikkaa. He molemmathan ja monet muutkin ovat todenneet sen, että pääomapiirit ovat määränneet tahdin pääosin ulkomailta käsin, miten meillä pitää talouspolitiikkaa hoitaa. (Ed. Aittoniemi: Se oli viime vuosikymmenellä!) — Nyt on ed. Aittoniemi, johon pääministeri Aho äsken yhtyi, odottamassa uutta vaihetta. — Mutta nähtävästi uusi vaihe ei tule tuomaan mitään uutta, oli pääministerinä tai valtiovarainministerinä kuka tahansa, koska sen jälkeen kun pääomat vapautettiin vuonna 86 tässä salissa lopullisesti, on luonnollista, että ne tekevät parhaaksi kokemansa ratkaisun sillä hetkellä kuulematta poliittista johtoa. Siitähän saatiin välittömästi silloin kokemuksia mm. sillä tavoin, että kävelemällä rautatiekioskille ilman vakuuksia henkilö sai sieltä 100 000 markkaa velkaa. Monet suomalaiset käyttivät sitä hyväkseen, ja nyt he tai sukulaiset tai takaajat maksavat sitä laskua, joka omalta osaltaan on ulkoa tuotua rahaa. Me silloin varoitimme täältä vasemmalta, mikä löytyy myös aikakirjoista, ja äänestimme tätä hyvin vakavaa asiaa vastaan, mutta tässä salissa ei löytynyt mielipiteillemme tukijoita.

Tämän jälkeen pääomamarkkinat ovat hallinneet talouspolitiikkaa ja nähtävästi tulevat jonkin aikaa hallitsemaan, mikäli Suomi ei ota ohjaksia omiin käsiinsä. Tätä useamman sadan miljardin markan laskua, mikä tällä hetkellä on tullut maallemme — se on satoja miljardeja markkoja, kun otetaan kaikki tekijät huomioon — maksetaan hyvin pitkään, ja sitä tulevat maksamaan monet sukupolvet. Tiedämme, että pääomapiirit eivät tule kunnioittamaan käsitykseni mukaan koskaan sitä, mitä poliitikot sanovat, mitä mieltä kansalaiset ovat, vaan tekevät, niin kuin aikaisemmin totesin, omat ratkaisunsa.

Olen edustanut ja olemme edustaneet vasemmistoliiton puolella sitä, että syylliset pitää saada vastuuseen. Mutta tänä päivänä tässä maassa esimerkiksi pankkirikoksissa tai talousrikoksissa

jotain pintavaahtoa tutkitaan ja sitten asiat vanhentuvat ja silloin suurimmat rikolliset ovat päässeet jo vapaalle.

Meidän talouspolitiikastammehan tulee jatkossa Euroopan unioni päättämään. Ei meillä siinä ole, jos olemme täysjäseniä, enää mitään sanomista. Kun täällä on perätty monen valtioneuvoston jäsenen toimesta vaihtoehtoja, me olemme niitä esittäneet ja tulemme esittämään myös tänä syksynä. Mutta yleensähän ne kaatuvat siihen, että niitä ei voi poliittisesti hyväksyä, koska meidän esityksemme koskisivat pääsääntöisesti rikkaita ihmisiä, teollisuutta, jolla menee hyvin, koska heillä olisi ottamista, mutta sitä ei taas porvarihallitus tule koskaan hyväksymään, vaikka rikkaat ovat kansalaisista vähemmistö. Verotusta voisi kiristää mm. pääomaverotuksen kautta, säätää robottivero, joka on joissain maissa jo käytössä, ja voisi säätää mm. vientiteollisuudelle ylimääräisen tilapäisen vientimaksun, jota on käytetty parempinakin vuosina. Keinojahan on, mutta ei ole poliittista tahtoa. Sitten me keskustelemme täällä, keneltä otetaan ja keneltä ei oteta. Mutta kun tietää hallituksen linjan ja tietää opposition linjan, niin tässä on suurin ero.

Hallitus, niin kuin pääministeri Ahokin äsken, todisteli moneen kertaan sitä, että on leikattava. Mielestäni on leikattava ja säästettävä, mutta me olemme kohteista vain eri mieltä. Jos laitetaan kuntayhtymät tänä päivänä säästämään, ne pistävät sellaisia henkilöitä neljän viikon pakkolomalle, joilla olisi työtä. Mitä järkeä tässä on? Lasku vain tulee kalliimmaksi ja laskut tulevat moninkertaisina tulevina vuosina.

Kun useasti valtiovarainministeriö pyytää konkreettisia esityksiä, niin en vajaan 12 vuoden aikana tässä salissa ole koskaan vielä kuullut sitä esitystä, jonka aion nyt tehdä. Sillä ei ole kovin suurta merkitystä valtion velalle eikä valtiontaloudelle, mutta eräs esitys on sekin muiden joukossa.

Mielestäni pitää tehdä sellainen normisto joko lain tai asetuksen kautta, että koululaiset poimivat kaksi litraa per koululainen joka syksy marjoja omaan kouluunsa. (Ed. Aittoniemi: Niinhän he ennen tekivät!) — Mutta tänä päivänä eivät tee kuin harvat koulut vapaaehtoisesti. — Se nostaisi mielestäni vastuuntuntoa koululaisissa. Se toisi säästöjä julkissektorille ja varmasti toisi erilaista ajattelutapaa, kun koululaiset omaa ruokaansa hankkisivat eräällä tavoin. Mutta nähtävästi tämä on eräs niitä esityksiä, joita ei hyväksytä mm. siitä syystä, että saatetaan sanoa, että kaupungeissa ei ole marjoja. Luontoon pääsee kyllä joko autolla tai polkupyörillä ja varmasti siitä on paljon enemmän hyötyä, kuin että teoriatuntia siellä koulujen luokissa pölyisissä tiloissa ehkä vietetään. Mutta samanaikaisesti valtiovarainministeriön suunnalla mietitään, että laitetaan marjanpoimintakin verolle, mikä on ihan älytöntä, kun satoa jää miljardien markkojen edestä metsään mätänemään. Mutta ehkä on erilaisia näkemyksiä myös tässä asiassa.

Eräs asia, jota esitän myös harkittavaksi tulevan valtiovarainministerin toimesta, on se, että kalastuksenhoitomaksu voitaisiin työttömiltä jättää perimättä. Se saattaisi auttaa sitä, että kun heiltä on ostovoimaa leikattu monen vuoden aikana, he hankkisivat ruokaa myös sillä tavoin itselleen ja perheelleen. Mutta se 80 markan maksu saattaa olla joillekin jo liikaa.

Toivottavasti tämän eduskuntakäsittelyn aikana tulee sellaisia muutoksia — en tarkoita, että budjetin raameja tarvitsee särkeä — että kohdennettaisiin varoja työllisyyteen ja työttömien eteen tehtävän työn parantamiseksi. Samanaikaisesti täällä pidetään hyvin tiukasti kiinni siitä, että teollisuustukiin tai maataloustukiin, jotka ovat osin hyvin pahoin vääristyneet, ei saa koskea, mikä on mielestäni kyllä huono asia. Mielestäni myöskin sosiaaliturva pitäisi yksinkertaistaa ja olisi perattava perusteellisesti, että sieltä ne kansalaiset, jotka eivät ole tuen tarpeessa ja ovat rikkaita, perattaisiin pois. Mielestäni tulevaisuus on kansalaistemme käsissä, mutta valitettavasti markkinavoimat eivät tunne inhimillisyyttä. Siksi meidän tulee kantaa vastuu kansalaisista ja niistä yrityksistä, jotka vilpittömästi työllistävät vielä kansalaisia. Se on mielestäni tulevaisuudessa pk-sektori. Suurteollisuus, vientiteollisuus, nostaa automaatioastetta korkeammaksi. Se ei luo työtä, ja julkishallintoa taas ajetaan hyvin huomattavasti alas.

Arvoisa puhemies! Kun luin tänään postia, eräs työtön rakennusmestari oli lähettänyt oman pienen ehdotuksensa. En aio lukea sitä lävitse, mutta otan muutamia ajatuksia siitä. Hän ehdottaa kansalaispalkkaa tähän maahan. Hän on laskenut kirjeen mukaan, että 2 500 markkaa kuukaudessa yli miljoonalle kansalaiselle, joiden vuositulo on alle 30 000 markkaa, voitaisiin maksaa työttömyyden hoitoon käytettävillä miljardeilla. Hänen mukaansa sillä ihminen saa perusravintonsa, mutta ei nähtävästi pysty maksamaan vuokraa enää. Tämä on hyvin mielenkiintoinen esitys. Hän esittää vielä, että byrokratian välttämiseksi tämä maksettaisiin Kansaneläkelaitoksen, toimivan organisaation, kautta. Tämä

on asia, joka on elänyt tässäkin talossa vuodesta toiseen, mutta se ei ole mennyt eteenpäin, vaikka siinäkin syntyisi säästöä, jos tämä byrokratia purettaisiin ja annettaisiin ihmisille perustoimeentuloturva, oli se sitten kansalaispalkkaa, perustoimeentuloturvaa tai jotain muuta, jos kansalaispalkka nimenä hirvittää joitakin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kansalaispalkkaa minäkin kannatan, mutta tuli vain mieleeni, että kuinkahan kirjeen kirjoittaja luulee tällä hetkellä ansiosidonnaisella peruspäivärahalla olevien suhtautuvan siirtymiseen kansalaispalkalle, joka on 2 500 markkaa kuukaudessa.

Mitä tulee pääministeri Ahon tarkoittamaan ylituotantoon viljassa, sehän tietysti menee Euroopan unionin interventiovarastoihin. Se kanavahan on täysin selvä. Ei omalle maalle tule sellaisia pakkauksia kuin tähän saakka. Tämä järjestelmä on kyllä selvä, mutta hinta on sitten toisenlainen. Minä vain luulen, että ylituotanto vähenee siitä syystä, että maajussien ei kannata viljellä, kun he eivät saa siitä muuta kuin viljelykustannukset.

Uuteen aiheeseen: Olen puhunut siitä, ja hiukan ed. Haavisto aikaisemmin käsitti väärin. En minä tarkoittanut, että Ahon — Viinasen hallitus pitää potkaista pois, se on tehnyt sen inhottavan perustyön, jolla on tämän maan talouden perusrakenteet rakennettu uudelleen. Nyt on aika, kun tietyt asiat ovat kunnossa, siirtyä seuraavaan vaiheeseen eli siihen, missä on yhtenä osana myöskin ehdoton työllisyyden parantaminen. Päähuomio pitää siis siirtää kotimarkkinoihin, nyt kun vienti vetää, vaihtotaseen vaje on kunnossa ja korot kohtuullisia, eivät alhaisia mutta kuitenkin vanhaan verrattuna kohtuullisia. Tekee sen sitten kuka hyvänsä, mutta nyt on se ongelma, että pitäisi siirtyä kotimarkkinoiden elpymiseen. Muuten meillä työllisyystilanne ei tule laskemaan 500 000 työttömästä alaspäin. Sitä tarkoitin ja uskallan sen sanoa, vaikka olen pääministeriä tukevan eduskuntaryhmän jäsen. Ei siinä mitään. Tässä on vastaukset.

Ed. Virrankoski: Herra puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen ensi vuoden talousarvio on olosuhteet huomioon ottaen kohtuullinen. Se sisältää kaksi myönteistä tietoa, joita on jouduttu odottamaan pitkään.

Ensinnäkin valtion velkaantumisaste näyttää saavuttaneen kulminaatiopisteensä. Valtion nettolainanoton on arvioitu ensi vuonna olevan noin 6—8 miljardia tämänvuotista pienempi ilman pankkituen aiheuttamaa lainanottoa. Näin ensimmäistä kertaa lainanotto näyttäisi taittuvan.

Toinen ja merkittävämpi tieto on, että tänä ja ensi vuonna vaihtotaseen vajaus olisi ensimmäisen kerran positiivinen, ensimmäisen kerran vuosikausiin. Kansantaloutemme syöksykierre alkoi itse asiassa jo vuonna 89, jolloin aloimme velkaantua noin 2 miljardin markan kuukausivauhtia. Tämä syöksykierre saatiin katkaistua vasta vuonna 92. Viime vuonna päästiin 4,7 miljardin markan alijäämään ja tänä vuonna jo ilmeisesti 10 miljardin markan ylijäämään. Tämä kehitys on kaiken positiivisen taloudellisen kehityksen perusedellytys jatkossa.

Valtion vero- ja maksupolitiikassa on pari myönteistä kohtaa. Ensinnäkin kansaneläkemaksu laskee prosentilla, mikä keventää veropainetta. Toiseksi pienyrittäjien työttömyysvakuutusmaksu laskee 3 prosentista 2:een. Tämä alennus koskee palkkojen kokonaismäärää, joka on alle 5 miljoonaa markkaa. Tämä merkitsee tuntuvaa piristysruisketta pienille ja keskisuurille teollisuusyrityksille. Nyt laman jälkeen yrityksiä on syntynyt runsaasti, ja ne ovat alkaneet työllistää ihmisiä. Niistä on tuntunut turhauttavalta, että ensi töiksi on pitänyt alkaa maksaa työttömyysvakuutusmaksuja.

Myös siirto Kansaneläkelaitokselle arvonlisäverosta kasvaa 1,6 miljardista 2,4 miljardiin markkaan eli paljon puhuttu sosiaaliturvan rahoitus muillakin kuin pelkästään palkkaperusteisilla maksuilla on edennyt, mitä on pidettävä myönteisenä.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva talousarvio on laadittu sillä perusteella, että maamme liittyy Euroopan unioniin ensi vuoden alusta. Budjetissa on pyritty erittelemään EU:sta aiheutuvat tulot ja menot. Tämä erittely on kuitenkin varsin sekavaa. Talousarvion yleisperusteluissa EU:n vaikutusta on pyritty monin taulukoin selventämään, mutta varsin hajanaisesti ja epäyhtenäisesti.

Asian sekavuutta korostaa mm. valtiovarainministeriön viime torstaina laatima tiedote, jonka mukaan Suomi olisi ensi vuonna nettosaaja Euroopan unionilta. Ministeriöltä on vain kokonaisvertailussa jäänyt pois luku 11.06 "Tuonnin perusteella kannettavat tullit ja maksut", jotka tilitetään suoraan EU:lle. Jos nämä talousarvion perustelujen mukaan kerättävät maksut, 1 310 miljoonaa markkaa, otetaan huomioon, Suomi on nettomaksaja. Voimme siis todeta, että ei ole

ihme, jos tavallinen kansalainen joutuu hämilleen, jos valtiovarainministeriökin erehtyy.

Arvoisa puhemies! Tämän vuoden alusta astui voimaan laki alueiden kehittämisestä. Sen 6 §:n mukaan valtion talousarviossa nimetään eri hallinnonaloilta tiettyjä määrärahoja aluekehitysrahoiksi, joiden käyttö suunnataan ja sovitaan ohjelmasopimuksin. Ohjelmasopimusten laatimisesta ja yhteensovittamisesta vastaa aluekehitysviranomainen eli maakunnan liitto. Näitä aluekehitysvaroja on osoitettu yli 30 momentilla ja niiden yhteismäärä nousee useisiin miljardeihin markkoihin, arviolta jopa 7—8 miljardiin markkaan. Lisäksi maakunnan kehittämisraha nousee 75 miljoonasta markasta 125 miljoonaan markkaan. Nämä varat tarjoavat entistä laajemmat edellytykset alueelliselle kehittämistyölle.

Maakunnallisille liitoille talousarvio luo entistä suuremmat mahdollisuudet, mutta myös haasteet tavoitteensa toteuttamiseen, mutta samalla tarve suomalaisen hallintokulttuurin uudistamiseen kasvaa. Valtion aluehallintoviranomaiset ovat reagoineet hyvin hitaasti, jos lainkaan aluelainsäädännön edellyttämään maakunnalliseen neuvotteluvelvoitteeseen. Siksi hallituksen ja sisäministeriön suuri tehtävä on istuttaa tätä hallintokulttuuria valtionhallinnon kentällä.

Liikenneministeriön pääluokan yleisperustelujen mukaan tie- ja rataverkon kunto säilytetään tämänvuotisella tasolla. Tämä perustelu on mielestäni liian tyly. Sorateiden osalta kehitys on ollut pysähdyksissä jo vuosia, mikä johtuu edellisen hallituksen aikana omaksutusta käytännöstä. Kun runsas vuosi sitten kaavailtiin moottoritiemaksua, se kariutui muka maksun kantovaikeuksiin, ja sen sijaan korotettiin polttoaineveroa. Näin moottoritiemaksu tuli sorateillekin. Edes jonkinlaisen kehityksen saamiseksi liikkeelle olisi tärkeää, että sorateiden parantaminen ja öljysorastaminen otettaisiin osaksi ministeriön tulostavoitetta. Tällä hetkellä vallitsevan tulkinnan mukaan tiepiirit eivät tee mitään tulosta silloin, kun ne öljysoraavat sorateitä. Kuitenkin tämä on jo liikennöinnin parantumisen ja hoitokustannusten vähentämisen kannalta mitä mielekkäintä toimintaa. Samalla voitaisiin edes vähäiseltä osin edistää alueellista tasa-arvoa.

Arvoisa puhemies! Opetusministeriön hallinnonalalla on joitakin todella merkittäviä linjavalintoja. Ensinnäkin korkeakouluissa ja ammattikorkeakouluissa on tarkoitus tarjota pitkällä aikavälillä opiskelupaikka 60—65 prosentille ikäluokasta. Tavoite tuntuu hurjalta, ellei muista, että tälläkin hetkellä tilanne on suunnilleen tuo, jos ammattikorkeakouluksi lasketaan opistoaste. Lause siis pitää sisällään sen, että opistoasteen koulutustaso on tarkoitus pitkällä aikavälillä nostaa ammattikorkeakoulutasolle. Kuinka se käytännössä toteutaan, ei talousarviosta selviä?

Toinen merkittävä periaate sisältyy korkeakouluopetuksen kiintiöintiin. Tarkoitus on, että opiskelupaikoista korkeakouluissa ensimmäistä opiskelupaikkaa hakeville varataan kolme neljäsosaa ja muille yksi neljäsosa tarjolla olevista aloituspaikoista. Koska korkeakouluihin aivan ilmeisesti hakeudutaan entistä enemmän muualta kuin lukion kautta, olisi varmaan paikallaan täsmentää kolmea neljäsosaa koskeva kiintiö koskemaan ensimmäistä korkeakouluopiskelupaikkaa hakevia.

Opetusministeriön pääluokassa on pari kohtaa, jotka vaativat huomauttamista. Ensimmäinen koskee peruskoulujen ja ammatillisten oppilaitosten rakentamismäärärahoja. Uusiin hankkeisiin ei esitetä lainkaan varoja. Ainut armon saanut kouluhanke on Helsingin kansainvälinen koulu, jonka perustamiskustannuksiin esitetään 3,5 miljoonaa markkaa. Toivottavasti koulujen rakentamisvaroja voidaan eduskuntakäsittelyssä edes jonkin verran lisätä. Näin turvataan näidenkin koulumuotojen kehittäminen. Nollalinja tässä suhteessa ei ole perusteltua eikä järkevää.

Vakavampi kysymys on opetusministeriön pääluokan perusteluissa. Niiden mukaan lukiolaisten ja ammattikoululaisten koulukuljetus- ja majoitusetu on tarkoitus siirtää opintotukeen, tosin vasta vuonna 1996. Tämä esitys merkitsisi koulutukselliselle tasa-arvolle ankaraa takaiskua. Ensinnäkin periaatepäätöksen mukaan uudistus ei saisi lisätä valtion kustannuksia. Tällöin oppilaat menettäisivät kuntien osuuden, joka on noin 40 prosenttia kulkukustannuksista. Kaukana opiskelupaikasta asuvalla oppilaalla on muutenkin lisähankaluuksia opiskelunsa vuoksi lähellä asuvaan verrattuna. Nyt uudistus merkitsisi myös eneneviä kustannuksia.

Toisaalta uudistus myös vaikeuttaisi peruskoulun koulukuljetusten järjestämistä, koska yhteisjärjestely ei enää tulisi kysymykseen. Uudistus vaikeuttaisi myös haja-asutusalueiden joukkoliikennettä, koska liikenteen runkona oleva koululaiskuljetus supistuisi olennaisesti. Tämä heijastuisi ajanoloon vaikeana myös liikenneministeriön pääluokkaan.

Uudistus toisi todennäköisesti tullessaan myös lisääntyvän asumisen koulun läheisyydessä. Tämä lisäisi tuntuvasti opintotukimenoja, koska kotona asuva lukiota tai ammattikoulua

käyvä opiskelija voi saada 250 markkaa kuukaudessa opintorahaa, kun taas muualla asuva voi saada 500 markkaa ja lisäksi asumislisää keskimäärin 600 markkaa kuukaudessa. Yhteiskunta on siis valmis maksamaan noin 850 markkaa kuukaudessa opiskelijalle siitä, että hän ei käy koulua kotoaan vaan asuu muualla.

Lukiolaisten ja ammattikoululaisten koulukuljetusjärjestelmä on halpa ja toimiva. Valtion kustannukset nousevat noin runsaaseen 100 miljoonaan markkaan, jos kaikille oppilaille kuljetus järjestyy. Tämä summa on suunnilleen puolet siitä määrärahan lisäyksestä, joka osoitetaan yrityksille myönnettäviin tuotekehitysavustuksiin. Tuotekehitystyö on tietenkin tärkeää, mutta tuotekehittelyä on omalla tavallaan koulutuskin eikä pitkämatkalaisille opiskelijoille tule sälyttää maksettavaksi yritystoiminnan tuotekehityskuluja. Jos Suomi aikoo olla koulutuksen eturivinmaa, tällaisista ajatuksista olisi syytä luopua.

Paras ratkaisu tämänhetkiseen koulukuljetusongelmaan olisi, että oppilaan kotikunta saisi järjestää oppilaan koulukuljetuksen ja saisi siihen valtionosuuden. Nykyiset ongelmat johtuvat siitä, että oppilaiden koulukuljetuskustannukset jaetaan kaikkien oppilaiden kesken ja asetetaan näiden kotikuntien maksettavaksi. Tämä aiheuttaa sen, että sijaintipaikkakunnat joutuvat kantamaan todellista suuremman osan kustannuksista, ja tästä taas on ollut seurauksena, että sijaintikunta ei useinkaan järjestä kuljetusta ollenkaan. Tästä kärsivät vain pitkämatkaiset oppilaat.

Arvoisa puhemies! Vuoden 1995 talousarvio on äärimmäisen vakavasta talouskriisistä selviytymässä olevan maan talousarvio. Se on perusrakenteeltaan eli velkapainotteisuudeltaan vaikea, mutta ei kuitenkaan toivoton, ja antaa tiettyjä mahdollisuuksia asioiden hoitamiseen edelleen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Valtion velka on kuusinkertaistunut neljässä vuodessa. Se on tällä hetkellä yli 300 miljardia markkaa. Valtion bruttovelka kohoaa lähes 70 prosenttiin bruttokansantuotteesta eli se on suurempi kuin koskaan maamme historiassa. Edellinen velkapiikki oli vuonna 1945, jolloin velkaantumisasteemme nousi 60 prosenttiin.

Valtion velkaa on jokaista suomalaista kohti noin 65 000 markkaa. Hallituksen talouspolitiikan perusta, jota myös tulevassa budjetissa noudatetaan, on kestämätön. Jotta hallitus selviäisi jotenkin velanhoidosta, on hallituksen edelleen tehtävä leikkauksia. Sanoisinkin, että tämä hallitus on syömäköyhä. Ihmettelenpä, miksi hallitus alkoi käyttää kolme vuotta sitten sanaa velkaelvytys kirosanana, sillä jos hallitus olisi tuolloin ymmärtänyt käyttää velkarahaa mm. perusrakenneinvestointeihin, olisi nyt rahaa, millä maksaisimme velkoja pois ja näin ollen velkalukumme olisivat paljon pienemmät.

Samoin työpaikkojen määrä olisi lisääntynyt. Yritysten, kuntien ja valtion investointitoiminta olisi elpynyt ja tätä kautta olisi luotu työpaikkoja, minkä vuoksi ei olisi tarvinnut enää tehdä niin järkyttäviä leikkauksia, kuin viime vuosina on tehty. Rahaa olisi säästynyt myös työttömyysturvasta, olisimme saaneet verotuloja lisää ja kansalaisten ostovoima olisi kohentunut.

Tulevan vuoden budjettiratkaisut tuntuvat seuraavan entistä linjaa. Hallituksella ei ole mitään uutta tarjottavana leikkaustensa rinnalle. Budjetti on rakennettu olettamukselle, että työttömyys laskisi 16,5 prosenttiin. Hallituksen toimenpitein sijoitetaan mm. työvoimakoulutukseen ja työllistämistuin noin 90 000 henkilöä, ja työttömyys alenee tätä kautta noin 3 prosentilla hallituksen laskelmien mukaan.

Työvoimahallinnon budjetti on noussut edelliseen vuoteen verrattuna 2 648 miljoonalla. Lisäys on täysin riittämätön. Ymmärrän kyllä, että hallitus on talouspoliittista linjaansa valitessaan hyväksynyt korkean työttömyyden, mutta minä en voi sitä hyväksyä. Meillä on nuorisotyöttömyysaste tällä hetkellä 32. Tuntuu järkyttävältä, että elämänintoa täynnä olevilta nuorilta viedään työttömyyden mukana nuoruuteen kuuluvia utopioita ja myös usko tulevaisuuteen. Osa nuorista passivoituu ja kadottaa tätä kautta elämänintonsa. Tällaisenko yhteiskunnan hallitus haluaa tarjota maamme tulevaisuudelle, nuorisolle.

Sosialidemokraattien elvyttävä vaihtoehto ei ole kuluneiden vuosien aikana hallitukselle kelvannut. Olemme asettaneet ykköstavoitteeksi tulevassa budjetissa työllisyyden parantamisen. Olemme esittäneet vuosi vuoden jälkeen eri vaihtoehtoja, miten työllisyyttä parannettaisiin, mutta ne eivät ole kelvanneet tälle hallitukselle.

Pitkäaikaistyöttömyyden syntymistä tulisi tulevassa budjetissa erityisesti torjua sekä työllistämistukivaroin että työttömyyskoulutusta lisää-

mällä. Nuorisotyöttömyyttä on alennettava. Nuorille on annettava mahdollisuus.

Arvoisa puhemies! Suomalaisten yritysten kilpailuvalttina ovat olleet laadukkaat tuotteet. Se on edellyttänyt, että on ollut tarjolla korkeatasoista ja ammattitaitoista työvoimaa. Tänä päivänä monien ihmisten ammattitaito ruostuu ja myös aika kulkee ohi, koska usean kohdalla työttömyys on jatkunut jo vuosikausia. Niinpä juuri nyt tulisi varata yhä enemmän rahaa työvoiman koulutukseen, jatko- ja täydennyskoulutukseen, jopa uudelleenkoulutukseen sekä myös muun koulutuksen kehittämiseen ja lisäämiseen.

Kesän aikana minulla oli mahdollisuus tutustua useissa yrityksissä yritysten toimintaan. Tuolloin keskustelimme yrityksistä ja niitä kiinnostavista asioista ja esille tuli myös niiden huoli ammattikoulujen opetuksen tasosta. Tällä hetkellä on kuuleman mukaan ammattioppilaitosten opetuslaitteiden taso ja kunto todella heikko. Säästötoimenpiteiden seurauksena koneita ja laitteita ei ole voitu uudistaa eikä ajanmukaistaa. Lisäksi sain ammatillisten oppilaitosten opettajakunnalta tietoja, että opettajille tarkoitettuja koulutusmäärärahoja on tuskin lainkaan käytettävissä. Näin ollen opettajakunnan on pärjättävä vanhoilla tiedoilla.

Tämän päivän haasteista ja vaateista ei heillä näin ollen aina ole käsitystä, elleivät he omin kustannuksin ole kouluttaneet itseään ja pysyneet näin ajan tasalla. Niinpä joissain oppilaitoksissa opetetaan nuorisoa menneisyyden tarpeisiin ja menneisyyden yrityksille. Nyt jos koskaan tulisi varata budjettiin ammattioppilaitoksia ja opettajakunnan koulutusta varten riittävät määrärahat, jotta he pystyisivät vastaamaan tämän päivän ja huomisen haasteisiin.

Sinänsä oli ilahduttava havaita, että ministeri Heinonen muutama viikko sitten toi julki oppisopimuskoulutuksen merkityksen ja myös sen, että tulevana vuonna oppisopimuskoulutuspaikkojen määrää lisätään maassamme huomattavasti. Näen sen todella järkeväksi, koska oppisopimuskoulutus on joustava mahdollisuus saada ammattitaito, joka vastaa tämän päivän työelämän haasteita, koska koulutus tapahtuu yrittäjien kanssa yhteistyössä ja siihen sisältyy työelämä- ja koulutusjaksoja.

Arvoisa puhemies! Me elämme maassamme suurten murrosten aikaa. Syksyn kuluessa ratkeaa, liitymmekö Euroopan unionin jäseneksi. Ratkaisu aiheuttaa muutoksia myös budjettiin. Ensimmäisenä vuonna tietojeni mukaan maahamme tulee EU:sta rahaa enemmän kuin me maksamme. Tältä osin voimme olla tyytyväisiä. Kuitenkin oikeisto — keskusta-hallitus on tehnyt kansallinen maatalouden tukipaketin, jolle haetaan siunausta Euroopan unionilta sekä Suomen kansalta.

Uskon, että suomalaiset näkevät Euroopan unioniin liittymisratkaisun myönteisenä, mutta kansallisen tukipaketin hyväksyminen tuntuu tuottavan tuskaa suomalaisille, koska vuosien myötä kansalaiset ovat kyllästyneet yhden ammattiryhmän jatkuvaan tukemiseen verovaroin. Niinpä toivonkin, että hallitus pohtii uudelleen kansallisen tukipaketin tarvetta ja määrää, sillä säästöjä toki tarvitaan. Säästötalkoisiin on jokaisen osallistuttava. Eläkeläiset, lapsiperheet ja työttömät ovat jo kantaneet kortensa kekoon.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Hurskainen jatkoi sinänsä kaikin tavoin rakentavassa puheenvuorossaan sitä virttä, mitä täällä on veisattu näiden kahden päivän ajan hyvin monissa esiintymisissä. Ensin valitetaan sitä, että valtion velka on nyt jo suuri ja kasvaa entisestään, ja sitten seuraavassa lauseessa moititaan siitä, kun valtio leikkaa niin paljon. Tämän helpompaa yhtälöä ei luulisi olevan, sen seikan tiedostamista, että jos ei leikattaisi tätä määrää, on aivan selvää, että velkaa pitäisi ottaa vielä enemmän. Näin yksinkertaisen kulun tämän kaava omaa.

Mitä tulee menneisiin aikoihin, vuosiin 1991 ja 1992 ja ehkä 1993:eenkin vielä, ed. Hurskainen vaati, että silloin olisi pitänyt ottaa velkaa enemmän ja sillä velalla elvyttää vielä enemmän kuin konsanaan tehtiin. Nyt, kun katsotaan taaksepäin vuotta 1993 ja vaikka vielä 1992, niin kyllähän sitä velkaa rajusti otettiin ja rajusti sitä kautta elvytettiin. Mutta vaaditaan, että vielä enemmän olisi tuolloin pitänyt ottaa velkaa. Jos se vaade kohdistuu nimenomaan esimerkiksi vuoteen 1992, tilanne kerta kaikkiaan tuona syksynä oli sellainen, että jos Suomi olisi yrittänyt ottaa enemmän velkaa, olisi rakentanut vielä suuremman velanoton varaan vuoden 1993 budjettia, täydellinen katastrofi olisi kyllä uhannut, ei vain valtion taloutta, ei vain julkista taloutta, vaan koko kansantaloutta. Ennen kaikkea niille, jotka nyt moittivat sitä, että otettiin liian vähän velkaa vuosina 1992 ja 1993, suosittelen presidentti Koiviston uuden kirjan lukemista. Sieltä kyllä löytyy vastaus tuontapaisiin kysymyksiin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Hurskainen antoi sen ku-

van, että kansalaiset eivät hyväksy kansallista tukipakettia. Muistelen ed. Rinteen menneen jopa niin pitkälle, että hän olisi sanonut tätä asiaa koskien, että viha on käsin kosketeltavaa, tästä syystä. Saattaa olla, että erehdyn, että hän on näin sanonut, mutta tätä koskien näin muistelen.

Tämä on virheellinen ajatus. Siitä huolimatta, että sosialidemokraatit ovat kovin raa'alla tavalla erityisesti tämän syksyn aikana ja näihin päiviin saakka lietsoneet epäsopua ja vihaa kansalaisten keskuudessa maatalouselinkeinonharjoittajia kohtaan, niin ei se pidä paikkaansa. Minä olen ollut parissakin kaupungissa iltaisella pubikierroksella ja keskustellut ihmisten kanssa, jotka varmasti sanovat asiat niin kuin ajattelevat, kaupunkilaisihmisiä, eikä tällaista ole sieltä löytynyt. Epätietoisuutta siitä, mistä todella on kysymys, on ilmennyt. Kun asia on sitten selvinnyt, on menty aivan muihin keskusteluihin. Ne muut asiat ovat olleet paljon kiinnostavampia kuin sosialidemokraattien esille tuoma maatalouden kansallinen tukipaketti. Te yliarvioitte tämän asian tai tietyllä tavalla aliarvioitte, valitettavasti.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ministeri Pekkariselle: Ensinnäkin kun vaadin elvyttävää politiikkaa, niin sanoin, että tämä hallitus olisi voinut sen tehdä hallituskautensa alussa vuonna 1992 ja niillä velkarahoilla, mitä tuolloin otettiin. Jos olisitte elvyttäneet tällä velkarahalla, tilanne olisi nyt toinen. Mutta velkaraha käytettiin, mitenhän sen sanoisin, esimerkiksi juoksevien laskujen hoitoon.

Toisaalta, kun sanoitte, että en hyväksy leikkauksia, niin luonnollisesti minä hyväksyn leikkaukset, mutta mielestäni ne voisi kohdentaa eri tavalla. Tällä hetkellä ovat leikkauksista kärsineet ennen kaikkea lapsiperheet, eläkeläiset jne. Hallituksen selkeä linja on, että köyhät köyhtyvät ja rikkaat rikastuvat.

Ed. Aittoniemelle olisin vastannut, että minä en suinkaan vihaa maatilallisia, mutta minä vaadin oikeudenmukaisuutta tulonjakoon.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ehkä vielä pari sanaa. Aivan totta, ed. Hurskainen, myös vuonna 1992 oli juoksevia menoja, juoksevia laskuja, niin kuin te sanoitte, ja ne oli pakko hoitaa. Me tarvitsimme velkaa niiden hoitamiseen. Me olimme säätäneet täällä pitkin 80-lukua erilaista lainsäädäntöä, joka piti julkisen menotalouden automaattia sisällä. Ja kun noita lakeja ei voitu muuttaa vuonna 1991 eikä vielä kunnolla 1992:kaan, niiden lakien vaatimat rahat piti sisällyttää valtion budjettiin, ja kun tuloja ei ollut, velkaa piti ottaa (Ed. Hurskainen: Toisella politiikalla olisi ollut!) — Ei ollut mitään muuta mahdollisuutta kuin ottaa velkaa näiden juoksevien laskujen maksamiseen.

Arvoisa puhemies! Minä vielä totean sen, että on ollut todella puolihuvittavaakin vakavan asian seuranta julkisuudessa. Vielä elokuun ensimmäisinä päivinä ja heinäkuun lopussa valtiovarainministeriö ja -ministeri esittivät omat budjettiesityksensä vuodelle 1995 esittäen muun muassa, että kuntien valtionavuista piti leikata lähes 4 miljardia yhteensä. Kun esimerkiksi ministeri Huuhtanen ja allekirjoittanut pidimme mahdottomana sitä, että näin suuria leikkauksia tehtäisiin, mm. sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtaja moitti meitä kahta ministeriä siitä, että me emme suostu hyväksymään niitä leikkauksia, joita valtiovarainministeriön suunnasta esitetään.

Arvoisa puhemies! Olisi aika jo tämän budjettikeskustelun loppusuoralla tunnustaa se tosiseikka, että meillä on paljon velkaa, niin paljon velkaa, että leikkauksia on välttämättä tehtävä. Onko leikkausten painotus aivan oikea, siitä aina voidaan keskustella, ja siinä keskustelussa, ed. Hurskainen, teillä on täysi oikeus arvostella kaikin tavoin ja varmasti loogisestikin sitä, että hallitus kenties joiltakin kohdilta on tehnyt vääriä säästöjä. Minun mielestäni painotukset tässä budjetissa kuitenkin ovat aika oikeita.

Ed. Korteniemi: Arvoisa puhemies! Valtion ensi vuoden talousarvioesitystä voi kiittää siitä, että se on mitoitettu realistisesti valtiontalouden salliman liikkumavaran puitteissa. Vaikka linja on tiukka, esityksessä on voitu ottaa huomioon kansalaisten perusturvaan liittyvät tarpeet kohtuullisessa määrin. Silti monet toiveet ja tarpeelliset hankkeet ovat jääneet tai jäämässä toteutumatta. Kun tietää valtiontalouden ongelmat, valtion nopean velkaantumisen ja kansalaisten ennestäänkin ankaran verorasituksen, ymmärtää, ettei sanottavia parannuksia tai uusia hankkeita ole voitu ensi vuoden budjettiin juuri sisällyttää. Tärkeää minusta on, että budjetti on olosuhteet huomioon ottaen varsin sosiaalinen. Monet kansalaisten perusturvaan aiotut leikkaukset jäivät onneksi tekemättä. Tarkoitan lapsilisiä, opintotukia ja eläkkeitä. Tästä annan hallitukselle kiitokset.

Lappilaisena olen tutkinut budjettikirjaa erityisesti Lapin kannalta. Ainakin näin ensikertalaiselle budjettikirja osoittautui melkoisen vaikeaselkoiseksi. Se on raamitettu niin suuriksi kokonaisuuksiksi, että lopullinen sisältö jää tässä vaiheessa huomattavalta osin avoimeksi.

Myönteisenä asiana voi todeta kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan osuuden. On oikein, että tällaisena aikana valtiovalta panostaa aivan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kehittämis- ja neuvontaresurssien kasvattamiseen jopa kolmanneksella. Myös pk-yritysten rahoitushuoltoon on varattu aikaisempaa enemmän varoja. Näillä toimenpiteillä on varmasti positiivinen vaikutus myös työllisyyden kannalta.

Budjettikirjasta löytyy onneksi pari pientä yksityiskohtaa, jotka me tornionjokilaaksolaiset toteamme mielihyvin: Oikeusministeriö on tehnyt vihdoinkin ehdotuksen uuden avovankilan perustamisesta ja sijoituspaikasta. Tervehdin tyydytyksellä oikeusministeriön ehdotusta, että avovankila sijoitetaan Ylitorniolle. Se on myös valtiontalouden kannalta viisas ratkaisu, kun käytettävissä ovat rajavartiostolta vapautuvat erinomaiset tilat ja henkilökuntakin saadaan pääosin lähialueelta hallinnonalojen välisin resurssisiirroin.

Toinen yksityiskohta, joka on myönteisenä syytä mainita, on määrärahan varaaminen Tornionjoen lohi- ja meritaimenkantojen ja Simojoen lohikantojen elvyttämiseen poikasistutuksia lisäämällä. Hyvä, että elvyttämiseen on varattu rahaa. Tämä jää kuitenkin hyödyttömäksi, ellei meripyyntiä Itämerellä ja Pohjanlahdella rajoiteta pikaisesti. Siksi vetoan tässäkin yhteydessä maa- ja metsätalousministeriöön rajoitusten toteuttamiseksi välittömästi.

Arvoisa puhemies! Vaikka budjetin peruslinjaan olenkin tyytyväinen, moitittavaakin löytyy. Erityisesti sellaisia asioita ovat kuntien valtionapujen leikkaukset ja suunnitelmat työllisyysmäärärahojen uusjaosta. Kuntien valtionavuista tehtiin aikanaan sopimus, jonka mukaan ensi vuoden valtionavut luvattiin säilyttää tämänvuotisella tasolla. Tähän sopimukseen nojautuen kunnat ja myös ammattijärjestöt suostuivat säästöohjelmaan, joka merkitsi kunnallisten palvelujen supistamista ja palkkojen alentamista. Kun sopimus on täytetty niin kuntien kuin ammattijärjestöjenkin osalta jopa yli tavoitteiden, on väärin, että valtio ei pidä kiinni tehdystä sopimuksesta.

Valtionapujen lisäleikkauksessa on myös toinen arveluttava puoli. Valtionapuja ei leikata kuntien taloudellisen kantokyvyn mukaan vaan prosenttiperusteisesti. Tämä merkitsee sitä, että köyhimmät lappilaiskunnat menettävät valtionapuja lisäleikkauksien osalta asukasta kohti jopa kolme kertaa enemmän kuin etelän vauraimmat kunnat. Tiedossa on, että tämä leikkausmalli on peräisin Kuntaliitosta. Se ei pyhitä eikä vapauta hallitusta vastuusta. Kuntien valtionapujärjestelmän yksi perimmäisistä tarkoituksista on tasata taloudelliselta kantokyvyltään erilaisten kuntien mahdollisuuksia tarjota palveluja kuntalaisille. Kun lisäksi tämän hetken taloudelliset ongelmat koskettavat kipeimmin juuri köyhiä kuntia, ei tällaista muutosta olisi pitänyt tehdä.

Työllisyysmäärärahojen kohdentamisen osalta budjettikirjassa luvataan: "Työvoimapolitiikassa tärkeällä sijalla ovat aktiiviset työllisyyttä parantavat toimenpiteet, joilla luodaan pysyviä työpaikkoja, parannetaan pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työttömien työmarkkinoille sijoittumista, katkaistaan työttömyys väliaikaisesti, ennalta ehkäistään pitkäaikaistyöttömyyden syntymistä sekä supistetaan alueellisia työttömyyseroja." Nämä kaikki ovat hyviä periaatteita, ja olisi toivonut, että ne näkyisivät myös budjetissa. Valitettavasti ennakkotiedot esimerkiksi Lappiin tulevista työllisyysmäärärahoista kertovat aivan päinvastaista. Budjettikirjastahan yksityiskohdat eivät käy ilmi, mutta Lapin läänin työvoimapiirin julkaisemien numeroiden valossa Lapissa voitaisiin työllistää ensi vuonna työllisyysmäärärahoin noin 3 000 henkilöä vähemmän kuin tänä vuonna. Jos näin käy, perusteluissa mainittu tavoite alueellisten työttömyyserojen supistumisesta jää toteutumatta ainakin Lapin osalta. Keskimääräinen työttömyysaste on Lapin läänissä tälläkin hetkellä noin 25 prosenttia, eräissä kunnissa jopa yli 30.

Tällaisessa tilanteessa työllisyysrahoja pitäisi ehdottomasti lisätä ja varata riittävästi varoja myös työllisyyskoulutukseen. Kun suurta taloudellista nousua odotellaan, kannattaisi satsata koulutukseen. Meillä on jatkuvasti tarjolla vapaata koulutuskapasiteettia, on tiloja ja opettajia vapaana. Nämäkin resurssit tulisi ottaa nyt käyttöön.

Työministeriö ehdottaa myös, että ensi vuonna luovuttaisiin työllisyysperustein investointeihin myönnetyistä valtionavuista. Aikaisemmin tehdyt avustuspäätökset tosin rahoitetaan, mutta uusia avustuksia ei jaeta. Tämäkin on tuntuva heikennys köyhimpien kuntien kannalta ja vaikuttaa negatiivisesti myös työllisyyteen. Työlli-

syysperusteiset investointiavustukset ovat juuri köyhissä kunnissa mahdollistaneet monien investointien käynnistymisen. Nytkin kunnissa on paljon sellaisia hankkeita, jotka voisivat lähteä liikkeelle juuri tämän ylimääräisen työllisyysperusteisen investointiavustuksen vauhdittamina. Työllisyyden kannalta näiden hankkeiden toteutuminen olisi erittäin toivottavaa. Siksi ei voi ymmärtää, miksi ministeriö on karsimassa pois tämän keinovalikoimastaan.

Arvoisa puhemies! Otan vielä esille erään yksityiskohdan, jonka olisin toivonut saavan myönteisen ratkaisun jo tässä budjetissa. Kun aikoinaan eduskunnassa tehtiin päätös Ounasjoen suojelusta, luvattiin komeasti huolehtia Enontekiön ja Muonion sähkönhuollon turvaamisesta liittämällä ne valtakunnan verkkoon. Nämä kunnathan ovat olleet Ruotsista toimitetun sähkön varassa. Edelleen luvattiin, että valtio vastaisi kustannuksista täysimääräisesti. Näin piti korvata suojelupäätöksen aiheuttamia menetyksiä. Tässä on käynyt kuten niin monissa muissakin suojeluhankkeissa: Valtio ei ole vastannut täysin huutoonsa. Suojelun kustannukset ovat jäämässä osaksi paikallisten ihmisten kannettavaksi.

Toivon, että tässä Enontekiön ja Muonion kuntia koskevassa asiassa voidaan saada valiokuntakäsittelyssä mietintöön sellainen maininta, että valtio tukee kyseessä olevan yhdyslinjan rakentamista myönnetyn 80 prosentin sijasta 90 prosentilla kustannuksista. Kunnat ovat valmiit vastaamaan 10 prosentin osuudesta, vaikka sekin on ylimääräinen kustannus verrattuna siihen, mitä Ounasjokilain säätämisen yhteydessä luvattiin. Korkeampi valtionosuus on perusteltu siksikin, että vastaavalla prosenttiosuudella tuettiin muutama vuosi sitten Utsjoen liittämistä valtakunnan verkkoon.

Arvoisa puhemies! Tietysti budjetissa on paljon muutakin, mitä voisi moittia tai kiittää. Rajoitun nyt kuitenkin edellä esittämiini näkökohtiin. Tulen tukemaan hallituksen linjausta taloutemme tervehdyttämiseksi. Linja on osin kipeä ja kivulias, mutta se on ainoa mahdollinen, jos haluamme nostaa taloutemme terveelle pohjalle.

Ed. B j ö r k e n h e i m: Arvoisa puhemies! Minäkin olen aika tyytyväinen budjettikirjaan. Ottaen huomioon, että se kuitenkin käsittää monta sataa sivua, on selvää, että ei kukaan meistä varmaan voi sataprosenttisesti hyväksyä sen kaikkia ajatuksia ja periaatteita. Minä haluan myös omalta kohdaltani kiinnittää huomiota kahteen seikkaan: toinen on menopuolella ja toinen tulopuolella. Aloitan menopuolesta.

Olen nimittäin kiinnittänyt huolestuneena huomiota siihen, että peruskoulujen rakentamiseen ei ole esitetty ensi vuoden budjetissa yhtään määrärahaa, kun yleensä on ollut sellainen linja, että läänitasolla on voitu rakentaa kuitenkin muutama uusi koulu. Tuskin missään kunnassa suunnitellaan näin mittavia hankkeita, jos ne eivät ole perusteellisesti harkittuja ja jos todellista tarvetta ei ole. Lääneissä tällainen rakentamislista etenee vuositasolla hyvin verkkaisessa tahdissa ja siitä ajankohdasta, kun kunta lähtee suunnittelemaan uutta koulua, saattaa mennä vuosia, kymmenenkin vuotta, ennen kuin vuoro tulee. Jos kunta on suunnitellut ehkä kymmenenkin vuotta uuden koulun rakentamista ja kerännyt omaa osuuttaan tähän rakentamiseen, niin tuntuu sitten, jos vuoro ensi vuonna läänin listalla tulisi, aika pahalta, että on syntynyt tällainen nollatilanne, jolloin kaikki nämä investoinnit pyyhitään pois. Kuinka pitkäksi aikaa, sitähän me emme tiedä.

Toivon, että opetusministeriössä olisi valmiudet myöntää edes rakentamisen aloittamislupia jälkirahoittamisvaltuuksien puitteissa. Kun koulujen rakentaminen nyt pysähtyy, pysähtyy moni muukin ratas maakunnissa ja kunnissa. Jos kunnassa on valmiudet aloittaa rakentaminen jälkirahoituspäätöksen turvin, pitäisi mielestäni se sallia. Työllistämistöitä kun etsitään, niin rakentaminen tavalla tai toisella tulee kuitenkin kysymykseen.

En siis esitä lisää rahaa tälle momentille budjettiin, vaan nimenomaan valtuuksia jälkirahoituspäätösten antamiseen koulujen rakennushankkeisiin. On nimittäin varmaa, että rakennuskustannukset jatkuvasti nousevat, niin kuin ovat nousseet jo tänä vuonna. Nyt pitäisi hyödyntää tätä halpaa rakentamisaikaa, jos kunta on siihen varautunut ja oma osuus on jo säästettynä. On aivan selvää, että jos ei vuonna 95 tule rahaa, niin tulee ehkä 96. Koko valtakuntahan ei voi pysähtyä edes laman takia.

Toinen asia koskee tulopuolta. Tietysti on ollut äärettömän vaikea tasapainottaa budjettia, ja kaikenlaisia keinoja on keksitty. Hallitus on ruvennut mm. harrastamaan energiaverotusta. Tässä talousarviossa on erittäin suuri korotus nimenomaan polttoaineveron kohdalla.

Tänä vuonna kerätään polttoaineveroa lähes 10 miljardia eli 9,98, ja on suunniteltu, että ensi vuonna kerättäisiin 12,5 miljardia eli aika roima nousu. Tämä koostuu siitä, että mm. bensiinin

perusvero nousee 25 penniä litralta, mikä nostaa nimenomaan niiden autoilijoiden kustannustasoa, jotka työn ja ammatin vuoksi ovat riippuvaisia auton käytöstä ja tämä tietysti kohdistuu lähinnä maaseudun kulkijoihin. Polttoaineiden perusveroa korotetaan 2 prosentilla dieselöljyä lukuunottamatta ja polttoaineiden lisävero korotetaan 71—73 prosenttia.

Minä olen aina ollut sitä mieltä, että tämä energiaverolinja on epälooginen ja epäonnistunut niin kauan, kun energian kuluttaja, kuten sähkön kuluttaja, ei itse voi valita, minkälaisella polttoaineella tai muulla voimalla tuotettua sähköä hän ostaa, vaan hän on riippuvainen siitä, mitä hänelle myydään.

Hallituksen valitsema energiaverolinja on tietysti jatkoa sille, että tuloverojen korotustie on käyty loppuun ja nyt pitää paikata tilannetta mitä mielikuvituksellisimmin konstein. Minun mielestäni energiavero on yksi näistä. Sen vaikutukset esimerkiksi teollisuuden kilpailukykyyn ja selviytymismahdollisuuksiin ovat huomattavat. Tietysti teollisuus purkaa huolestumistaan tilanteessa, jossa velkataakka on raskas ja investointipäätökset lujassa. Tämä koskee yhtä hyvin suuryrityksiä kuin pk-yrityksiäkin.

Vertaan teollisuuden energiaverotasoa muihin kilpailijamaihin. Jos Ruotsin energiavero otetaan lähtökohdaksi 100, niin Norjassa luku on 141, Tanskassa 212 ja Suomessa 312, ja uusien suunnitelmien mukaan Suomen taso nousee ensi vuonna yli 400:n. Verrattuna meidän tärkeimpään kilpailijamaahamme Ruotsiin, energiaveron taso meillä on neljä kertaa korkeampi kuin Ruotsissa eli siis raskas lisäkustannus meidän teollisuudellemme.

Euroopan maissa energia- ja hiilidioksidiverotusta ei ole pystytty yhtenäistämään, vaan jokainen maa pyrkii tukemaan omaa vientiteollisuuttaan mahdollisimman alhaisella energiaverotuksella. Tähän voidaan tietysti sanoa, että sähkö on Suomessa halpaa ja niin onkin, mutta niin on meidän teollisuutemmekin suurimmaksi osaksi paljon energiaa vaativaa. Jos ajatellaan metalliteollisuutta ja mekaanista puunjalostusteollisuutta, niin energian kulutus on siinä hyvin merkittävä kustannustekijä.

Teollisuus investoi pari miljardia markkaa vuodessa ympäristöparannuksiin ja energiasäästöihin. Lisääntyvää energiaverorasitusta voitaisiin käyttää todellisiin parannuksiin sen sijaan, että sillä on vaan fiskaalista merkitystä ja se huonontaa taloudellista tulosta.

Vientiverosta on tällä hetkellä luovuttu, mutta energiavero on tullut tilalle ja ulosmittaa vielä velkaantuneen vientiteollisuuden mahdollisuuksia parantaa taseitaan.

Energiaveron takia myös kotitalouksien energialasku noussee kaavaillun veron takia huomattavasti. Nelihenkisen perheen normaalin energialaskun on arvioitu nousevan noin 1 500 markkaa vuodessa, ja jollei perhe tästä lisämaksusta selviä, niin jaetaan energiavero takaisin asumistukena, toimeentulotukena tai muuna. Onneksi lapsilisiä ei leikattu, koska lapsiperheiden asema tulee olemaan vaikeampi muutenkin ensi vuonna.

Arvoisa puhemies! Vielä tästä energiaverosta. Sitä tulee eniten kivihiilelle, koska se jakautuu energiatason ja hiilidioksidin välille prosenteissa 25—75, joten kivihiilellä tuotettu sähkö on kalleinta. Sähkön kulutus kuitenkin tässäkin maassa nousee huimaa vauhtia siitä huolimatta, että säästöjä yritetään läpiviedä. Tänäkin vuonna esimerkiksi kotitalouksien sähkön kulutus on noussut 10 prosenttia ja teollisuuden 6 prosenttia. Kaikki teollisuuden omat sekä myös KTM:n arviot ovat sellaisia, että nousu tulee jatkumaan säästöpäätöksistä huolimatta ainakin vuoteen 2000, johon ei nyt enää kovin pitkä aika olekaan.

Kun kuitenkin tiedämme sen, että ydinvoima tässä maassa on kielletty, kaasua ei saa, vesivoimaa ei saa hyödyntää ja kivihiili on ainoa mahdollisuus, jäljelle jää siis suuren hiilivoimalan lisärakentaminen. Se merkitsee kallista sähköä meille kaikille ja vielä tuhoa ympäristölle, joten mielestäni meidän energiapoliittinen linjamme on tässä maassa tällä hetkellä hyvin epäonnistunut. Saamme ilmeisesti odottaa energiaveron ohjaavaa tehoa toivottuun suuntaan, kunnes tuuli, aurinko ja meren aallot antavat meille ilmaisen sähkön, johon veroa ei sitten voi tullakaan.

Niin kauan kuin sähkön saatavuus ja hintakehitys ovat epävarmalla pohjalla, on myös energiaa vaativan teollisuuden investointihalukkuus epävarma. Metsäteollisuus mm. viestittää, että epäedullinen energiapolitiikka jättää meidät sellunkeittäjän asemaan, vaikka mekaanisessa paperiteollisuudessa ovat sekä markkinat että kannattavuusnäkymät paremmat.

Valtion budjetti on kuitenkin saatu tasapainoon ja sehän on tietysti kaikkein tärkein asia tässä tilanteessa. En esitä tähänkään kohtaan muutosta, mutta haluaisin tällä puheenvuorolla kiinnittää huomiota energiaverotuksen vaikutukseen sekä tuotannollisella että yksityistaloudellisella sektorilla. Toivonkin, että paremmassa

tulevaisuudessa voimme palata tähän asiaan ja tarkastella energiaverotusta uudelta pohjalta.

Ed. Lahikainen: Arvoisa puhemies! Hallituksen tämän vaalikauden viimeinen budjettiesitys on ruoditttu hyvin monelta kantilta. Hallituksen talouspoliittisen linjan epäonnistuminen näkyy ja tuntuu. Itse en enää tässä yhteydessä halua käydä tuota linjakeskustelua lävitse, eihän se enää muuksi muutu. Tämän hallituksen aika on ohi. Sillä on jäljellä enää vain vanhojen juttujen muistelot.

Kahteen asiaan haluan tässä keskustelussa kiinnittää huomiota. Toinen niistä on maatalouspolitiikka ja toinen aluepolitiikka.

Maatalouspolitiikka muuttuu Euroopan unionin maatalouspolitiikaksi. Tässä politiikassa ohjataan tukia kannattamattomaan toimintaan. Siitä kertoo se, että enemmän saa pohjoinen, missä tuottaminen on kannattamatonta. Etelä saa vähemmän, vaikka tuotanto olisi kannattavampaa. Tämä on johtanut myöskin siihen — EU-komission luvalla tosin — että maataloudelle tulevat ympäristörahat ohjataan pääsääntöisesti etelän tuottajille kompensoimaan pohjoisen kansallisen tuen osalta saavutettua neuvotteluratkaisua sekä lfa-tukea, joka ei ulotu koko maahan. Jos ja kun näin tapahtuu, tulee nämä ympäristörahat ohjata maksimaalisesti maatalouden päästöjen vähentämiseen kannustamalla ympäristöä suojelevaan tuotantoon ja tuotantomenetelmiin, ei siis pelkästään tulotukena tuottajille ilman ympäristönsuojelun velvoitetta.

Me olemme puhuneet myöskin maatalouden rakenneuudistamisen tarpeesta hyvin paljon jo aiemmin. Keskustelu ja sen pohjalta suoritettavat toimet ovat välttämättömiä, senkin me ilmeisesti kaikki hyväksymme. Mutta merkitseekö rakenneuudistus sitä, että maatalouden harjoittajien määrä vähenee, mutta sen sijaan ylituotanto pysyy entisellään ja jopa kasvaa? Sehän on kuitenkin oleellista, sillä maatalouden tulonmuodostus on jatkossa riippuvainen markkinoilla olevista tuotteista, paitsi niiden laadusta myös määrästä.

Kun olemme siirtymässä kokonaan uuteen maatalouspolitiikkaan, jossa markkinat avautuvat ja näin ollen vaikuttavat myös tuotteiden hintaan, on tällöin ylituotannolla merkityksensä. Jos ylituotanto on jäämässä edelleen ongelmaksemme, vaikuttaa se puolestaan tuotteiden hintoja laskevasti ja päinvastaisessa tilanteessa tietysti hintoja nostavasti. Ylituotannosta eroon pääseminen on siis tärkeä tavoite edelleenkin puhuttaessa rakenneuudistuksesta, yksikkökokojen kasvattamisesta ja tehokkuuden lisäämisestä maataloudessa.

Kansallinen tukipaketti, sen mitoitus ja aikataulutus puhuttavat myös. Sosialidemokraattien näkemys on, että esitetyllä kansallisella tukipaketilla ei saavuteta niitä tarpeellisia rakenteellisia muutoksia ja ylituotannon leikkautumista, jotka olisivat tarpeen niin maatalouden itsensä kuin myös koko kansantaloutemme ja valtiontalouden kannalta.

Haluan muistuttaa, että valtiontalouden tasapainottamisen tarve on edelleenkin olemassa eikä pääty tulevaan vuoteen. Sen vuoksi maatalouden pääluokkaan esittämämme säästötoimet ovat tarpeen mutta myös sen vuoksi, että nykymenolla ei maataloutta enää kerta kaikkiaan voida hoitaa.

Tähän sopiikin mielestäni hyvin keskustan puheenjohtajan lausuma: "Olemme menossa kohti yrittäjyyden ja omatoimisuuden yhteiskuntaa." Sekin on rehellisesti tunnustettava, että kaikki maanviljelijät eivät jatkossa tule saamaan elantoansa pelkästään maataloudesta. Sekin periaate on nyt hyväksyttävä, että maatalouden rinnalle tarvitaan lisätuloja. Tämä vaatimus tulee kohdistumaan ennen kaikkea viljatiloihin, joiden tulonmuodostus näyttäisi pienenevän kaikkein eniten, myös tulevaisuudessa riippuen tietysti tulevista Gattin vaikutuksista hintoihin.

On vielä mielestäni keskusteltava siitäkin, onko ympäristötuki sittenkään jaettu oikein, kun se nyt on jaettu siten, että 1,7 miljardista 1,4 miljardia jaetaan tulotukena ja vain 300 miljoonaa erityistoimiin, kuten luomuviljelyyn, onko siis tämä jakosuhde oikea. Mielestäni luomutuotanto tarjoaa meille mahdollisuuksia jatkossa ja sen takia siihen tulisi ohjata resursseja enemmän siten, että voisimme tavoitella esimerkiksi 10 prosentin osuutta peltoalastamme luomuviljelylle.

Sosialidemokraatit esittävät budjettivastineessaan 2,4 miljardin vähennystä kansalliseen maatalouden tukeen eli kansallisen tuen pysyttämistä nykytasolla. Emme siis esitä edes säästöjä vaan tällä esityksellämme hyväksymme sen, että maatalous on sopeutettava EU:n järjestelmään. Tarjoamme siis nykytasoa Euroopan unionin rahojen lisäksi tähän sopeuttamiseen.

Lisäksi olemme kiinnittäneet huomiota myös maataloussektorin paisuvaan hallintoon, jossa 34 uuden ihmisen palkkaaminen, tietojärjestelmien lisääminen jne. vaikuttavat ylimitoitetuilta. EU-jäsenyyden maataloussektorille aiheuttamat hallintotehtävät toki ovat uusia, mutta samalla

kertaa katoavat kotimaisen talouspolitiikan aiheuttamat tehtävät, siirrymmehän EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Tästä syystä olemme esittäneet säästöjä myös maa- ja metsätalousministeriön hallinnollisiin menoihin.

Arvoisa puhemies! Tulevaan kehitykseen vaikuttaa myös harjoitettava aluepolitiikkamme, ja voimme sen oikealla mitoituksella joko hallita rakenneuudistusta tai sitten hölvätä resurssit taivaan tuuliin. Talousarvioon on varattu kolmenlaisia aluepoliittisia määrärahoja, ensimmäiseksi aluekehitysrahat, joita ohjataan alueiden kehittämisestä annetun lain nojalla, toiseksi EU:n aluekehitys-, maatalous- ja sosiaalirahastojen rahoittamien hankkeiden kansalliset varat; ja kolmanneksi EU:n kokonaan maksamat aluekehitys-, maatalous- ja sosiaalirahastojen varat.

EU-jäsenyys on merkittävästi lisäämässä näin aluepolitiikan ja sen rahoituksen osuutta toimenpiteissä ja budjetissa. Pidän tätä satsausta merkittävänä potkuna talouden laman kourissa taisteleville kunnille ja maakunnille. Se on jo nyt synnyttänyt myönteistä innostusta ja odotusta kunnissa ja alueilla.

Tähän aluepolitiikkaan sisältyy myös pulmia. Yksi on se, että varat on jaettu eri ministeriöiden pääluokkiin, joissa ikään kuin koordinaattorina toimii sisäasiainministeriö. Kun vielä kukin hallinnonala ohjaa näitä varoja oman lainsäädäntönsä ja omien pelisääntöjensä turvin, saattaa rahojen ohjaamisen hallinta johtaa tehottomuuteen ja siten resurssien hukkaamiseen. Tästä jää vähän sellainen käsitys, että uusi aluepolitiikka on rakennettu vanhaan putkihallintomalliin, jossa isännän ääni kuuluu Helsingistä maaherra- ja piiriorganisaatioiden kautta, vaikka tätä tarkoitusta varten on juuri päästy pystyttämästä maakuntahallinto-organisaatiota, jota komentavat kuntien äidit ja isät ja jonka asiantuntemusta on nimenomaan korostettu aluelainsäädäntöä laadittaessa. Tässä yhteydessä ei ole mahdollisuutta varmastikaan puuttua tuohon hallintopulmaan. Sen sijaan toivon, että aluepoliittiset ohjelmat ja toimet tehdään yhteistyössä niin ministeriötasolla kuin myös maakuntien tasolla.

Toinen pulma aluepolitiikassa on sen sisältö. Aluepoliittisille toimille tuleekin asettaa kunnianhimoiset tavoitteet. Aluepolitiikan tulee jatkossa ohjautua uuden, tuottavan, korkean osaamisen ja teknologian sekä ympäristöä kunnioittavan toiminnan käynnistämiseen, ei siis, kuten valitettavasti nykyisin: vanhan, tuottamattoman ja entisiä rakenteita pystyssä pitävän toiminnan tukemiseen.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden budjetissa näkyvät konkreettisella tavalla Euroopan unioniin liittymisemme vaikutukset. Uskon, että maatalous ja sen mukana maaseutu tulevat selviämään EU:n jäsenenä jopa paremmin kuin ulkopuolelle sivustaseuraajaksi jättäytymällä. Budjettiin varatuilla aluepoliittisilla rahoilla voidaan varmasti lähestyä myös alueiden Eurooppaa koko Suomen näkökulmasta. Selviytymisemme tulevaisuudessa on kuitenkin ennen kaikkea kiinni meistä itsestämme: Jäämmekö alistujiksi marisemaan omaa kurjuuttamme vai otammeko haasteen vastaanottajan ja selviytyjän strategian, jolla pärjäämme. Välineistä ei mielestäni ole pulaa tämänkään budjetin jälkeen, kunhan otamme ne käyttöön.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahikainen maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenenä varsin hyvin tietää, että Suomi mahdollisessa EU-jäsenyydessä synnyttää sen kaltaisen tilanteen, että maatalouden rakennemuutos kiihtyy hyvin voimakkaalla vauhdilla, vaikkakin siihen liitettäisiin tämän kaltainen kotimainen sopeuttamispaketti, joka nyt sisältyy hallituksen budjettiesitykseen. Ellei tämän kaltaista sopeuttamispakettia budjetti sisältäisi ja Suomi kuitenkin liittyisi 1.1.95 unionin jäseneksi, tämä rakennemuutos olisi täysin hallitsematon ja syntyisi sen kaltainen tilanne, että se pelko, joka ed. Lahikaisella oli, että tuotanto kasvaa, olisi aivan toisen kaltainen. Sen tähden mahdollisessa uudessa tilanteessa nimenomaan, kun koko maahan ei saatu pohjoista tukea eikä lfa-tukea, nimenomaan etelässä on pakko käyttää ympäristötukeen tarvittavaa määrärahaa, jotta eläminen jatkossa jotenkin olisi sopeutettavissa.

Ed. J ä r v i l a h t i : Arvoisa puhemies! Käsillä olevaan budjettiesitykseen voi olla tyytyväinen, sen talouspoliittiseen linjaan joka tapauksessa. Mitä tulee budjetin sisäiseen rakenteeseen, on aika lailla hämmästyksellä todettava se, että budjetti lähtee yksioikoisesti siitä olettamuksesta, että Suomi on 1995 EU:n täysjäsen. Mielestäni olisi ollut rehellisempää ajatellen kansanäänestystä se, että olisi tehty budjetti kahdella vaihtoehdolla. Tämän budjetin lisäksi olisi pitänyt olla toinen, joka olisi hoitanut asian tilanteessa, jossa Suomi ei ole EU:n jäsen. Perustelen sitä sillä, että nyt käydyssä EU-keskustelussa hyvinkin korkeilta tahoilta on esitetty, että se vaihtoehto, että emme ole täysjäseniä, on huonompi tai

että se on jopa mahdoton. Tällaiset väitteet ilman, että meillä on mustaa valkoisella, jäävät huitaisuksi ilmaan.

Siksi mielestäni vaihtoehtoisen budjetin esille tuominen olisi ollut tarpeellista. Sen tekeminenhän sinänsä olisi ollut varsin yksinkertaista. Meillähän on pohjana tämän vuoden budjetti, meillä on voimassa oleva maataloustulolaki, jonka perusteella olisi ollut kohtuullisen yksinkertaista rakentaa budjetti ei EU -vaihtoehdon pohjalle.

Jos tarkastellaan sitä budjettivaihtoa, se olisi ylituotannon viennin osalta tietysti aiheuttanut neuvotteluja markkinointimaksujen kautta etujärjestön ja hallituksen välillä aikanaan, mutta se on pääasiassa pelkkää tekniikkaa, joten en voi ymmärtää, että tämä vaihtoehtobudjetti on jätetty tekemättä.

Mitä tulee käsillä olevaan budjettiin, on aika ymmärrettävää, että siellä mm. on jouduttu lisäämään maataloushallinnon määrärahoja. Ed. Lahikainen väitti, että hallinto EU:n kautta jopa vähenisi. Se ei valitettavasti pidä paikkaansa, vaan yhteinen EU-maatalouspolitiikka aiheuttaa sen, että me joudumme täällä Suomessa olemaan huomattavan paljon yhteydessä Brysseliin ja hoitamaan jotakuinkin samat tehtävät kuin tähänkin asti ja niiden lisäksi uudet kasvavat tehtävät. Tältä osin budjetti on hyvinkin ymmärrettävä.

Ed. Lahikainen esitellessään SDP:n varjobudjettia totesi, että 2,5 miljardia maatalouspääluokasta pois lisää maatalouden mahdollisuuksia ja tuo tervettä rakennekehitystä. Tänään on jo moneen otteeseen todettu, että maataloustulo oli 5,9 miljardia markkaa. Jos siitä otetaan pois 2,5 miljardia, se on noin 40 prosenttia, ja niin kuin on sanottu myös aikaisemmin, ei maatalouspääluokassa ole juuri muualla pois ottamisen mahdollisuutta kuin tulotuen puolella. Muut määrärahat menevät pääasiassa erilaisten laitosten ylläpitämiseen, jotka sisältyvät budjetin maatalouspääluokkaan. Täältä rahojen vähentäminen merkitsisi laitosten lakkauttamista käytännössä. Sieltä ei kevyemmällä juustohöylämenetelmällä ole kaavittavissa merkittäviä summia. Jos ed. Lahikainen olisi tuntenut maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenenä maatalousbudjetin rakenteen, hän olisi kyllä päätynyt samaan johtopäätökseen kuin minäkin eli siihen, että maatalouspääluokan menojen vähentäminen on suoraa tulonvähennystä viljelijäväestölle.

Hän totesi aivan oikein, että tämä budjetti näissä oloissa nähtävästi parantaa suhteellista kilpailukykyä pohjoisessa Suomessa etelän kustannuksella. Mutta hän jätti sanomatta sen, että pohjoisessakin tulotaso alenee tuotantosuunnasta riippuen vähintään 10 prosentilla. Eli koko maatalouden tulotaso laskee, mutta lfa- ja pohjoisen tuen alueella on jonkin verran enemmän varmuutta pitkäaikaisuudesta kuin 15 prosentin alueella eli A-alueella. Tämän alueen maatalouden tulevaisuushan on EU-vaihtoehdoissa täydellisesti tämän talon varassa.

Arvoisa puhemies! On myös väitetty, että mahdollinen kielteinen EU-ratkaisu kansanäänestyksessä tai eduskunnassa johtaisi jonkinlaiseen kostomentaliteettiin maatalouspolitiikassa. En voi tällaista väitettä ymmärtää enkä allekirjoittaa. Jos kansan enemmistö sanoo "ei" EU:lle, niin totta kai se heijastuu myös tämän talon toimintaan. Silloin jatketaan sen vaihtoehdon pohjalta tehden budjetit sen vaihtoehdon perusteella, eikä siinä minun mielestäni voi olla kysymys minkään näköisestä kostomentaliteetista olletikaan kun maatalouden osuus on vain 6 prosenttia väestöstä. Jos yli 50 prosenttia on ei-vaihtoehdon kannalla, niin uskon, että kaikissa poliittisissa puolueissa tämä asia tajutaan ja hoidetaan kansan antamilla valtuuksilla kansan tahdon mukaisesti.

Mitä tulee budjetin aluepoliittiseen osaan, se on kohtuullinen. Se on huomattavasti parempi kuin maatalouspääluokka. Tämä ehkä onkin syynä siihen, että eräät kehitysalueen ihmiset ajattelevat, että aluepolitiikka jatkossa voi pelastaa työpaikkoja maaseudulla. Se saattaa näin osin tehdä, mutta se ei suinkaan korvaa sitä, että maatalouspolitiikan johdosta maamme syrjäisimmillä alueilla tapahtuu melkoista näivettymistä. Tähän vaikuttaa myös tekijä, joka täällä on jäänyt hyvin vähälle huomiolle, ja se on maataloustuotteista saatava hinta. Laskelmissahan on käytetty kotieläintuotteissa Tanskan ja Saksan keskimääräisiä hintoja. Mitä syrjäisemmällä osalla maatamme nimenomaan kotieläintuotantoa harjoitetaan, sitä alhaisemmat ovat minun käsittääkseni siellä maksettavat tuottajahinnat. Tämä perustuu siihen, että esimerkiksi maidon osalta joudutaan kulutusmaidon sijaan myymään halvempia bulkkituotteita heikommille markkinoille. Tästä johtuen nämä laskelmat pohjoisen osalta eivät tule toteutumaan käytännössä, vaan suhteellisesti alemman hinnan johdosta Sisä- ja Syrjä-Suomen maatalouden kannattavuus alenee.

Arvoisa puhemies! Siitä huolimatta, että suhtaudun Euroopan unionin jäsenyyteen jyrkän

kielteisesti, tulen edesauttamaan budjetin hyväksymistä eduskunnassa myös maatalouspääluokan osalta. Tulen tukemaan kotimaista pakettia, ja tämä johtuu pelkästään siitä realismista, että jos kuitenkin me joudumme tätä budjettia ensi vuonna toteuttamaan, niin ilman kotimaista pakettia, kuten ed. Kallikin äsken totesi, maatalouspolitiikan hoito on vuonna 1995 mahdottomuus.

Ed. K a l l i : Arvoisa puhemies! Ed. Järvilahden kanssa sovittiin työnjako. Ed. Järvilahti puhuu maatalouspolitiikkaa ja käsittelee siat, kanat ja lehmät. Minä yritän kuvailla metsäpolitiikkaa ja yksityismetsätalouden organisaatioiden vaikeuksia siinä muutostilanteessa, missä ne ovat, kun myös näiltä organisaatioilta viime vuosien aikana on jouduttu leikkaamaan, kuten kaikilta muiltakin tahoilta, jotka eduskunnan budjetista ovat kiinni.

Vuoden 1995 valtion tulo- ja menoarvio yksityismetsätalouden kannalta on hyvin kireä. Resurssimuutokset kuluvaan vuoteen verrattuna ovat selvästi vaikeuttamassa ensi vuoden toimintaa. Yksityismetsätalouden osuus ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä on noin 3 promillea eli 526 miljoonaa markkaa.

Myös maa- ja metsätalousministeriön suhteellinen osuus kansallisessa budjetissa on tähän vuoteen verrattuna 7 prosenttia pienempi, kun taas yksityismetsätalouden kuluvaikutus ensi vuoden budjettiesityksessä on 11 prosenttia pienempi.

Myös metsänparannusvarat tästä johtuen ovat vähäisemmät, ja jos Suomi ei esimerkiksi ole ensi vuoden alusta EU:n jäsen, on metsänparannusvarojen suuruus yhteensä 225 miljoonaa markkaa, josta metsänparannustukea 190 miljoonaa markkaa ja taas lainaa 35 miljoonaa markkaa. Jos taas Suomi on EU:n jäsen, arvioidaan metsänparannustukeen käytettävissä olevien varojen olevan jonkin verran suuremmat, 230 miljoonaa markkaa eli nelisenkymmentä miljoonaa markkaa enemmän. Kuluvaan vuoteen verrattuna metsänparannustuki kasvaisi siis 7 miljoonaa markkaa. EU-jäsenyydellä ei arvella siis olevan kovin suurta merkitystä metsänparannuslainamäärään, joten ne kuitenkin yhdessä pienenevät. Tulo- ja menoarviossa kuluvaan vuoteen verrattuna tämä vähennys kuitenkin on verrattain iso, noin 25 miljoonaa markkaa.

Ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitykseen sisältyvät määrärahat pienentävät myös mahdollisen EU-jäsenyyden toteutuessa metsänparannustöiden työllisyysvaikutusta arviolta noin 100 henkilötyövuotta. Jos taas mahdollinen jäsenyys ei toteudu, työllisyysvaikutus kuluvaan vuoteen verrattuna on vielä selvästikin suurempi eli yli 300 henkilötyövuotta. Samalla tavalla metsäkeskusten ja metsälautakuntien valtionapu pienenee myös. Jos Suomi ei ole EU:n jäsen ensi vuonna, on valtionapu yksityismetsätalouden edistämisorganisaatioille 226 miljoonaa markkaa. Tähän vuoteen verrattuna valtionapu pienenee noin 45 miljoonaa markkaa. Jos taas Suomi on jäsen, arvioidaan jäsenyyden myötä saatavien tukien nostavan organisaatiolle tulevia määrärahoja jonkin verran, eli metsätalouden kannalta tämä vaihtoehto olisi noin reilut 26 miljoonaa markkaa parempi.

Tulo- ja menoarvioesitykseen sisältyvät määrärahat pienentävät metsäkeskusten ja -lautakuntien palveluksessa olevaa henkilöstöä EU-jäsenyyden toteutuessakin kuitenkin 140 henkilöllä. Jos taas jäsenyys ei toteudu, tämä vähennys tulee olemaan vähintäänkin kaksinkertainen, noin 250—300 henkilöä. Henkilöstöpienennys toteutuu valtaosin valitettavasti irtisanomisina, sillä jo vuosina 1992—94 on valtionapujen pienennyksen seurauksena jouduttu sopeutumaan ja käyttämään kaikki se resurssien poiston mahdollisuus, jossa luonnollista poistumaa on voitu käyttää hyväksi.

Nämä henkilöstön pienenemisen vaikutukset kohdistuvat erityisesti metsänomistajiin ja niihin tahoihin, jotka organisaatioiden palveluksia käyttävät, metsäkeskusten ja metsälautakuntien valtionavusta kun käytetään noin 65 prosenttia suoraan metsänomistajaa hyödyntävien palvelujen tuottamiseen. Välillisesti metsänomistajaa hyödyttäviä palveluja tuotetaan noin 10 prosentilla, yhteiskunnan asettamien viranomaistehtävien hoitamiseen kuluu myös valtionavusta noin 15 prosenttia. Edellä mainittujen palvelujen ja viranomaistehtävien hoitoon tarvittaviin hallinnollisiin suoritteisiin kuluu valtionavusta noin 10 prosenttia.

Myös metsätalouden ympäristöohjelman toteuttamisen mahdollisuudet samalla pienenevät resurssien supistumisen takia.

Muiden toimintojen osalta maa- ja metsätalousministeriön alustavasti asettamat tulostavoitteet ensi vuodelle ovat lähes kuluvan vuoden tasolla, ja näiden tulostavoitteiden saavuttaminen tässä valossa tietenkin tuottaa jonkin verran vaikeuksia.

Tulevien metsälakien uudistamisen yhteydessä metsälakien tavoitteiden toteuttaminen tulee

määritellä yksityismetsätalouden edistämisorganisaatioiden tulevaksikin tehtäväksi. Metsäsuunnittelu, metsänomistajien neuvonta ja metsäorganisaatioiden henkilöstön kouluttaminen ovat ja toivottavasti tulevat olemaan metsäkeskusten ja -lautakuntien perinteisiä tehtäviä. Kestävän metsätalouden rahoituslain perusteella rahoitettaviin töihin ei tule sisältyä puhtaita ympäristönhoitotöitä, tai jos tulee, näiden töiden rahoittamista varten on perustettava tai löydettävä uusi ympäristömomentti, jolta näitä tehtäviä ja palveluja rahoitetaan. Organisaatiot sinällään ovat tietenkin valmiit ottamaan näitä lisätehtäviä, kunhan vain löytyy resursseja tehtävien rahoittamiseen.

Näiden metsälakien uudistamisen yhteydessä tulisi määritellä yksityismetsätalouden organisaatioiden tehtävät niin, että kaikki edellä mainitut asiat jatkossakin tulevat hoidetuiksi. Organisaatioiden mitoitus ja uudelleenorganisointi voidaan kestävällä pohjalla toimittaessa tehdä yksityismetsälain ja kestävän metsätalouden rahoituslain keskeisen sisällön selvittyä. Määrärahaesitysten toteutuminen merkitsee organisaatioiden toiminnallisten suuntaamismahdollisuuksien oleellista kapenemista.

Kaiken kaikkiaan yksityismetsätalouden edistämisorganisaatioilla on ollut ja toivottavasti edelleen tulee olemaan kunniakas tehtävä edistää metsien hoitoa ja niiden kestävää hyödyntämistä. Olemassa olevan metsäteollisuuden kapasiteetin ja nyt käynnissä olevan rakentamisen yhteydessä jatkossa Suomen metsistä tarvitaan vähintäänkin jo 50 miljoonaa kuutiometriä puuta, jonka ulosotto ja senjälkeisien tehtävien hoitaminen edellyttää jatkossakin sellaisia organisaatioita, jotka kykenevät hoitamaan, edistämään ja valvomaan, että asiat jatkossakin kestävällä tavalla tulevat hoidettua. Puolueeton linja, jolla on voitu varmistaa käytännön metsänhoidon ja metsäluonnonhoidon kehittäminen jatkuvien uusien haasteiden edessä, on sittenkin onnistunut monista väitteistä ja puheista huolimatta tyydyttävän hyvin.

Metsäteollisuudella niin kuin muullakin vientiteollisuudella kuitenkin kaiken kaikkiaan, niin kuin tässäkin salissa eilisen ja tämän päivän aikana on voitu saada kuulla, menee suhteellisen hyvin. On tietenkin vaaroja ja haittoja, esimerkiksi ne uhat, joita ed. Björkenheim puheenvuorossaan toi esiin haittaverojen vaikutusten myötä, joihin metsäteollisuus ei välttämättä kaikilta osin voi tukeutua ja joilla meidän kansallista metsäteollisuuttamme sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä rasitetaan enemmän kuin kilpailijamaiden. Näin ollen tietenkin tällainen panosverojen nostaminen tässä yhteydessä, jonkin verran häiritsee niiden investointien aloittamista, joilla tähän tilanteeseen olisi hyvä kehys ja joita odotetaan.

Jotta nämä hyvät mahdollisuudet, jotka ovat olemassa, jatkossakin voitaisiin varmistaa, nyt pitäisi luoda mahdollisuuksia nimenomaan sille, että investoinnit voisivat alkaa, niitä nyt voitaisiin toteuttaa ja näin varmistaa, että Suomen metsille jatkossakin olisi käyttöä, niin että suomalaiset metsänomistajat, metsäteollisuus ja metsäteollisuuden eri toimintaympäristössä työskentelevät ihmiset voisivat saada mahdollisimman hyvän toimeentulon ja näin varmistaa omaa elämäänsä.

Ed. L o u e k o s k i : Rouva puhemies! Arvoisa valikoitunut kuulijakunta! Ed. Mattila käsitteli keskustapuolueen ryhmäpuheenvuorossa monia tärkeitä asioita talouspolitiikasta. Hän piti velvollisuutenaan katsella hieman perintöä, jonka nykyinen hallitus on saanut edeltäjältään, sen jälkeen tarkastella tämän hallituksen aikana tapahtuneita linjanvetoja ja talouspolitiikan perusteita sekä vielä piti välttämättömänä ennakoida jonkin verran tulevaisuutta.

Ed. Mattila analysoi budjetin menopuolta tavalla, joka ansaitsee muutaman kommentin. Hän lähtee siitä, että talousarvioesitys on hyvin niukka. Tässä hän on oikeassa. Hän toteaa, että kun pankkitukeen ja Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvät poikkeukselliset menot puhdistetaan budjettivertailusta edellisiin budjetteihin pois, laskevat valtion menot kuluvan vuoden menoihin verrattuna nimellisesti 3,7 prosenttia ja reaalisesti 5 prosenttia. Tätä hän pitää oikeudenmukaisena vertailuna siitä syystä, että pankkitukimenot ja Euroopan unionin jäsenyydestä aiheutuvat menot ovat jollakin tavalla hänen käsityksensä mukaan menoja, jotka ovat valtion budjetissa ikään kuin ylimääräisiä.

Miksi tällaiset menot pitäisi laskea pois? Siihen ei ole mitään perustetta. Ne ovat Suomen valtion asioiden hoitamisesta aiheutuvia menoja, jotka kuuluvat budjettiin. Ei ed. Mattilalla sen enempää kuin meillä muillakaan ole oikeutta tehdä edes hämäämismielessä sellaisia laskelmia, että pari erittäin suurta menokohtaa otetaan budjetista pois, pannaan sivuun, ryhdytään sitten tarkastelemaan jäljelle jäänyttä budjettirunkoa ja sanotaan, että kun se on niin pieni, niin tämä on hyvin vaatimaton säästöbudjetti.

Uskon, että ed. Mattilan ryhmäpuheenvuoroon ottama vertailu on hyvin tarkoitushakuinen, eikä hän sitä kiistäkään. Hän jatkaa puheenvuoroaan sanomalla, että täysin päinvastainen esimerkki on edellisen hallituksen viimeinen budjettiesitys vuodelle 1991. Sitten hän laveasti kertoo, kuinka löysä se oli ja minkälaiseen onnettomuuteen se johti Suomen kansantalouden. Hän kertoo, että hälytyskellojen olisi pitänyt soida vuoden 90 syksyllä, jolloin tuota budjettia tässä salissa pohjustettiin ja valiokuntatyön jälkeen lopulta täällä lyötiin lukkoon. Hän johdattelee ajatuksensa niin, että Suomen talous karahti karille ja kapteeni jätti laivan ensimmäisenä. Tämä viimeinen lausahdus viittaa siihen, että vaalien jälkeen muodostetusta uudesta hallituksesta olivat sosialidemokraatit tappion kärsineinä poissa.

Tässä on hyvin mielenkiintoisia rinnastuksia ja yhteenvetoja, väittäisinpä myös: historian melkoista vääristelyä. Muistutan eräästä seikasta, joka antaisi aiheen laajempaankin ihmettelyyn. Nimittäin nykyisessä pääministeri Ahon hallituksessa istuu edellisen hallituksen poliittinen enemmistö. Se on tosiasia, jolle ei voi mitään. Se on mielenkiintoinen tosiasia siinä mielessä, että täytyy sen raastaa aika paljon kokoomuksen ja RKP:n omaatuntoa ja hermoja, kun he nykyisen hallituksen pääosapuolelta toistuvasti joutuvat ottamaan vastaan tällaista tekstiä.

Me sosialidemokraatit olemme jo niin tottuneet siihen, että yleensä vaieten sitä kuuntelemme. Mutta ajattelin, että tämä on se tilaisuus, vaikkakin kuulijakunta on hyvin valikoitunut, jossa muutamalla sanalla puutun asiaan. Tätä tarjotaan neljättä kertaa budjetin lähetekeskustelussa tämän eduskunnan aikana päähallituspuolueen ryhmäpuheenvuorossa ja tänä iltana vielä voimaperäisesti pääministerin käyttämissä puheenvuoroissa.

Pääministeri meni niin pitkälle omassa puheenvuorossaan, että hän rohkeni väittää Suomen talouden olevan paljon paremmassa kunnossa kuin se oli edellisen hallituksen jättäessä paikkansa. Väite on aivan uskomaton. Minä luulen, että kuulijat eivät tähän sen enempää perusteita kaipaakaan. Mikä tahansa tilasto, mikä tahansa talouden tosiasia puhuu täysin päinvastaista kieltä.

On myönnettävä, että sinipunahallituksen jättäessä paikkansa Suomen talous oli lähdössä jyrkkään laskuun, jyrkempään kuin kukaan silloin mukana olleista päättäjistä osasi arvata, selvään laskuun, hyvin selvään. Silloinen hallitus oivalsi asian varsin hyvin, mutta oppositio ei näytä sitä oivaltaneen lainkaan. Opposition lähetekeskustelupuheenvuoroissa syksyllä 90 asiaan kyllä viitattiin painavin sanoin. Mutta kun sitten syksyn mittaan eduskunnassa budjettia käsiteltiin ja siitä johtopäätöksiä tehtiin ja lopuksi äänestettiin, voi vain todeta, että keskustelun lopputulemana oli, että budjetti eduskunnassa hallituspuolueitten sitä jonkin verran rikki revittyäkin pysyi suhteellisen hyvin koossa. Keskustapuolueen silloin täällä tekemät lisäysehdotukset, joihin ehdotuksiin myös vaalitaistelu pohjautui seuraavana talvena, olivat nekin aivan uskomattomia. (Ed. Aittoniemi: Näinhän se aina on! Niin teilläkin nyt on!) — Ed. Aittoniemi, nyt ei ole näin.

Budjetin palautekeskustelussa käytin tältä paikalta puheenvuoron, jossa kertasin silloisen pääoppositiopuolueen lääkkeet uhkaamassa olevaan ja jo selvästi näkyvään taloudelliseen lamaan. Silloin totesin tältä paikalta: "Mutta mitkä ovat Suomen keskustan lääkkeet? Nopeasti laskin yhteen keskustan vastalauseen menolisäykset. En nyt ole aivan varma, tulivatko ne tuossa nopeasti laskettuina ihan miljoonankaan tarkkuudella oikein, mutta sain 975,7 miljoonaa markkaa." Silloin pöytäkirjan pitäjän mukaan keskustan ryhmästä vastattiin: "Pitää paikkansa." Henkilökohtaisesti muistan, että vastaaja oli nykyinen ministeri Pekkarinen, siis varsin arvovaltainen taho.

Nämä ovat vain suorat lisäykset. Sen lisäksi edellytetään kepun vastalauseessa, että valtio lisää reilusti luotonottovaltuuksia, jotka heijastuvat budjettiin suoraan niin, että suorat menolisäykset reilusti ylittävät miljardi markkaa. Kun laskutoimitusta sitten jatkettiin, nämä menolisäykset pelkästään keskustaryhmän esityksinä olisivat merkinneet noin 1,2 miljardia. Jatkoin sitten puheenvuoroa, jonka osan olin tarkistanut valtiovarainvaliokunnan asiantuntevan sihteeristön avulla, ja saatoin todeta, että keskustaryhmän äänestyttämät verohelpotukset, siis tulojen menetykset, siihen samaan budjettiin merkitsivät yhteensä 8,6 miljardin markan lisäaukkoa 1,2 miljardin menojen lisäysten ohella. Ollaan siis lähes 10 miljardissa markassa.

Nyt täällä keskustaryhmän taholta sanotaan, että hallitus oli hakoteillä. He olivat oikeassa. Hallitus jätti onnettoman perinnön. He varoittivat lamasta. Tosiasiat kuitenkin ovat ne, joita eduskunnan pöytäkirjoista tehtyjen esitysten perusteella voidaan nähdä. Tämän jälkeen keskustan puolue lähti vaalikamppailuun julkistamalla

laajahkon talousohjelman. Tämän ohjelman otsikon "Kansantalous tasapainoon" alla luetellaan runsaasti sellaisia yksityiskohtia Suomen kansantalouden perusteiden korjaamisesta, jotka koskettelevat taloudellisesti itsenäistä, hyvinvoivaa Suomea, talouden tasapainotusta oikeudenmukaisesti, yrittäjäystävälliseen talouspolitiikkaan siirtymistä ja todellisen verouudistuksen toteuttamista. En ryhdy käymään koko listaa läpi. Jokainen, joka pienen vaivan näkee, voi tämän hankkia ja todeta, että yhtäkään kohtaa, ei yhtään kohtaa ohjelmasta ole tämän hallituksen aikana todettu. On parempi, hyvät kuulijat, unohtaa koko paperi.

Nämä ovat niitä tosiasioita, joita keskustaryhmän puheenjohtaja keskustelun alussa väitti nykyisen hallituksen talouspolitiikan perustaksi, kun hän kertoi, kuinka surkeasti asiat olivat neljä vuotta sitten. Pääministeri vahvisti asian tänään ja lisäsi löylyä. Minulle on syntynyt, niin kuin varmasti monelle kuulijalle, sellainen olo, että hallitus aikoo selvitä talouspolitiikastaan neljä vuotta syyttelemällä edeltäjäänsä ja kääntämällä nyt viimeisen budjettiesityksen lähetekeskustelussa katseet sillä tavalla tulevaisuuteen, että sosialidemokraattinen puolue onkin altavastaaja ja hallitus on oppositiossa mahdollisesti tulevaa talouspoliittista linjausta vastaan.

Suomen historiassa näyttää syntyvän neljän vuoden paussi, jolloin taloutta ei ole hoitanut kukaan. Tähän on muka ajauduttu edellisen hallituksen virheiden ansiosta ja neljän vuoden kuluttua seuraaja sitten jatkaa. Tämä oppositioksi naamioituminen on keskustalta joskus onnistunut, mutta nyt se ei onnistu.

Pääministeri Aho kertoi täällä tänään, että keskeisintä talouspolitiikassa tästä eteenpäin on kaksi asiaa: investointien elvyttämisen kautta työllisyyden kohentaminen ja toiseksi velkaantumisen pysäyttäminen ja sen jälkeen velkojen takaisinmaksu. (Ed. Aittoniemi: Se on selvä linja!) Tämä on selvä linjaus, ja se vastaa sosialidemokraattien talouspolitiikan linjaa. Juuri näin pitää tehdä.

Mutta sitten on ikävä tehtäväni pikkuisen sekaantua yksityiskohtiin. Mitkä ovat ne investointipolitiikkaa elvyttävät toimet, joita hallitus tänä päivänä pitää tärkeinä? (Ed. Aittoniemi: Sitä minäkin kyllä kysyn!) Siihen ei tule mitään vastausta. On sanottu, että keskeisintä on saada vienti vetämään. Se on keskeistä, ja vienti vetää nyt, mutta se veto ei auta Suomen taloutta nousuun. Se ei yksinkertaisesti yksinään riitä siihen, että investoinnit elpyvät ja sitä kautta syntyy uusia työpaikkoja, jotka nostavat kotimaista kulutusta, tuovat verotuloja, tuovat hyvinvointia, tuovat pohjaa talouden pysyvämmälle pitkäaikaiselle nousulle. Siinä tarvitaan sellaista asiaa, joka nykyiselle hallitukselle näyttää olevan jokseenkin vieras: Siinä tarvitaan luottamusta pitkäjänteiseen, vakaaseen talouspolitiikkaan, joka perustuu eri osapuolten yhteistyöhön.

Nykyinen hallitus aloitti toimikautensa jakamalla vastuut: Hallitukselle kuuluu finanssipolitiikka, Suomen Pankille kuuluu rahapolitiikka, ja työmarkkinajärjestöille kuuluu työllisyydestä huolehtiminen. Se on kohtalokas erehdys, kohtalokas vastuun jakamisen tapa. Hallitus ei koskaan pääse siitä kokonaisvastuusta, johon kuuluu koko kansantalouden tilasta huolehtiminen.

On vielä lisättävä, että valtiontalous kansantaloudessa on niin kuin instrumentti, työkalu, jonka on oltava kunnossa ja jota on voitava käyttää sillä tavalla, että noususuhdanteessa vähemmätkin temput riittävät, mutta laskusuhdanteen aikana, puhumattakaan syvästä lamasta, on valtiontaloutta käytettävä vipuna, joka nostaa kansantalouden kasvuun. Tämä on valitettavasti nykyiseltä hallitukselta unohtunut. (Ed. M. Laukkanen: Niinhän se unohtui edelliseltäkin!)

Hallituksen politiikkaan sosialidemokraattien puolelta voidaan yhtyä 50-prosenttisesti, nimittäin siltä osalta, mikä koskee säästämisen välttämättömyyttä, mutta ei lainkaan siltä osalta, mikä koskee investointitoiminnan tärkeyttä ja sitä kautta työllisyyden hoitamisen välttämättömyyttä. Siinä tämä hallitus on totaalisesti epäonnistunut eivätkä siinä vetelyt edellisen hallituksen virheisiin auta yhtään eikä auta se, että oppositiopuolue haastetaan altavastaajaksi tilanteessa, jossa hallituksen omat keinot ovat kokonaan loppuneet. Valitettavasti elämme tänä päivänä epävarmuuden tilassa.

Minun tekee mieleni antaa edes yksi neuvo ankaran kritiikin jälkeen, miten hallituksen olisi hyvä nyt menetellä. (Ed. M. Laukkanen: Säästäkää se seuraavalle hallitukselle!) Jos nimittäin halutaan saada teollisuus vakuuttuneeksi siitä, että Suomeen kannattaa investoida, kannattaisi ottaa kantaa esimerkiksi sellaiseen kysymykseen kuin Suomen jäsenyys Euroopan unionissa. Pääministeriltähän tätä kantaa ei ole tähän mennessä saatu muuten kuin vihjeenomaisesti. Hän yleensä tätä asiaa kysyttäessä pyörittelee sanojaan ja sanoo, että on "luotu yleisiä edellytyksiä myös positiivisen kannan ottamiseksi". Ulkoministeri, joka on ollut mukana tekemässä neuvotteluratkaisua Suomen jäsenyydestä komission

edustajien kanssa ja sen jälkeen vielä eri reissuilla neuvotellut maatalouspaketin yksityiskohdista, on lehtitietojen mukaan nyt "taipuvainen ottamaan positiivisen kannan tähän asiaan", mutta tieto on epävirallinen ja tarkistamaton.

Kuinka tällaisissa olosuhteissa joku voisi uskoa, että Suomen jäsenyys sellaisessa valtioyhteisössä, johon kuuluminen on teollistamisen, investointitoiminnan ja vapaan kaupan, siis meidän elinehtojemme, perusedellytys, olisi jotenkin selvä asia? Ei se tulekaan selväksi, ellei hallituksella ole kantaa tällaiseen keskeiseen kysymykseen.

Budjetin yleisperusteluissa sanotaan, että esitys on laadittu lähtien siitä, että Suomi on ensi vuoden alusta Euroopan unionin jäsen ja että tänne on otettu mukaan esityksiä, joissa oletetaan tehtävän niin ja näin. Yleensä on totuttu siihen, että keskeisissä, kansakuntaa koskevissa asioissa hallitus kertoo, miten asiat ovat. Ainakin pääministeri voi sen kertoa ja hänen pitää se kertoa.

Samaan aikaan, kun näin keskeinen kysymys on auki ja pallottelun kohteena, hallitus on huolehtinut hyvin siitä, että välit talouselämän eri osapuoliin ovat vähintäänkin viileät. Tällaisissa olosuhteissa, joissa ei ulkopuolinen tarkkailija eikä kotimainen aktiivi tiedä, missä mennään, ei ole pysyviä edellytyksiä kestävälle vakaalle talouspolitiikalle ja kansantalouden nousulle. Kaikki läsnäolijat ymmärtävät tämän oikein hyvin. Näillä asioilla ei voi pallotella eikä pelailla. Oppositiossa on syntynyt sellainen käsitys, että tässä ollaan ikään kuin sökölläl. Jokainen liikahdus, jokainen kierros maksaa aina lisää, mutta lopputuloksesta ei tiedä, ennen kuin pimeäkin kortti on käännetty. Tämä on erikoinen tilanne. Näyttää siltä, että Suomen historiassa on neljän vuoden aukko, jolloin ei kukaan ole vastannut mistään, paitsi edelliset ja tulevat.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ryhmänjohtaja Mattilan vertailu oli aivan oikea. Hän vertaili eri budjettien lakimääräisiä menoja vastakkain. Jos siihen liittyy jotakin ylimääräistä, vaikka osallistuminen Persianlahden sotaan, se on sellaista, mikä ei kuulu tähän vertailuun.

Edellisen hallituksen aikana erityisesti ministeri Liikasta kuunneltiin — en halua loukata ketään — kuin metso hyvää lintukoiraa täällä siihen saakka, kunnes Liikanen huomasi, että nyt on paras lähteä, nyt alkaa mennä siihen systeemiin. Ed. Louekosken, rehellisessä maineessa olevan miehen, tehtäväksi jäi peitellä asioita niin kauan, että päästään seuraavien vaalien ohi. Budjetti luotiin ylijäämäisenä, mutta jo heinäkuussa 91 huomattiin, että vähintään 24 miljardia markkaa ollaan tappion puolella. Tämä tuli täydellisesti yllätyksenä myös keskustalle. (Ed. Louekoski: Ei tullut!) Siitä ja yksinomaan siitä on kysymys, se on jo ajat sitten selvinnyt.

Se, että kokoomus ja RKP jäivät hallitukseen, ei minulle kuulu, mistä syystä, mutta vanhat ketut, sosialidemokraatit, tiesivät, että tälle alttarille ei kannata jäädä teurastettavaksi. Teitä ei saanut vastuuseen millään. Mutta tämän hallituksen aikana on luotu maan taloudelle vakauden pohjat, ja seuraavan hallituksen tehtävänä on näiltä pohjilta suorittaa hienosäätö, joka johtaa maan talouden näiltä vakauden pohjilta uuteen nousuun nimenomaan sisämarkkinatalouden kehittämisen kautta. Mutta sosialidemokraatit ovat selvästi hermostuneet, ja sen huomaa heidän varjobudjetistaan. Heillä ei ole minkäänlaista suunnitelmaa tulevaisuutta varten. Teillä ovat alkaneet puheenvuorot olla aika maltillisia, ja selvästi näkee, että te olette hermostuneita tulevaisuuden paineista, koska nyt tulevat teidän mahdollisuutenne. Pohjat on luotu, ed. Louekoski, ankarassa paineessa, mutta erinomaisen hyvät. Siitä on hyvä ponnistaa, kun vain pystytte.

Ed. P i h a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä taloudellisessa ahdingossa, jossa nyt olemme, on kyllä hyvin tuskallista seurata pääoppositiopuolueen edustajien omahyväistä, mutta ei sinänsä kovin hämmästyttävää vastuusta vetäytymistä. Toisin kuin ed. Louekoski luulee, niin kritiikin ottaminen ei meille kokoomuslaisille ole suinkaan vaikeaa. Osaamme myös katsoa peiliin. Virheitäkin on tehty.

Minun käsitykseni mukaan kuitenkin nyt käsitellään vuoden 1995 talousarvioesitystä eikä tehdä historiallista analyysiä siitä, kenen vika nykyinen tilanne on. Sanotaanhan, että on turha enää rypistää, kun se on jo housussa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Piha, historiallista analyysiä tässä on tehty pari päivää. Kaikki ovat tehneet, ja ei siinä mitään. Se on ihan hyvä, että tehdään. Tässä keskustelussa näyttää siltä, että itse kukin on saanut vamman sielulleen. Pääministeri Aho sai vamman siitä, että yhteiskuntasopimus raukeni 91 syksyllä. Ed. Louekoski on saanut vamman sielulleen siitä, että kaikki laman synkkyys ja paha pannaan hänen viimeisen budjettinsa nis-

koille, ja kyllähän näin tietenkin on. Minä muistan, kun Vattin edeltäjä 89 vai oliko se 90 vuoden alussa teki analyysin, mitä pitäisi tehdä ja mitä ei saisi tehdä Suomen taloudessa. Se oli aika karmeata luettavaa, mutta kukaan meistä ei uskonut silloin, ei sen enempää poliitikoista kuin lehtimiehistäkään. Muistan aivan selkeästi, kun itsekin ammuin pystyyn kirjoituksissani Leppäsen analyysin ja sanoin, että eihän tällä tavalla voi tapahtua eikä tällaisia leikkauksia ja kannanottoja voi tehdä. Kukaan ei uskonut, että asiat olivat näin pahasti. Kukaan ei uskonut, että Suomen talous kääntyy vapaaseen pudotukseen, kuten pääministeri Aho sanoi.

Pitää paikkansa se, että sosialidemokraatit ovat kääntäneet talouspolitiikassaan kelkkaa. Kolmeen vuoteen en ole ainakaan äänestyksissä havainnut yhtä ainutta esimerkkiä siitä, että te olisitte säästäneet. Aina olette äänestäneet kaikkia esityksiä vastaan. On erinomaisen hyvä, että tässä asiassa tunnustetaan tosiasiat. Myönnän auliisti, että ed. Louekoski sekä puheenjohtaja ed. Lipponenkin ovat hieman eri linjoilla kuin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän suurin enemmistö. Muutama järkimies sieltäkin löytyy.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelin ed. Louekosken puheenvuoroa varsin huolellisesti huoneessani. On aivan totta, että tässä hallituksessa on puolet niiden puolueiden edustajia, jotka olivat viime hallituksessa. Mutta, ed. Louekoski, he ovat kantamassa vastuuta, he eivät lähteneet pakoon sitä tulipaloa, jonka te sytytitte. He ovat sammuttamassa, te juoksitte pakoon. Siitähän tässä on kysymys. Tämän yhteiskunnan ongelmat olisivat huomattavasti pienemmät, jos myös te sosialidemokraatit olisitte vastuuta kantamassa edes sillä tavalla, että olisitte eduskunnassa tukeneet säästöpäätöksiä.

Minusta on rehellisyyden nimissä, kuten ed. Ukkola totesi, kaivettava myös esiin se, miten te olette täällä äänestäneet budjettiäänestysten yhteydessä — hallituksen säästöjä vastaan pääsääntöisesti — kuitenkaan kertomatta, mistä te säästätte, maataloutta lukuun ottamatta. On pakko tässä yhteydessä muistuttaa vielä kerran: 107 miljardin budjetista sinipuna aloitti lähes 170 miljardiin päätyen. Eikö tällainen valtion talouden volyymin laajennus ole todella ollut tuhlausta tilanteessa, jossa maa oli korkeasuhdanteessa, jossa olisi pitänyt varautua pahojen päivien varalle ja tämän vaalikauden varalle.

Eli, ed. Louekoski, te olette nyt omaksuneet sen taktiikan, että hyökkäys on paras puolustus. No, vaalikentillä tavataan ja varmasti näistä asioista keskustellaan. Kuitenkaan se, mikä on Suomen EU-jäsenyys ja miten paljon sen nimiin nyt vannotaan, ei käsittääkseni vakauta tilannetta yhtään, kun suomalainen yhteiskunta ei ole sellaiseen järjestelmään valmis, ed. Louekoski. Siitä on kysymys. Meillä pitäisi eri väestöryhmien osata toimia yhteen.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siinä, mitä sanon, ed. Louekoski, ei ole tarkoitus moittia teitä henkilökohtaisesti, vain todeta, että se, mitä te sanoitte, parhaimmillaankin on kerta kaikkiaan ajasta pahasti jäljessä. Se, mitä te sanoitte, sopii hyvin 70-luvulle. Mutta ed. Louekoski, 20 vuotta on kulunut, mutta teidän sanomanne on täysin sama kuin 20 vuotta sitten.

Maailma on muuttunut radikaalisti, ja hallituksen mahdollisuus tehdä yhtään mitään on täysin muuttunut osittain juuri teidän omien päätöstenne perusteella. Sen jälkeen kun kaikki valta on annettu markkinavoimille, hallitusten tärkein tehtävä on — mm. uuden, koko maailmaa koskevan kilpailukykyraportin nojalla — pidättäytyä puuttumasta kaikkeen siihen, mitä markkinoilla tapahtuu, koska kaikki tällainen interventio, sitähän sanotaan interventionismiksi, on vain haitaksi näille markkinoille.

Te puhutte täällä suurieleisesti ja mahtipontisesti, ikään kuin teillä olisi jotakin salattua tietoa siitä, millä voitaisiin ratkaista 500 000 ihmisen työttömyys tai pian 500 miljardin markan velka. Ed. Louekoski, kysymys on siitä, että teillä ei ole mitään mahdollisuuksia, eikä se ole mikään moite, mutta olisi tietynlaista nöyryyttä myöntää, että aika on kulkenut eduskunnan ohi, sikäli kuin puhutaan talouspolitiikasta tai jotakin kansantaloudesta tai valtiontaloudesta.

Ymmärtäisin, jos te haluaisitte puhua täällä tietyistä kriminalisoinneista tai esimerkiksi perintölain uudistuksista, mutta sikäli, kuin puhutaan taloudesta, työllisyydestä ja valtion velasta, ed. Louekoski, eduskunnalla ei ole siihen minkäänlaista sanansijaa.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sosialidemokraattien vastuu viime hallituksen jälkeen toteutui sillä tavalla, että me emme lähteneet pakoon mitään, mutta äänestäjät pakenivat meitä. Me hävisimme vaalit, ja parlamentaarisen järjestyksen mukaan

voittajat muodostavat hallituksen ja ovat nyt hallinneet.

Palaan vielä kerran syksyyn 1990. Vetoan vähän arvovaltaisempiin muistiinpanijoihin kuin olen itse. Lukekaa presidentti Koiviston muistelmat. Niissä on varsin tarkasti kerrottu informaatio, jonka hän minulta sai ja jota täällä viikoittain tuputin edustajille. Mutta ei mennyt perille, ei uskottu. Päinvastoin täysin väärin perustein lyötiin löylyä, menoja suuremmiksi ja tuloja pienemmiksi. Se oli silloisen opposition politiikkaa.

Talouspolitiikkaa, arvoisat kollegat, tehdään ajassa sillä tavalla, että kun ollaan menossa alaspäin, syöksyä pitää valtion talouden konstein jarruttaa. Silloin, kun mennään ylöspäin, valtiontaloutta ei tarvita enää elvyttäjänä. Siitä johtuu, että me olemme olleet elvytyksen kannalla, työpaikkojen luomisen kannalla, silloin kun lamassa on oltu alaspäin menossa. Nyt, kun olemme kiistatta menossa hieman ylöspäin, konstit ovat toiset. Tästä johtuu se, että me olemme hyvin pidättyviä kaikissa budjetin lisäysesityksissä.

Vielä, arvoisat kuulijat, on tapahtunut valtiopäiväjärjestyksessä sosialidemokraattien vaatimuksesta läpi ajettu muutos, että enemmistö päättää myös säästölaeista. Näin ei ollut ennen.

Ed. M. Laukkanen: Rouva puhemies! Eikö, ed. Louekoski, tämä pilkallinen analyysi, jolla halusitte haastaa pääministeri Ahoa ja ryhmäpuheenjohtaja Mattilaa, olisi kannattanut käyttää silloin, kun he olivat läsnä? Siihen olisi tarjoutunut tilaisuus runsas tunti sitten. Te olitte silloin myös salissa. (Ed. Louekoski: Sitä käytiinkin silloin!) — Te osallistuitte siihen varsin vaatimattomasti.

Ne tunnusluvut, joihin ed. Louekoskikin tässä viittasi, on aina hyvä palauttaa mieliin, koska on selvää, että se tosiasiallinen tilanne, missä Ahon hallitus tämän vaalikauden vastuunkantamisen aloitti, on ollut hyvin keskeinen syy siihen, minkälaista politiikkaa on tämän vaalikauden aikana jouduttu tekemään. Keväästä 1990 kevääseen 1991 työttömyys oli kasvanut 132 prosenttia, bruttokansantuote laski yli 6 prosenttia, vienti 10 prosenttia, vaihtotaseen alijäämä repesi ennätyssuureksi. Samoin valtiontalouden alijäämälle luotiin pohja nimenomaan vuoden 1991 budjetilla. Lopputulos oli lähes 30 miljardia alijäämää. Minkälaista talouspoliittista asiantuntemusta tämä sitten, ed. Louekoski, tuolta ajalta osoittaa?

Tämän päivän tilannetta kun katsotaan, kaikki kansantalouden kannalta keskeiset tunnusluvut, nämä luvut, joihin äsken viittasin, ovat nousussa (Ed. V. Laukkanen: Valtion velka ja työllisyys!) — En puhunut vielä työllisyydestä enkä valtion velasta mitään, puhuin bkt:stä, puhuin viennistä, kokonaistuotannon kasvusta, vaihtotaseen ylijäämästä. Kaikki ne ovat tänä päivänä nousussa. — Tilanne seuraavan kevään aikana, kun mennään vaaleihin, on perin erilainen kuin keväällä 1991 vaalien alla.

Minusta on todellakin vakava kysymys, joka tässä jo äskeisessä vastauspuheenvuorossa heitettiin, miksi SDP tietoisesti hakeutui tuolloin oppositioon. Kokoomus ja RKP ja tämän hallituksen muut hallituskumppanit ovat myöntäneet aikaisemmat virheensä sitoutumalla tähän talouspolitiikkaan, joka tuottaa tulosta.

Syksyllä 1991 hallitus sai ensimmäisen opetuksen ulkoparlamentaaristen voimien, siis rahamarkkinoiden ja ammattiyhdistysliikkeen, vaikutuksesta taloudenpitoon. Ikävä kyllä, näiden voimien puuttuminen talouspolitiikan ratkaisuihin on koko vaalikauden vain kasvanut kielteiseen suuntaan. Tuolloin 1991 kesän alussa tehty ecukytkentä olisi ilman muuta pitänyt tehdä siten, että olisi samalla suoritettu aktiivinen devalvaatio, siis palautettu markka sen todelliseen arvoon ja korjattu ainakin edellisen hallituksen suorittama revalvaatio, joka tapahtui, ed. Louekoski, myös presidentti Koiviston mielestä aivan väärään aikaan, aivan liian myöhään. Pakkodevalvaation jättämää rumaa jälkeä esimerkiksi työllisyydessä olisi todellakin voitu pehmentää syksyllä 1991, jolloin tarjolla oli Sorsan yhteiskuntasopimus pitäen sisällään aktiivisen devalvaation mutta samalla ratkaisukokonaisuuden, jolla niin ikään olisi voitu lieventää markan devalvoitumisen määrää, sen myötä työttömyyden pahentumista kotimarkkinoilla ja välillisesti myös valtiontalouden velkaantumista ja siitä seuranneita verojen korotuksia, jotka olivat vääjäämättömiä.

Tekee vielä mieli todeta ed. Louekoskelle, kun totesitte, että valtiontalouden hoito on instrumentti, että näinhän se on. Sillä pitäisi tasata nousujen, hyvien aikojen ja huonojen aikojen eroja. Tulee vain mieleen kysymys, miksi ette tätä hyvää neuvoa todella noudattaneet niinä vuosina, kun todellakin oli rahaa, millä olisi voitu varautua niihin elvytystarpeisiin, joita tällä vaalikaudella on ollut.

Muutaman sanan haluaisin tässä yhteydessä todeta myös rahamarkkinoiden ja ammattiyhdistysliikkeen toiminnasta. Rahamarkkinoiden

toiminta on ollut kovin epäloogista. Milloin reagoidaan kansainvälisiin päätöksiin, milloin Saksan tai Yhdysvaltojen korkoheilahduksiin tai valuuttakurssimuutoksiin, milloin kotimaisiin puheisiin ja, ikävä kyllä, tulkiten niitä monta kertaa väärin. Rahamarkkinoiden heikkoa asiantuntemusta kuvaa hyvin mm. kuukauden takainen reagointi Ruotsin korkomuutoksiin. Markkinat eivät ole nähtävästi vieläkään havainneet Suomen irtaantuneen selkeästi Ruotsin kierteestä, jonka ydin on tietysti sama kuin meidänkin: hallitsematon valtion velka, tosin eri suhteessa. Ruotsin talous on Suomeen nähden kaksinkertainen, mutta valtion velka yli kolminkertainen Suomeen nähden. Siinä missä Suomen hallitus on määrätietoisesti aloittanut hevoskuurin valtiontalouden tasapainon löytämiseksi, Ruotsissa kaikki on vielä edessä. Tätä samaa lääkettä, Ruotsin velkaelvytysmallia, on tarjottu meille tänne Suomeen. (Ed. Louekoski: Ei ole!) — Kyllä. Esimerkiksi vuoden takaisessa budjetin lähetekeskustelussa suurin osa sosialidemokraattisista puhujista tarjosi Ruotsin esimerkkiä käyttäen velkaelvytysmallia Suomeen: Rakentakaa teitä ja rakentakaa kaikkea muuta!

Ruotsin esimerkki osoittaa, että jos tähän olisi tartuttu kasvattamalla suruttomalla tavalla velkaa, olisimme Suomessa nyt monin verroin suuremmissa vaikeuksissa kuin tänä päivänä. Tämä tietysti olisi todella myös opposition hyvä muistaa, kun omia vaihtoehtoisia talouslääkkeitä tarjotaan. Ruotsissahan tilanne johtikin siihen paradoksiin, jossa vaalien alla voittoa kärkkyneet sosialidemokraatit innostuivat tarjoamaan vielä suurempia säästöjä seuraavan hallituksen ohjelmaan, vaikka koko vaalikauden olivat, samoin kuin Suomessakin demarit, vastustaneet kaikkia hallituksen toimia, joilla valtiontalouden tasapaino olisi löytynyt nopeammin eikä velkaantuminen olisi ollut niin massiivista kuin on ollut. Tänäkin iltana mm. kirjasin ed. Hurskaisen ja ed. Vehkaojan puheenvuorot, joissa todisteltiin, miten kauheasti valtio on ottanut velkaa tällä vaalikaudella, ja unohtavat tyystin sen tosiasian, että ovat itse olleet painamassa joka kerta punaista nappia säästölakien kohdalla.

Ne säästöhankkeet, jotka ovat kariutuneet lakisääteisen perusturvan tulkinnan myötä, on jouduttu korvaamaan verolaeilla. Täytyy myös muistaa, ed. Louekoski, että emme me ole vielä aidossa parlamentaarisessa enemmistöjärjestelmässä. Meillä on edelleenkin sellaisia säädöksiä, jotka monien esimerkkien myötä ovat johtaneet määräenemmistösäädösten käyttöön.

Tilanteessa, jossa Suomi esimerkiksi viime vuoden keväällä oli ja nimenomaan silloin pääsiäisen alla, siis tilanteessa, jossa koko maan rahahuolto oli vaarassa, hallitus presidentin myötävaikutuksella valmisteli kriisilakien käyttöönottoa. Tätä tilannetta ei olisi ratkaistu niillä opposition vaihtoehtomalleilla, mitä nyt on tarjolla.

Olennaista vaihtoehtoista talouspolitiikkaa ei ole. Sellaista ei ainakaan, ed. Louekoski, teiltä ole kuultu eikä Ruotsiin eikä Suomeenkaan tarjottu. Miten oppositio, joka nyt kaikin keinoin on estänyt talouden tervehdyttämistä, pystyisi meillä suurempiin säästöihin heti hallitusvastuuseen päästyään, kun tasapainon löytämiseksi tarvitaan edelleen ja edelleen säästöjä ja toisaalla verotuloja kasvattavia toimia. Tätä tosiasiaa vasten tämä varjobudjetti on kovin heppoista luettavaa. Pikemminkin se osoittaa tekijöiden olevan eksyksissä, kun ei pystytä reilusti tunnustamaan vaihtoehtojen puutetta.

Kun kansalaiset ja raha-markkinat joutuvat tätä vaihtoehtopaperia arvioimaan, he joutuvat ennen muuta kysymään sen uskottavuutta. On hyvin helppo arvata: Tähänastisella vaihtoehtoohjelmalla ei hankita sen enempää rahamarkkinoiden kuin kansalaistenkaan tukea. Luulenpa niin, että lähikuukausina gallupit meilläkin tekevät Ruotsin carlssonit ja meillä lipposet eli laskevat sosialidemokraatit arjen tasolle tavallisten kuolevaisten joukkoon.

On oikeus ja kohtuus, että kun hallituksen talouspolitiikkaa arvostellaan, tarjotaan sille myös aito, uskottava, toimiva vaihtoehto. Eivät valtiontalouden ongelmat tietenkään ratkea maatalouden rajuimmillakaan säästöillä sen enempää kuin työttömyyden hoito vain budjettiperusteisin päätöksin. Työllisyyden paraneminen merkitsee ennen muuta avoimen sektorin kilpailukyvyn säilyttämistä, kokonaistuotannon kasvua, viennin vetämistä, uskottavuutta valtiontalouden tasapainoa koskevissa ratkaisuissa, joiden myötä syntyvä kohtuullinen, alhainen korkotaso avaa myös todelliset investoinnit.

Kolmanneksi tarvitaan työllisyyttä tukevia työmarkkinaratkaisuja ja sellaisia päätöksiä ns. kolmikannan sopimuspiiriin kuuluvissa asioissa, joita tämäkin hallitus on toki yrittänyt, mutta jotka on eri muodoissa kolme kertaa yleislakkouhilla kovin ottein torjuttu. On aivan varmaa, että tulevakaan hallitus ei voi jättää avaamatta työttömyysturvajärjestelmän kokonaisuutta niiltä osin, jotka houkuttelevat lyhyen työssäolojakson jälkeen palaamaan uudelleen ja uudelleen

sellaiselle ansiosidonnaiselle korvaukselle, jonka määräytymisperusteet saattavat olla jo monen vuoden takaisessa ajassa.

Kun aiemmin illalla ed. Vehkaoja väitti ansiosidonnaisen työttömyysturvajärjestelmän säilyttämisen olevan aktivoiva työllisyystoimenpide, niin kyllä tämä on esimerkki siitä, että ei ainakaan tällaisilla asenteilla työllisyyttä hoideta. Tämänkin budjetin sisään rakennettu työttömyysturvajärjestelmän uudistus ja ammattiyhdistysliikkeen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poisto olisivat olleet kaikkien suomalaisten etujen mukaisia. Nyt autoilijat maksavat tämän SAK-lisätarran ja kaikki palkanansaitsijat yleisten tulonhankkimiskulujen vähentämisen muodossa sitä hintaa, jolla pönkitetään korporatiivien järjestökoneistoa eikä ajatella jäsenten etuja pidemmälle.

Onneksi ed. Kalliomäki puuttui tähän ongelmaan jo eilisessä keskustelussa, ja toivon myös ay-liikkeen näkevän hieman nenäänsä pidemmälle. Ihmetyttää vain, että sama taho ei reagoinut sanallakaan, kun tällä vaalikaudella on muita verovähennysoikeuksia karsittu, mm. asuntolainojen korkojen, sairaskulujen, lääkekulujen tai elatusmaksujen osalta. Me tarvitsemme sitoutumista kurinalaiseen ja tiukkaan taloudenpitoon pitkäksi aikaa eteenpäin.

Seuraavassa lauseessa, ed. Louekoski, yhdyn teidän näkemykseenne. Välineenä tässä sitoutumisessa voimme käyttää ja tulee käyttää jäsenyyttä Euroopan unionissa. On selvää, että jäsenyyden toteutuminen antaisi meille lisää eväitä kansallisten ongelmiemme ratkaisuun. EU:n jäsenyyden edut: turvata viennin asema, sen kasvu, kokonaistuotannon kasvu, investointien liikkeellelähtö ovat ilmeisen paljon suuremmat kuin unionin ulkopuolella jäätäessä.

Täällä on myös luotu turhia peikkoja ja uhkakuvia sitoutumisesta Emu-kriteereihin. Kokonaan toinen kysymys on, tuleeko Emu-malli koskaan loppuun saakka eli kolmanteen vaiheeseen Euroopan unionissa toteutumaan. Paljon olennaisempaa on se, että me kansallisesti sitoudumme siihen politiikkaan, joka vuorenvarmasti tuottaa suomalaisille ja kansantaloudelle paljon hyvää, paljon enemmän hyvää kuin paluu tuhoisalle inflaatio — devalvaatio-tielle, jonka koulukunnan kannattajia tässäkin keskustelussa on näkynyt.

Viime viikkojen keskustelu on kuitenkin osoittanut sen tosiasian, että kansaa ei piiskata jäsenyyteen kepillä. Kannattaa käyttää mieluummin porkkanaa, pyrkiä asia-argumentaatiolla osoittamaan jäsenyyden edut kansakunnalle ja sen myötä kaikille suomalaisille. (Ed. Louekoski: Lisää maataloustukea, vai?) — Niin, maataloustuki on ainoastaan osa tätä sopeutumisprosessia. Jos jäsenyys siihen kaatuu, ed. Louekoski, se kaatuu kyllä lillukanvarsiin. Sitä riskiä en soisi teidänkään ottavan. Ankara elintarviketalouden sopeutuspaketin vastustaminen on vaarantamassa jäsenyyttä. Minusta siitä voi tuntea vain syvää huolta. Ylilyöntejä ei jäsenyyden kannattajien kannata myöskään harrastaa.

Suomalainen talonpoika, mitä tulee elintarviketalouteen ja maataloustukeen, näyttää olevan kuitenkin paremmin turvassa Brysselissä kuin mahdollisessa Lipposen Suomessa. Kyllä nämä sosialidemokraattien viestit siitä, mistä tulevina vuosina budjetissa leikataan, on otettu vastaan. Siksi oma analyysini ja viestini talonpojille on, että jäsenyys pitkässä juoksussa jo lähivuosina on myös maatalouden kannalta, elintarviketalouden kannalta parempi vaihtoehto kuin jääminen kansallisen budjetin varaan.

Ikävä kyllä, rouva puhemies, haluaisin vielä lopuksi puuttua muutamaan budjetin painotukseen, mm. alueelliseen kohdentumiseen, joka ei lainkaan ota huomioon niitä painopisteitä, jotka EU:n jäsenyyden myötä tulevat maamme kokonaiskehityksen kannalta avainalueeksi. Jäsenyyden tilassa Suomen avainalueet ovat pääsääntöisesti etelässä, Kymen läänin kaltaisilla alueilla, jotka pystyvät tuottamaan uutta teknologiaa, uusia sovellutuksia, uutta työllisyyttä, olemaan koko EU:n kannalta merkittävä valtaväylä Venäjälle niin kaupan, kuljetusten kuin tiedonsiirronkin alueilla.

Hallitukselta riittää rahaa Perämeren sataman investointeihin muka transitokuljetusten kasvun perusteella, samalla kun transiton valtaväylä kulkee Kaakkois-Suomessa. Idän liikenteen valtaväylät pääsevät nekin rapistumaan samalla, kun hallitus rakentelee 100 miljoonan markan siltoja Keski-Suomen metsiin.

Sama ongelma piilee energiapolitiikassa, jota ed. Björkenheim täällä jo lyhyesti käsitteli. Kun vuosi sitten ydinvoimaratkaisu täällä kaadettiin, vastustajat perustelivat kantaansa sillä, ettei maamme energiakulutus kasva niin nopeasti kuin teollisuus itse arvioi. Kaikkein rajuimmatkin kasvuennusteet, siis vuoden takaiset, ovat ylittyneet. Talouspolitiikka on johtanut tuotannon nopeaan kasvuun ja sen myötä energiakulutuksen hyvin jyrkkään nousuun, joka käytännössä tarkoittaa sitä, että jo nyt alkusyksystä Meri-Porin ja Inkoon hiilivoimaloita ajetaan täysillä,

kun aiemmin esimerkiksi Inkoota tarvittiin lähinnä tammi — helmikuun pakkasilla. (Ed. Louekoski: Jos silloinkaan!) — Harvoin silloinkaan.

Tämä kissa on kerta kaikkiaan nyt vain nostettava pöydälle, jos talouden ja tuotannon kasvu halutaan turvata tuleviksi vuosiksi. Perusvoimaratkaisu on mielestäni otettava uudelleen tarkasteluun. Epäilen, ettei nykyhallitus sitä pysty tekemään, mutta toivon, että seuraava eduskunta ja seuraava hallitus on sen verran myös kilpailukyvystä, talouden peruselementeistä tietoinen ja niistä huolehtiva, että tämä kysymys hoidetaan nopeasti kuntoon.

Kilpailukykyä ja kasvua ei todellakaan turvata energiaverojen korotuksilla vaan tekemällä selkeä perusvoimaratkaisu, ja jos valinta on, kuten nyt näyttää olevan, hiilivoimaloiden ja ydinvoiman välillä, ratkaisu on hyvin helppo.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. M. Laukkasen puheenvuoro parani loppua kohti huomattavasti. Saatoin huomata, että energiapoliittinen viesti on hänelle hyvin mennyt perille. Tiedän, että hän on ollut tällä järkevällä linjalla pitkään. Asianlaita on niin, että me joudumme valitsemaan vuoden kuluessa tästä päivästä, minkälainen jättimäinen hiilivoimalaitos Suomeen rakennetaan. Se rakennetaan nimittäin pomminvarmasti. Sähkö loppuu. Kalleinta energiaa on puuttuva energia.

Mitä tulee sosialidemokraattien vaihtoehtoihin nykyisen hallituksen yleiselle talouspolitiikalle, niin mainitsen niistä ed. Laukkasen haastamana pari kolme.

Ensimmäinen asia on tehdä selväksi, missä leirissä Suomi on Euroopassa tulevina vuosina ja vuosikymmeninä. Hallituksella pitää olla siihen kanta. Olemmeko kehittyvän teollistuneen demokraattisen Länsi-Euroopan osa vai mitä me olemme.

Toiseksi, kotimaassa on oltava yhteistyö kitkatonta ja avointa kaikkiin suuntiin, aivan erityisesti talouselämän vaikuttajatahoihin. Tässä nykyinen hallitus on tehnyt monta kuolemansyntiä.

Pitkäjänteinen säästäväinen talouspolitiikka on välttämätöntä ja sellaiset esimerkiksi valtion elinkeinotoiminnan tukijärjestelmät, jotka luovat meille elättielinkeinoja, on purettava, yksinkertaisesti purettava ja vapautuvat varat suunnattava uuden luomiseen, koulutukseen, kehittämiseen ja tutkimukseen.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Aivan lyhyenä vastauspuheenvuorona vielä tästä energiapolitiikasta. Jo nyt näyttää todellakin siltä, että tulevana talvena, varsinkin jos joudumme vielä kovien pakkasten aikaan, sähköä tullaan tässä maassa säännöstelemään. Jos katselemme vuoden aikana tapahtunutta hintakehitystä, monilla aloilla sähkön hinta on noussut räjähdysmäisesti, ja sama tietysti voidaan sanoa tästä haittaverolinjasta. Kolminkertainen, jopa nelinkertainen haittaverotaso verrattuna joihinkin tärkeisiin kilpailijamaihin ei todellakaan luo niitä edellytyksiä, joilla Suomea pitkän päällä suosta nostetaan.

Missä leirissä Suomi on? Totta kai me olemme eurooppalaisessa leirissä. Haluan tässä vaan todeta sen, että jos pääministerin ja ulkoministerin puheenvuoroja arvioidaan, niillä on aina signaalimerkitys johonkin ryhmään Suomessa. Itse haluaisin nähdä ne positiivisesti siinä valossa, että jos niillä kaikkein kriittisemmin jäsenyyteen suhtautuvia tahoja saadaan jäsenyysratkaisun taakse, on jo tehty Suomen kannalta silloin merkittävä teko. Tukijärjestelmien purkamisessa, siis niissä talkoissa, olemme mukana, mutta toivon, ed. Louekoski, että viedään ne sitten läpi yhteiskunnan, viedään läpi kaikkien korporatiivijärjestöjen, läpi kaikkien elinkeinojen.

Ed. Biaudet: Arvoisa puhemies! Vuoden 1995 talousarvioehdotuksen liitteenä on ensimmäistä kertaa annettu rinnakkainen jonkinnäköinen katsaus ympäristön tilaan ja luonnonvarojen käyttöön. Rion kehitys- ja ympäristökonferenssin yksi keskeinen tavoite oli ympäristö- ja luonnonvarojen huomioon ottaminen myös päätöksenteon kaikilla tasoilla.

Valtion budjetilla on tärkeä yhteiskuntamme kehitystä ohjaava merkitys. Se on ehkä tärkein poliittinen väline. On ollut suuri puute, että meillä ei ole kehitetty parametrejä tai laskentatapoja, joilla voimme arvioida budjetin ympäristövaikutuksia, mm. ympäristövahinkojen taloudellisia kustannuksia. Tämä on siihen varovainen alku, ja vihreän budjettikirjan tekemisen tulisi olla seuraavan eduskunnan vakava tavoite.

Tässä budjettikeskustelussa on tänäänkin paljon puhuttu valtion kasvavasta velkataakasta ja sen vaikutuksista tulevien sukupolvien elinolosuhteiden heikentämiseen. Olemme päässeet varsin pitkälle keskustelussa siitä, onko meillä mo-

raalista oikeutusta pitää yllä hyvinvointiamme tulevien sukupolvien hyvinvoinnin kustannuksella.

Haluaisin laajentaa tätä keskustelua koskemaan myös luonnon ja luonnonvarojen ylikäyttöä ja sen moraalia. Luonnonvarojen tuhlauksen ja ympäristövahinkojen salliminen on ainakin taloudelliselta suuruusluokaltaan aivan verrattavissa valtionvelkaamme.

Ruotsissa on ympäristövahinkojen kustannusarvioissa päästy pitemmälle. Siellä on laskettu, että yhteiskunnallinen ympäristövelka muodostaa korjaamiskustannuksiksi muunnettuna yli 300 miljardia kruunua. Ruotsin hallitus teettääkin parhaillaan Naturvårdsverketillä valtakunnallista saneerausohjelmaa saastuneiden alueiden maaperän puhdistamiseksi. Tämä arvio kattaa 6 500 vaarallista aluetta, joiden kunnostaminen kestää ainakin 30 vuotta ja maksaa noin 20 miljardia kruunua. Uppsalan kaupunki on ensimmäisenä Ruotsissa esittänyt vihreän tilinpidon. Siinä arvioidaan Uppsalan ympäristövelan, toisin sanoen ympäristövahinkojen korjaamiskustannusten, olevan 4,5 miljardia kruunua.

Tieto Suomen ympäristövelan suuruusluokasta olisi välttämätön väline myös budjettityölle. Vain tiedostamalla ympäristölle haitallisen toiminnan korjauskustannukset tai luonnonvarojen liikakäytön kustannukset edes suuruusluokaltaan voisimme järkevällä tavalla suunnitella toimintamme taloudellisia vaikutuksia ja velkataakkamme oikeita mittasuhteita. Ympäristövelkakin lankeaa maksettavaksi korkoineen.

Arvoisa puhemies! Minusta on merkillistä, ettei hallitus, joka on muuten kasvavan velkataakan merkityksestä erittäin huolissaan, ole kiinnittänyt enempää huomiota ympäristövelkaamme ja sen tuomiin rasituksiin. Sitran talouspolitiikan johtamiskurssin jatkokurssilla kysyin valtiovarainministeri Viinaselta, onko hallitus käsitellyt kasvavaa ympäristövelkataakkaamme ja sen takaisinmaksun aloittamista. Sain vastaukseksi, että hän hoitaa tärkeät asiat ensin.

Näyttää siltä, että kestävämmän kehitysuran luominen ja kestävämpien tuotanto- ja kulutustapojen aikaansaaminen ei ole todennäköistä vain luonnon kestokyvystä olemassa olevan tiedon perusteella. Ehkä luonnon kestokyvyn mittaamisen ajallinen ulottuvuus on liian suuri eikä maailman laajuisia ympäristöuhkia pystytä ymmärtämään todellisiksi toiminta- ja elämistapojen muuttamiseksi. Tarvitsemme siis ympäristövelan ja ympäristötaseen taloudellista kieltä, jossa kustannuksia voisi suoraan verrata vaihtoehtoisiin toimenpiteisiin. Täten voisimme rakentaa kestävämmän talouden, joka sisältää myös ympäristökustannukset ja ympäristövelan.

Ympäristötutkija Erik Wahlström korostaa uusimmassa kirjassaan vertaillessaan ympäristölle vahingollisia eri toimintoja maankäytön tai oikeastaan sen käyttämättä jättämisen suhteellisen suurta merkitystä ympäristönsuojelulle pitkällä tähtäimellä. Hän korostaa sitä, että uusien maa-alueiden käyttöönotossa pitää edetä erittäin varovasti ja on tarvetta palauttaa käytöstä poistunutta maata ns. alkuperäiseen muotoon. Jos esimerkiksi uusia teitä rakennetaan vanhojen vierelle, vanhoja pitäisi samalla myös purkaa.

Tässä valossa on erityisen huolestuttavaa, että resursseja luonnonsuojelualueiden hankintaan ja suojeluohjelmien toteuttamiseen on niin vähän. Ympäristöliitteestä käy selville, että nykyisellä 100 miljoonan määrärahan vuositasolla pystymme toteuttamaan jo olemassa olevat ohjelmat vasta vuonna 2010, uusista puhumattakaan. Tämä ei vastaa luonnonsuojelutavoitteita ja heikentää myös kyseisten maanomistajien taloudellista asemaa.

Ärade talman! Jag vill på en punkt förena mig om minister Viinanens bedömning av energi- och miljöskatt, nämligen den, att intäkterna från miljöskatterna inte räcker till för att finansiera alla resursbehov som uppstår inom den offentliga ekonomin. Om de svenska beräkningarna på miljöskulden är riktgivande även för Finland finns det gott om resursbehov bara inom miljösektorn.

Det är riktigt att ifall miljöskatterna har en tillräckligt miljöstyrande effekt så inbringar de inte märkvärdiga inkomster till staten på sikt och har egentligen mera en indirekt statsekonomisk effekt via deras verkan på ekonomisk verksamhet och minskning av miljöskulden. Om man vill öka miljöskatternas fiskala effekter inhämtar de inkomster och möjliggör sänkning av någon annan skatt som eventuellt har större negativa verkningar på miljön eller på sysselsättningen.

Ärade talman! Till en annan fråga. Trots att inrikesministeriet i budgetboken anför att antalet ärenden i utlänningscentralen är högt och fortsätter att växa till den grad att vi ser behov av en administrativ reform med ett nytt ämbetsverk talar statistiken ett annat språk. Under de 7 första månaderna av det här året har antalet asylsökande utgjort 488 personer. Motsvarande siffra år 1993 var 1 343 personer. Detta innebär en radikal minskning även från det föregående året 1992.

En stor del av anslagen för emottagande av flyktingar blev oanvänt förra året och även om anslagen i denna budget har minskats kommer det att bli resurser över på detta moment.

Eftersom flyktingproblemet i världen och i Europa är i högsta grad akut och behovet av humanitär hjälp kolossalt borde vi kunna använda de budgeterade resurserna för hjälpande av flyktingarnas situation på ett mera smidigt sätt, antingen genom att införa en flexibel flyktingkvot som kunde möjliggöra emottagandet av 500—1 000 kvotflyktingar inom de budgeterade ramarna, eller genom att möjliggöra en överföring av oanvända flyktingmottagningspengar till humanitär hjälp för flyktingar i världen.

Det börjar kännas litet hopplöst att år efter år stå här och prata för ökade anslag för u-landsbiståndet. Att inte gripas av cynism och uppgivenhet är kanske riksdagsledamotens tuffaste kamp. Klart är att det inte kan vara rätt att vi sparar på de allra fattigaste människornas bekostnad. Klart är också att vi inte kommer att kunna uppfylla målet på 0,7 procent av bnp för biståndet år 2000 så som vi internationellt gett utfästelser om, ifall vi inte börjar planera hur denna ökning skall ske på ett kvalitativt tillfredsställande sätt. Det sägs att man bör lära sig av sina misstag och det är allmänt erkänt att den snabba ökningen av biståndsmedel på 80-talet medförde kvalitativa brister i deras användning. För att vår biståndsstrategi skall komma till nytta bör planering av verksamheten kunna ske i tid och regeringen borde därför med det snaraste uppgöra ett program för hur och i vilken takt biståndsmedlen skall öka.

I denna budget borde man utöver den finländska biståndsbudgeten på 0,4 procent lägga till resurserna till EU på 200 miljoner mark. Förutom att detta skulle möjliggöra upprätthållandet och utvecklandet av tillräckliga bilaterala relationer till u-länderna skulle de även ha inneburit en bit på vägen till 0,7.

Enligt budgetens motiveringar är biståndet en del av utrikespolitiken och en av de viktigaste kanalerna för växelverkan med u-länderna. Nu har man om inte helt avskaffat så gott som minimerat denna del av Finlands utrikespolitik utan föregående principiell diskussion.

Trots att oberoende utvärderingar påvisat de ringa utvecklingseffekterna av räntestödskrediterna och att regeringens utrikesministerutskott uttalat att ändamålet med bistånd inte är att främja exporten och att räntestödskrediternas andel inte bör överstiga 5—6 procent av biståndet befinner sig de facto räntestödskrediterna nu på en nivå av 9—14 procent av biståndet. Budgeten innehåller faktiskt i denna svåra ekonomi en ökning av räntestödet från 140 miljoner till 180 miljoner mark. Här skulle finnas utrymme för omfördelning i utskottet.

Ärade talman! I budgetförslaget har inte särskilt intagits resurser för en utvidgning av barndagvårdslagen ens till den del det gäller rätten till kommunal dagvård för 3—6-åringar. Att dela in verkställigheten av lagen i två bitar och först förverkliga den viktigare men betydligt billigare biten och senare då resurserna medger förverkliga en eventuell utvidgning av hemvårdsstödet kunde vara möjligt även i denna ekonomiska situation. Inom dagvården har man nämligen genom en förstoring av grupperna inbesparat cirka 200 miljoner mark uttryckligen för att bereda rum för dagvårdslagen.

Verkställigheten av den subjektiva rätten till kommunal dagvård för 3—6-åringarna skulle sluka mindre än en fjärdedel av denna inbesparing.

Ärade talman! Det är viktigt att då sysselsättningsläget förbättras får inte kvinnornas möjligheter till att likvärdigt inträda i arbetslivet hotas av osäkerhet om en tillfredsställande dagvård för barnen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Biaudet'n näkemykset olivat muodikkaan nykyaikaisia mutta eivät ehkä välttämättä niin realistisia kuin hän antoi ymmärtää.

Ensinnäkään luonnonvarojen käyttö Suomessa ei ole ylimitoitettua. Päinvastoin, jos ajatellaan esimerkiksi metsien osalta, huolena on se, että meillä ei tällä hetkellä metsiä käytetä lainkaan riittävästi ja tätä kautta luonnonvaroille koituu tältä osin uhkaa.

Ympäristökysymykset Suomessa 10—15 viime vuoden aikana ovat saavuttaneet korkean kansainvälisen tason. Totta kai huoli asiasta on hyväksi ja vielä on tekemistä, mutta katsoisin, että tämäkään ei ole realistinen vaara. Luonnonsuojelussa näkökulmasta riippuen voidaan olla eri mieltä. Toinen ajattelee luonnonsuojelusta, että esimerkiksi suojelualueita on riittävästi, toinen ajattelee: ei. Se on näkemyskysymys. Myönnän, että tällä puolella voitaisiin jotain tehdä.

Sitten, mitä on saastuneita alueita Suomessa, niitähän on. Taitaa olla kymmenentuhatta tällä hetkellä. Siihenkin on havahduttu ja työtä aletaan tehdä sen hyväksi, mikä on aivan realistista.

Suurin uhka tällä hetkellä on, mikä keskustelussa aikaisemmin on tullut esille, ilmastokysymykset, nimenomaan se mielestäni järjetön päätös, joka tehtiin atomienergian suhteen, ydinenergian suhteen, mikä merkitsee nyt sitä, että meillä joudutaan kenties, jos ei uutta päätöstä tehdä, parikin jättikokoista hiilivoimalaa 10—15 vuoden aikana rakentamaan. Me emme pysty kansainvälisiä sopimuksia noudattamaan. Se on todella ilmastollinen uhka. Näin asian ajattelen olevan.

Ed. Biaudet (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan totta, että emme käytä metsää luonnonvarana, ainakaan ylikäytä sitä, mutta myös on totta, eikä se ole näkemyskysymys, että Suomen biodiversiteetti on myöskin uhattuna. Käytämme liian suuria alueita emmekä jätä tarpeeksi alueita ns. luonnolliseen tilaan. Ehkä aivan alkuperäistilaa ei edes ole enää, mutta jokseenkin vanhojen metsien suojelu olisi erittäin tarpeellista juuri biodiversiteetin säilyttämiseksi.

Mitä tulee ilmaston lämpenemiseen ja siihen ongelmaan, ei varmasti Suomen energiaratkaisu ratkaise sitä osaltaan. Uskonkin, että ei ydinvoimala eikä hiilivoimala ole myöskään ympäristöpoliittisesti järkevä ratkaisu vaan joitakin toimenpiteitä energian säästämiseksi ja myös tuotantotapojen ja elintapojen muuttamiseksi täytyy radikaalilla tavalla tehdä. Ei voi olla niin, että ei tehdä mitään, ja sitten kun yhtäkkiä energia loppuu, onkin pakko rakentaa hiilivoimala. Pohjoismainen kaasuverkko ei vielä ole pois laskuista ja on vielä aivan realistinen mahdollisuus.

Ed. Rask: Arvoisa rouva puhemies! Ensi vuoden budjetin lähetekeskustelu alkaa lähetä loppuaan. Puutun puheenvuorossani suomalaisia tällä hetkellä eniten raskauttavaan ongelmaan.

Suomessa on tällä hetkellä toiseksi korkein työttömyys Euroopassa. EU:n työttömyydellä on meitä peloteltu aivan turhaan. EU-maiden työttömyysprosentti on tällä hetkellä 10,7, kun se Suomessa on yli 18. Suomessa on nuoria työttöminä yli 100 000 ja yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttöminä olleita on lähes 34 000 ihmistä. Työpaikkoja on hävinnyt yli 400 000 neljän viime vuoden aikana.

Ensi vuoden budjetin perusteet työministeriön kohdalla ovat hyvin hyvät ja hyväksyttävät. Siellä todetaan. "Määrärahojen turvin on tarkoituksena luoda pysyviä työpaikkoja aktiivisin työllisyyttä parantavin toimenpitein. Pitkäaikaistyöttömien ja nuorten työttömien työmarkkinoille sijoittamista aiotaan parantaa, pitkäaikaistyöttömyyden syntymistä aiotaan ennalta ehkäistä, ja tarkoitus on myös supistaa alueellisia työttömyyseroja." Näissä tavoitteissa ei todellakaan ole mitään moittimista, vaan päinvastoin.

Miten sitten ensi vuoden budjetin määrärahoilla kyetään toimimaan näiden tavoitteiden suunnassa? Ainakin Lapin läänin työvoimapiirin vuoden 95 alustavilla työvoimapoliittisilla määrärahoilla tavoitteita on hyvin vaikea saavuttaa.

Lapin läänin työvoimapiiri saa ensi vuonna käytettäväkseen 45 prosenttia vähemmän rahaa kuin tänä vuonna. Tämä tarkoittaa sitä, että lähes 3 000 ihmisen mahdollisuudet työvoimapoliittisten toimenpiteiden piiriin pääsemiseksi poistuvat.

Palkkaperusteisten työllisyysmäärärahojen määrä laskee tämän vuoden talousarvion ja lisätalousarvioiden tasosta 30 prosenttia.

Työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen rahoitukseen on tulossa Lapissa leikkausta 20 miljoonaa markkaa tämän vuoden tasosta, ja tästä seuraa, että koulutuksessa olevien määrä laskee 900 ihmisellä.

Tämän lisäksi työllisyysperusteisilla investointimäärärahoilla ei voida tehdä ollenkaan uusia avustuspäätöksiä.

Myös valtion työvirastoille myönnetyt investointimäärärahat laskevat merkittävästi.

Yhteenvetona voidaan todeta, että ainakin Lapin työvoimapiirin alueella jäävät budjetin perustelujen mukaiset tavoitteet saavuttamatta ja todennäköisesti näin on myös muualla Suomessa.

Uudesta työmarkkinatuesta odotettiin ratkaisua työllistämiseen. Budjetissa on nytkin merkittävä varaus työmarkkinatukeen. Toiveet eivät kuitenkaan toteutuneet. Tämän vuoden aikana aktiivisen työharjoittelun tai koulutuksen piirissä olleiden määrä on jäänyt vähäiseksi. Työmarkkinatukeen oikeutetut eivät ole kokeneet tukea tarpeeksi motivoivana.

Työllistämistukijärjestelmän uusiminen on myönteinen asia, samoin kuin työllistämistukien tarjoaman työn keston pidentäminen nykyisestä kuudesta kuukaudesta kymmeneen kuukauteen. On myös hyvä asia, että työvoimapiiri ja paikalliset työvoimatoimistot voivat entistä joustavammin käyttää saamiaan varoja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Karu totuus on kuitenkin se, että jos työllistä-

mismäärärahoja ei olennaisesti lisätä, on turha odottaa työhallinnon toimenpiteiden ensi vuoden työllisyystilannetta parantavan. Työttömien työnhakijoiden määrä tulee entisestäänkin lisääntymään ja valtakunnalliset työllisyyserot tulevat jälleen kasvamaan.

Tämän lisäksi todellisena uhkatekijänä ovat kaavaillut kuntien valtionosuuksien leikkaukset. Niiden toteutuessa heikennetään entisestään kuntien mahdollisuuksia työllistää. Kuntapuolella tulevat ennen kaikkea naisvaltaiset palvelualat uhatuiksi: terveydenhuolto, sosiaalihuolto ja koulutus.

Myös alueellisesti valtionosuusleikkauksilla heikennetään juuri köyhimpien kuntien tilannetta. Lapin läänin Ranuan kunnan kohdalla leikkaus merkitsee 1,03 penniä äyriltä, Kauniaisten kohdalla tuo leikkaus merkitsee 0,15 penniä äyriltä. Ranualla veroäyrin hinta on tällä hetkellä 18,5 penniä, kun se Kauniaisissa on 15. Alueellisten erojen tasaamista tämä ei ainakaan ole.

Arvoisa rouva puhemies! Olisi hyvin toivottavaa, että budjetin myöhemmässä käsittelyssä kuntien valtionosuusleikkauksista voitaisiin luopua tai ainakin kohdistaa leikkaukset oikeudenmukaisemmin.

Ed. P i h a : Arvoisa puhemies! Kun olen tämän ja eilisen päivän aikana kuunnellut käytettyjä puheenvuoroja budjetin 1995 lähetekeskustelun aikana, olen hämmästynyt. Entisenlainen sulle — mulle-keskustelu on saanut ilmeisesti lama-ajan vastikkeensa. Kun jaettavaa ei ole, on keskitytty syyttelemään toisiamme siitä, kenen vika nykyinen tilanne on eli sunko vai munko vika. Kun käsittelyn pohjana on vuoden 1995 talousarvio, onkin hämmästyttävää, kuinka on keskitytty epäolennaiseen. Kun mietitään sitä, kenen vika nykyinen tilanne on, kai jokaisen olisi katsottava peiliin.

Poliittisin päätöksin on onnistuttu rakentamaan sellainen järjestelmä, jossa verotuksella hoidetaan palkansaajalta suurin osa palkasta heti käsistä ja sitä rahaa sitten uusjaetaan sopiviksi katsomiimme tarkoituksiin. Näin olemme saaneet ihmiset riippuvaisiksi valtiosta ja samalla luoneet niin jähmeän järjestelmän, oikean tankkilaivan, jonka kurssin tarkistus toisenlaisissa olosuhteissa onkin mahdotonta. Törmäämme näin ollen jäävuoreen, jos emme uskalla tehdä radikaalejakin suunnanmuutoksia. Uppoammeko? Oman lisänsä tähän on tietysti tuonut taloudellisesta alamäestä johtuva lisäahdinko pankkitukineen, työttömyysmenojen huikea ja suurullinen kasvu sekä lisävelan ottotarve. Näitten seurauksista siis nautimme nyt.

Se, kenen syytä tämä kaikki on, on tässä tilanteessa jo yhdentekevää. Mitä sitä enää rypistämään, kun se on jo housussa sanotaan. Kyllähän edellisillä hallituksilla ja niiden tekemillä päätöksillä epäilemättä on oma suurikin osansa nykytilanteessa, mutta oppositiolle sanoisin: Älkää keskittykö tarkastelemaan kriittisesti vain nykyistä hallitusta! Lähihistoriankin valossa omat sormenjälkenne nimittäin näkyvät vahvasti nykyisessä tilanteessa.

Nyt ollaan kuitenkin siinä tilanteessa, että tarvitaan vakavaa arvokeskustelua: Mitkä ovat meidän painopisteemme, mihin haluamme satsata ja mikä on vähemmän tärkeätä? Minkä ihmiset maksavat itse, ja minkä yhteiskunta tarjoaa? Kuinka suurta osaa palkastamme saamme itse määrätä, ja kuinka suuri osa putsataan heti veroina ja maksuina pois? Ja ennen kaikkea, kuinka maksamme velkamme, maksamattomat eläkevastuut ja hoidamme ympäristömme? Vai jätämmekö yhteiskunnan rapakunnossa ja velkaisena perinnöksi tuleville sukupolville, yhteiskunnan, joka vilisee sellaisia palvelumuotoja ja byrokratiaa, jotka eivät enää vastaakaan tulevien sukupolvien tarpeita, mutta joista me maksamme korkean hinnan? Tästä on nyt kysymys, velaksi elämisen on loputtava.

On ollut järkyttävää kuunnella kansanedustajien ajatuksia siitä, kuinka jo nyt luvataan 6 prosentin talouskasvua ensi vuodeksi ja sillä varjolla ei ole mitään syytä maalata liian mustaa tulevaisuudenkuvaa, ikään kuin budjetin säästötoimenpiteet olisivat hätävarjelun liioittelua. Mielestäni eräs painava syy siihen, miksi nyt olemme tässä tilanteessa, jossa valtiontalouden velkamme on jo yli 70 prosenttia bruttokansantuotteesta, on juuri katteeton optimismi. Vuosikausia on haluttu käyttää budjetoinnin perusteena optimistisinta talouskasvun ennustetta ja ulosmitattu siitä kaikki, mikä irti lähtee. Sinisilmäisesti ruusuiseen tulevaisuuteen luottaen on sysätty vastuuta eteenpäin.

Nyt ollaan siinä tilanteessa, että vastuunkantamista ei enää voida välttää. Nyt on voitava toivoa parasta, mutta varauduttava pahimpaan sekä tehtävä todellisia linjavalintoja siitä, mistä säästetään ja mihin satsataan. Olenkin nuorempien sukupolvien puolesta kiitollinen kokoomuslaisille ministereille siitä, että tiukassa budjettiriihessä he pitivät pintansa. Raami piti, ja talousarvion pohjana olleet ennusteet edustivat enemmän realismia kuin tuhannen ja yhden yön satuja.

Kun budjetti sitten saatiin kasaan, alkoi seuraava, hämmästyttävä episodi: Ay-liike älähti. Vientialojen massiivisen lakkouhan edessä hallituksen vastuuta kantavana instanssina piti taipua ay-liikkeen kyseenalaisen lakkouhan alla. Niinpä nyt sitten järjestäytymätön veronmaksaja maksaa erilaisina veronkiristyksinä senkin, että järjestäytynyt palkansaaja saa edelleen vähentää ay-jäsenmaksunsa verotuksessa. Minä puolestani kiitän teitä, Ihalainen ja kumppanit, kaikkien autoilijoitten puolesta siitä, että maksamme nyt vielä ylimääräisen satasen auton käyttömaksua ensi vuonna.

Nyt sitten tietysti joku sanoo, että olisihan se voitu muualtakin budjetista säästää. Mistä sitten? Lapsilisistäkö, koulutuksestako? Olen olettanut ay-johtajienkin olevan järkeviä ja vastuullisia ihmisiä, mutta siihen kuuluisi se, että enää ei voida vain ja ainoastaan pitää kiinni omista entisistä eduista. Nyt vaaditaan kokonaisnäkemystä ja kokonaisvastuuta. Miksi sitten eduskunta antaa ay-liikkeen kävellä ylitseen kerran toisensa jälkeen? Siksi, että ensimmäisellä kerralla ei oltu ryhdikkäitä, nyt on uskottavuus mennyt.

Pidän sitäkin omituisena, että jos kokoomus tai kokoomuslainen uskaltaa puolustaa kaikkia palkansaajia tasaveroisesti, ei ay-liikettä siis erityisesti, sitä pidetään niin kummallisena. Eikö se juuri edusta yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta?

No, budjetti on nyt käsissämme, ei varmasti täydellisenä, mutta kuitenkin tyydyttävänä. Minä en muutamien kollegoitteni tapaan ihmettele lainkaan sosialidemokraattien varjobudjetin edustamaa linjamuutosta. Tietysti hekin ovat järkevinä ihmisinä huomanneet, että säästöjä on uskallettava tehdä. Parempi siis myöhään kuin ei milloinkaan.

Valtiovarainministeri Viinanen on käynyt muutaman kerran keskustelun aikanakin jyrähtämässä budjetin linjojen puolesta eikä suotta. Hyvät kansanedustajat, lisäystä valtiontalouden velkaan on kuuden vuoden aikana tullut 330 miljardia markkaa eli 160 000 markkaa jokaista työssä käyvää suomalaista kohden. Elämäänsä aloittava pieni nuori perhe siis tällä summalla ostaisi jo pienen oman kodin. Vuotuiset korkokustannuksemme ovat jo 30 miljardia, siis pelkästään velastamme johtuva korko. Kuvitelkaapa näiden maksamista tulevaisuudessa. Luulisi siis olevan selvää, että lisää velkaa ei enää voida ottaa. Entisten päätösten perintönä ja lamalisän ansiosta olemme nytkin joutuneet ottamaan velkaa. Se vain kertoo siitä, kuinka syvällä ollaan ja kuinka suuri vastuu meitä poliittisia päätöksentekijöitä nyt painaa.

Suomen kansahan on valinnut meidät tänne hoitamaan Suomen ja suomalaisten asioita, ei viemään maata konkurssiin. Mielestäni on selvää, että nyt kansanedustajien tulee hillitä halujaan lisätä valtion menoja. Säästökohteita arvostellessa tulisi esittää realistinen vaihtoehtoinen malli. Budjetin loppusumman tulee pitää. Linjavalintojen tekeminen on vielä mahdollista, vaikka suurta yksimielisyyttä linjoista on kai turha odottaakaan.

Minusta ei ole se ja sama, säästetäänkö koulutuksesta vai maataloudesta tai tehdäänkö perheiden päivähoito-ongelmat vielä vaikeammiksi päivähoitolain viivästyttämisellä eli panostetaanko tuleviin veronmaksajiin ja perheisiin vai ei tai panostetaanko tutkimukseen vai byrokratiaan.

Julkisen palvelujen osalta olisi hyvä muistaa, että palvelujen tarpeellisuus ja haluttavuus ei ole suoraan verrannollinen siihen käytettyyn rahamäärään. Siksi tuleekin miettiä, mitkä palvelut tulevaisuudessa ovat yhteiskunnan kontolla ja mitkä yksityisen ihmisen. Eräänlainen oikea palveluhinnasto olisi ehkä veronmaksajallekin tarpeellinen, jotta hän huomaa, kuinka paljon esimerkiksi yksi peruskoulutettu ihminen yhteiskunnalle maksaa. Tiedon kautta hän varmasti myös arvostaa saamiaan palveluja enemmän. Tiedon kautta hän myös arvostaa hallituksen ehdottamia säästöjä enemmän.

Tulevaisuudessa, näin uskon, veronmaksajat haluavat yhä enemmän itse päättää, mihin palkkansa laittavat, ja vain sitä kautta myös kertovat meille, mitä palveluja odottavat yhteiskunnalta ja mitä palveluja siltä haluavat. Yksittäisen veronmaksajan taakka on jo kohtuuton eikä kannusta työn tekemiseen ja yrittämiseen. Yritysten elinmahdollisuuksia ja sitä kautta työllisyyttä tuskin pitkällä tähtäyksellä parannetaan erilaisilla tukimuodoilla, vaan ennemminkin ns. yritysystävällisten päätösten kautta, joista mm. verotus on yksi.

EU-jäsenyys on otettu huomioon budjetissa, ja se on hyvä. Toivon, etteivät EU:n vastustajat kuvittele, että jos sanotaan "ei" EU:lle, se tarkoittaa budjetissa säästöjä ja sitä kautta positiivista kimmoketta taloudelle. Jos sanomme "ei" EU:lle, on sekin odotettu talouskasvu, jota nyt ennustetaan, mennyttä.

Eräiden keskustalaisten, muun muassa ed.

Järvilahden puheenvuoron johdosta, huomauttaisin, että tietysti EU-jäsenyys ja maataloustukipaketti ovat kytkyssä toisiinsa, toista ei ole ilman toista. Meidän tulisikin muistaa, että vain talouden kasvun avulla voimme turvata veronmaksajan taakan pienenemisen ja tarpeellisten hyvinvointipalvelujen verkoston. Budjetin säästöt ovat ilmeisesti maksimissaan se, mihin tämä eduskunta pystyy. Tulevaisuudessa tulemme, näin uskon, saamaan arvostelua siitä, ettemme kyenneet enempään ja sitä kautta nopeampaan velkaantumisen katkaisuun.

Arvoisa puhemies! En aio loppuun hurskaasti toivoa yhteistyötä budjetin käsittelyn yhteydessä, sillä se vaikuttaa mahdottomalta. Toivon kuitenkin, että enemmistö tässä salissa istuvista tuntee vastuunsa myös nuoremmista sukupolvista eikä jätä Suomea heille perinnöksi huonommassa jamassa kuin itse sen saivat. Se olisi vastuutonta. Uskon, että enemmistö on vastuuntuntoisia kansanedustajia, jotka uskovat, että velan tie on loppu.

Tulevan hallituksen tehtävistä ja toiminnasta tai kokoonpanostakaan minulla ei ole juuri mitään sanomista. Tulevissa vaaleissa päätetään, kannattiko kokoomuksen kantaa vastuunsa isänmaan tulevaisuudesta vai ei. Kannatti se vaalimenestyksen kannalta tai ei, kokoomus sen vastuun on valmis kantamaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minuun on iskostunut se itsepäinen ajatus, että kiista ammattiyhdistysliikkeen jäsenmaksujen verotuskohtelusta samoin kuin tärkeä kysymys työttömyysturvasta oli näiden budjettineuvottelujen yhteydessä eräänlainen syötti, jolla saatiin neuvottelut ja eräänlainen törmäyspiste hyvissä ajoin ennen tätä eduskuntakäsittelyä hallituksen ja toisaalta ammattiyhdistysliikkeen välillä syntymään. Samalla tämä asia laukesi. En tiedä, tällainen ajatus minulla asiasta on, mutta saattaa se olla todellistakin.

Minä en kyllä arvostelisi suomalaista ammattiyhdistysliikettä kovin jyrkästi näitten vuosien aikana, jolloin tässä on painittu taloudellisten ongelmien kanssa. Ammattiyhdistysliikkeelle on annettava ainakin siitä kiitos, että se on pitänyt työmarkkinakentän rauhallisena. Jos ammattiyhdistysliike olisi ollut aggressiivisempi, niin varmasti kansalaisten ja työttömien keskuudessa olisi ollut monta kertaa halukkuutta suuriinkin voimannäytöksiin, jotka eivät olisi asiaa millään tavalla parantaneet. Minä olen nähnyt ammattiyhdistysliikkeen ja nimenomaan Ihalaisen roolin aika sopuisana. On itsestäänselvää, että ammattiyhdistysliikkeen on pidettävä omistaan myös huolta. Ihalainen ja kumppanit ovat vaikeassa asemassa. Toisaalta valtiovallan ja eduskunnan, toisaalta taas omien jäsenmaksajiensa kanssa. Täytyy hiukan ajatella asiaa tältäkin kannalta, ja annan aika korkean arvosanan sellaisenaan nimenomaan SAK:lle ja Ihalaiselle näillä perusteilla.

Ed. M. P i e t i k ä i n e n: Arvoisa puhemies, värderade talman! Ensi vuoden budjettiehdotus on sikäli oikealinjainen, että hallituksella on ollut aiempaa selvempi valmius selkeään painopistealueiden asettamiseen. Yhtenä painopistealueena on koulutus ja opetus. Budjettiehdotus onkin tässä mielessä askel oikeaan suuntaan. Meidän on korkea aika nähdä, että tulevaisuutemme kansakuntana joko EU:ssa tai sen ulkopuolella on pitkälti riippuvainen siitä, että meillä on korkea koulutustaso aina peruskoulusta yliopistoon. Korkeakoulut ja tutkimus ovat opetussektorin painopistealueita. Korkeakoulubudjettia läpikäydessä havaitsee kuitenkin, ettei kyse yleensä ole lisävaroista vaan pikemminkin siitä, että lisäleikkauksista on luovuttu.

Peruskoulu- ja lukio-opetuksen kannalta valtionosuuksien leikkaus on ongelmallinen. Tosin leikkaus on aiempaa pienempi eli 3 prosenttia, mutta on syytä muistaa leikkausten olleen tänä vuonna 11 prosenttia ja edellisenä vuonna 8 prosenttia. Yhteensä kyse on siis 20—25 prosentin leikkauksista viime vuosina. On kuitenkin syytä muistaa, että kuntien valtionosuudet eivät ole ns. korvamerkittyjä rahoja, vaan kunnat voivat itse päättää säästöjen tekotavasta. On siis täysin mahdollista ja hyvin toivottavaa, että kunnat asettavat opetuksen etusijalle ja kieltäytyvät tekemästä lisäleikkauksia.

Jag vill notera vissa positiva tyngdpunktsmarkeringar i budgetboken. Den utökning av utbildningsplatser för förbättrandet av sysselsättningssituationen och utbildningsmöjligheterna för unga med 33 100 plaser, som kom till denna höst tack vare anslagen i en tilläggsbudget, får fortsatta anslag år 1995. Detta var ju också uttryckligen riksdagens krav. Det är för övrigt intressant att notera att undervisningsministeriet planerar att söka anslag för detta från Europeiska socialfonden. En förutsättning är givetvis att vi blir medlemmar av EU.

De allmänna riktlinjerna som dras upp för undervisnings- och kultursektorn är värda att uppmärksammas. Övergången till klasslöst gymnasium skall fortsätta och den stora reformen vad gäller yrkesexamina skall genomföras.

Rouva puhemies! Erityisprojekteina mainitaan mm. lasten ja nuorten kulttuuri, monikulttuurisuus, suvaitsevaisuus ja työllistäminen kulttuurin keinoin. On helppo yhtyä esitettyyn tärkeysjärjestykseen. Haluaisin mieluusti lisätä tähän ympäristökasvatuksen, jonka katson kuuluvan opetusministeriön vastuualueeseen. Tiedän, valitettavasti, mielipiteiden jakautuvan tältä osin. Minusta, haluan vielä toistaa tämän, näyttäisi tarkoituksenmukaisimmalta siirtää ympäristökasvatus opetussektorille. Tämän vuoksi opetusministeriön tulisi varata budjetissaan määrärahat esimerkiksi luontokoulujen toimintaan. Myös muutoin opetusministeriön erityishankkeiden tulisi heijastua tukena vapaaehtoisjärjestöille ja näiden teemojen parissa työskenteleville yhdistyksille.

Mainituista teemoista erityisesti monikulttuurisuus on tärkeä. Tilanteessa, jossa yhä useampia uusia ryhmiä muuttaa maahamme pidemmäksi tai lyhyemmäksi aikaa, meidän tulee suhtautua myönteisesti heidän kulttuuriinsa ja tarjota heille mahdollisuus niin sen säilyttämiseen kuin kehittämiseenkin. On helppo olla samaa mieltä opetusministeriön ylijohtajan Irmeli Niemen kanssa, joka Sitran julkaisussa Sivistys 2017 kirjoittaa monikulttuurisuuden edellytyksistä mm. seuraavaa: "Kulttuurin koetinkivi on suvaitsevaisuuden ja humaanin asenteen levinneisyys. Julkista kohua herättävät yleensä sensaatiomaiset kielteiset kokemukset. Tiedolla ja suoralla vuorovaikutuksella voidaan ennakkoluuloja poistaa. Tähdellistä on levittää tietoa erityisesti lapsille ja nuorille. Koulussa otetaan edelleen ensimmäiset askeleet joko monikulttuurisuutta kohti tai siitä pois. Monikulttuurisen yhteiskunnan kehitystä tukemaan tarvitaan kuitenkin vielä runsaasti toimia. Tarvitaan tutkimusta selvittämään erilaisten kulttuuri-ilmiöiden vaikutussuhteita, joita vähemmistökulttuurissa tapahtuu ajallisten ja paikallisten tilanteiden siihen vaikuttaessa. Asennekasvatusta tarvitaan suvaitsevaisuuden, avoimen keskustelun ja yhteiskunnan joustavuuden lisäämiseksi."

Arvoisa puhemies! Esikouluopetus on ollut maassamme yksi laiminlyöty alue. Mahdollisuus päästä osallistumaan esikouluopetukseen on vaihdellut varsin paljon kuntakohtaisesti. Kuntien säästöinto on kohdistunut raskaasti tähän sektoriin. Esikouluopetuksen järjestämisvastuuta on myös palloteltu koulun ja sosiaalisektorin välillä. Tämän vuoksi kannatan lämpimästi opetushallitukselle hahmoteltua tulostavoitetta, joka kuuluu: "Kouluuntuloiän joustavoittamisella asetettujen tavoitteiden mukaisesti laaditaan tarvittavat muutokset Peruskoulun opetussuunnitelmien perusteisiin sekä valmistellaan syksystä 1995 alkaen kuusivuotiaiden opetusta varten saman sisältöiset toiminta- ja opetussuunnitelmat päiväkodeille ja peruskouluille." Pidän tätä järkevänä mallina. Kuntien on voitava valita itse malli, joka on paikallisesti sopivin ratkaisu joko esikoulu päiväkodissa tai koulun yhteydessä. Joustava 6—8 vuoden väliin asettuva kouluuntuloikä on oikea tavoite ja ehdottomasti parempi kuin yleisen oppivelvollisuusikärajan pakollinen alentaminen.

Tässä yhteydessä haluan puuttua asiaan, joka koskee alle kouluikäisiä lapsia. On onnetonta, että hallitus ei katso voivansa ehdottaa, että päivähoitolaki tulisi voimaan voimassa olevan lain mukaisesti. Nyt hallitus tunnetusti esittää, että kaikkien alle kouluikäisten lasten oikeus päivähoitoon tulisi voimaan vasta vuonna 1997, eikä vuonna 1995. Mielestäni meidän tulee syksyn aikana tarkoin harkita asiaa. Jos tarkistuksiin on taloudellisia mahdollisuuksia, nimenomaisesti päivähoito on asetettava etusijalle. Mielestäni muuten tähän mennessä päivähoitoasian huonosti hoitaneiden kuntien tulisi myös menetellä näin. Päivähoito on voitava tarjota myös 3—6-vuotiaille lapsille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan:

2) Hallituksen esitys n:o 153 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1995

liikennevaliokuntaan:

3) Hallituksen esitys n:o 151 laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

4) Hallituksen esitys n:o 154 vuoden 1995 veroasteikkolaiksi

5) Hallituksen esitys n:o 155 laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta

6) Hallituksen esitys n:o 156 laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

7) Hallituksen esitys n:o 157 laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta

8) Hallituksen esitys n:o 158 laiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

9) Hallituksen esitys n:o 159 laiksi teleliikenteen verottamisesta annetun lain muuttamisesta

10) Hallituksen esitys n:o 160 laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 11 §:n muuttamisesta ja 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

11) Hallituksen esitys n:o 161 laiksi kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1995

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

ensi perjantain täysistuntoon:

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 37 (VNP 2)

13) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10 (HE 83)

14) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 11 (K 5)

15) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 20 (HE 116)

16) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 21 (HE 117)

17) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 22 (HE 118)

huomiseen varsinaiseen täysistuntoon:

18) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 115)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, valtioneuvoston kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio